

RRR

RRR

VÄLSKÄRIN
KERTOMUKSIA
KIRJOITTANUT
Z. TOPELIUS?

A. BERHOLD'S G.A.

SUOMENTANUT
JUHANIAHO

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM

UNIV. BIBLIOTH.
* 1900 *
HELSINGFORS

★ Yli 300 kuvaa. ★

ALBERT EDELFFELT'in ja CARL LARSSON'in piirtämiä!

43:as vihko.

Hinta 55 p.

Teos valmistuu 45 vihossa kahden vuoden kuluessa.
Teos on kokonaan lunastettava, yksityisiä vihkoja ei myydä

Tilausilmoitus luettavana ensimmäisessä vihossa!

Z. TOPELIUS,

„Välskärin kertomusten“ tekijä, kuoli maaliskuun 12 päivänä. Häntä jää suremaan koko Suomen kansa. Rakastetun runoilijan kuva seuraa tässä lukijalle.

RRR

RRR

VÄLSKÄRIN KERTOMUKSIA

KIRJOITTANUT

Z. TOPELIUS

SUOMENTANUT

JUHANI AHO

— O NELJÄS JAKSO O —

TOINEN OSA

lit. Bg. J. J. Mann

PORVOOSSA, WERNER SÖDERSTRÖM

VÄLSKÄRIN KERTOMUKSIA

KIRJOITTANUT

Z. TOPELIUS

NELJÄS JAKSO

TOINEN OSA

WAASAN PRINSESSA

NELJÄNNESTÄ RUOTSINKIELISESTÄ PAINOKSESTA

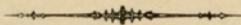
SUOMENTANUT

JUHANI AHO

KUVAT PIIRTÄNEET

ALBERT EDELFELT JA CARL LARSSON

PORVOOSSA

WERNER SÖDERSTRÖM

VALSKÄRIN KERTOMUKSIA

A. TÖRELLIUS

WELLES LARSON

---

*Välskärin kertomukset jaetaan jaksoihin, joista jokainen
sisältää kolme toisiinsa liittyvää kertomusta*

OHJASTAJA

KIRJAPAINO

ALBERT EBERHART & OJA LARSSON

PORVOOSSA

WERNER SÖDERSTRÖMIN KIRJAPAINO

1897

VÄLSKÄRIN KERTOMUKSIA.

XII.

WAASAN PRINSESSA.

Välskärin kahdestoista kertomus.

Waasan prinsessa.

Uusi valkea oli viritetty takkaan sillä tuohella, jota lasten oli tapana kiskoa kuuteen äyriin viikossa, ja isoäiti, joka oli seuran vanhin, otti ensin puhuaksensa.

— Minusta on, — sanoi hän, — niinkuin istuisimme täällä häitä odotellen. Muistaakseni tulee niiden nyt seurata laillisessa järjestyksessä. Minkätähden muuten olisimmekaan saaneet niin paljon tietää tuosta pitkästä rakkaudenjutusta Kaarle Viktor Bertelsköldin ja porvarikunninkaan tyttären, Ester Larssonin välillä? Minulla ei ole mitään tätä nuorta ylhäistä herraa vastaan, vaikka olikin epäkristillistä ottaa henki ihmiseltä siellä Espanjan ravintolassa ulkopuolella Hornin tullia Tukholmassa. Muuten näyttää hän olevan siivo nuori mies, joka antaa äidilleen hänen kunniansa, ja olkoon se kiitoksella mainittu. Mutta sitä enemmän on minulla tuota vallatonta nuorta tyttöä vastaan. Enpä tosiaankaan voi ymmärtää, kuinka serkku Bäck, joka on ymmärtäväinen ja rehellinen ihminen, voi asettaa semmoisia esimerkkiä nuorison eteen kuin Ester Larsson oli. Sopiiko nuoren tytön ensin ratsastaa virmalla hevosella, niin että niskansa taittaa — liki ainakin piti — ja sitten juosta ja laukata kuin mustalaistyttö keskellä yötä Vähänkyrön metsissä »utukuningattaren sukkanauhan« kanssa? Utukuningatar! Jopa nyt jotakin, kyllähän se kuuluu runolliselta, mutta ei merkitse mitään muuta kuin että tyttö on jonkin joutava homssuttaja, joka lentelee sinne tänne metsässä, kengät lintassa

ja hapsset hajallaan. Sitten saamme kuulla, kuinka hän tempuilee saadakseen nähdä kuninkaan Tukholmassa, hyppää neljännen kerroksen ikkunasta ulos, menee kutsumattomana naamiisiin hovissa ja pukeutuu joksikin Floraksi tai Frejaksi, joutuen ihmisten naurettavaksi! Sen minä vaan sanon, että jos Ester Larsson olisi ollut minun tyttäreni, niin kyllä tiedän, mitä olisin tehnyt; vitsaa olisi hän saanut, vaikkapa olisikin ollut neljäntoista vanha, ja sitten, — niin, mitä aioinkaan sanoa?

— Sitten isoäiti olisi pannut hänet luostariin, — puutui Anna Sofia hymyillen puheeseen.

— Sittenkun hän olisi saanut vähän enemmän älyä ja ymmärrystä, olisin sanonut hänelle: sydänkäpyseni, niin ja niin on asiat, ja nyt on minun tahtoni, koska sinulla on niin monta kosijaa, että menet naimisiin jonkun ymmärtäväisen ja kelpo miehen kanssa, joka voi pitää sinua aisoissa, jos vielä yrität metsään karkaamaan. Eikä olisi hänen ollut hyvä ruveta sillä kertaa vastustamaan.

— Olen aivan samaa mieltä siitä kuin serkku, että patukka on välttämättömän tarpeellinen ajattelemattoman nuorison kasvattamiseksi, — lausui koulumestari juhlallisesti.

— Ester parka! — huokasi Anna Sofia. — Hän on kumminkin hyvä lapsi, vaikka onkin kiivasluontoinen, ja jos hän on hairautunut, niin on hän saanut siitä kärsiäkin. En ikinä voi uskoa, että isoäiti sentähden olisi tahtonut naittaa hänet vastoin hänen tahtoansa.

— Se on asia, jota sinä kaikeksi onneksi et ymmärrä, rakas Anna Sofia, — jatkoi isoäiti. — Jos kelpo mies on niin hyvä, että ottaa tytön, jolla syystä tahi syyttä on liikoja maineita itsestään, niin tekevät minun mielestäni asianomaiset parhaiten siinä, että niaavat ja kiittävät nöyryimmästi kunnia. Tekisipä mieleni tietää, mitä siitä raukasta sitten tulee, kun isä on silmänsä ummistanut.

— Niinpä niin, — sanoi välskäri. — Serkku ajattelee ja puhuu kuin ymmärtäväinen ihminen ainakin, ja niin ajatteli ja puhui Falkbyn kreivitärkin, nuoren Kaarle Viktor Bertelsköldin äiti. Mutta joskin voi olla yhdeksän vallatonta ja ajattelematonta nuorta tyttöä, jotka kiittävät neuvosta ja ottavat miehen minkälaisen tahansa, kunhan hän vaan on rehellinen mies, niin voi kuitenkin tapahtua, että kymmenes

antaa hänelle rukkaset, enkä minä voi häntä sentähden sen pahemmaksi tuomita, sillä se riippuu aina siitä, mistä puusta mikin on veistetty. Yksi on pajua ja taipuu vaikka lattia-matoksi. Toinen on koivua ja antaa kurittajalleen vitsoja. Kolmas on haapaa ja taittuu, kun sitä tahdotaan taivuttaa. Jos Ester Larsson ei ollut haapaa, niin koivua hän kummin-kin oli; minä pelkään, että siinä olisi ollut kova kovaa vastaan. Hänen äitinsä kuoli, kun tyttö vielä oli kapalossa; isä oli sekä ylen ankara että ylen heikko nuorinta lastaan kohtaan ja sen lisäksi vielä turhamainen ja ylpeä tuosta sukkelasta pennustaan. Semmoisia periaatteita noudattava kasvatustapa on aina nurja, ja se synnyttää ylpeitä, hillittömiä ja kiivaita luonteita, melkein semmoisia kuin Ester Larsson. Mutta kas, sitten tulee elämä kirpeine vitsoineen ja kurittaa lapsia vanhempain ja vanhempia lasten tähden; niin kävi Esterin ja porvarikuninkaan. Semmoista tapahtuu joka päivä; jota itsekukin punnitkoon ja noudattakoon.

Isoäiti myhäili. — Suokaa anteeksi, — sanoi hän; — kuullessani vanhain poikain puhuvan lastenkasvatuksesta, muistuu mieleeni laivuri Nyström, joka rakensi leipomatuvan ja välttämättömästi tahtoi taklata sen fregatiksi. Saattaahan olla hitunen tottakin siinä, mitä serkku sanoo, mutta koska elämä on kovakourainen kouluttaja, niin on parasta, ett'ei anneta vitsaa sen käteen, vaan pidetään kiinni, niin kauvan kuin voidaan. Sentähden on ajatukseni se, ett'ei Ester Larssonin pitäisi saada tuota helläkouraista, haaveilevaa ja liiaksi rakastunutta kreiviä miehekseen. Mutta toisesta toiseen: kuinka kävi vanhan kreivi Torsten Bertelsköldin, tuliko se mies-parka todellakin hulluksi?

— Ensin sokeaksi ja sitten mielipuoleksi; se oli hir-muista, — huokasi Anna Sofia.

— Nyt muistan. Ja ell'en erehdy, oli kuninkaan sor-mus taas syynä siihen?

— Niin oli, — puuttui Jonathan innokkaasti puheesen, — että presidentistä piti tulla Ruotsin kuningas, mutta sitten oli hän vannonut hankkivansa yhdelle vanhalle sotamiehen-leskelle eläkkeen, ja kun hän kieltäytyi sitä tekemästä, ka-dotti hän sormuksen ja niin tuli hänestä sokea ja sitten tuli hänestä hassu.

— Kuulkaapa vaan, — sanoi isoäiti välskärille, — kuulkaapa vaan noiden pikku-patain korvia! En voi hyväksyä, että serkku uskottelee nuorisolle kaikellaista taikuutta. Heitä on opetettava luottamaan Jumalaan eikä vanhoihin vaskipalasiin.

— Ja sitten tulee heille opettaa kielioppia, — sanoi koulumestari, — eikä saa heitä sekoittaa kyökkilatinalla, jommoista tuo Rex Regi Rebellis on. Sormuksen turmiota tuottava voima tuli juuri siitä, että siinä oli pukki. Niin, anna anteeksi, veli on ollut ylioppilaana ja kuunnellut Porthania, ja itse Porthankin sanoi kerran hominorum, ja sentähden veljen ei käy kieltäminen, että siinä pitää olla in regem, eikä dativo.

Kapteeni Svanholm, joka tähän asti oli mistään huolimatta katsellut espanjalaisen ruokokeppinsä hopeanuppia, veti, nuo sanat kuultuaan, punaiset viiksensä levään hymyyn. — Minulla oli kerta, — sanoi hän, — posteljooni, joka oli hiidestä heitetty turkkilainen ajamaan hevosia kuoliaaksi, ja kun minä näin hyväksi istuttaa kepillä järkeä siihen lempoon, niin hän huusi: — Ei se ollut minun syyntä, herra kapteeni, sillä ruoska oli pukin nahkaa! — Kyllä vaan. Ja nyt väittää veli Svenonius, että sormuksessakin oli pukki. Ei nyt ole suurta väliä, onko pukki nominatossa tai dasitivossa; mielestäni veli tekee väärin, kun syyttää vanhoja tuttuja.

— Nominatossa ja dasitivossa! — huudahti koulumestari, nyt vuorostaan mahtavan ylenkatseellisesti naurahtaen. — Tällä kertaa veljen posteljooni ajoi kumoon sileällä maantiellä. Olisihan Karstulassa käynyt pakoon pötkiminen, tarvitsematta sentään ottaa toisen luokan poikaista latinassa kiinni.

— Tuli ja leimaus, — aloitti postimestari, joka yhä vielä karahti tulipunaiseksi joka kerta kuin Karstulaa mainittiin; mutta hänet keskeytti välskäri.

— Jo luulin, — sanoi hän, — tarpeeksi asti selittäneeni, mitä sormus merkitsee; ymmärtäköön sen nyt sitten kukin miten tahtoo. Minusta se aina on ollut kuin itsekäisyyden paha haltija, joka on yhtä kuolematon kuin ihmiskunta. Sormuksen suurin vaara ei ollut siinä, että se synnytti rajatonta kunnianhimoa ja tuotti ääretöntä onnea aina siihen saakka, kunnes odottamaton lankeemus seurasi; suurin vaara oli siinä, että kuninkaan sormus paadutti sydämmet.

Kaikki, jotka sen omistivat, tulivat mahtaviksi, rikkaiksi ja ihmisten nähden onnellisiksi, mutta ainoastaan muiden ihmisten, jopa kaikkein läheisimpäinsäkin kustannuksella. Niinpä oli Torsten Bertelsköldkin kohonnut kunniaansa polkemalla lähimmäisiään. Kun hän itse rikastui, oli hänen sukunsa vähällä joutua mieron varaan; valtansa kukkuloille pääsi hän kukistamalla mestarinsa, suuren Arvid Hornin, jota hän sai kiittää loistavasta menestyksestään. Mutta on olemassa siveellinen painolaki, joka tekee kukistumisen sitä nopeammaksi kuta korkeammalla ollaan. Juuri kun Torsten Bertelsköld oli ehtinyt siihen päämäärään, mihin hänen hillitön kunnianhimonsa häntä kiihotti, juuri kun Ruotsin kuningas, Ruotsin kuningatar ja kaikki mahtavimmat puolueiden johtajat tunkeilivat hänen ympärillään hänen suosiotaan ja puolustustaan kerjäämässä, niin, hän luuli vaan tarvitsevansa ojentaa kätensä kruunua tavoittaakseen ja sen saadakseen; juuri silloin olisi hänen kukistumisensa ollut varma ilman sormuksenkaan apua. Siinä ei ole mitään ylikuonnollista; se on aivan inhimillistä. Mutta se tulee selvemmin näkyviin, selvemmin käsitettäväksi, jos tämä kamala, pirallinen voima, tämä inhimillinen itsekkäisyys, joka aina asettaa oman itsensä maailman keskipisteesen ja polkee muut säälimättä alleen, saa jonkun näkyvän muodon. Jos nyt tämä voima ajatellaan kätketyksi kuninkaan sormukseen, niin ymmärrämme me sen merkityksen, ja sitten ymmärrämme myöskin, minkätähden väärä vala on syynä sen katoamiseen. Sillä väärä vala tempaa jalat varmuuden valta-istuimen alta; väärä vala saattaa omantunnon, joka on sydämen kuningas, kapinoimaan ja nostaa ihmisen omaa itseään vastaan: *Rex regi rebellis*. Mutta olkoonpa nyt taikakalulla vertauskuvalista merkitystä tai ei, niin on sillä kumminkin suuri valta, kun sen vaikutusta uskotaan. Pane hämähäkki pussiin, ripusta pussi rinnallesi, ja usko että siitä paranet, niin paranet. Tiedän niitä, jotka ovat päässeet vilтудаista, kun ovat liidulla ovensa ulkopuolelle kirjoittaneet: N. N. ei ole kotona. Mutta palataksemme Torsten Bertelsköldiin, elkäämme unohdako, että usko kuninkaan sormuksen voimaan oli jo neljännestä polvesta asti kulkenut isän perintönä ja että sillä oli juurensa aikakauden taikauskossa. Joka järkähtämättä uskoo onneensa, hän raivaa, jos on tarmokas, itselleen tiensä kaik-

kein esteiden läpi. Siinä oli suuren Napoleonin menestyksen salaisuus. Mutta uskon sortuessa sortuu valtakin, ja maailman vallitsijasta on jällellä vaan kourallinen tomua.

Isoäiti pudisti harmaata päätänsä. — Tuo, — sanoi hän, — tuntuu minusta siltä kuin jos joku rupeaisi kourallisella keittosuoloja suolaamaan Oulunjärveä. Mutta mikä siitä porvarikuninkaasta tuli? Järjetön isä vanha Larsson kyllä oli, sitä en voi kieltää, mutta kelpo mies hän oli, joka kaikissa kiusauksissa pysyi lujana siinä, minkä hän katsoi oikeaksi. Mieleni olisi paha, jos hänen täytyisi tehdä konkurssi ja menettää kaikki, mitä hänellä oli tuon oikeusjutun vuoksi; kuinka sen asian laita nyt oikeastaan oli?

— Se oli niin, — sanoi välskäri, — että Lauri Larssonilla oli vanhempi veli, Tuomas, joka omisti Bertelsköldin suvun entisen perintötilan, Perttilän talon ynnä monta muuta tilaa viljavassa Isossakyrössä. Tällä Tuomaalla oli kahdeksan poikaa ja kolme tytärtä. Seitsemän veljeksistä kaatui sodassa ja kahdeksannen, joka vielä oli lapsi, ryösti vihollinen ja vei mukanaan. Monta vuotta kului, Tuomas Larsson kuoli, tyttäret naitiin, ja nyt lunasti Lauri Larsson kaiken tämän suuren omaisuuden polkuhinnasta. Sitten tapahtui — niinkuin monesti tapahtui ison vihan jälkiaikoina — että eräs nuori mies nimeltä Istvan, joka oli ratsupalvelijana kreivi Kaarle Viktor Bertelsköldillä ja jonka elämä oli täynnä monenlaisia seikkailuja, seurasi herraansa Suomeen ja tuli Perttilän taloon. Siellä virkosivat yhtäkkiä hänen lapsuutensa muistot, hän tunsu kaivon kartanolla, joen rannat ja paljon muuta. Tästä saivat Lauri Larssonin valtiolliset vihamiehet vihiä ja houkuttelivat Istvanin sukulunastamaan isänsä perinnön, koska saatiin selville, että hän todellakin oli Tuomas Larssonin ainoa elossa oleva poika, jonka vihollinen oli ryöstänyt. Samaan aikaan menetti Lauri Larsson kokonaisen jyvälaiivaston Hollannissa ja kaikesta tästä joutuivat hänen asiansa rappiolle, vaikka hän itse pysyikin murtumatonna. Edellisen kertomuksen lopulla seisoi hän vielä suorana ja jäykkänä taistellen kovaa onneaan vastaan.

... No, ja kuinka sitten kävi?

— Sitten tulivat taas maalle kovat ajat 1741 vuoden surkean sodan kanssa. Ruotsin ja Suomen armeija antautui Helsingin luona, ja sill'aikaa kuin vihollinen tulvasi maahan,

jatkoivat puolueet Ruotsissa hillitöntä taisteluaan, yhtyäkseen kerran vaan yksimielisinä kenraalien Lewenhauptin ja Budenbrockin verisen mestauslavan ympärillä.

— Tuli ja leimaus! — kiljasi postimestari. — Näkyy kyllä, että koulukarhut olivat päässeet valtaan.

— Niin, kun suunpieksäjät pötkivät kuin hätähousut ainakin vihollista pakoon, — vastasi koulumestari.

— Läkkitötteröstä lähteneen komennon mukaan! — jatkoi julmistunut Svanholm. — Veli olisi hyvä ja kertoisi meille jotain Lappeenrannan tappelusta.

— Kuulkaa, kuinka korpit ronkkuvat! — vastasi koulumestari.

— Minun mielestäni on meillä ollut jo tarpeeksi verestä puhetta, — vastasi välskäri vakavasti, — eikä ole minulla enää halua penkoa 1741 vuoden rikkaläjiä. Ne harvat kultarakeet, joita niistä voi löytää sieltä täältä loan seasta, ovat sitä paitsi jo poimitut »Suomen herttuattaren« kruunuun. *) Mutta voimmehan sen sijaan luoda silmäyksen isoäitimme äidin nuoruuden aikaan — 18:nnen vuosisadan keskivaiheille, tuohon porisevaan pataan, jossa uuden ajan aatteet keitetiin pehmeiksi ja sittemmin vuoden 1789 vallankumouksen aikana syötiin jäähdyttämättä, — Aadolf Fredrikin, Loviisa Ulriikan, Tessinin, Linnén aikaan, Kustaa III:n lapsuuteen ja pönkkähameiden aikakauteen. Puhummeko niistä?

— Puhukaa, puhukaa! — vastasivat kaikki yhteen ääneen, paitse kapteeni Svanholm, joka oli ääneti, siipeensä ammutuita kotkia ajatellen.

Välskäri katseli vähän aikaa mietteihinsä vaipuneena takkavalkeaa. — Heikko on kykyäni, — sanoi hän, — kuvaamaan tuota hehkuvaa ahjoa. Edessäni on palatseilla täytetty kaupunki, mutta minä kuvaan vaan kuninkaanlinnan portaat ja erään porvaritalon porstuan. Hyödyn aikakautena istuu porvarikuningas valtaistuimella. Kaikki hänen kylmät laskunsa eivät kuitenkaan voi tukehduttaa sydämen elämää. Hänen jalkainsa juuressa polvistuu nuori nainen, hiljaisia taistelujaan taistellen, ja tämän naisen ympärille kutoutuu nyt kertomuksen lanka. Sano, Anna Sofia, kuinka tulee minun nimittää tätä iltatarinaa eräästä ihmissydämmestä?

*) Romantiseerattu kertomus, painettu v. 1850.

— Jos porvarikuninkaan tytär on arvonimensä ansainnut, — vastasi Anna Sofia vilkkaasti, — niin antakaa tälle kertomukselle hänen nimensä.

— Mikä nimi?

— Waasan prinsessa.

— Olenhan jo usein sanonut, — naurahti välskäri, — että Anna Sofialle aina pitää olla kuninkaallisia!

Waasan prinsessa.

1. Hammarbyn kukkaset.

iime vuosisadan keskivai-
heilla oli peninkulman
matkan päässä Upsalasta,
Danmarkin pitäjässä,
Hammarby niminen talo,
jonka maine on säilynyt
aina meidän päiviimme
saakka. Itsessään ei tässä
paikassa ollut mitään mer-
killistä: se ei ollut ru-
mempi eikä kauniimpi

kuin moni muukaan pienempi herraskartano Uplannissa; siellä
oli päivänpaistetta, vihreyttä ja vettä niinkuin muuallakin, ken-
ties oli maanlaatu vähän lihavampaa, mutta mitään muuta eri-

koisempaa ei huomattu. Matala, yksikertainen asuinrakennus oli puusta ja tavallisen kappalaisen virkatalon tapaan rakennettu; muutkin huoneet olivat yhtä yksinkertaiset; mutta kaikki oli kuitenkin somaa ja iloisaa niinkuin siinä olisi päivä paistanut silloinkin, kun taivas oli pilvessä, sillä kaikki oli hyvin hoidettua, puutarhan lauta-aita oli maalattu ja kesyt kyyhkysket lentelivät yhtämittaa lakastaan pihamaalle ja pihamaalta lakkaan. Oli muitakin siivekkäitä asukkaita Hammarbyn talossa: harvinaisia ulkomaisia helmikanoja, jotka juosta piipersivät kartanolla yhdessä hanhien, ankkain, kalkkunain ja kesyjen sorsain, parin pitkäjalkaisen kuren ja yhden ylpeilevän Brasilian papukaijan kanssa, joka joskus alentui porstuassa riippuvasta avonaisesta häkistään lähtemään katajoilla havutettujen portaiden eteen tallustelemaan. Puolikasvuinen messinkivitjoihin kytketty kettu tähysteli kopistaan ahnain silmin tuota räpyttelevää ja kaakottavaa seuraa. Pari jäniksenpoikaa ja muutamia kaniineja tirkisteli rautaristikon läpi, joka ympäröi pientä heitää varten aidattua tarhaa. Karjapihassa vilahteli muun karjan seassa, joka juuri oli tuotu kotiin laitumelta, kesyn poron sarvet parin kauniin metsäkauriin ja muiden etelämaisten nelijalkaisten vieraiden rinnalla. Kaikki nämä elukat olivat tyytyväisiä ja hyötyvän näköisiä; ainoastaan yksi karhu ja yksi ahma, jotka olivat häkeissään eräässä kartanon nurkassa, ilmaisivat tuontuostakin murahtelemalla tyytymättömyytensä siitä, ett'eivät saaneet läsnäolollaan kunnioitusta toisten iloista seuraa.

Jos olisimme rohjenneet luoda silmäyksen asuinhuoneeseen, olisimme varmaan tavanneet siellä tuhansittain harvinaisia kaluja, jotka olisivat herättäneet huomiotamme vielä suu-remmassa määrässä kuin elukat kartanolla. Mutta puutarhan veräjä oli niin houkutteleva, vaikka olikin tällä kertaa suljettuna kartanolla olevien kutsumattomien vieraiden vuoksi, ja kuka voikaan siihen aikaan puhua Hammarbystä, muistamatta etupäässä sen puutarhaa, joka kieltämättä oli kaikista paikan merkillisyyksistä ensimmäinen? Iso se ei ollut, ja useat nuoret istutetut tammets, lehmukset, saksantammets, vahterat ja lukuisat ulkomaiset puulajit osoittivat, ett'ei laitos ollut monen vuoden vanha. Mutta yhtäkaikki oli Hammarbyn pienessä puutarhassa paljon ja harvinaisia esineitä nähtävänä.

Aluksi oli siellä pari somaa, erinomaisen hyvin hoidettua kasvihuonetta täynnä harvinaisia uhkeita kasveja kaikista maailman ääristä. Sitten taimilavoja raollaan olevine ikkunoineen, jotka olivat vartavasten niin asetetut, että imisivät kaiken sen lämpimän, mikä pohjolan viileästä kesäilmasta liikenä. Vähän matkan päässä näistä oli pienoinen kalalamikko täynnä iloisia asukkaita. Sitten oli pitkiä, monenlaisia kasveja kasvavia pensasaitoja, joiden seassa nähtiin ainakin kaksikymmentä lajia erivärisiä ruusuja. Sitten vielä näiden pensasaitain välissä kukkasia kaikkia mahdollisia lajia: Hollannin hohtavia tulpaaneja tai ujusti lemuavia pohjolan leukoijia, — lukemattomia, monivärisiä, ihanoita, niin huolellisesti järjestettyjä, niin hartaasti hoidettuja, että näyttivät hengittävän, elävän ja menestyvän siinä rakkauden ilmassa, joka kaikilla haaroilla lemahteli heidän ympärillään. Täällä, — sanoi ohikulkeva katselija itsekseen, — täällä on hyvä haltijatar liikkunut vesikannu kädessä sammuttamassa armastensa janoa; täällä on taivaan aurinko tuhlaillut suloisinta lämpöään, iltakaste virvoittavinta viileyttään. Eivät kuitenkaan ole haltijat, ei aurinko, ei kaste yksin voineet kaikkea tätä saada aikaan; kukkaismaailman oma lemuava hengetär on täällä liikkunut ja lumonnut ihanat lapsensa iloitsemaan lyhyestä keväästä, ja kukat ovat hänet ymmärtäneet; he ovat ojentaneet hoikat vartensa mullasta, kuullakseen hänen ääntänsä ja ilahduttaakseen hänen silmiään uhkeimmalla ihanuudellaan.

Tämä hengetär on vielä salainen ja tuntematon, — mutta olkoon. Ajattele vaan, että kukkien kuningas on lähtenyt suuruhtinaskunnastaan Upsalan kasvitieteellisestä puutarhasta ja paennut tähän vähäiseen alusmaahansa, tähän hänen omaan armahimpaan vapaaherrakuntaansa, jossa hänen vaivoista ja huolista vapaana suodaan vuosittain viettää muutamia lyhyitä, onnellisia kuukausia kaunihimpien ja rakkaimpien alamaistensa keskellä. Luokaamme sen sijaan huomiomme kahteen nuoreen ihmiseen, jotka ahkerasti toimivat puutarhassa puhellen ja nauraen, ei isoäänisesti ja meluten, vaan iloisuudella, joka vivahtaa puutarhan omaan tyveneeseen rauhaan; ollen itse kaksi kaunista puhkeamassa olevaa kukkaista ihmishaamussa.

Toinen näistä on poika eli nuorukainen — tai miksi häntä sanoisimme — seitsemäntoista, korkeintaan kahdeksantoista vuotias, varreltaan hoikka, ei pitkä, vaaleatukkainen,

sinisilmäinen ja hienokasvoinen ja ikäisekseen ainoastaan hiukan ahavoittunut. Hänen pukunsa on raitaiset villaliivit ja housut harmaasta pumpulivaatteesta, joka on tavatonta yllisyyttä tänä aikana, jolloin teinit kävivät sarassa tai olivat puेतut mustiin nahkahousuihin. Takin on hän ripustanut lankulle ja on hän nyt paitahisillaan ja avopäin, mutta jalassa on hänellä vankat rasvanahka-saappaat. Koko hänen käytöksensä on ujoa ja kuitenkin reipasta; hän ei häikäile pistämästä paljasta kättään orjantappurapensaasen, kun kuivat oksat ovat leikattavat pois, vaikka se kenties on verisenä sieltä takaisin vedettävä. Kun juuri tämä oli hänen työtänsä, hänen kulkiessaan yhdestä pensasaidasta toiseen, lyhyt suomalainen puukko kädessä, jonka tyhjä tuppi riippui vyössä hänen kupeellansa, alkoivat hänen kätensä näyttää siltä kuin kaiken maailman kissanpenikat olisivat häntä hyväilleet.

Tämä herätti sekä moitetta että sääliä hänen nuoressa naistoverissaan, joka oli sievä, avopäinen, ruskeasilmäinen ja hilpeäluontoinen, noin 14- tahi 15-vuotias tyttö, yllään kotitekoinen sininen villahame, joka oli koristettu punaisilla rannuilla, ja musta lumivalkoisilla paidanhihoilla koristettu musta kamlotti-liivi; kaulassa oli hänellä punaraitainen pumpulihuivi sitä lajia, jota juuri siihen aikaan alettiin Hollannista maahan tuoda. — Voi sinun käsiäsi! — sanoi hän, jättäen kasteltavansa narsissit vähäksi aikaa siksensä, samoin kuin jasmuinitkin, joista hän kyyhkysen siiven nenällä huolellisesti matoja puhdisteli. — Olisit totellut minua ja ottanut kintaat käteesi, — jatkoi hän; — niin tekee eno, ja sentähden on hänellä aina hienot kädet.

— Kyllä minun karkeat käteni aina minulle kelpaavat, — vastasi poika iloisesti, leikaten pois kourallisen kuivettuneita oksia; — ja minusta on hauskaa vuotaa pisarainen verta sinun tähtesi, Riikka! Voit kuvailla, että olen sodassa sinun tähtesi.

— Siitä minä vähät, — nurisi tyttö, ruiskauttaen vettä ruiskukannusta veriselle kädelle. — Sen sanon sinulle, Eerikki, että sinä olet niin itsepäinen, niin armottomasti itsepäinen olet sinä, että sinut pitäisi asettaa lasikaappiin ja kirjoittaa ovelle: *Herchepæus Obstinatus, habitat in Finlandia frequenter*. Olen kuullut, että Herchepæus teidän raakalaiskielessä merkitsee härkätäätä.

— Niin, miksipä ei? — nauroi poika. — Kelvanneehan se siinä, missä teidän Svinhufvudit ja Oxehufvudit ja Oxenstjernatkin. *) Mutta sitä en ole vielä tiennyt, Riikka, että sinä, joka osaat niin mainiosti latinaa, olet vielä päälliseksi suomeakin opetellut.

— Kuulehan, kuinka kehuu! Sentähden, että on ollut opettajanani kolme kesää, luulettelee hän minun jo tänään tai huomenna voivani päästä maisteriksi.

— Kyllä kai! Kun arkiatatteri on lukenut kanssasi kaiken talven ja minä kertoilen läksyjäsi kesällä, niin luulet kai jo, että olet minulta oppinut Plinion ulkoa. No — no, neitsyt Riikka, hyvä pää sinulla kyllä on, se kuuluu sukuun, mutta semmoinen ahma et kumminkaan ole, että ahmit latinaa, niinkuin ahmitaan velliä, lukemalla yhden läksyn päivässä. Vai tahdotko uskotella minua, että minä muka olen opettanut sinulle myöskin *Species plantarum*'it ja *Corollarium Generum*'it? Minäkö olen opettanut sinulle joka kasvin tässä puutarhassa, ja niitä on täällä, luulen ma, liki tuhat lajia? Ja minäkö panin sinut kiistelemään suuren, siunatun enosi kanssa luonnollisista kasviheimoista ja väittelemään, että orkideat muodostavat oman erinäisen heimonsa, eivätkä olisi sovittavat muihin monogyneihin? Sano, sopiiko minua semmoisista syyttää?

— Se tulee siitä, että olet kiusannut minua noilla monogyneilläsi ja monandreilläsi ja yks-avioisillasi ja kaks-avioisillasi ja moni-avioisillasi ja koko tuolla siitinjärjestelmälläsi, joka on tehnyt enon kuolemattomaksi, mutta joka minua vaan harmittaa. Tiedätkö, että minä olen siemenen itäessä tarkastellut, nouseeko siitä yksi vai kaksiko sirkkalehteä, vai eikö sirkkalehteä ensinkään, ja se ihmetytti enoakin ja hän sanoi: sitä sietää kyllä ajatella, Riikkaseni, mutta me tunnemme vasta seitsemäntuhatta lajia, meidän tulee tuntea viisikymmentä tai seitsemänkymmentätuhatta lajia, ennenkun voimme siitä mitään varmaa väittää. Minä en voi kärsiä teidän moniavioisia kukkianne. Kas tuossa esim. eräs *Bellis*. Eikö ole inhoittavaa, että luette tämän viattoman satakaunon polygamia superflua-luokkaan? Hyi, sanon minä. Mitä pahaa on hän tehnyt teille, että asetitte hänet niin rumaan lahkoon?

*) Sianpää ja Häränpää ja Häräntähti. *Suoment. muist.*

Mutta näetkö, minä olen huomannut, että se itää siemenestään kahdella sirkkalehdellä — toinen lehti häntä itseään, toinen hänen ystävänsä, esim. tuota pientä mehiläistä varten, joka nyt juuri surisee hänen kukassaan, sill'aikaa kuin Apolloperhonen turhaan tekee kauniita kierroksiaan hänen ympärillään. Se on kaunista ja sen voi ymmärtää, mutta moniavioisuus on jotain, jota en ikänä saa päähäni, ja ell'ei eno olisi vielä parempi kuin hän on suuri, niin olisin oikein vihainen hänen illettävälle siitin-järjestelmälleen.

— Mutta se perustuu kumminkin luonnonlakeihin, ja sentähden sen täytyy olla totta.

— Minä vähättelen teidän luonnonlaeistanne! Olen keksinyt jotain parempaa, löytänyt sirkkalehdet. Mutta eivätkö kaniinit taas ole olleet liikkeellä ja nakertaneet kastanjapuun kuorta? Tuo syöminen ja hävittäminen, se on sekin semmoinen luonnonlaki. Se on juuri niitä teidän luonnonlakejanne! Hyi, mokomia raakalaisia! . . . Tiedätkö mitä, Eerikki? Sinunkin pitäisi noudattaa luonnonlakeja.

— Niin pitääkin. Minun alkaa tulla nälkä.

— Ei, mutta on sekin luontoa, että kun kasvava hedelmäpuu istutetaan puutarhaan, niin se jalostuu ja kantaa paljon kauniimpia hedelmiä. Ja jos otan orjantappuran niityltä ja hoidan sitä hyvässä maassa, niin se saa kauniimmat kukat.

— Sen kyllä uskon, kun *sinä* hoidat sitä.

— Sentähden sinun pitää ottaa itsellesi parempi nimi. Mikä isäsi oli?

— Oli hiukkanen talonpoikaa, mutta enemmän merimiestä. Ison vihan aikana kuului hän Löfvingin sisseihin ja teki viholliselle enemmän vahinkoa kuin koko Lybeckerin johtama Suomen armeija, mutta sitten sai hän pienen tilan Munsalan pitäjässä Pohjanmaalla, ja nai minun äitini, joka oli porvarintytär, ja kuningas Fredrik ja kuningatar Ulriika Eleonoora olivat heidän häissään. Mutta isälläni oli sittemmin pieni kuunarikin, jolla hän teki matkoja Tukholmaan, kunnes joutui haaksirikkoon Ratan'in luona kuusi vuotta sitten ja jäi sille tielleen.

— Mutta kuinka sinä tulit Ruotsiin?

Äitini jäi leskeksi monen lapsen kanssa ja oli hänellä sisar täällä Ruotsissa naimisissa. Eräänä kesänä tuli tätini

Pohjanmaalle sukulaisiaan tervehtimään ja kun hän oli varakas ja lapseton, otti hän minut luoksensa ja kustansi käyntini Strengnäsän kimnaasissa.

— Etkä ole sittenkään päässyt suomalaisesta itsepäisyydestäsi! Mutta nyt tahdon sanoa sinulle jotain. Nimesi on nyt Eerikki Pietarinpoika, ja sama nimi on sadalla muulla talonpojalla. Mutta sinä osaat latinaa, sinä olet kimnasisti, aiot syksyllä ylioppilaaksi, ja sitten saattaa sinusta tulla pappi tahi arkiaatteri sinustakin, kuka sen tietää. Sentähden ajattelen, että tekisit niinkuin muutkin ja ottaisit paremman nimen, kreikkalaisen tai latinalaisen.

— Niinkö luulet?

— Tietysti. En tarkoita semmoista naurettavaa nimeä, jonka otti eräs ylioppilas Långhundran kihlakunnasta, joka tahtoi olla oikein hieno herra ja nimitti itsensä *Långhundriander*'iksi, niin että toiset ylioppilaat sitten paransivat sen *Långhundundriander*'iksi. Enkä semmoistakaan kuin Wieselin suku, joka oli kotoisin Almesås'ista ja nimitti itsensä ensin *Almesåsius*'eksi, mutta kun tämä kävi kovin soosiseksi, ottivat he nimen *Almosius*, kunnes häpesivät mokomaa kerjäläisen nimeä *) ja kutsuivat itsensä *Wiesel*'iksi, joka ei ole sievä sekään. Vaan semmoinen nimi pitäisi sinun ottaa kuin esim. meillä on. Kanta-isämme oli talonpoika, nimeltä Jöns Linnegård ja hänellä oli kolme poikaa, jotka kaikki olivat oppineita miehiä ja ottivat nimensä siitä isosta lehmuksesta Stenbrohultissa. Yksi nimitti itsensä *Tiliander*'iksi *Tilia* euro-paea'sta; toinen kutsui itsensä *Lindelius*'eksi, **) joka ei ole ruma nimi sekään . . .

— Eriikka Lindelia on minusta kauniimpi kuin mikään muu nimi, — keskeytti hänet nuorukainen, ja hänen kasvoilleen lennähti heleä puna, ikäänkuin olisi hän ilmaissut suurimman salaisuutensa.

— Niinkö on? — jatkoi tyttö, päätänsä keikauttaen, mutta ei näyttänyt ollenkaan loukkautuneelta. — No niin, kolmas otti nimekseen *Linnaeus*, ja se nimi lienee kymmenen muun veroinen. Eikö niiden ole tapana siellä Suomesakin ottaa uusia nimiä?

*) Almosa = almu. **) Lehmus = lind.

— Kaikki, jotka rupeavat papiksi tai muuten herras-
miehiksi, muuttavat nimensä, — vastasi nuorukainen. — Olen
kuullut sanottavan, että erään tilan nimi on Pakkanen, joka
on ruotsiksi *frost*, ja siitä juontavat Frosterus'et nimensä.
Calamnius'et polveutuvat eräästä kalastajasta eli kalamiehestä.
Porthaneilla on nimensä Wiipurin kaupungin portista, Cyg-
naeusten kantaisän nimi oli Svan (Joutsen), Lagus'en suku
on kreikankieleen kääntänyt kanta-isänsä nimen Hare (Jänis),
ja lukemattomat muut ovat tehneet samalla tavalla, latina-
laiset liittämällä *us-* ja kreikkalaiset *ander-* päättein.

— Niinpä niin! Etsi siis sinäkin itsellesi nimi, joka
joltakin kuuluu. Miltä kuuluu sinusta *Munsalius*? Eli
Munsander?

2. Linné ja hänen oppilaansa.

— **M**unsalius! Munsander! — toisteli nuorukainen.
— Paljon kiitoksia. Jos sanot sitä kunnialli-
sen nimeni jalostamiseksi, niin kasvakoon se
ennemmin itsekseen metsässä.

— Myönnän, — jatkoi nuori tyttö nauraen ja satoi
erään persialaisen ruusun vartta lujemmalle tukeensa kiinni,
— myönnän kyllä, että noissa nimissä on enemmän suuta *)
kuin mitä antelias luonto on sinulle suonut. Mutta kuinka
kutsutaan Munsalaa teidän suomalaiseksi siansaksaksenne?

— Jos Munsala on siansaksaa, niin on se ruotsalais-
ten syy, jotka ovat sen siksi vääntäneet Munisalosta, joka
on sama kuin munasaari.

— Muniako! Kovaksi keitettyjä munia! Eerikki hyvä,
ole nyt niin herttainen, että nimität itsesi *Ovenius*'eksi taikka
Onander'iksi.

— Kun suutut minuun, otan nimekseni *Ovenius*, jos
en muun vuoksi, niin kiusatakseni sinua.

*) Mun = suu.

— Joko taas olet pahankurinen? Nyt taas repäsit kätesi; katsohan, orjantappuran oka on uponnut keskisormesi juureen. Maltahan, — kas noin! — Ja Riiikka näpisti tuon syvälle uponneen oan pois niin taitavasti kuin olisi ollut haavalääkäri.

— Sano minulle, — sanoi tyttö veitikkamaisesti, — mistä kukasta pidät enemmän tässä puutarhassa?

Eerikki Pietarinpoikaa oli helppo lepyttää. Hänen teki mieli vastata kysymykseen: — Sinusta itsestäsi! — mutta hän malttoi mielensä ja vastasi: — kaikkein enemmän pidän niistä, joiden vuoksi olen verta vuotanut.

— Tahdon siis etsiä sinulle nimen. Annahan olla: *Rosenius* ... *Malaspina* ... *Spinarosa* ... *Centifolius* ... *Lindros* ... kuinka tulit nyt sitä ajatelleeksi?

— Kiitoksia. *Lindros* ehkä sopii. Se on kaunis nimi, ja sitten saan vielä sinutkin kaupantekijäisiksi.

— Miksi ei yhtä hyvin *Rospigg* tahi *Fingerros*? Ei, latinaa sen olla pitää ... *Roseus* ... *Spinosius* ... no, mutta autahan nyt minua! ... *Tørneus* ... *Rosenlind* ... nyt se taas meni hongikkoon ... *Rosarius* ... Entä jos turvautuisimme kreikankieleen ... *Rhodius* ... *Rhododaktylus* ...

— Herkeä jo, suuri oppisi hulluttaa sinua! Jos välttämättömästi tahdot kastaa minut uudestaan, niin tahdon minä nimen semmoisen, jossa sinäkin olet mukana. Kutsu minua *Rosenlindiksi*.

— Nyt tiedän. Eikö isäsi ollut merimies?

— Oli.

— Ja sinä olet meren rannalla syntynyt ja kasvanut. *Rosmarin* olkoon nimesi!

— Mutta eihän se johdu *rosa*-sanasta, vaan sanasta *rhos*, yökaste, ruotsiksi *dagg*. Mutta sana *dagg* merkitsee ruotsinkieleessä myöskin pamppua eli köydenpäättä, ja koska isäni oli merimies, saattaisi joku luulla minun saaneen maistaa hänen pamppuaan.

— Sepä oli paha se; minä pidän paljon *rosmarinista*.

— Ja minä pidän kaikista *lind*-päätteisistä sanoista.

— Totta puhuen: aiotko todellakin ruveta papiksi, Eerikki?

— Etkö sinä sitä tahtois, Riiikka?

— Se on kyllä korkea virka, mutta nykyaikana rupeavat melkein kaikki ylioppilaat papeiksi, niin ett'ei yksi siinä asiassa mitään vaikuta. Olen aina ajatellut, että maailmassa on kaksi raamattua. Toisen on Jumala kirjoittanut lain tauhulle ja pyhään evankeliumiinsa; toisen on hän kirjoittanut luonnon suureen kirjaan. Tosin on edellinen ylempi, koska maailma on langennut ja tarvitsee vapahtajata. Mutta on toinenkin Jumalan tekemä ja suurenmoinen. Kaikki on siinä, kuinka kumpaakin luetaan. Sanotaan, että monet papit ovat maailman miehiä; mutta minä tiedän oikein tosi Jumalan miehen, josta vanhempansa tahtoivat tehdä papin ja joka sitten kävi selittämään luonnon suurta raamattua niin erinomaisen selvästi, ett'ei kukaan ennen häntä ollut sitä niin selvästi selittänyt. Oletko huomannut, Eerikki, että *hän* lukee Jumalan nimen jokaisella lehdellä luonnon kirjassa.

— Näenhän ja kuulenhan sen joka päivä! Hurskaampaa ihmistä kuin enosi, suuri Linnaeus, ei ole koko avarassa maailmassa.

— Niin, tiedätkö! Semmoinen pappi pitäisi sinustakin tulla.

— Niinkö luulet? — sanoi nuorukainen säteilevin silmin. — Ei, Riikka, se on mahdotonta. Semmoista miestä kuin enosi on, ei synny toista edes sadankaan vuoden kuluttua.

— Niin minäkin luulen. Mutta suuripa on kirjakin, jota hän selittää, eikä *yksi* ihminen kaikkeen ennätä. Katsohan esimerkiksi minua. Mikä minä olen?

— Sinä olet enosi sisarentytär, sen ainakin tiedän.

— Enpä edes sitäkään, tiedätkö, vaan äitini oli enoni orpana, ja niin on hän hyvydessään ottanut minut luoksensa isätönnä ja äiditönnä lapsena. Mutta voitko selittää sitä, että minä, joka en ole mitään, ja tuskinpa sitäkään, kuitenkin väittelen sirkkalehdistä hänen kanssansa, jota koko maailma ihmettelee?

— En, sitä en tosiaankaan voi käsittää, — naurahti Eerikki.

— Vaan sokeakin kana voi välistä löytää jyväsän, ja semmoisia jyväsiä ovat nuo pienet sirkkalehdet, sanoo eno. Sentähden ajattelen, että vaikka sinusta ei tulisikaan niin suurta ja mainiota miestä kuin eno on, niin voit sentään

sinäkin keksiä selityksen johonkin sanaan tuossa suuressa kirjassa, jota ei eno ole ehtinyt miettiä. Sinusta pitää tulla luonnontieteiden tohtori, Eerikki.

Eerikki Pietarinpoika oli vähän aikaa ääneti ja sanoi sitten arvellen: — Koko minun sukuni tahtoo nähdä minut kauhtanaan ja papin kaulukseen puettuna. Enkä ole minä koskaan mitään muuta ajatellutkaan, ennenkun . . .

— Ennenkun tulit Hammarbyhyn. Näetkö nyt! Aivan niinkuin enoni, ennenkun tohtori Rothman Wexiössä sanoi hänelle: sinun pitää ruveta lääkäriksi! Se on: sinun pitää tutkia luontoa!

— Olisit siis iloinen, jos seuraisin neuvoasi? — kysyi Eerikki sydämmellisesti.

— Iloinenko? Minä lentäisin sinua . . . Niin, minä tarkoitan — jatkoi tyttö hämillään — minä tarkoitan, että se olisi enosta hyvin mieleen; hän sanoo, että sinä olet hänen parhaita oppilaitaan.

Eerikki punastui. Näin paljoa ei hän koskaan ollut rohjennut toivoa. Hän loi silmänsä alas kainommmmin kuin tuo nuori tyttö itse, ja tapaili turhaan sanoja lausuakseen, mitä ajatteli. — Niinkö luulet, Riikka? — sanoi hän niin saamattomasti kuin rakastunut kimnasisti, joka ei koskaan vielä ole romaania lukenut, suinkin saattaa sanoa. Sillä romaanien lukemista eivät senaikuiset kimnasistit vielä harjoittaneet.

Ei ole koskaan saatu tietää, mitä Riikka siihen aikoi vastata, sillä samassa tempasi hän jalkansa lankun luona olevasta risuläjästä ja kiljasi: — Käärme! käärme!

Eerikki juoksi hätään. Pieni vaskenkarvainen käärme, tuskin kahdeksaa tuumaa pitkä, oli kiertynyt tytön jalan ympärille ja näkyi koettavan luikertaa sukan ja kengän väliin.

Lyödä käärmettä ei Eerikki voinut. Ei hän kuitenkaan kaukaa miettinyt, tarttui petoa niskaan ja heitti sen hiekkakäytävälle niin pian, ett'ei pahus ennättänyt purra. Samassa polki hän saappaallaan käärmettä hännälle ja yritti katkaista siltä kaulan rautalapiolla.

— Elä tapa sitä! — huusi nyt tyttö, joka jo oli toipunut säikähdyksestään. Kas kuinka kaunis kyykkäärme! Noin kaunista *viperä*'ta ei enolla ole koko kokoelmassaan!

— Olkoon tai elköön — vastasi Eerikki vihoissaan, — mutta ethän tahtone, että päästän sen irti täällä puutarhassa, että se kenties vielä kerran pääsee käymään kimppuusi!

— Elä hätäile, vaan anna tänne puukkosi! — Ja tuota pikaa oli Riiikka halaissut kepin, johon hän niin taitavasti pisti käärmen kaulan, ett'ei se päässyt siitä irti, vaikka kuinka olisi kiemurrellut.

— Eno! Eno, me olemme saaneet *vipera'n*! — huudahti Riiikka heti sen jälkeen heiluttaen käärmettä korkealla ilmassa.

Läheisen niityn ojanreunaa pitkin lähenei pikaisin askelin noin 50 vuotias mies, viheriä nahkamyyssy päässä, keltainen kesätakki käsivarrella ja kainalossa jotenkin iso salkku. Hän aukasi veräjän, antoi kahden häntä seuraavan nuorukaisen astua siitä sisään ja sulki veräjän huolellisesti jälkeensä. Sitten jäi hän seisomaan eräälle talon luona olevalle kukkulalle ja näkyi hyvin vilkkaasti osoittavan jotain muukalaisille.

— Enolla ei ole nyt aikaa meitä kuulemaan, — sanoi Riiikka. — Nyt on hän taas päässyt puhumaan mieli-aineestaan, siitä uudesta museosta, jonka hän aikoo rakentaa tuonne kukkulalle, ja silloin hän unohtaa kaiken muun. Mutta maltahan, minulla on jotain, jota hän ei voi vastustaa; saatpa nähdä.

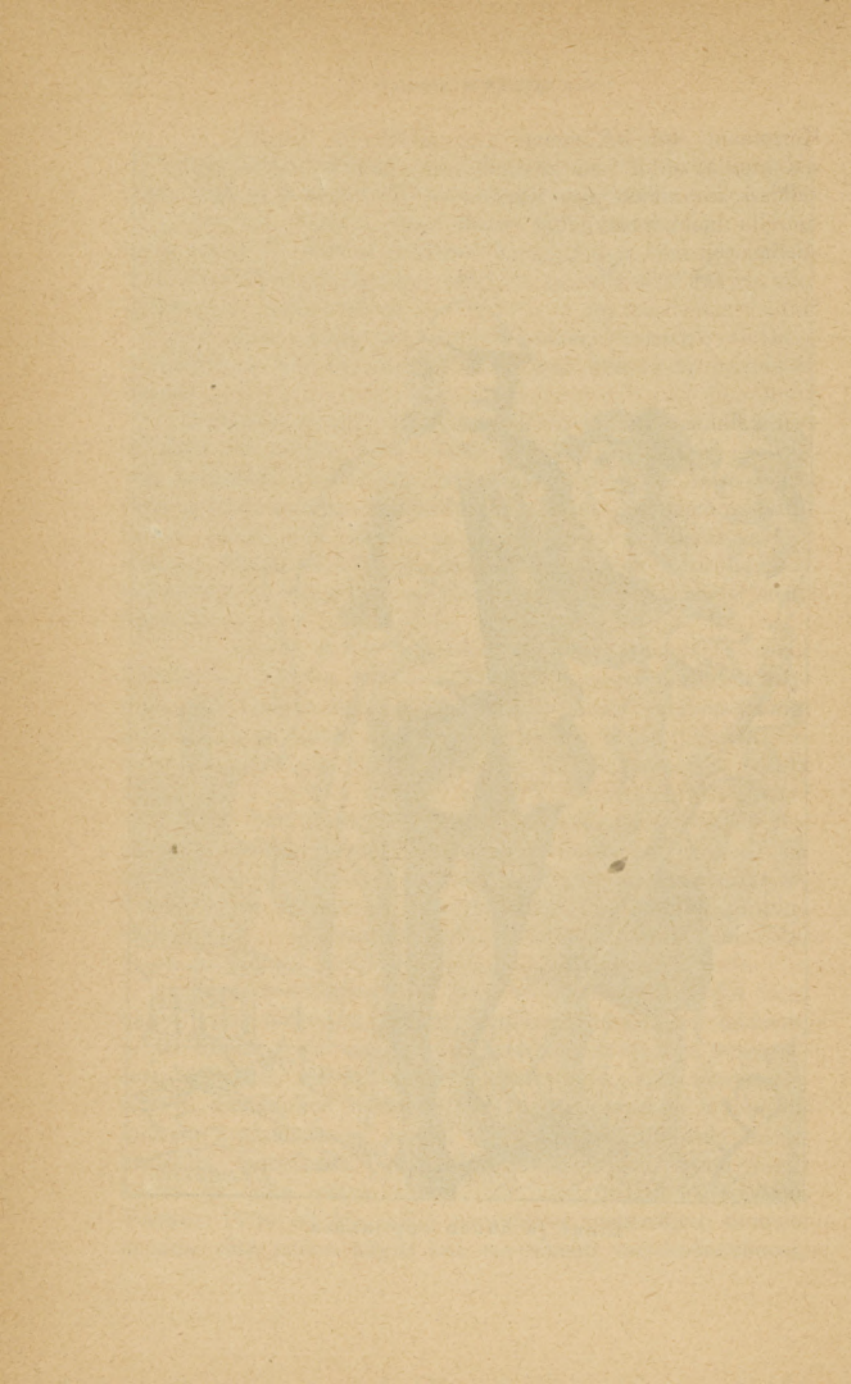
Hän juoksi eräasen puutarhan nurkassa olevaan pihlajamajaan ja toi sieltä tuokkosen vast'ikään poimimiansa mansikoita, ei tavallisia puutarha-mansikoita, vaan keskikoikoisia, hyvin kypsyneitä marjoja, jommoisia itsestään kasvaa ahonrinteillä. — Saatpa nähdä! — huudahti hän uudelleen ja oli jo ulkona veräjästä.

Eerikki Pietaripoika, joka ei ollut niin nopsa kuin hänen nuori toverinsa, lähenei verkalleen, käärmekeppi kädessä, ja sai nähdä tytön onnistuvan pienessä, viattomassa petoksesaan. Tuskin oli arki-aatteri Linnaeus — sillä hänhän se oli — huomannut mansikat, kun hän suopeasti hymyillen katkasi keskustelunsa, istahti kivelle ja alkoi hyvillä mielin maistella mansikoita. Mansikat olivat hänen paras herkkinsä ja joka päivä nautti hän niitä pienen tuokkosen. Vuonna 1750 oli hän niillä parantanut ensimmäisen tautinsa ja aina siitä pitäen käytti hän mansikoita varjeluslääkkeenä.

Linné ja hänen oppilaansa.

Kerrotaan, että kuningatar Loviisa Ulriika, joka oli saanut sen kuulla, antoi heti käskyn, että mansikoita oli viljeltävä kaikissa kuninkaallisten huvilinnain kasvihuoneissa, ett'ei tältä suurelta luonnontutkijalta talvellakaan puuttuisi näitä hänen mielimarjojaan.

Eriikka tiesi, kuinka hänen enonsa suosio oli voitettava. Hänen mansikkansa olivat ensimmäiset viljelemättä kasvaneet ja täysikypsineet mansikat tänä vuonna, ja kun arkiateri oli kiirehtinyt Hammarbyhyn, ennenkun hänen perheensä oli muuttanut kaupungista maalle, oli Riikka saanut toimekseen kaikkien hänen pienten mielitekojensa täyttämisen. Palkkseen sai hän sydämmellisen suukkosen avonaiselle ahvettu- neelle otsalleen. Tyytyväisyys loisti arkiaterin pienistä, mutta sanomattoman vilkkaista, kirikkaista ja leppeistä silmistä. — Kas tässä, — sanoi hän latinankielellä noille kahdelle muukalaiselle, joista toinen oli ranskalainen, toinen hollanti- lainen ja jotka asianalkain olivat matkustaneet Ruotsiin tu- tustuakseen tähän mainioon mieheen, — kas tässä minun Hebeni Hammarbyssä niin kauvan kuin eukkoseni vielä viipyy kaupungissa! Oikea pikku noita on hän, se täytyy tunnustaa. Hän tuntee kaikki istutukseni yhtä hyvin kuin minä itse, rohkeneepa vielä arvostellakin järjestelmäni. No, veitikka, — virkkoi hän punastuvalle tytölle latinaksi, — oletko taaskin löytänyt sirkkalehtiä tuottaaksesi vanhalle enollesi pään vaivaa.

— En, — vastasi tyttö ruotsiksi; — mutta minä olen löytänyt käärmeen.

— Käärmeenkö? Vai niin, se ei ole lapsille sopiva leikkikalua. Mutta näytähän; kai on se vaan meidän tavallinen *coluber natrix*, tarhakäärme?

— Oikea *vipera* se on, enoseni, ja se yritti juuri lui- kertamaan kenkääni, kun Eerikki otti sen niskasta kiinni ja pisti pihtiin.

— Vai niin, katsotaanpa; tämä olisi siis ensi kerta kuin tuollainen *maleficus* näyttäytyy täällä Hammarbyssä.

Eerikki tuli saaliineen. — *Mehercle*, — sanoi arkiateri, — nuori *Coluber* — *scutis abdominalibus* 150, *squamis caudalibus* 34. Katsohan peikkaa, tuskin makkaran puikkaa pitempi ja kuitenkin vaarallisin peto koko Ruotsissa! Tämän panemme me väkiviinaan; se on kaunein kappale, minkä

olen nähnyt, ja *captus in Hammarby*. Sepä on eriskummaista! — Taas kiiksi luonnontutkijan ihastus noissa kau- niissa ruskeissa silmissä.

Käärmeestä kääntyi arkiaatterin hyväntahtoinen huomio äännettömään ja ujoon kinnasistiin. — Ei tuostakaan, hyvät herrat, — sanoi hän latinaksi muukalaisille, — tule mikään keho mies. *Ingenium haud vulgare, peritia ac labore perficiendum*. Kuinka olet käsiäsi kohdellut, poikaseni? Oletko otellut ahman kanssa vai karhuako olet näykkinyt?

— Eerikki tahtoi välttämättömästi sulin käsin leikellä kuivia oksia ruusuaidasta, — vastasi tyttö hänen puolestaan, — ja sentähden olen ehdottanut, että eno panee hänet lasi- astiaan päällekirjoituksella: *Herchepæus obstinatus, habitat in Finlandia*.

— *Frequenter, frequenter*, — nauroi arkiaatteri. — Minä tunnen useita kappaleita tuota lajia Suomessa: Kalmin, Montin'in ja muita samanlaisia, härkäpäitä ne kaikki ovat, mutta kunnan poikia. Mene ja pese kätesi piimällä, Eerikki, ja ota toiste sormikkaat käteesi, muuten kenties luullaan sinun saaneen sormillesi täällä Hammarby'ssä, ja se olisi häpeä noin pitkälle kinnasistille.

Nuorukainen meni, sekä hurmautuneena siitä kiitoksesta, jonka hän oli saanut mieheltä, jota hän ihaili ja kunnioitti enemmän kuin ketään muuta tässä maailmassa, mutta myös- kin hämillään siitä hymyilystä, jonka oli huomannut muuka- laisten huulilla, ja siitä pilanteosta, jonka esineenä hän oli ollut — ehkä hän myöskin oli hiukan mustasukkainen siitä huomaavaisuudesta, jota ranskalainen ja hollantilainen osoit- tivat Eriikka Lindelialle, sittekun he olivat kuulleet puhut- tavan tytön kasviopillisesta älystä, ja huomanneet että hän osasi latinaakin.

Arkiaatteri Linnaeus vei sitten vieraansa puutarhaan ja alkoi näytellä heille kaikkia noita monia ja harvinaisia kasvejaan sekä selitellä heille sitä ihmeteltävää järjestelmää, jonka mukaan hän oli lajitellut ja luokitellut tämän kauniin, elävän kasvistonsa. Valpas kesäkuun aurinko aleni jo länttä kohti ihastuneesti silmäillen tätä puiden, pensaiden, kukkien ja vihannuuden uhkeaa ihanuutta, jossa eteläinen väriloiste oli yhtynyt pohjoisen kasvikumtamme himmeämpiin väriviva- duksiin. Kaikki nämä suloiset kukkaislapset, kaikki nämä

armaat, viattomat olennot, joita valo ja keväinen ilma kasvatteli, näyttivät tuntevan kukkasten kuninkaan läsnäolon, ja nauttivan hänen lempeiden silmäinsä loisteesta. Kaikkialla, missä hän vaan käyskenteli, niinkuin yksinvaltiassaan, siellä näyttivät tammet ja vaahterat tervehtivän häntä hiljaisella huminalla, kastanjat notkistavan latvojaan ja lehtikuuset havuisia oksiaan; oli niinkuin olisivat poppelien lehdet ihastuksissaan lepattaneet, ruusuaidat lemunneet kahta ihanammin ja kaikki matalakasvuiset kukat varsiaan korkeammalle kohottaneet, häntä paremmin nähdäkseen. Itseäänkin liikutti häntä hänen rakkautensa aina kynneliin asti. Kaikki nämä olennot, jotka hän oli nostanut maan mullasta esiin, olivat hänestä kuin eläviä, rakastavia ja onnellisia, niinkuin hänkin, mutta samalla myös niin nöyriä, niin hellämielisiä kuin hän itsekkin oli. Ei hän nähnyt niissä omaa työtään, vaan sen suuren mestarin työn, jonka ääretöntä kaikkivaltiuutta, ihanuutta, rakkautta ja hyvyttä jokainen lehti julisti. — En minä, — sanoi hän itsekseen, unohtaen muukalaisten läsnäolon, jotka kunnioittaen varoivat häiritsemästä hänen syvällisiä mietteitään, — en minä, Herra, vaan sinä se olet, joka olet luonut kaiken tämän keväisen ihanuuden ympärilleni, antanut minun riemuita sen kauneudesta ja suonut minun paljastaa sen kätkeyitä salaisuuksia. Sinä tiedät, Herra, ett'en ole oman kunniani tähden sitä tehnyt; *sinun* kunniaksesi on tämä kaikki tehty, niinkuin olet käskenyt minun toimia; *minun* nimeni hävitköön unhon yöhön, kun vaan sinun nimesi elää kunnioitettuna ja ylistettynä ihmisten kesken kirkkaudesta niin kirkkauteen aina hamaan maailman loppuun.

---

3. Eräänä päivänä Hammarbyssä.

Tämän kertomuksen aikana oli arkiatatteri Linnaeuk-
sella vielä tavallinen kansalaisnimensä (hänet aate-
loitiin 1757), mutta tämä nimi alkoi jo loistaa yli
kaiken, mitä Ruotsissa siihen aikaan oli ylhäistä ja
kuuluisaa. Ei sillä hyvä, että koko valtakunnasta tulvaili
nuorempia ja vanhempia miehiä kuulemaan hänen luennoitaan
ja katselemaan hänen kokoelmiaan; muistakin maista saapui
joka vuosi oppineita tiedonhaluisia tahi uteliaita vieraita tutus-
tumaan tähän mieheen, joka oli »luonnon järjestänyt«. *)
Tällä väsymättömällä tiedemiehellä oli aikaa kaikkeen ja kai-
kille. Kateelliset syyttivät häntä suotta siitä, että hän enem-
män suosi muukalaisia: mutta täytyihän hänen edustaa Ruot-
sin tiedettä. Luultavampaa on, että nämä vierailut, etenkin
silloin, kun ne tapahtuivat paljaasta uteliaisuudesta, usein oli-
vat tälle suurelle miehelle kiusaksi. Ne, joilla itsellään on
runsaasti aikaa, eivät tavallisesti armahda muita, joille jokai-
nen hetki on kallis, ja kukapa tietää, kuinka monta arvaa-
mattoman kallista hetkeä nämä Linnén julkeat vieraat riisti-
vät senaikuiselta ja tulevilta sukupolvilta! Mutta olivatpa
nämä tiheät vierailut Linnén yksityisellekin elämälle haital-
lisia. Ollen hyväsydäminen, ystävällinen ja halukas ilmoit-
tamaan ajatuksiaan kenelle hyvänsä, ei hän juuri koskaan
sulkenut oveansa, ja silloin riistettiin häneltä ne harvat het-
ket, jotka hän olisi voinut käyttää perheensä ja taloutensa
hoitoon. Hän oli säästäväinen mies jokapäiväisessä elämäs-
sänsä; mutta jos hän tuhlasikin varoja kokoelmiinsa, oli hän
myös samalla siksi vieraanvarainen, että nuo monet vieraat
melkoisesti vaikuttivat hänen yksityiseen talouteensa, vaikka
sen ajan tavat olivatkin yksinkertaiset. Tätä ei hän koskaan

Kasvientutkija Liljebad sai oppineilta toisenlaisen todistuksen.
Kun Linnén oppilas, kuuluisa Daniel Thunberg, sittemmin arvosteli Lil-
jebadin ruotsalaista Floraa (kasviota), lausui hän, tosin vähän liian anka-
rasti: »Deus creavit, Linnaeus ordinavit et Liljebad perturbavit.« —
Jumala loi, Linné järjesti ja Liljebad sotki (kasvikunnan).

itse ajatellut; mutta hänen puolisollaan, reippaalla, kunnan Saara Liisa Moraealla, jonka haltuun hän jätti koko talouden-hoidon, oli kaikesta tästä kovinkin usein huolta ja vaivaa. Mahdollistahan on, ett'ei emäntä aina voinut tyydyttää kaikkia vaatimuksia, sillä muutamit ulkomaalaiset olivat niin hävyttömiä, että levittivät juoruja hänen tylydestään, hänen taloudellisesta itsevaltaisuudestaan ja että suuri Linné muka oli akkavallan alla. Siinä oli kiitos Saara Liisa Moraean vieraanvaraisuudesta ja hänen monista huolistaan. Mutta mitäpä hän siitä huoli! Puolisonsa ihaili ja kunnioitti häntä ja hänen nimensä on säilynyt arvossa pidettynä hänen miehensä nimen rinnalla.

Nyt oli, niinkuin sanottu, arkiatterit Linnæus kiiirehtinyt maalle ennen perhettänsä, ja emännän poissa ollessa oli taloudenhoito Hammarbyssä huonolla kannalla. Kartanokin oli vanha ja rappeutunut; sillä uuden Hammarbynsä rakensi hän vasta elämänsä lopulla. Ruokaa ei oltu vieraiden varalle varustettu; taloutta hoitamassa oli vaan kaksi karjapiikaa ja kaksi renkiä. Mutta tämä ei huolettanut arkiatteria ensinkään. Illan tullessa pyysi hän kaunistelematta ranskalaisen ja hollantilaisen vieraansa jäämään illalliselle.

Tätä valmistettaissa ei aika käynyt vieraille pitkäksi. Heillä oli Hammarbyssä yltäkyllin harvinaisia ja eriskummallisia asioita ihmeteltävänä, harvinaisia Surinamin ruukkukasvia ja harvoin nähtäviä Brasilian papukaijoja, jopa erään Itä-Intiasta kotoisin olevan Ostracion nimisen kalan kuivattu nahkakin, joka riippui katossa ja oli siitä omituinen, että se kääntyi huoneessa tuulen mukaan. Enemmän kuin nuo harvinaisuudet ihastutti heitä kumminkin ilomielisen isännän puhelu. Kaikkiin lukuisiin luonnontuotteisinsa oli hänellä ei ainoastaan oppineita selityksiä, vaan samalla myös hupaisia kertomuksia niiden johdosta. Linné oli kaunopuhelias, sukkela sanoissaan, vieläpä erinomaisen huvittavakin, kun oli puhe hänen tieteestään. Hänen silmänsä loistivat, hänen kasvosensa kirkastuivat; hän oli, niinkuin sanotaan, kuin »kala vedessä»; ja kuitenkin oli koko hänen olennossaan ja käytöksessään jotain hänen rakkaiden kukkaistensa viattomuutta, lauhkeutta ja rauhaa.

Arkiatterit oli käskenyt valmistaa illallisen, vaan jättänyt tavallisuuden mukaan ruokalajien määräämisen muiden

huoleksi. Hänen oma illallisensa oli yksinkertainen ja kevyt: vieraat olisivat pitäneet kunnianaan tyytyä samanlaiseen. Mutta Eriikka Lindelia ei siihen tyytynyt. Hän oli nyt ensi kerran eläissään saanut tähdelliseksi toimekseen enonsa talouden hoidon ja päätti hän nyt esittää jotain arvokasta, suurenmoista ja loistavaa.

Kovaksi onneksi oli nuori Riiikka tutkinut latinaa, kreikkaa ja kasvioppia menestyksellä semmoisella, ett'ei ollut jäänyt aikaa ensinkään kotoisten tieteiden oppimiseen, ja kun keittotaito hänen mielestään oli helpoin asia maailmassa, komensi hän hetikohta laitettavaksi kolme paistia yhtä haavaa, vasikan-, porsaan- ja kananpaistia.

Karjapiiat, joiden keittotaito ei ulottunut herneitä ja läskiä ylemmä, kuuntelivat tätä ehdotusta suuresti kummeksien ja kysyivät, pitikö heidän heti käydä teurastamaan.

— Teurastamaanko? — toisti hämmästynyt Riiikka. — Ei, sitä elköön kukaan uskaltako.

Piiat rohkenivat kumminkin kysyä, mistä paistit sitten saataisiin.

— Paistitko? — sanoi vara-emäntä. — Totta kai paistit ovat valmiina aitassa.

Nyt sai hän tietää, ett'ei ollut kesällä tapana säilyttää tuoreita paisteja aitoissa ja että Hammarbyn paistit juoksivat ja lentelivät vielä ilmi elävinä mikä missäkin. Riiikka ei kuitenkaan ollut neuvoton; hän vastasi, että hän tyytyisi kuhaan, kampelaan ja haukiin — »voissa paistettuihin«, lisäsi hän mahtavasti.

Kun kumminkin huomattiin, että nämä kalat vielä uivat järvessä, aikoi hän tyytyä pinaattiin ja herneihin. Mutta koska nämä vasta juuri olivat idulle nousseet — Riiikka oli itse lukenut sirkkalehdet — oli hänen täytymys käydä käsiksi talon muonavarastoon, joka kaikeksi onneksi oli runsas. Hän panetti siis talon ison padan tulelle ja keitätti varalta kolme tivua munia. Mutta kun hän oli huomannut, että kaikki puolitekoinen työ, siis puolikiehunut ruokakin, oli enolle vastenmielistä, tahtoi hän välttämättömästi keittää munia kaksikymmentä minuuttia, että niistä tulisi oikein pehmeitä. Ja tarjotakseen jotain parempaa kuin paljasta iltamaitoa, keitätti hän maidon ja panetti siihen semmoisia mausteita, joita arkiatterit enin rakasti, nimittäin krassia, humaloita, sinappia

ja kardemummaa. Ylpeänä tästä herkusta, joka onneksi kannettiin esille maustamattoman voin, leivän ja juuston seurassa, astui hän kainosti niiaten herrain luo ja ilmoitti, että ruoka oli valmis.

»Jokapäiväiselle ruoalle« kutsutut vieraat istuivat paikoilleen ja pöydälle tuotiin kaksi kukkuraa vadillista muniä, joista kuitenkin suurin osa oli vedestä otettaissa halennut. Oli ruvettava ruualle, mutta ensin piti tuottaa leipää, suolaa, kahveleita ja lusikoita, jotka pienet sivuasiat olivat unohtuneet pöytää katettaessa.

Vieraat naurahtelivat. Käytiin vatien kimppuun: niiden sisällystä oli mahdoton syödä; muniä olisi voinut luulla joikikin uusiksi tähän asti tuntemattomiksi kiviksi.

— Ei, pullula mea, — sanoi arkiaatteri, — ota pois nämä piikivet ja tuo meille jotain muuta. Nämä ovat kukonmunia.

Riikka sävähti tulipunaiseksi, mutta kuiskasi, varmasti toivoen sitä loistavampaa voittoa tämän ensimmäisen tappion jälkeen: — Eno saa vehnäsmaitoa.

— Vehnäsmaitoa keskellä kesää? — arveli arkiaatteri. — No, tuohan sitten vehnäsmaitosi; me olemme paljon kävelleet ja tyydymme hätätilassa vaikka mihin, — paitse muniin.

Riikka kantoi salaisella riemulla sisään tuon uuden keksimänsä keitoksen. Nyt vasta huomasi hän, että laitos oli ruskeata, syrjiltä viheriää ja että se haiskahti oudolle ja tuntui pohjautuneelta.

— Mitä tämä on olevinaan? — kysyi arkiaatteri, joka mielellään söi hyvää, vaikka aina kohtuullisesti.

— Se on nyt sitä vehnäsmaitoa, — vastasi Riikka viattomasti.

— Arkiaatteri maistoi, mutta sylkäsi samassa. Noin hirveätä lääketta ei hän toki ollut potilailleenkaan tyrkyttänyt.

Vaikka olikin hyvänluontoinen, oli hän kuitenkin jotenkin kiivasluontoinen. Hän sysäsi lautasen luotaan ja huusi: — Painu paikalla tiehesi ja tuo meille jotain muuta! Mokra myrkkyyvelli voisi viedä hengen eskimoltakin!

Riikka purskahti itkemään. — Ei minulla enää ole mitään muuta! — nyyhkytti hän.

Hollantilainen katseli syviin mietteisin vaipuneena tyhjää lautastaan, mutta vilkas ranskalainen nauroi niin sydäm-

mensä pohjasta ja rohkeni rukoilla niin leikillisesti onnettoman keittäjän puolesta, että arkiatterikin viimein nauroi hänen kanssansa. Onneksi oli pöydässä vielä juustoa, kylmää vasikanpaistia ja tavallista maitoa, siis kaikkea mitä tarvittiin. Huomattiinpa vielä, että rouva Saara Liisa Moraea oli kaupunki-eväiden mukaan pannut pullollisen sitä harvinaista Tokaijin viiniä, jota arkiatteri äskettäin oli saanut lahjaksi eräältä ihailijaltaan Wienissä ja tämä löytö muutti äskeisen pienen epäsovun täydelliseksi iloksi. — Elä itke enää, sinä pikku kananpoikain tappaja! — lohdutteli hellätuntoinen eno, joka ei voinut nähdä edes maanmatosenkaan kärsivän. Ai-

noastaan aika on parantumaton. Nyt saat jättää Plinion joksikin aikaa ja kuunnella Lucullon oppilaiden luentoja.

Eriikka oli kuitenkin niin häpeissään, ett'ei häntä ollut helppo lohduttaa. Hän riensi ulos saadakseen vielä hiljaisuudessa vuodattaa katkeria kyyneliä, ja rauhoittui hän vasta sitten, kun oli hiljaisuudessa tehnyt sen päätöksen, että vielä kerran olisi tuleva sekin päivä, jolloin eno saa ihmetellä hänen taitoansa kyökissä yhtä paljon kuin kasvihuoneessakin.

Hyvä mieli oli jo täydellisesti palannut oivallista Tokaijin viiniä maistellessa, kun sanansaattaja saapui kaupungista, tuoden kirjeitä ja sanomalehtiä, jotka äskettäin olivat tulleet postissa Upsalaan.

Arkiaatteri avasi kääröt tiedemiehen uteliaisuudella. Valtiolliset asiat, joista ei muutenkaan ollut paljon sanomista, työnsi hän syrjään, silmäilläkseen sen sijaan noita monia tieteellisiä aikakauskirjoja ja yhtä tärkeitä, kaikista maailman ääristä tulleita kirjeitä. Milloin synkistyi hänen katsantonsa hänen lukiessaan jostain nuoresta luonnontutkijasta, joka oli tiedonhalunsa uhrina joutunut hukkaan Afrikan erämaissa tai Ameriikan aarniometsissä; milloin kirkastui se jälleen jostakin löydöstä kasviopin alalla. — Mokomaa kiittämätöntä! — huudahti hän lukiessaan kirjettä eräältä oppilaaltaan; — hän on kerännyt niin paljon eikä lähetä minulle ainoatakaan kasvia.

Heti sen jälkeen avasi hän käärön, jossa oli harvinaisia puristettuja kasveja Kanadasta, jotka eräs toinen hänen oppilaistaan, Kalm, oli lähettänyt, luvaten kohta toimittaa eläviä kappaleita. Tyytyväisyys loisti Linnén vilkkaista silmistä. Hän unohti kaiken muun, saadakseen vielä hämärän kesäillan valossa suurennuslasilla tutkia juurta, vartta ja lehtiä, mutta erittäinkin kukkaa ja siemenlaitetta. — Mikä ihana, kaikkiihyvän Jumalan luoma! — huudahti hän. — Kas tässä eräs dodecandria! Tässä ylen harvinainen monandria! Tässä eräs polygamia! Tässä uusi gladiolus! Tässä eräs aconitum! Ja kas tässä eräs uusi campanula; — mikä loistava kainon sinikellomme sisar!

Näin olisi hän puhellut kenties kuinka kauvan, ellei yö viimein olisi ruvennut pimenemään ja elleivät hänen vieraansa, näön vuoksi, olisi tehneet lähtöä. Kovaksi onneksi heille — sillä he olisivat mielellään viipyneet täällä aina aamuun asti — ei nyt näin kesäkuussa löytynyt yhtään kynttilää koko Hammarbyssä. Ja kuitenkin oli vielä useita kirjeitä avaamatta, joiden joukossa kaksi isoa, komeilla sineiteillä varustettua. Linnén uteliaisuus heräsi taas. — Olenhan luonnontutkija, — lasi hän leikkiä; — enkä kuitenkaan voi kaikilla tiedoillani loihkia yhtä halpaa talikynttilää esiin! Riikka — pane valkeaa takkaan; minä tahdon nähdä, mitä nämä kirjeet sisältävät.

— Eerikillä on jotain muuta tarjolla, vastasi tyttö ujosti ja hänen silmänsä olivat vielä punaiset.

— No, nähdäänpä nyt, mitä Eerikki voi tehdä valaistuksen hyväksi Hammarbyssä! — vastasi arkkiaatteria.

Eerikki astui sisään tuoden puolen tusinaa mitä koimeimpia kiiltomatoja, jotka hän vast'ikään oli poiminut kasteiselta niityltä. Arkiaatteri oikein ihastui tästä keksinnöstä. Kiiltomadot asetettiin niin, että niiden valo keskittyi niin paljon kuin mahdollista yhteen paikkaan ja nyt huomattiinkin, että niiden avulla voi auttavasti lukea selvää käsialaa.

Nyt murrettiin nuo isot sinetit, ja kirjeissä oli kaksi erinomaisen imartelevilla sanoilla kirjoitettua kutsumusta suurlle Linnaeukselle olemaan kunniajäsenenä Pietarin ja Florensin tiede-akatemoissa.

4. Nimi, kirje ja tunnus-sana.

päilemättä on kahdeksannestoista vuosisadan pysyväisimpiä ansioita — paljon pysyväisempiä kuin sen filosoofiset järjestelmät — sen työluonnontieteiden alalla. Meidän aikamme, jolloin nämä tieteet joka vuosi, milt'ei joka päiväkin niin loistavasti edistyvät ja niin suunnattomin voimin vaikuttavat jokapäiväisenkin elämän koneistoon, on jo ammuin ehtinyt unohtaa sen ajan, jolloin nämä samat tieteet sata vuotta sitten vielä olivat

nuoruutensa kukoistuksessa ja niiden harjoittajia elähytti nuoruuden rakkaus, samalla kun ne oppimattomissa herättivät enemmän hämmästyystä kuin osanottoa. Tuskin oli Linnén suuri »luonnonjärjestys« tullut tunnetuksi, ennenkun hänen nimensä lennähti kuin valon välähdys yli Euroopan. Kaikki kuuluisimmat ja etevimmät tieteiden harjoittajat riensivät osoitamaan hänelle kunnioitustaan ja pyytämään hänen apuaan ja neuvojaan innostuksella semmoisella, jota nykyaikana ainoastaan suurille valtiomiehille osoitetaan. Etenkin oppineet seurat kilpailivat saadakseen hänet kunniajäseneksensä, eivätkä Pietarin ja Florensin akatemit olleet ensimmäiset eivätkä ainoat, jotka katsoivat kunniaukseen päästä likempään yhteyteen tämän pohjolan tiedemiehen kanssa.

Linné itse oli mielissään näistä kunnianosoituksista eikä salannut iloansa niistä. Hän puhui niistä usein ja mielellään, kopeilematta, kadehtimatta, lapsellisella vilpittömyydellä, tayal-
listesti niin kuin puhutaan jostain kolmannesta henkilöstä. Tällä syvämielisellä tiedemiehellä oli lapsen mieli ajattelijan rypyisen otsan alla. Kukkaset, joita hän niin suurta oppia osoittaen tutki, elähyttivät samalla hänen vilkasta mielikuvi-
tustaan. Yksin nuo kutsumuskirjeiden isot sinetitkin ilahuttivat ja huvittivat häntä. Minkätähden? Sentähden, että ne olivat todisteita hänen järjestelmänsä menestyksestä, sentähden, että ne olivat tieteen kuninkaankirjeitä, jotka vahvistivat hänen uusien keksintöjensä totuuden.

Tavallista myöhemmin meni Linné levolle edellä mainittuna iltana ja nukkui niin keveästi kuin ei Eriikka Lindelian keittotaito olisi yrittänytkään hänen yölepoaan häiritä. Ainoastaan yksi kaino ja unohdettu reseda sai kunnian levittää hienoa lemuansa kukkasten kuninkaan vuoteen ympärille.

Tuskin oli aamu-aurinko ehtinyt nousta lehmusten latvain tasalle, kun arkiatatteri jo oli jalkeilla ja tavallisella kävelyllään. Myös hänen molemmat oppilaansa ja koko Hammarby olivat liikkeellä jo kello neljältä aamulla. Puutarhassa oli aina niin paljon järjestämistä, kasvihuoneissa kastamista ja talon siivellisten ja nelijalkaisten asukkaiden jälkiä oli aina siivottava ja heitä itseään puhdistettava. Vasta kello kuuden aikana syötiin aamiainen. Sitten ryhtyi arkiatatteri hetkiseksi tarkemmin silmäilemään eilispäivän postia, ja

katso, silloin löytyi sieltä noiden monien kääröjen joukosta pieni harmaalle paperille kirjoitettu kirje kimmasti Eerikki Pehrsonille Strengnäsissä, josta joku tuttava oli osoittanut sen arkiatterille, tohtori Linnaeukselle, Upsalassa.

Kirje oli Eerikin äidiltä ja kirjoitettu Waasassa. Se sisälsi tuon suuren summan kahdeksan ploodua sekä hellän äidillisen tervehdysten, että pojan tuli viipymättä lähteä Tukholmaan ja sieltä ensi tilaisuuden tullen pyrkiä meren poikki Pohjanmaalle, syystä että hänen äitinsä vanha setä, hyvin kunnioitettu valtiopäivämies Lauri Larsson Waasassa, halusi vielä kerran nähdä kaiken sukunsa, sekä nuoret että vanhat, ympärillään ennen kuolemaansa. Ukko Larsson, niin sanottiin vielä kirjeessä, tahtoi kaikin mokomin, ett'ei kukaan jäisi pois, hän itse lähetti nämä kyytirahat, ja koska hän vielä vanhoillaankin oli jäykkä mies, tulisi Eerikin muistaa, että hänen köyhällä äidillään voisi olla vahinkoa mahtavan setänsä tyytymättömyydestä, mutta hyötyä hänen suosioistaan. Muuten tulisi Eerikin anoa tädiltään lupaa tähän lähtöön eikä millään muotoa tehdä häntä vastaan, koska täti suuresta hyvydestään oli ottanut hänet pojakseen ja luvannut tehdä hänet perillisekseen, jos Eerikki hyvin käyttäytyisi. Lopuksi sanottiin, että Eerikin veljet ja sisaret ja muut sukulaiset voivat asianhaarain mukaan jotenkin hyvin.

Arkiattereri, joka sill'aikaa oli uudelleen innostunut Kanadasta saamiaan kasveja tutkimaan, ei huomannut, että hänen oppilaansa tätä kirjettä lukiessaan kävi yhä murheillemmaksi, kunnes pari isoa vesikarpaloo valahti alas Eerikin poskille. Oli siinä muuan, joka kaikki huomasi, ja se oli Eriikka Lindelia. Hän laski kätensä Eerikin olalle ja kysyi osaaottavasti: »oliko hänen äitinsä kipeä«.

— Ei, — sanoi poika; — mutta hän tahtoo, että minun hetikohta pitää lähteä täältä hänen setänsä luo Pohjanmaalle.

— Se ei käy laatuun, se on aivan mahdotonta, — vastasi Riikka hyvin varmasti.

— Mutta äidin onni on kysymyksessä, — huokasi poika.

— Mitä tämä merkitsee? — jatkoi Riikka närkästyneenä. — Eikö hänen etupäässä tule ajatella sinun parastasi? Koko maailma kadehtii sinua, että saat olla kuin oma lapsi enon

kodissa ja joka päivä nähdä ja kuulla semmoista miestä. — Eno! Sanokaa toki, enoseni, ett'ei se ensinkään käy laatuun!

— Mikä ei käy laatuun? — kysyi arkiaatteri.

— Eerikki tahtoo lähteä Suomeen. Hänen äitinsä tahtoo ottaa hänet meiltä pois ja lähettää hänet erään vanhan tervanahturin luo noitataikoja oppimaan.

Arkiaatteri otti kirjeen ja luki sen hyvin tarkkaavaisesti. — Mieltäni pähoittaa, rakas Eerikki, että minun täytyy sinusta luopua, — sanoi hän; mutta äidin tahto on pyhä; sinun tulee totella häntä hetikohta ja arvelematta.

— Ja kuka auttaa minua sitten kantamaan vettä kaivosta, ja kirjoittamaan nimiä kasvien puikkoihin, ja siivoamaan pensasaitoja, ja kitkemään saviheinää, ja ruokkimaan ahmaa, ja valikoimaan parahiksi isoja ruukkuja kasvihuoneisiin ja pu-
sertamaan kasvejani tarpeeksi kovasti, ja liusteröimään niitä paperille, ja pyytämään sisiliskoja, joihin en tohdi käsin koskea, ja panemaan sammakoita väkiviinaan, ja pistämään hyönteisiä neuloihin, jota en myöskään tahdo tehdä? — puhkesi kiivastunut ja kielevä tyttö päivittelemään. — Vai pitäisikö minun ehkä ottaa puutarharengikseni Tuomas, joka mennä kesänä kitki pois enon harvinaisimmat nuoret hopeapoppelit ja vastasi, kun häntä siitä toruin: onhan häpeä antaa haapain pilata puutarhaa!

Arkiaatteri naurahti. — Kalle tulee tänne ylihuomenna ja auttaa sinua.

Kalle oli arkiaatterin vanhin poika, Eerikin ikäinen.

— Mutta kuka selittää minulle Plinjota? Kalle tekee vaan pilkkaa minusta, — päivitteli Eriikka.

— Plinio saa levätä laakereillaan, kunnes olet oppinut munia keittämään, — vastasi eno; ja Eerikki saa hevoseni Tukholmaan.

Tätä ratkaisevaa päätöstä vastaan ei ollut mitään sanomista. Eerikki ja hänen nuori ystävänsä menivät alla päin pahoilla mielin kokoamaan ja laukkuun panemaan niitä harvoja kaluja ja kapineita, jotka kuuluivat sen aikuisen kinnasistin vaatevarastoon. Kun tämä oli tehty vajaassa puolella tunnissa, ryhtyivät he kasvikkokoelmiaan vaihtamaan. Eerikki valikoi harvinaisimmat ja parhaat kasvinsa antaakseen ne Eriikalle, ja Eriikka teki samoin. Vaihdettaissa lupasivat molemmat yhä edelleen lähettää toisilleen kal-

leimpia kasvejaan ja kirjoittaa toisilleen niin usein kuin mahdollista.

He olivat vielä kerran käyskelleet läpi kasvihuoneiden ja puutarhan; he olivat heittäneet hyvästit joka puulle, joka pensaalle, joka kukalle, joka heidän hoitaessaan oli kukkimaan puhjennut; vielä kerran olivat he tarkastaneet mehiläispesiä, ruokkineet kyyhkyisiä, taputelleet poroa kaulalle, antaneet karhulle hunajaa ja nakanneet palasen hevosenlihaa ahmalle. He olivat lopuksi istuneet pienelle penkille pihlajamajassa, joka juuri nyt oli ihan valkeana lemuavia kukkia, ja täällä oli Eerikki lohduttanut itkevää tyttöä sillä lujalla lupauksella, ett'ei hän rupeisi papiksi, vaan ensin lääkäriksi ja sitten luonnontutkijaksi, niinkuin hänen suuri esikuvansakin oli tehnyt. Tämän lupauksen vahvistukseksi olivat he lyöneet kättä, ja siinä oli tarpeeksi. He ymmärsivät toisensa pitemmittä puheitta; ja mitäpä hyötyä niistä olisi ollutkaan? Nuorten sydämmien hellimmät ja pyhimmät tunteet eivät sanoja tarvitse, ne karttavat niitä pikemmin, — eivät tahdo ne lehdon kukkastenkaan edessä nostaa rakkaimman salaisuutensa hienoa, läpikuultavaa huntua.

Antamastaan lupauksesta tunsi Eerikki oikein miehistyvänsä ja nousi ylös lähteäkseen. Mutta ennenkun hän lähti, tarttui hän tyttöä käteen ja sanoi:

— En saanut ollenkaan unta viime yönä sentähden, että maatessani alinomaa ajattelin sitä uutta nimeä, jonka aiot antaa minulle. Munsalata en usko ihmisen nimeksi luodun, ja jos kutsuisin itseäni Lohlahtiukseksi, isäni Lohlahtinimisen tilan mukaan, kuuluisi se kovin kummalliselta. Hortulan, Rosenius, Delphin, tahi Lilius olisivat kyllä puutarhasta ja kukista otettuja nimiä, mutta semmoisia on ennestään, etkä sinä suinkaan hyväksy semmoisia nimiä kuin Aquilegius, Digitalis, Helianthus tai Verbascus. En myöskään tahdo ryöstää mestariltani pienintäkään osaa hänen suuresta nimestään, ja sentähden, Eriikka, olen ajatellut, että jos kutsuttaisin itseni — arvaas!

— Herchepaeus; sehän on jo päätetty.

— Elä luulekaan; minä otan nimeni sinusta.

— Minustako? Eriika vulgaris'ko? Mutta sinusta ei saa tulla mikään vulgaris, mikään tavallinen ihminen. Sinusta pitää tulla suuri ja mainio mies, Eerikki!

— Tahdon koettaa. Ja sentähden olkoon nimeni paljas Ljung, onhan se kukkasen nimi ja päälle päätteeksi vielä sinun nimesi.

— Mutta se ei ole latinaa.

— Se on oleva minun salaisuuteni. Ei kukaan aavista, että joka kerta kun kuulen nimeni, minä ajatuksissani käännän sen *Erica*'ksi.

— Ljung... Eerikki Ljung... Ericus Ljungius... tavaili tyttö. — Ruma se ei ole, mutta ei se soi suurelta. Ajatteleppas, Eerikki: Carolus Linnaeus! Se kilahtaa joltain se!

— Jos kilinä on pääasia, niin olisi paras olla Klingelikangius taikka Pekka Paukkenius. Vähempäänkin minä tyydyn.

Eriikka mietti vähän aikaa. Sitten hypähti hän syrjään ja huusi: — Jos saat minut kiinni, niin saat pitää sen nimesi!

Eerikki lähti jälkeen, mutta tyttö oli jo matkojensa päässä. He juoksivat kautta kaikkien puutarhan koukkuisten käytävien, tyttö edellä, Eerikki jälessä, niinkuin leikilliset lapset, niinkuin siivekkäät pääskysel, ajattelematta muuta kuin sitä hetkeä, jossa elivät. Pensas-aidat taivutettiin syrjään, kasvien yli hypittiin, pihlajat, tuomet ja omenapuut, joita he juostessaan koskettelivat, varistelivat heidän päällensä valkoisia kukkia, mutta poika jäi jälkeen. Lopuksi alkoivat he kiertää erästä suurta puutarhan veräjällä olevaa lehmusta, ja siinä syöksähti Eriikka enonsa syliin, tämän juuri astuessa veräjästä sisään. Mutta samassa saavutti hänet ajajakin.

— Lapset, mitä te mellastatte? — torui arkiatteri, miehilyvällä katsellen nuorten vereviä, juoksusta hehkuvia poskia.

— Eerikki tahtoi täydessä laukassa kaapata itselleen suuren nimen, — nauroi tyttö.

— Ja nyt olen sen saavuttanut, — vastasi poika.

Arkiatterin naurahti. — Ei suuria nimiä saavuteta ruusupensaiden yli hyppimällä, — sanoi hän. — Sitä varten täytyy astua monta vaivaloista askelta yli ohdakkeiden ja orjantappurain; mutta astu vaan eteenpäin, Eerikki, astu lujasti, rehellisesti ja pelkäämättä, Jumala sydämmessäs ja ylhäinen päämäärä aina silmäisi edessä, ja sinun on kerran onnistuva *tangere astra*.*) Vähäisestä juuresta kasvaa toisinaan lehtevä

*) Koskettaa tähtiä — tulla kuolemattomaksi.

puu. Sinä astut nyt ensi kerran omin päin maailmaan; kenties et enää palaakaan; meri on Ruotsin ja Suomen välillä, ja jos voit enemmän toista rantaa hyödyttää, niin en tahdo sinua siitä kieltää. Jos sukulaisesi antavat sinun harjoittaa opinnoitasi Turussa, niin annan sinulle puoltokirjeen Turun akademian kanslerille, kreivi Tessinille, jonka luona sinun on käytävä Tukholmassa; ja jos vast'edes tarvitset jotain neuvoja, niin käänny aina minun puoleeni. Hevonen on valjaissa.

Nuorukainen kiitteli heltynein mielin, mutta vastasi, että hän ennemmin tahtoi kulkea jalan, saadakseen kerätä kasveja matkalla.

— Tee niin — sanoi arkiattereri; — olen minäkin kulkenut pitkiä taipalia reppu selässä. Kas tässä muutamia taalareita matkarahojesi lisäksi; kenties saat odottaa laivaa Tukholmassa kauvemmin kuin luuletkaan. Tässä annan sinulle kasvisäiliöni. Ilmoita minulle, jos löydät jotain harvinaista. Muuten, poikasen, on minulla vaan yksi neuvo sinulle annettavana, ja sen voit lukea oveni päältä.

Näin sanoen seurasi Linné oppilastaan puutarhahuoneen portaille ja osotti tuota tunnettua kaunista oven päällä olevaa kirjoitusta:

INNOCUE VIVITO. NUMEN ADEST.

— Niin, — jatkoi hän; olkoon tuo tuossa sinun elämänviisautesi, niinkuin se on minunkin ollut:

»Elä nuhteettomasti! Jumala on kanssasi.«

Ja hetken kuluttua oli Eerikki Pietarinpoika eli Eerikki Ljung, joksi hän nyt itseään kutsui, matkalla Tukholmaan, kulkien sinne jalan ja reppu selässä.

5. Perhosten ajelija.

oitteko ajatella, Bjelke, kuinka mainion aatteen minä juuri keksin. 7 päivänä heinäkuuta on Fredrikin syntymäpäivä. Kuningatar ja hovimestarinna menevät puistoon kävelemään, ja kamaripalvelija Åberg vetää Fredrikkiä lastenvaunuissa. Silloin pukeutuu Kaarle

metsänhaltijaksi, juoksee pensasaidan takaa esiin ja ryöstää prinssin. Suuri kohtaus, ollaan pyörtyvinään, mutta se ei ole niin vaarallista. Minä olen piilossa jonkun tammen takana ja olen pukeutunut — sanokaa, Bjelke, mihin pukuun minä pukeutuisin? Haltijan, dryadin tai ehkä pelottoman ja nuhteettoman ritarin pukuun? Malttakaahan — minä olen olevinani joku prinssi Azori-saarilta — jousi ja nuolet, keihäs ja kilpi — minä saan lainata viheriän takin Dübeniltä — sandaalit leikkaamme me niistä kuningasvainajan jahtihansikkaista, jotka ajelehtavat vinnillä — ja sitten pitää minulla olla lakki viheriästä sametista, johon korea perhonen on otsaan kiinnitettynä. Kaikkein kauniimmat perhoset kuningattaren kammiossa ovat Azori-saarilta.

Se, joka näin puhui, oli vilkasliikkeinen, kaunis, noin kuusivuotias, suurisilmäinen ja hienokasvoinen poikanen, puetuna ruumiinmukaiseen, sinisestä verasta tehtyyn ihokkaaseen, keltaisesta silkistä ommeltuihin alusvaatteihin ja silkkisukkiin. Hän käveli Ulriksdalin puistossa erään hoviherran seurassa.

— Mutta mitä hänen majesteettinsa kuningatar siitä sanoo? — kysyi saattajaherra.

— Sen Bjelke saa kuulla. Ei se olekaan kuningatar, joka pyörtyy, se on Fredrikin hoitajatar, hovimestarinna. Luuleeko Bjelke hänen pyörtyvän?

— Enpä luulisi.

— Mutta *minäpä* luulen. No niin, hän menee tainnoksiin, ja kuningatar huutaa: Aux secours! aux armes! lapseni, lapseni! — tai mitä muuta hänen majesteettinsa suvainnee huutaa — hiukset hajallaan ja tehden tämän suuren liikkeen, kas näin, juuri niinkuin mademoiselle Duroche tekee Zenaidessa. Silloin juoksen minä tammen takaa esiin — mutta luuleeko Bjelke, että Åberg voi ehtiä ennen minua?

— Voihan hänkin pyörtyä, koska se on välttämättömästi näytelmään kuuluvaa.

— Ei, hänen tulee vaan ilmaista äänetöntä toivottomuuttaan — kas näin! Nyt tiedän. Minä juoksen tammen takaa esiin, — syöksähdän metsänhaltijan jälkeen — tempaan häneltä hänen saaliinsa — se tulee näyttämään aivan oikealta tappelulta . . .

— Jossa ei kuitenkaan toivoakseni keihästä käytetä?

— Ei kuin vartta vaan; mutta tappelutta voittaminen ei olisi minulle mikään kunnia. Minä tempaan Fredrikin ryövärin käsistä — hän huutaa täyttä kurkkua, se on tietty — kuningatar syöksähtää kuin raivotar — ei, kuin madonna minua kohti — minä lasken pelastetun uhrin hänen jalkainsa eteen — notkistan polvea, niinkuin herra Lafleur tekee näytelmässä, ja huudan:

Hyvettä kun vainoo väkivalta,
Apuun rientää perho taivahalta.

— Juuri sentähden, Bjelke, täytyy minun kiinnittää perhonen lakkiini.

— Teidän korkeutenne on unohtanut erään seitsemännen henkilön näytelmästä — kreivi Tessinin.

Prinssi Kustaa loi suuret silmänsä kysyjään, ikäänkuin tutkiakseen, puhuiko tämä leikkiä vai totta. — Lukija on jo arvannut, että poika oli prinssi Kustaa, sittemmin Kustaa III, ja että hänen seuralaisensa oli hänen ali-opettajansa kreivi Niilo Bjelke, jotka molemmat nyt olivat tavallisella aamukävelyllään Ulriksdalin puistossa. Prinssin ensimmäi-

senä opettajana oli silloin vielä valtakunnan neuvos kreivi Kaarle Kustaa Tessin.

— Jos kuningatar taputtaa käsiään, tulee kreivi Tessinin huutaa: dakapo! — jatkoi prinssi ylpeästi nakaten kaulista päätänsä. — Hänhän juuri on opettanut minua näytelmiä esittämään. Kai tahtoisihan yhä vieläkin kertoa minulle satuja maalaisrotasta ja kaupunkilaisrotasta. Se oli kauhean opettavaa, Bjelke; on s'endorme. Mutta katsokaa, kun maalaisrotta pääsi hovineitien kammariin ja söi heidän makeisensa ja marmelaadinsa; oi, Jumalani, kuinka minä saatoin nauraa sille piennä ollessani.

— Teidän korkeutenne ei ole enää pieni; hänen tulee jo ajatella vakavampia asioita.

— Juuri niin, Bjelke. Ja sentähden on minulla osa Tessinillekin, jos hän tahtoo esiintyä näytelmässäni. Eikö Bjelke jo arvaa sitä?

— Hänen tulee olla se, joka jakaa hyveen palkinnon.

— Ei, anteeksi, hänen tulee olla hattumestarina, jota on pyydetty tekemään hattuja Ulriksdalin puistoon, mutta joka kummastuu siitä, että hyvä Jumala on antanut latvat tammille. Ymmärtääkö Bjelke? Hänen tulee olla kuningas Midas, mahdottoman suuri hattu... tekotukan päällä.

— Teidän korkeutenne ei saa puhua noin kevytmielisesti mainiosta miehestä. Opettajaa tulee kunnioittaa hänen poissa ollessaankin.

Prinssi ei virkkanut mitään. Vaikka hän ei rakastanutkaan ensimmäistä opettajaansa, pelkäsi hän kumminkin häntä ja oli hänellä siksi ymmärrystä, ett'ei jatkanut pilantekoa, joka oli ollut pussissa, ennenkun tuli säkkiin. Hän jatkoi puoleksi hyppien kävelyään, pienellä ratsuvitsallaan katkoen kukkaisten latvoja, joita kasvoi nurmikolla tiepuolella.

Kreivi Bjelke ehdotti, että kerättäisiin ja tutkittaisiin kukkia; se huvitus oli nyt Linnén kautta tullut hyvin suosituksi. Prinssi Kustaa tunsikin jo koko joukon kasveja, ja ne, joita hän ei tuntenut, tuli hänen noukkia ja kotona tutkia.

Ehdotus miellytti hilpeää poikaa, mutta vaan vähäksi aikaa. Nykittyään irti joukon kasveja, joita hän ei tuntenut, alkoi hän taas nakella pois niitä, joilla ei ollut kauliita kukkia, arvellen, ett'ei Linnaeus itsekään tuntenut

kaikkia rikkaruohoja. Nyt pyrähti kaunis perhonen, Machaon, akasia-aidan takaa ilmaan, ja prinssi muisti, että hän tarvitsi semmoisen Azori-saarilta saatavaan näyttelijäpukuunsa. Heti paikalla lähti hän hattu kädessään saalistaan ajamaan.

Perhonen oli kuitenkin häntä nopeampi, lensi yhä edemmä puistoon päin, ja prinssi ajoi häntä takaa. Näin tuli hän viimein aina puiston laitaan asti ja oli juuri saamaisillaan pakolaisen viimeinkin kiinni, kunCOMPASTUI johonkin pitkässä heinikossa piilevään esineeseen, kaatui pitkäkseen maahan ja sai aika naarmun poskeensa erästä kantoa vasten.

Vihoissaan nousi hän ylös, huomasi nurmikossa henkilön, jota luuli puutarhurin rengiksi, ja sivalsi häntä ensi kiukussaan tuota pikaa ratsuvitsallaan ympäri korvia. Rengiksi luultu, yksinkertaisesti puettu seitsemän tai kahdeksantoista vuotias nuorukainen nousi seisoaalleen enemmän kummastellen kuin hämmästyksissään, eikä tehnyt ensin muuta kuin varjelihe lyönneiltä, mutta kun ratsuvitsa yhä vaan vingahteli hänen korvainsa ympärillä, kadotti hän kärsivällisyytensä, väänsi ratsuvitsan prinssin kädestä, taittoi sen ja nakkasi palaset kauvas orapihlaja-aitaan, joka tältä puolen ympäröi puistoa.

Kaikki tämä tapahtui niin äkkiä, että kun kreivi Bjelke, joka vaivoin seurasi kuninkaallista oppilastaan kintereillä, ennätti paikalle, oli prinssi jo aseetonna, juoksusta ja närkästyksestä punaisena ja valmiina omin korkein käsin käymään hävytöntä renkiä tukkaan, opettaakseen hänelle tarpeellista kunnioitusta kuninkaallista korkeutta kohtaan.

Nuorukaisen käytöksessä oli kumminkin samalla sekä jotain nöyrää että jotain uhkaavaa, joka pidatti prinssiä. Mutta hänen nuori sydämensä kuohui yhä, hän alkoi itkeä suuttumuksesta ja kykeni vaan änkyttämään: »Hän . . . taittoi . . . ratsuvitsani!«

Kreivi Bjelke — pikavihainen hänkin — näki prinssin posken verta vuotavan ja oli heti vakuutettu siitä, että häntä oli pahoin pidetty. Vimmoissaan tempasi hän lähellä olevan karahkan ja astui uhaten rikoksentakijää kohti. — Kuinka rohkenet sinä, lurjus, tehdä väkivaltaa hänen kuninkaalliselle korkeudelleen? — huusi hän. Ja vastausta odottamatta antoi hän iskun, joka olisi voinut hyvinkin kipeästi koskea, ell'ei se, jolle se oli aiottuna, olisi väistänyt lyöntiä

Perhosten ajelija.

nopeasti syrjään hypähtämällä. Heti sen jälkeen oli rikoksen tekijä keikahtanut orapihlaja-aidan yli ja oli nyt toistaiseksi hyvässä turvassa.

— Antakaa anteeksi, teidän kuninkaallinen korkeutenne, sanoi outo nuorukainen, pakenematta enää sen edemmä — minä en tiennyt tullessi kuninkaalliseen puistoon.

— Kuka sinä olet, ja mitä sinä täällä teet? — kysyi kreivi, hienolla hollantilaisella nenäliinallaan pyyhkien verta prinsin poskelta.

— Minä olen kimmastasi Strengnäsistä ja nimeni on Eerikki Ljung, vastasi nuorukainen avomielisesti. — Lähdin kukkia keräämään enkä tiennyt tullessi sitä tehdessäni puistoon. Laskeutuessani maahan tutkimaan erästä harvinaista convolvulus sepium'ia, tuli hänen kuninkaallinen korkeutensa juosten ja sattui kovaksi onnekseen minuun kompastumaan, ja kun olen jo liian vanha selkään saadakseni, niin . . .

— Niin rohkenit lyödä takaisin, sinä maanpetturi! — karjasi kreivi, uudelleen vihastuneena.

— Jumala minua siitä varjelkoon! — vastasi Eerikki vilpittömästi. — En tiennyt, että se oli prinssi; mutta lasta en löisi koskaan.

— Olenko minä lapsi, minä! keskeytti hänet kiivaasti prinssi, loukkautuen.

— Sinä valehtelet, riivattu konna! Tunnusta heti, että olet jonkun petturin palkkalainen! — kiljasi kreivi uudestaan, sillä hovilla oli siihen aikaan paljon salaisia vihollisia.

— Ennenkun mitään muuta sain oppia, — vastasi Eerikki, silmiään räpäyttämättä — opin minä äidiltäni puhumaan totta Jumalan ja ihmisten edessä. Ja kun olen varma siitä, että hänen kuninkaallinen korkeutensa on oppinut samaa, niin voi hän todistaa, että olen puhunut totta.

— Olet, — sanoi prinssi Kustaa, taistellen suuttumuksensa kanssa tavalla, joka tuotti hänen sydämmelleen kunniaa, — totta on, ett'ei hän minua lyönyt, minä kaaduinkin kantoon, mutta hän taittoi vitsani.

— Sen tein vasta sitten, kun olin saanut muutamia aika sivalluksia, — vastasi Eerikki, osottaen vasenta poskeaan, jossa oli punainen juova kuninkaallisen kurituksen jäleltä.

Tuosta tuli prinssi hyvillään. Hän oli antanut noin pitkää poikaa selkään, ja tämä oli luultavasti hänen ensimmäinen urotekonsa. Hän ei ollut pitkävihainen ja tunki jo leppyvänsä. — Voinhan saada toisenkin ratsuvitsan, — sanoi hän.

— Tulkaa, teidän korkeutenne, kreivi Tessin odottaa meitä. Mutta sinä seuraat minua linnaan, junkkari! — lisäsi Bjelke, jolla oli vielä pahoja epäluuloja nuorukaisen tarkoituksista.

— Onko kreivi Tessin Ulriksdalissa? — kysyi Eerikki.

— On, — vastasi Bjelke, katsoen häneen terävästi.

Eerikki hyppäsi pensasaidan yli takaisin puutarhaan. — Jos teidän armonne suvaitsee, niin pyydän saada tavata hänen ylhäisyyttänsä. Minulla on kirje hänelle ja minä olen kauvan ja turhaan etsinyt häntä Tukholmassa.

Vakuutettuna kreivi Tessinin suojeluksesta ei Eerikki nyt enää epäillyt lähteä linnaan. Hänellä ei ollut aavistus-takaan siitä, että tämä hänen asiansa hattupuolueen mahtavalle johtajalle ja hovin vihatulle holhoojalle ei suinkaan ollut omansa kohottamaan hänen osakkeitaan näiden kahden mahtavan henkilön silmissä, joita hän vastikään oli loukannut. Kreivi Bjelke astui tuimana hänen edellään ja prinssi Kustaa valmistihe saamaan nuhteita pelätyltä yli-opettajaltaan.

6. Eerikki Ljung pääsee hoviin.

ähää ennen tämän kertomuksen alkamista oli uusi hallitsijasuku ja nuori kuninkaallinen parikunta astunut Ruotsin valtaistuimelle. Elähtänyt ja ruumiin ja sielun puolesta rappeutunut vanha kuningas Fredrik oli v. 1751 jättänyt tämän maailman kaikkine ikävine valtiopäiväpuuhineen, joihin hän ikänsä lopulla oli puuttunut niin vähän kuin mahdollista. Hänen v. 1743 valittu jälkeläisensä, Aadolf Fredrik Holstein-Gottorpin hallitsijasuvusta, sai perinnökseen, paitse valtakuntaa, suurellisen ja mahtavan neuvoskunnan, kaikkivaltiaat säädyt ja täysin kehittyneen puoluelämän, jota Hatut ja niiden johtaja kreivi Tessin hallitsivat. Perintöprinssinä oli Aadolf Fredrik lohduttanut mieltänsä perheensä keskuudessa älykkään puolisonsa Loviisa Ulriikan, Preussin prinsessin, seurassa, ja valmistamalla leikkikaluja kolmelle prinssilleen, Kustaalle, Kaarlelle ja Fredrikille. Puolueet pyrkivät jo silloin valtaansa näyttämään; he olivat hävyttömyydellä, joka olisi voinut saada hiljaisimmankin miehen raivostumaan, tunkeneet aina perintöprinssin kehdon ääreen ja kahdeksan päivää hänen syntymisensä jälkeen pa-

koittaneet vanhemmat muuttamaan lapsen imettäjää. Aadolf Fredrik alistui, mutta hänen puolisonsa ei alistunut. Ollen pikainen, vallanhimoinen ja itsevaltiaassa hovissa kasvatettu ei hän salannut sydämensä kiukkua ja osoitti selvää selvemmin, että jos valtakunta saisikin myöntyväisen kuninkaan, se tulisi saamaan sitä lujemman kuningattaren. Niin kävikin; Aadolf Fredrik kantoi kuninkaallista manttelia, — jonka päällys kiisi purppuraa ja kuninkaallista korkeutta, mutta jonka nurealla puolella oli köyhyyttä ja nöyryytystä — mutta Loviisa Ulriika kantoi kruunua. Kuningas oli heikko käsi, kuningatar oli neuvokas pää. Monien ja rohkeiden tuumiensa vahingoksi oli tämä kuningatar kovin pikainen valitakseen oikean aikansa ja kovin vilpitön ollakseen valtiollisesti viisas. Koko hänen elämänsä tulikin olemaan korkealle pyrkivän hengen säännötöntä, keskieräistä pyrkimistä valtaan ja kunniaan. Jos hän olisi ollut mies, olisi hän kukistanut ruotsalaiset, jotka voivat vuodattaa verensä kuiviin suurten kuninkaiden puolesta, samalla kun he kieltä pieksäen kaatavat kumoon pienet kuninkaansa. Mutta hän oli nainen, ja Kristiinan ajat olivat olleet ja menneet. Fredrik II:sen sisar osasi taistella, vaan ei voittaa. Emäkotka kietoutui ajan pauloihin ja jätti viimein uupuneena tulevaisuuden perinnöksi kasvaville pojillensa.

Näin oli tämä nuori hovi jo hallituskautensa alussa siinä kierossa ja kireässä asemassa, joka aina seuraa valtaa puuttuvia vaatimuksia ja vilpittömyyttä vaille olevia myönnytyksiä. Sen ympärillä seisoi epäluulo vaanimassa, puolueet kadehtivat valtaa ja vehkeilijät eivät lakanneet paulojaan kutomasta. Oli se surullista valtaa, vaikka sen pinta vielä kimmeltelikin. Ei koskaan ole itsevaltainen kansa alamaisemmin kumarrellut paperikruunua. Ei koskaan ole enemmän liehakoitu kuninkaallisen korkeuden edessä kuin juuri tähän aikaan, jolloin oltiin niin kärkkäitä ryöstämään siltä kaikkea todellista merkitystä. Nokka hakattiin kotkalta pois, kynnet leikattiin, mutta höyheniä varottiin kynimästä. Olihan kansalle jätettävä edes jonkinlaista silmänhuvia. Ja tuo siivo Aadolf Fredrik oli alussa tyytyväinen. Hän oli iloinen, kun toki sai olla kuningas — Kiinassa.

Me palaamme kertomukseemme.

Kimnasisti Eerikki Ljung oli luonnostaan rohkea ja pelkäämätön, johon muun muassa lienee ollut syynä se, että hänen omatuntonsa oli puhdas. Fikä hänestä ollut niin kovin vaarallista se, että oli taittanut pojan ratsuvitsan, vaikka poika olikin prinssi, ja seurasikin hän sentähden alussa jotenkin tyynellä mielin ylhäisiä johdattajiaan Ulriksdalin puiston kautta. Mutta kuta enemmän hän läheni linnaa sitä komeammiksi ja jäykemmiksi kävivät paikat hänen ympärillään ja sitä enemmän alkoi hänen sydämensä sykkiä, hänen oikein syytä siihen tietämättä. Kun hän viimein seiso i linnan korkean ja komean pitkäpuolen edustalla ja seurasi prinssiä ja hänen opettajaansa puutarhan portista sisään, olisi hänen mielensä jo tehnyt kääntymään takaisin ja juoksemaan tiehensä. Mitä on hänellä täällä tekemistä, hänellä, joka ei ikinä ollut hovista edes uneksintukaan! Mutta juuri kun kiusaus oli pääsemäisillään voitolle, katsahti kreivi Bjelke taaksensa, — ja Eerikki astui portista sisään.

— Onpa hauska nähdä, mitä he aikovat tehdä minulle,
— ajatteli hän itsekseen.

Kartanolle tultuaan sanoi Bjelke: — Sinulla on kirje kreivi Tessinille?

— On.

— Anna se tänne. Minä vien sen kreiville.

— Mieluimmin minä itse antaisin sen, — arveli Eerikki.

— Kirje tänne! — toisti Bjelke lyhyesti ja komentavasti.

Eerikki katseli korkeita linnan ikkunoita, katseli vahtia rappujen kupeella ja noita monia liveriin puettuja kammari-palvelijoita, jotka askaroivat isossa etehisessä. Siitä huolimatta vastasi hän: — En tahdo vaivata hänen armoaan, minä kyllä itse vien kirjeen perille.

Luultavasti olisi tästä itsepäisyydestä ollut Eerikille pahemmat seuraukset kuin hän voi arvatakaan, ell'eivät eräät vaunut juuri samassa olisi ajaneet kartanolle. Heti kohta kun Bjelke tuns i korean kuskin ja komeat espanjalaiset hevoset, riensi hän ylös linnaan kuninkaallisen oppilaansa kanssa, ett'ei tämä alentaisi arvoaan ottamalla alamaista rappusilla vastaan.

Yksinään jäätyään seiso i Eerikki uteliaasti katsellen noita komeita vaunuja, joista eräs vielä komeampi herra astui

ulos. Hän oli viiden- ja kuudenkymmenen vuoden välillä oleva mies, puvultaan ja ryhdiltään erinomaisen hieno ja sokea, mutta samalla niin luontevan ylhäinen ja niin kunnioitusta herättävä, että Eerikki hetikohta päätti mielessään: Tuo ei voi olla kukaan muu kuin kuningas itse!

Huomaamattaan oli Eerikki asettunut linnan portaiden viereen ja seisoi siinä lakki kädessä kunnioituksen ja ihmetelyn ilme kasvoillaan. Kun tuo ylhäinen herra astui hänen ohitsensa, huomasi hän nuorukaisen, joka lienee näyttänyt hänestä vähän oudolta täällä Ulriksdalissa, ja kysyi ystävällisesti:

— Tahdotko jotain, ystäväiseni?

— Hänen ystävänsä! — ajatteli Eerikki ja hänen sydämensä sykähti. Kuitenkin rohkaisi hän mielensä ja vastasi: — Teidän majesteettinne, minulla on kirje kreivi Tessinille.

Ylhäinen herra naurahti, mutta ei näyttänyt ollenkaan pahastuvan erehdyksestä.

— Anna minulle kirje, — sanoi hän.

Eerikillä ei ollut siihen halua. Ei tahtoisi hän kuninkaalle itselleenkaan antaa kirjettään. Hän pyysi saada jättää sen kreivi Tessinille.

— Minä olen kreivi Tessin, — jatkoi tuo alava herra hiukan malttamattomasti.

Vihdoin viimein tuli nyt tuo tärkeä kirje esiin. Eerikki kertoi puolustukseksseen, että kreivi Bjelke vastikään oli vaitinut kirjettä, mutta että hän ei ollut nähnyt hyväksi totella.

— Bjelke? — virkkoi mahtava valtakunnan neuvos, luoden nopean ja terävän katseen linnan ikkunoihin. Ja hän silmäsi pikimmältään päällekirjoitusta.

— Tämä on rakkaalta arkiaatteriltani, sanoi hän. — Odota tuolla ulompana, kunnes kutsutan sinut. Rydin, laske poika sisään ja anna hänelle aamiaista.

Valtakunnan neuvos kreivi Tessin komensi niinkuin kotonaan täällä Ulriksdalissa. Tosin oli hän perintöprinssin ensimmäinen opettaja ja siis tavallään perheeseen kuuluva, mutta tämä linna oli kumminkin turvapaikka, johon kuninkaallinen parikunta oli vetäytynyt päästäkseen ainakin kauniimmaksi vuodenajaksi valtakunnan neuvoston tuskallisesta holhouksesta.

Kreivi meni suoraan perintöprinssin huoneihin, mutta ei tavannutkaan häntä siellä. Päivystäjä-kavaljeeri ilmoitti, että hänen kuninkaallinen korkeutensa oli kuningattaren luona.

Kreivi meni hänen majesteettinsa kuningattaren huoneihin ja antoi ilmoittaa tulonsa. Ei kukaan vastannut. Hovipalvelijat näyttivät olevan hämmästyksissään. Joku onnettomuus oli tapahtunut.

Kreivi meni sisään; se oli hänen velvollisuutensa prinsin opettajana.

Hän tapasi kuningattaren itkemässä ja kammarirouvain avustamana hautomassa prinssi Kustaan verta vuotavaa poskea kylmällä vedellä ja Kölnin vedellä.

Loviisa Ulriika, joka oli äärettömän pikainen ja aina valmis syyttämään prinssi Kustaan virheistä hänen opettajaansa, kääntyi kreivin puoleen, ennenkun tämä ennätti mitään kysyä, ja huusi ranskaksi:

— Siinä nyt näette, herra kreivi, kasvatuksenne seuraukset. Perintöprinssi antautuu tappeluun poikanulikkain kanssa ja tulee kotiin verta vuotaen, poskessa naarmu, joka iäksi päiväksi tulee hänet rumentamaan.

Kreivi vastasi arvokkaisuudella, joka sopi hänelle erinomaisesti, mutta jota kuningatar ei voinut hänelle anteeksi antaa: — Jos hänen kuninkaallinen korkeutensa on siihen määrin unohtanut arvonsa, silloin on hän myöskin unhottanut ne varoitukset, joita *minä* en koskaan ole lakannut hänelle antamasta.

Äänen paino *minä*-sanana kohdalla suututti kuningatarta vielä enemmän. Hän oli juuri vastaamaisillaan, ja vastaus olisi epäilemättä saanut aikaan pahennuksen hoviväen läsnäollessa, ell'ei kreivi sitä estääkseen olisi pyytänyt kahdenkeskistä keskustelua.

Kuningatar huomasi kiivastuneensa liiaksi ja suostui pyyntöön, jätettyään prinssin kreivitär Wrangelin hoitoon ja varoitettuaan häntä hautomaan haavaa niin, ett'ei siitä jäisi arpea.

Sill'aikaa oli Eerikki Ljung'ille osoitettu eräät sivuraput linnan toisessa kylkirakennuksessa, eikä kukaan hänestä sen enempää huolinut. Oli levinnyt hämärä huhu palvelijain kesken, että joku tuntematon pahantekijä oli puistossa karan-

nut kruununprinssin kimppuun ja lyönyt häntä. Kaikki riensivät isoon etehiseen, saadakseen tarkempaa tietoa tästä merkillisestä uutisesta, eikä kukaan aavistanut, että koko tämän metelin viaton aikaansaaja yksinään ja esteettömästi ravasi linnan portaita pitkin.

Eerikki ei tavannut ketään, jolta olisi voinut kysyä, mistä hänen oli sisään mentävä. Hän aukoi ovia toisen toisensa perästä, mutta paikat näyttivät hänestä niin koreilta, ett'ei hän rohjennut mennä sisään, ja niin tuli hän viimein erääsen jotenkin siivoamattomaan huoneeseen, jossa kaikenlaisia lastuja ja työkaluja ajelehti hujan hajan lattialla. Täällä tuntui hänestä hiukan kodikkaammalta ja hän kiipesi rohkeasti kynnyksen yli.

Tässä huoneessa oli yhtä vähän kuin muissakaan yhtään elävää olentoa, mutta vierimmäisestä huoneesta kuului jonkunlaista ikäänkuin surisevan rattaan jyrinätä. Eerikki astui sisään.

Siellä oli jonkunlainen vahtimestari tai puuseppä, tai mikä hän lienee ollut, joka sorvasi. Tosin oli hänellä päällään sininen yönuttu silkistä, mutta sen oli hän luultavasti saanut päällisiksi jostain työstä, sillä se oli vaalennut ja tahrainen. Tekotukkansa oli mies ripustanut naulaan, hänellä oli kuniin ruskean tukkansa päällä yömyssy ja edessään pitkä nahkainen esiliina, joka peitti alaosan ruumista. Mies oli muuten ystävällisen ja suopean näköinen ja tuon tosin hiukan ylhäisen kyömynenän ylitse katseli kaksi varsin tavallista silmää, jotka tuskin maltoivat tarkastaa sisään tulevaa, niin oli hän kiinni työssään pieniä puurasioita sorvatessaan.

— Sinäkö se olet, Feif? — sanoi hän saksanvoittoisesti, kun Eerikki astui sisään; mutta vastausta odottamatta lisäsi hän: — Vai niin, tulehan tänne ratasta polkemaan; ne lurjukset ovat kaikki juosseet tiehensä, eikä minulla ole ketään, joka auttaisi minua.

Sorvarin hikinen otsa osoittikin, että hän tarvitsi apua ja Eerikki, joka ennen kotona Munsalassa oli oppinut sorvaamaan isänsä sorvipenkissä, ei kauvan virkaillut. Ratas hurisi nyt kahta kiivaammin, ja mies, jolla oli yömyssy päässään, näytti olevan erittäin tyytyväinen uuteen apumieheensä.

7. Sorvipenkin ääressä ja vierashuoneessa.

Sorvipenkin ääressä seisovalla miehellä näkyi olevan paljon vaivaa eräästä oksaisesta puupalikasta, joka alinomaa halkeili oksanreikäin kohdalta. Suutuksissaan nakkasi hän sen pois ja meni hakemaan toista hyllyltä, jonne useita harvinaisia, ulkomaisia puulajeja oli pinottuna sopiviin palasiin halkaistuina. Sill'aikaa rupesi Eerikki sorvaamaan tuota pois nakattua palikkaa ja teki siitä pienen teevadin kokoisen komean napin.

Hänen tuntematon ystävänsä katseli nappia mielihyvällä ja kysyi: — Osaatko sorvata?

— Aina vähän, — vastasi poika, — ja samassa tekasi hän siron imukkeen.

Mies tuli yhä tyytyväisemmäksi ja kysyi: — Osaatko olla vaiti?

— Aina vähän, — vastasi Eerikki. — Ainakin kaikessa, mikä koskee kuninkaallista majesteettia ja valtakuntaa. — Oli politiikkaa ilmassa, josta se tarttui yksin kimnasis-teihinkin.

— Hyvä, — sanoi mies. — Sinun pitää sorvata minulle kolmekymmentäkaksi tusinaa isoja nappeja, joiden täytyy kelvata vaikka mandariinille. Tiedätkö, mikä mandariini on?

— En.

— Sen parempi. Aber das Maul halten. Ymmärrätkö?

— En.

— Sinä et saa hiiskua sanaakaan siitä asiasta. Mausestill. Ei kukaan muu kuin minä ja Feif saa sitä tietää. Se on salaisuus. Sinä saat aloittaa nyt hetikohta.

Eerikki sanoi suostuvansa, mutta huomautti samalla, että hänellä oli nälkä ja että hänelle oli tarjottu aamiaista. Mies näytti siivolta; miksi hän, — kimnasisti, josta kohta oli tuleva ylioppilas, — ujostelisi sorvaria?

— Mitä? — sanoi tämä. — Etkö olekaan puutarhurin väkeä?

Vastaukseksi kertoi Eerikki vilpittömästi, kuinka hän oli tullut linnaan eikä salannut seikkailuaan prinssin kanssa puistossa.

Sorvari näytti alussa käyvän hämilleen ja tulevan levottomaksi, mutta kuultuansa, että kaikki oli tapahtunut ilman sen pahempia seurauksia, taputti hän poikaa olkapäälle ja sanoi arvokkaammin kuin mitä häneltä, vanhasta yömysystä päättäen, olisi voinut odottaa: — Hyvä on, sehr gut. Sinä olet kunnon poika. Mutta en kehoita sinua toista kertaa koskemaan prinssin ratsuvitsaan, jos tahdot tulla kuningattaren silmään eteen.

— Onko hänen majesteettinsa kuningatar sitten niin vihainen? kysyi Eerikki.

Sinitakki naurahti, pudisti päätänsä ja meni, vastamatta, seinässä olevan salakaapin luo, josta otti esiin ja pani sorvipenkille palasen vehnäleipää, voita, herkkujuustoa ja Lyypekin liikkiötä. Kaapin perältä häämöitti sitä paitse pari viinipulloa.

— Kas tässä, — syö! — sanoi hän.

— Paljon kiitoksia, — vastasi Eerikki ja piti kursailematta kestituksen hyvänään. Ruokiin käsiksi käydessään juolahti hänelle mieleen, että hän täällä kenties saisi tietää jotain hovista, johon häntä noin odottamatta oli kutsuttu aamiaiselle.

— Herra on kenties hovisorvari? — alotti hän, sanoakseen jotain kohteliasta kiitokseksi kestityksestä.

— Vähän sinnepäin, — vastasi mies, joka taiteen tuntijan silmillä yhä edelleen tarkasteli rasioitaan ja lajitteli niitä sen mukaan, kuinka hyvin ne olivat onnistuneet.

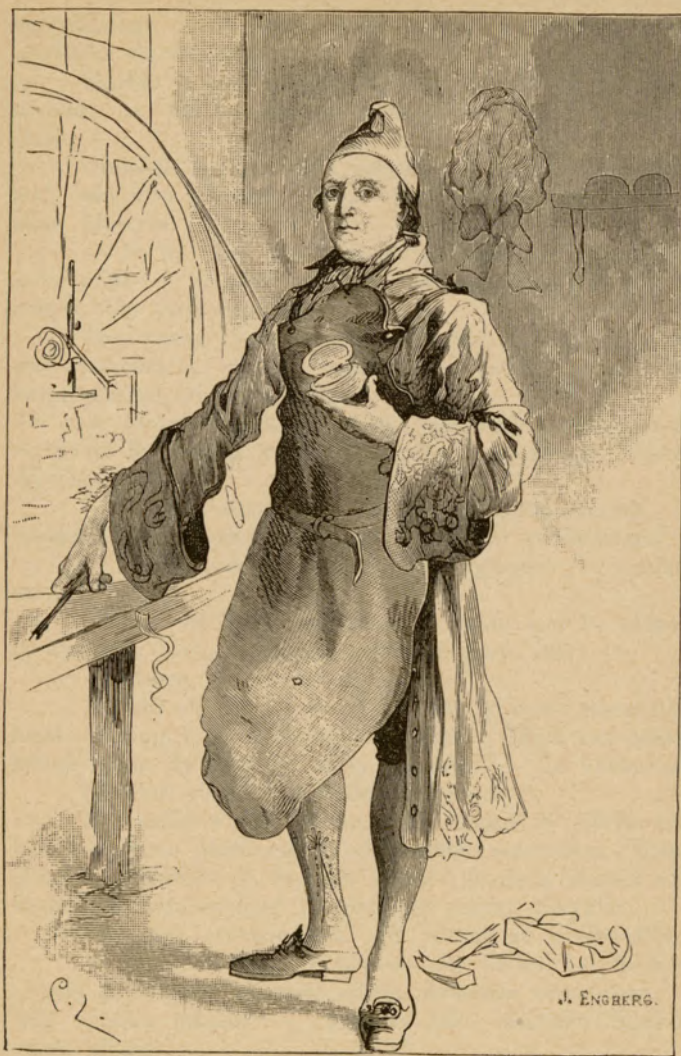
— Niinpä voi herra siis sanoa minulle, millainen mies kuningas on?

— Kyllä kai; — mutta mitä kansa hänestä sanoo?

— Kansa sanoo, että hän kuuluu olevan erinomaisen hyvä ihminen ja maan isä, kun vaan saa tehdä niinkuin itse tahtoo.

— Minä luulen hänen tahtovan hyvää valtakunnalleen, — vastasi sorvari.

— Mutta muuten kerrotaan hänen olevan hiukan akkavallan alla, niinkuin sanotaan.

Sorvipenkin ääressä ja vierashuoneessa.

Toinen vastasi luomalla pitkän, tarkastelevan katseen nuorukaiseen, mutta näytti sitten olevan tyytyväinen noihin rehelliisiin kasvoihin.

Eerikki ei tätä huomannut, vaan jatkoi, suu nisuleipää täynnä: — Hänen majesteettinsa kuningattaren sanotaan olevan . . .

Onneksi huomasi hän sorvarin kasvoissa jotain, joka teki, että hän oikeaan aikaan hillitsi kielensä ja lisäsi: — oikea Minerva.

— Se on asia, jota sinä et ymmärrä, ystäväiseni, — sanoi mies, — ja minä varoitan sinua puraisemasta kieltäsi poikki, kun syöt aamiaistasi.

Tuo tuntui jo nuhteelta. Eerikki, joka harvoin oli näin puheliaalla tuulella, päätti olla varuillaan ja jättää kuningattaren omaan arvoonsa.

— Mutta mitä kansa sanoo valtakunnan neuvostosta? — kysyi mies, joka näytti mieltävän nuorukaisen vilpittömyyteen.

— Kansa sanoo, että ne ovat korkeita herroja, — vastasi Eerikki, omasta mielestään hyvinkin valtioviisaasti.

— Ehkä korkeampia kuin itse kuningas? — naurahti sorvari.

Eerikki nyökäytti päätään: — Niin, kun he seisovat ja kuningas istuu. Jumala varjelkoon maan isää.

— Amen, — vastasi sorvari.

Eerikki oli nyt lopettanut ateriansa ja ojensi isännälleen kättä, niinkuin aina oli tottunut tekemään. Tämä veti paksun kellon liivin taskusta ja sanoi huoaten: — Jo kymmenen.

Liivi oli kirjaeltu ja kello oli kullasta.

Nyt heitti sorvari vaalenneen yönutun ja pitkän nahkaisen esiliinan päältänsä. Eerikin silmät suurenivat. Hieno, pitsinen kaulahuivi ja röyhelö, pitsiset mansetit, mustat silkki-
kisuikat ja isot hopeaiset kengänsoljet tulivat näkyviin.

Joku tuli etuhuoneesen. Se oli muuan hovikavaljeeri.

— Bleib er da! Nicht von der Stelle! — komensi sorvari ja lykkäsi kiiwaasti salvan sisemmän oven eteen. — Tuo minulle takkini! — kuiskasi hän, osoittaen Eerikille erästä alkovia.

Eerikki otti sieltä hienon, kultanappisen, sinisestä same-
tista tehdyn aamutakin ja auttoi käsiä hihoihin.

— Tekotukkani! — jatkoi sorvari.

Eerikki otti tekotukan naulasta seinältä, ja auttoi sitä parhaansa mukaan herran päähän. Sorvari oli kuin muuttunut, hänen ryhtinsä oli uljas, hänen äänensä komentava. Ylhäinen herra seiso i hämmästyneen nuorukaisen edessä.

— Muista nyt, mitä sanon sinulle, — jatkoi ylhäinen sorvari yhä kuiskaten. — Sinä jätät tänne siksi, kunnes noudatan sinut. Pidä varasi, eläkä liika hda täällä henkesi uhalla, jos kuulet jonkun rappusissa liikkuvan. Mutta kun kaikki on hiljaa, voit sorvata nappeja. Kaksineljättä tusinaa. Tuossa on puuta. Maul halten.

Ovi suljettiin, askeleet etenivät, ja kohta oli Eerikki Ljung yksinään rattaansa, puupalikkainsa ja sorvarin salaisuuden kanssa.

Sen sijaan, että jäisimme hänen kanssansa seurustelemaan, siirrymme me kuningatar Loviisa Ulriikan vierashuoneeseen.

Tätä kuuluisaa ja älykästä ruhtinatarta kuvaa eräs hänen aikalaisistaan seuraavalla tavalla:

Hän oli pieni ja sirokasvuinen, hipiä tuhankarvainen, silmät suuret ja tummansiniset, useimmiten tuikeat, välistä leppeät ja ilmaisivat aina hänen henkensä hehkua ja levottomuutta. Vanhempina vuosinaan joutuivat hänen hampaansa pilalle; mutta suu oli kaunis, hymy suloinen, nenä pieni ja pysty, mutta säännöllinen. Kovin kiiwas ollakseen salaperäinen hän täten usein ilmaisi ne tuumat, joita hänen olisi tullut pitää salassa. Ollen suuriaatteinen, antelias, komeutta rakastava, säädyllynen, kohtelias, sukkelapuheinen ja ystävä ystävilleen, oli hänen seuransa hauska, hänen kunnianhimonsa ääretön. — Tähän kuvaukseen lisää poika, Kustaa III, kirjallisissa muistiinpanoissaan seuraavat piirteet: — Hän rakastaa tieteitä ja taiteita; voimakas luonne, sääiliväinen sydän, ja kaikkea vilppiä ja petosta vihaava mieli ovat tehneet hänestä hänen aikakautensa ensimmäisen naisen. Hän oli hellä puoliso ja äiti, luotettava ystävä. Liikanainen vilkkaus ja varomattomuus ovat ainoat viat, joista häntä voi moittia. — Ja kreivi Tessin sanoo muistiinpanoissaan: — Epäilemättöntä on, että jos kuningatar olisi syntynyt alamaiseksi, olisi hän ollut jäykin ja järkähtämättömin kaikista tasavaltalai-

sista; mutta Jumala on antanut hänen syntyä asemaan, jossa kaikki ovat arat arvostaan ja vallastaan.

Kuningatar istui pienessä, korkealla istuimella ja matalalla selustimella varustetussa nojatuolissa, joka oli ikäänkuin aiottu pidentämään hänen vartaloaan. Hänen edessään seisoi sen ajan mahtavin puoluesankari ja hienoin hovimies, valtioneuvos kreivi Kaarle Kustaa Tessin.

Odottaen uutta hyökkäystä oli hän, niinkuin taitava sotapäällikkö ainakin, alottanut taistelun siten, että itse teki ryntäyksen ja jatkoi taitavasti kuningattaren itsensä jo koskettamaa ainetta kruununprinssin kasvatuksesta. Hän puhui valittaen niistä liehakoitsijoista, jotka koettivat ryöstää häneltä heidän majesteettiensa luottamusta, ja niistä mielettömistä johtajista, jotka koettivat vieroittaa hänestä hänen kuninkaallisen oppilaansa lapsellista sydäntä. Sitten sanoi hän mielikarvaudekseen huomanneensa, että kaikki tämä vaan oli kovinkin hyvin onnistunut; että prinssi oli alkanut osoittaa yhä suurempaa huomaamattomuutta hänen opetuksilleen ja kylmäkiskoisuutta hänen varoituksilleen; — että opettajan parhaiden tarkoitusten täytyi mennä myttyyn, jos hänen ahkeromisilleen esteitä asetettiin, ja että jos prinssi valitsi huvituksia, jotka eivät sopineet hänen ijälleen, tahi seuraa, joka ei hänen arvolleen kelvannut, — sanalla sanoen, jos hän, niinkuin hänen majesteettiensa kuningatar oli nähnyt hyväksi lausua, tappeli katupoikain kanssa — niin oli kaikkeen tähän syynä ainoastaan nuo turmiolliset vaikutukset, jotka olivat häirinneet oppilaan ja heidän majesteettiensa ja valtakunnan säätyjen valitseman opettajan hyvää väliä.

Töin tuskin jaksoi kuningatar keskeyttämättä kuunnella loppuun asti tuota pitkää puhetta. Hän vihasi tätä miestä, johonka hän kerran oli ollut niin suuresti mieltynyt ja johonka hän oli tuhlannut luottamustaan: hän uskoi hänestä kaikkea pahaa ja tiesi, että hän oli se salpa, joka enemmän kuin mikään muu esti häntä valtaan pääsemästä; mutta hän tunsii samalla häntä kohtaan sitä pelon sekaista kunnioitusta, joka syntyy niiden välillä, jotka ovat toistensa vertaiset nerossa, kyvyssä ja kunnianhimossa. Näiden kahden käsissä, tämän kuningattaren ja tämän alamaisen oli silloisen Ruotsinmaan kohtalo. He seisivat nyt vihollisina ja kilpailijoina toisiaan vastaan: pitikö heidän raastaa toisensa rikki ja siten

saattaa kaikki häiriöön, vai tulisivatko he ojentamaan toisilleen kättä ja yhteisesti hallitsemaan kaikkia puolueita, joiden silloin olisi täytynyt yhdistettyinä palvella heitä molempia? Loviisa Ulriika ei tiennyt sitä itsekään; yksi asia vaan oli hänellä selvillä, se, että vallita hän tahtoi — joko tuon pelätyn, tuon vihatun miehen kanssa yhdessä tai häntä vastaan.

Voitolle päästäkseen päätti hän malttaa mielensä — jos mahdollista. — Hän olisi yhtä hyvin voinut komentaa kosken juoksustaan pysähtymään tai päiväntasaajan herkeämään hehkumasta.

— En epäile, — sanoi hän, — että herra kreivi omistaa oppilaansa hyväksi kaiken sen ajan, jonka valtakunnan hoito ja huolenpito taiteiden kehittymisestä jättää hänen käytettäväkseen. Pelkään vaan, että tuo tasavaltainen yhdenvertaisuus, jota tahdotaan kruununprinssiin istuttaa, viimein viepi luonnolliseen päämääräänsä, joka on — *l'égalité des gamins*.

— Hänen kuninkaallinen korkeutensa tulee kerta hallitsemaan vapaata kansaa, eikä katupoikia.

— Sen tiedän. Elkäämme esittäkö tässä ilveilyjä, herra kreivi. Tasavalta, se on neuvoskunnan valta. Vapaus, se on teidän vapautenne olla käskijöinä, hyvät herrat.

— Neuvoskunta on säätyjen edustaja, ja säädyt edustavat itsevaltaista kansaa.

— Kansa! Säädyt! *Laissons les phrases et parlons des réalités*. Kansa on luotu tottelemaan, herra kreivi, ja säädyt ovat olemassa sitä varten että myöntäisivät rahoja.

— Suvaitkaa minun muistuttaa teidän majesteettianne siitä unohtumattomasta ajasta, jolloin minulla oli armo saattaa Euroopan älykkäintä prinsessaa tähän kaukaiseen maahan. Silloin sanoin teidän majesteettilenne: — Tämä on köyhä maa, mutta ylpeä ikivanhasta vapaudestaan. Teidän majesteettinne onni ja kunnia on oleva siinä, että hallitsette sitä hyveillänne, kaunistatte sitä esimerkeillänne.

— *Encore de la rhétorique!* Säästäkää minua noista kaunopuheliasuutenne kukkasista, joilla te epäilemättäkin voitatte palkinnon vapaiden taiteiden akatemiassa, *) mutta

*) Kreivi Tessin y. m. perustivat sen v. 1735.

jotka eivät pysty niin kovapäiseen kuuliiaan kuin minä olen. Päätäten teidän käytöksestänne kuningas vainajan kuollessa, näytte te luulevan, että hyveet tarvitsevat jalkarautoja vaatimattomina pysyäkseen.

— Tottahan on, että rohkenin olla toista mieltä kuin kuningas, kun oli puhe kuninkaan-vakuutuksen tulkitsemisesta. Se ei tapahtunut ainoastaan valtakunnan edun vuoksi, vaan oli siihen syynä myöskin huolenpito kuninkaallisen majesteetin omasta rauhasta, joka olisi joutunut vaaraan.

— Voi noita viisaita herroja diplomaatteja, joilta ei koskaan puutu koreita sanoja huonojen tekojen kultaamiseksi, kuinka arkoja he ovat meidän rauhamme suhteen, kuinka hellää huolta pitävät he meidän omistatunnoistamme ja niiden saattamisesta oikealle tielle! Kovaksi onneksi on minun omatuntoni vaskesta ja kykenemätön käsittämään niitä suuria hyvätekoja, joita olette majesteetille ja meille osoittaneet. Tahdon tehdä teille erään ehdotuksen, herra kreivi. Heittäkää naamari pois, — sillä minua ei teidän kumminkaan onnistu pettää — ja puhukaamme kerrankin suoraa kieltä!

8. Taisteluja vallasta.

— **T**eidän majesteettinne on ehtinyt lausua hartaimman toivomukseni, — vastasi kreivi Tessin, — ja minä katson itseni onnelliseksi, jos saan teidän majesteettinne tutkittavaksi asettaa alamaiset huoleni kruununprinssin kasvatuksesta. Tunnustan siis vilpittömästi, että jos hänen kuninkaallinen korkeutensa kovaksi onneksi on saanut jotain taipumusta kehnoihin tapoihin, niin ei pienen murjaanin Badinin seura millään muotoa ole esimerkiksi kelpaavaa.

— Minä luulen, — jatkoi kuningatar malttamattomasti, — jo kyllin tuntevani teidän ajatuksenne siitä asiasta. Te tahdotte kasvattaa ihmistä, minä kuningasta. Hyvä, jättä-

käämme oppineiden asiaksi väitellä periaatteista ja puhukaamme kernaammin tosiasioista. Te olette tätä nykyä mahdavin mies neuvoskunnassa, ja samalla Ruotsinmaassa.

Tessin aikoi vastata.

— Ei, — jatkoi kuningatar, — elkää keskeyttäkö minua. Pankaa tarkasti mieleenne, herra kreivi, että minä sanon *tätä nykyä*. Toiset ajat voivat tulla, jolloin te ette enää ole sama kuin nyt.

— Kun minun vähäinen palvelukseni käy tarpeettomaksi, — vastasi kreivi, — silloin heidän majesteettinsa ja valtakunta helposti löytävät mahdollisemman, mutta ei milloinkaan uskollisempaa palvelijaa kuin minä olen.

— Kuninkaalla on kovin monta todistetta teidän innotanne, voidakseen sitä epäillä. Mutta ajatelkaa esimerkiksi, että se kateus ja ne viholliset, jotka aina vaanivat korkeiden kunniasijain ympärillä, voisivat tänään tai huomenna päästä teitä vahingoittamaan, kuka tietää, ehkäpä kukistamaankin teitä. Ehkä ette silloin paheksuisi, jos teillä olisi tuki lähellä valta-istuinta, joka on puolueiden vaiheista riippumaton.

— Arvaisin sen korkeimmaksi kunniakseni ja onnekseni, ell'ei minulla täytetyn velvollisuuden tunnossa olisi vielä luottavampaa tukea, jolle viholliseni eivät mitään voi.

— Tunnen, tunnen hyvin kyllä tuon mietelmän, jonka te kerran olitte hyvä ja lausuite minulle:

*Je ne veux opposer aux mes vils ennemis,
Qu'un vertu sans tache et un juste mépris.*)*

Tiedättekö, kreiviseni, että tämä tuntuu minusta vähän uskalletulta. Muistaakseni oli se abotti Laroche, joka kerran sanoi tahtovansa *kääriytyä hyveesensä*, johon prinsessa Conti vastasi: varokaa, abottiseni; niin ohuissa vaatteissa voisitte paleltua kuoliaaksi!

— Se on mahdollista, teidän majesteettinne. Ja yhtäkaikki kirjoitan minä porttini päälle: *Malgré l'envie et les envieux*.

— No niin, jos itse hyveenekin olisi niin varma kuin kuin sudennahkaturkki, niin voi sekin päivä tulla, jolloin se tarvitsee vuoria. Minä tarjoan teille tuon vuorin.

*) Alhaisten vihamiestenä valtaa vastaan en aseta muuta kuin tahrattoman siveyden ja ansaitun ylenkatseen.

— En rohkene käsittää teidän majesteettinne tarkoitusta.

— Niin kokenut diplomaatti kuin te olette ymmärtää kaikki. *Yhden* miehen tulee olla *ensimmäisen* Ruotsissa, ja te ette ole se mies, kreiviseni, ja minä takaan, että aina tullette olemaan *toinen*.

— Tarvitsenko vakuuttaa teidän majesteettianne . . .

— Että kuningas on ensimmäinen kansalainen vapaassa tasavallassa, tahdotte kai sanoa. Kuinka usein pitää minun pyytää teitä heittämään pois nuo puheenparret, kun puhutte *minun* kanssani! Siis suoraan puhuen: tahdotteko, sittenkun olette lahjoittanut pois kiiltokruunun, arvottoman kruunun, käyttää vaikutusvaltaanne pannaksenne saman kruunun todellisen kuninkaan päähän? Tahdotteko, oltuanne niin kauvan ensimmäinen näyttelijä tässä mieltä ylentävässä paimen-näytelmässä, jossa lauma taluttaa paimenta ruusunuorassa, vihdoin antaa esiripun laskeutua ja huutaa: *la piece est finie!*

— Suokaa anteeksi, teidän majesteettinne, silloin vasta, pelkään ma, on näytelmä alkava, ja yleisökin astuva näyttämölle.

— Oh, minä tunnen yleisön, se taputtaa aina käsiään, kun loppu on hyvä ja rakastavat saavat toisensa. Minä muistutan vielä eräästä historiallisesta lauselmasta: »teidän armonne ja meidän armomme eivät mahdu saman katon alle.« Tahdotteko hallita, kreiviseni, kuninkaan kanssa ja hänen *johdolla*an, vai tahdotteko yhä edelleen hallita *ilman* häntä? Tämä kysymys on yhtä ratkaiseva kuin se on suora. Valitkaa?

— Vastaukseni on oleva yhtä suora kuin teidän majesteettinne kysymys. Ylempänä minua on kuningas, ylempänä kuningasta on laki. Minä en voi luopua velvollisuudestani kumpaakaan kohtaan. Jos minua tahdotaan pakoittaa siihen, no niin, silloin vetoan korkeammasta oikeudesta korkeimpaan.

Loviisa Ulriika nousi istuimeltaan. Hänen suuret brandenburgilaiset silmänsä, jotka voivat olla lempeydessään niin viehättävät, tuijottivat nyt eteensä vihasta kivettyneinä: — Oletteko tarkoin miettinyt, kreivi Tessin? — kysyi hän.

— Olen, teidän majesteettinne. Olen miettinyt tätä kaiken elinaikani.

— Tapahtukoon sitten niin kuin tahdotte. Minä olen pettynyt teidän suhteenne. Minä luulin teitä mieheksi, jolla on yhtä paljon rohkeutta kuin älyä. Nyt huomaan, ett'ette ole muuta kuin tavallinen kansan yllyttäjä. Teillä on lupa lähteä huoneistani.

Kreivi Tessin tahtoi notkistaa polvea, mutta kuningatar soitti. — Ilmoita, — sanoi hän kammaripalvelijalle, — että minä pyydän saada armon nähdä hänen majesteettinsa luonani.

Tuskin oli ovi suljettu, kun kreivi uudelleen polvistuen koki lepyttää kuningattarensa vihaa. Mikä oli hänen tarkoituksensa? Kuningatar on itse kauvan aikaa tämän tapauksen jälkeen kertonut prinssi Kustalle, että kreivi Tessin muka oli juljennut rakastaa häntä intohimoisesti ja ahdistaa häntä rikollisilla rakkauden tunnustuksillaan. Olkoon nyt, että tämä rakkaus oli joko teeskennelty, tai todellinen, tai että se ratkaisevalla hetkellä puhkesi ilmi tai että kuningatar luuli rakkaudeksi sitä, mikä vaan oli sitä ennen suositun alamaisen intoa ja surua, joka oli syntynyt ankarasta taistelusta kahden velvollisuuden välillä, — varmaa on, että kreivi Tessiniä ei saatu hovin tuumiin suostumaan, ja yhtä varmaa on myös, että kun kuningas Aadolf Fredrik astui puolisonsa vierashuoneeseen, näki hän ylimmäisen hovimarsalkkanssa ja mahtavimman vastustajansa polvillaan kuningattaren jalkain juuressa.

Parhaidenkin ja hiljaisimpainkin ihmisten elämässä on hetkiä, jolloin heidän tavallinen malttinsa katoaa ja he saattavat kuohahtaa kiivauteen, joka muuten on kokonaan heidän luontoansa vastaan. Kuningas Aadolf Fredrik voi suvaita, että hänen kuninkaallista valtaansa rajoitettiin, että hänet äänestettiin kumoon neuvoskunnassa, että hänen puoluelaisensa karkoitettiin ja hänen annettiin sekä valtakunnan hallinnossa että hovinkin asioissa tuntea vallanalaisuutta ja neuvoskunnan ja säätyjen ylivaltaa. Hän oli vastustamatta tyytynyt tähän painostavaan asemaan; jos hän valitti, niin tapahtui se hänen yksityisten ystäväinsä seurassa. Mutta oli hänellä kuitenkin yksi arka kohta ja jos sitä kosketettiin, loukkautui hän helposti, oli ylen kiivas ja vaikea lepyttää. Se tapahtui silloin, kun käytiin hänen perheellisen onnensa kimppuun ja uskallettiin loukata hänen puolisoaan, jota hän

rakasti, samalla kun pelkäsi häntä ja tunnusti hänen etevämyytensä.

Kohtaus oli kiivas ja päättyi, niinkuin Kustaa III sanoo, »hirmuiseen meteliin«.

— Pelastakaa minut tuosta miehestä, jos teidän majesteetillanne vielä on rahtunenkaan jälellä kunniaat! kunin-

kaallista miehuuttaan! — huusi kuningatar, mieletönnä vihasta ja raivoissaan niistä rikollisista tunteista, joiden hän luuli kreivi Tessiniä johtavan.

Kuningas syyti suustaan herjauksia, joita onneksi ei ole muistoon kirjoitettu; niinkuin tavallisesti käy, yllytti hän lempeän luontonsa yhä rajattomampaan vihaan. Kerrotaan, että kreivi Tessin tässä tilaisuudessa tarvitsi kaiken kuuluisan mielenmalttinsa, ollakseen unohtamatta sitä kunnioitusta,

jota hän oli velvollinen kuninkaalleen osoittamaan ja että hän tässä ankarassa taistelussa itsensä kanssa oli murtanut tuolin huoneessaan rikki.

Kuningatar sitä vastoin ei enää huolinut hillitä itseään. — Ei ole yhtään olentoa, jota minä niin inhoan kuin teitä! — huusi hän. — Pankaa liikkeelle kaikki vaikutusvaltanne! Härsyttäkää kuningastanne vastaan kaikki nuo juonittelijat ja kansan yllyttäjät, joita te sanotte puoluelaisiksenne! Minä en pelkää teitä, minä vihaan teitä ja vihani on ajava teitä takaa niin kauvan kuin elän! Ah! te pommerilaisten perunankuorijain *) hävytön jälkeläinen, jolla tuskin on kaksi oksaa vastatehdyssä sukupuussanne, — te rakennusmestarin poika ja käsityöläisen pojanpoika, joka on tehnyt työtä päiväpalkalla ja osannut veistää teille sukukilven meidän edeltäjämme aikana, — te julkenette nostaa häpeämättömät silmänne kuninkaan puolison puoleen ja sanoa hänelle, — vanhurskas taivas, miksi tahraisin huuleni kertomalla tuon miehen sanomattomia hävyttömyyksiä!

Tuollainen puhe kuningattaren suusta, joka tällä hetkellä vaan oli nainen, — ja kiivaita intohimoja kuohuva nainen — vaikutti toki sen, että tämä näin kiukkuisesti häytytetty alamainen ennätti täydellisesti malttaa mielensä. Kreivi Tessin seiso i taas suorana, vaikkakin kunnioittavaisena raivoavan haltijattarensa edessä ja vastasi tuolla verrattomalla arvokkaisuudella, jonka hän oli saavuttanut pitkällisen kokemuksensa kautta monina arveluttavina aikoina ja Euroopan hienoimmissa ja kohteliaimmissa hoveissa:

— Minä olen heidän majesteettiensa ja valtakunnan palveluksessa kokenut monta katkeraa hetkeä, monta ansaitsematonta tuskaa, mutta tuskin koskaan olen kokenut mitään katkerampaa kuin nyt, kun näen juuri niiden halveksivan ja herjaavan minua, joita minä viimeiseen hengenvetooni asti en ole lakkaava kunnioittamasta ja tottelemasta. Sallittakoon minun kuitenkin — ei ylentääkseni vähäisiä ansioitani, vaan ainoastaan puhdistaa itseni kuninkaani ja kuningattareni edessä — muistuttaa, että jos esi-isäni ovatkin olleet halvempaa säätyä, ovat he kumminkin palvelleet maatansa ja ruhtinashuonettaan tavalla, joka tuottaa kunniaa heidän nimelleen.

*) Kreivi Tessinin isän-isä oli raatiherra Stralsund'issa.

Totta kyllä on, että isäni oli rakennusmestari, muttá rakennusmestari, joka on rakentanut tämän kuninkaallisen linnan, jota koko maailma ihmettelee. Mitá minuun itseeni tulee, niin olin *minä* se, jolla oli onni saattaa teidän majesteettejanne Ruotsiin. *Minä* se olin, jolla oli armo solmita tämä liitto jalon kuninkaan ja nerokkaan kuningattaren välillä, josta valtakunta syystä kyllä on onnellinen ja uljas. *Minä* olin ensimmäinen ruotsalainen, joka kannoin heidän majesteettiensa eteen alamaisen kunnioitukseni. *Minä* olin se, jolla oli arvaamaton onni ensiksi saada nauttia heidän majesteettiensa korkeata luottamusta, järjestää heidän ensimmäinen asuntonsa tässä maassa ja koettaa valmistaa heille täällä mieluisin olinpaikka. *Minä* se olin, joka sain kalliiksi luottamustoimekseni opastaa heidän esikoistansa hyveen ja totuuden tiellä, ja lopuksi olin *minä* se, joka, kun velvollisuuteni asetti minut kuninkaani ja maani välille, koetin parhaan vaikutukseni mukaan sovittaa molempain etuja toisiinsa. Muu vaikutukseni jääköön mainitsematta; riittäköön tämä todistamaan intoani ja rajatonta kuuliaisuuttani. Ja samalla kun nyt alamaisesti anon eroani kaikista viroistani hovissa, niin teen sen täynnä kunnioitusta ja kiitollisuutta niitä kohtaan, joiden armollinen suosio soi minulle sen onnen, että sain palvella heitä elämäni onnellisimpina hetkinä.

Näin sanottuaan kumarsi kreivi Tessin, ei enemmän eikä vähemmän kuin hänen asemassaan olevan miehen tuli tehdä, ja poistui hitain askelin kuninkaallisen parikunnan ja ulkopuolelle saliin kokoontuneen hoviväen kummastelevien, epäroivien katseiden seuraamana.

---

9. Kuninkaan oppipoika.

Se ei epäsuosio, joka oli kohdannut niin mahtavaa ja kaikkivaltiasta miestä kuin kreivi Tessin oli, ei voinut kauvan pysyä salaisuutena. Hovissa ei nyt muusta puhuttukaan. Ne, jotka alussa olivat kuiskineet, kävivät nyt isoäänisiksi, ja ne, jotka luulivat olevansa muita viisaampia, väittivät alunpitäen ennustaneensa, että niin oli käyvä. Eikä ollut kreivi itsekään salannut sitä: hän oli Ulriksdalista lähtiessään heittänyt hyvästinsä pitkällistä eroa varten ja jaellut rahaa palvelijoille. Vaikka hänellä olikin niin paljon loistavia ominaisuuksia, ei hänellä kuitenkaan ollut tarpeeksi tahdon lujutta kantamaan onnen päiviä ilman turhamaisuutta ja vastoinkäymistään ilman kiukkua ja kuningatar Loviisa Ulriika oli säälimättä iskenyt hänen arimpaan kohtaansa — sanoessaan hänen tahtovan »kietoutua hyveesensä«.

Kuninkaalliset huomasivat itse hyvin kyllä, ett'eivät he ilman vaaratta olleet luotaan sysänneet miestä, jolla oli niin suuri vaikutusvalta. Koko päivä käytettiin keskusteluihin ja toimenpiteihin tämän tapauksen johdosta. Puolueiden kanssa keskusteltiin. Tahdottiin hankkia muita luotettavia tukia. Kreivi Stromberg valittiin virkaatekeväksi opettajaksi kruununprinssille.

Kuningatar johti kaikkia hankkeita ja mietti kaikki ne vastakeinot, joihin hovin puolelta oli ryhdyttävä. Kuningas,

tuo hyvä ja siivo Aadolf Fredrik, oli iloissaan, kun pääsi kaikesta tuosta touhusta, ja ajatteli muita asioita.

Hänen uudella oppipojallaan, Eerikki Ljungilla, ei ollut mitään aavistusta kaikista niistä tapauksista, joihin hän viattomuudessaan oli aihetta antanut. Tämä kunnan poika olisi suuresti hämmästynyt, jos joku olisi sanonut hänelle: miksi annoit kukkain houkutella itseäsi Ulriksdalin puistoon? Miksi tutkit nurmikolla convolvulustasi innolla semmoisella, että Ruotsinmaan kruununprinssi tuli tehneeksi kuperkeikan ajellessaan perhoja puistossa? Jos hän ei olisi sinuun kompastunut, ei hän olisi satuttanut poskeansa kantoon. Jos hän ei olisi poskeaan satuttanut, ei kuningatar olisi luullut hänen saaneen ikuista arpea ja joutunut semmoiseen vihan vimmaan. Jos ei tämä tapaus olisi saattanut häntä noin pahalle tuulelle, ei hän olisi loukannut kreivi Tessiniä. Jos ei kreivi Tessiniä olisi loukattu hoviväen nähden, ei hän olisi tahtonut puhdistaa itseänsä. Ja jos hän ei olisi yllyttänyt kuningattaren jo kuohuvaa vihaa, niin ei olisi syntynyt tuota kuuluisaa kohtausta kuningattaren vierashuoneessa, josta oli seurauksena hänen epäsuosioon joutumisensa ja hänen karkoittamisensa. Jos taas tätä ei olisi tapahtunut, niin olisivat kenties monet välttämättömät täristykset Ruotsin valtakunnassa jääneet sikseen — ja olit sinä siis, viaton Eerikki Ljung parka, joka nyt seisot kaikesta tietämättömänä sorvituolisii ääressä, syynä siihen, että kuninkaan kruunu horjuu ja että valtakunnan rauha on häiritty.

Valtioviisaat kimnasistit tuumailevat usein tähän tapaan. Mutta tapausten säikeet tulevat näkyviin pieninä kuin keväällä puhkeavien puiden lehdet, samalla kun mehut, jotka niitä kasvattavat, nousevat syvältä maasta. Riita hovissa oli välttämätön; yksivallan ja monivallan, jotka olivat yhtä yksipuolisia kumpikin, täytyi käydä toistensa kimppuun!

Eerikki Ljung istui kaiken päivää piilossa ja unhotetuna tuossa salaperäisessä huoneessa, jossa aika olisi käynyt hänelle sangen pitkäksi, ell'ei hänellä olisi ollut kolmekymmentä kaksi tusinaa nappia sorvattavana. Vaihtelua saadaksesen kuunteli hän aina, kun askelia kuului ikkunan takaa tahi portailta. Silloin pysähdytti hän pyörivän rattaan; silloin odotteli hän henkeä vetämättä, kunnes askelten ääni taas vaikeni. Näin oli häntä käsketty tekemään ja oli hä-

nellä siihen muutkin syynsä. Kohta sorvarin mentyä kuuli Eerikki näet kaksi henkilöä — luultavasti hovipalvelijaa — puhelevan keskenään ihan ikkunan alla.

— Tännepäin hän meni.

— Niin, tännepäin hän meni.

— Mutta minne katosi hän?

— Haetaan portailta!

— Se konna on saatava kiinni! Onhan se kauheata, hänen sanotaan pieksäneen prinssin pahanpäiväiseksi.

— Ell'ei kreivi Bjelke olisi tullut oikeaan aikaan, olisi hän lyönyt hänet kuoliaaksi. Kuningatar on kovin murheissaan. Hänen kuninkaallisella korkeudellaan kuuluu olevan kuusi tai seitsemän hirmuista haavaa. Muutamat sanovat hänen lyöneen kangella, toiset puukolla.

— Minä kuulin sanottavan, että hänellä oli ollut tikari. Hyvä, jos ei se päällisiksi vielä ollut myrkytetty! Ylimäinen hovimarsalkka meni itse kaupunkiin henkilöäkäriä noutamaan.

— Ei, niin ei se ollut. Kreivi Tessin on joutunut epäsuosioon, ja arvaappa minkätähden? Luotettavia todistuksia on siihen, että juuri hän palkkasi salamurhaajan, ja kun hänen majesteettinsa kuningatar huusi: minkä tähden tahtoo kreivi tappaa poikani? kuuluu hän vastanneen: mitä me kruununprinssillä teemme? Huomenna aiomme panna kuninkaan viralta pois.

— Mutta silloinhan me kaikki saamme eromme? Tämä hän on hirmuista.

— Kuka tietää? Jos saamme murhaajan kiinni, niin on kenties onnemme valmis.

— Minkä rangaistuksen on hän saava?

— Häntä ruhjotaan ensin ja sitten hakataan hänet neljäksi kappaleeksi, se on vähin rangaistus. Mutta hakekaamme häntä. Hän mahtaa olla sydämmikkö mies. Onko sinulla pistooleja mukana?

— Ei ole minulla muuta kuin kuvetappara ja kyökki-veitsi.

— Mene sinä edellä.

— Ei, mene sinä edellä, niin minä vartioin täällä portailta.

— Lienee parasta, että huudamme vahtia . . .

Ja näin sanottuaan menivät nämä yleisen turvallisuuden urhoolliset puolustajat tiehensä, tapaamatta sitä saalista, jota hakivat. Mutta Eerikki oli saanut kuulla tarpeeksi pysyäkseen »mausestill«, jota hänen tuntematon ystävänsä oli niin ankarasti häneltä vaatinut. Hänellä oli sillä välin aikaa tarpeeksi miettiäkseen kaikkia noita salaisuuksia. Oliko sorvari tosiaankin kätkenyt hänet siinä luulossa, että hän oli osallisena salaliitossa kruununprinssin henkeä vastaan? Mutta mihin tarvitsi hän sitten nuo kolmekymmentä kaksi tusinaa nappia?

Vaan Eerikki antoi rattaan taas hyrrätä; kun kaikki oli hiljaa, ja kun hän sai tehtävänsä valmiiksi, oli ilta jo pitkälle kulunut. Työ antoi ruokahalua, mutta seinäkaappi oli lukittuna, ja Eerikki alkoi ikävöidä pois vankeudestaan.

Oli jo tullut hämärä, kun sorvari, kammaripalvelijan seuraamana, tuli vankiaan vapauttamaan. Uutimet laskettiin alas, kynttilät sytytettiin, napit tarkastettiin ja huomattiin hyviksi. Joitakuuta vajavaisuuksia kumminkin moitittiin, ja ylhäinen sorvari — sillä Eerikki ymmärsi jo, ettei hänen suosijansa ollut mikään tavallinen imukkeiden tekijä — alentui omin käsin neuvomaan oppipoikaansa, kuinka oksanreikiä oli vältettävä, kuinka halkeamat olivat estettävät syntymästä ja kuinka tarpeellinen pyöritys oli saatava aikaan.

— Sinulla on taipumusta, hyvää taipumusta, nuori mies, — sanoi sorvari; sinusta voi tulla jotain, jos harjoittele. Kunst macht Gunst. Mutta Roomaa ei rakennettu yhtenä päivänä. Katseleppas tätä rasiata! Mikä sopusuhtaisuus! Mikä täsmällisyys kaikissa sen osissa! Entä kansi! Katsoppa, kuinka hyvin se sopii; ei hiuskarvaakaan liian vähän eikä liian paljo! Ota se, nuori ystäväni, ja pidä se hyödyllisenä esikuvana, josta voit oppia sitä tarkkuutta, joka on oikean mestariuden todistus.

Eerikki vastaanotti tämän kuninkaallisen lahjan ja lie-nee mielessään ajatellut, että jokainen talonpoikaissorvari Munsalassa kyllä osaisi tehdä samanlaisen, varsinkin jos hänellä olisi käytettävänä noin monenlaisia ja erinomaisia puulajeja. Mutta hän varoi ajattelemasta ääneen. Hän ymmärsi, että jos toinen puoli lahjasta olikin kerskausta ja itseensä tyytyväisyyttä, oli toki toinen puoli todellista hyvántahtoisuutta, ja hänellä oli siksi älyä, että kiitti siitä.

— Pidä se, pidä se, — kertoi sorvari, hyvillään kiitoksesta, jonka hän luuli ilmaisevan ihastusta taidokkaasti tehtyyn lahjaan, — ja jos vastedes tahdot pyytää jotain palkintoa napeistasi, niin näytä minulle rasia; luulen tuntevani sen; ei ole monta, jotka tekevät sellaisia tässä maassa. — Feif, — lisäsi hän saksankielellä, anna tälle nuorelle miehelle illallista, ja vie hänet muassasi määrättyyn paikkaan. Sano Adlercrantzille, että hän käyttää poikaa sorvipenkin ääressä siellä; meidän täytyy iskeä kiinni neroihin missä ne tapaamme, muuten emme ehdi valmiiksi tuoksi suureksi päiväksi. Mausestill, mies! Ei kukaan saa nähdä häntä. Anna asian tapahtua hiljaisuudessa. Onhan palatsi jo laivastolla?

— On teidän majesteettinne.

(Teidän majesteettinne? Eerikki säpsähti. Hän oli mielessään miettinyt, että sorvari varmaankin oli tavallista hovisorvaria ylempi mies, ehkäpä ylihovimestarikin tai linnan *Custos*, joksi kimnasisti olisi häntä oikeimmittain voinut nimitää; mutta nyt tuli totuus ilmi. Eerikki Ljung huomasi olevansa itsensä kuninkaan oppipoika jalossa sorvaustaidossa!)

— Gut, — sanoi kuningas. — Anna minun huomenna tietää, kuinka se on onnistunut.

— Tule, — sanoi kammaripalvelija yksikantaan, heittäen rakuunaviitan nuorukaisen hartioille ja vetäen häntä muassaan.

— Oliko se kuningas itse? — kysyi Eerikki kovin kummastuneena.

— Weiss nicht, — vastasi mies. — Feif oli vanha palvelija, jonka Aadolf Fredrik oli tuonut muassaan Saksanmaalta, ja joka edelleen puhui äidinkieltänsä, ollen ylpeä virkansa arvosta ja niskoittelevan itsepäinen, niinkuin hänen asemassaan olevat suosikit, joita muut alemmat palvelijat pelkäävät, imartelevat ja kadehtivat.

— Minne menemme me? kysyi Eerikki jälleen.

— Weiss nicht.

— Enkö saa mennä takaisin kaupunkiin?

— Weiss nicht.

— Mutta mitä kuningas aikoo minun suhteeni?

— Maul halten, — vastasi jäykkä opas.

Tähän ei ollut mitään muistuttamista. He seurasivat toisiaan Feifin huoneesen toisessa osassa linnaa, jossa Eerikki

sai kiireimmittään tyydyttää nälkänsä, ja kohta sen jälkeen sai hän käskyn yhtä salaperäisesti istua kammaripalvelijan kanssa rattaille, jotka olivat sitä varten linnanportilla valmiina. Täältä ajoivat he hämäränä kesäkuun yönä arsenaalin pihalle, ja kun Feif oli siellä antanut muutamia käskyjä, jatkoivat he ajoansa rantaan.

Eerikistä alkoi tuntua oudolta, kun hän näki joukon miehiä irrottamassa kolmea isoa hirsilauttaa, joiden päällä häämöitti kolme komeaa huonetta. Turhaan koki hän miettiä näiden kummallisten toimien tarkoitusta. Että oli kysymys jostain suuresta ja valtakunnalle vaarallisesta valtiollisesta salaliitosta, sen piti hän varmana asiana. Vaan mitä oli hänellä täällä tekemistä? Ja mitä tämä kaikki merkitsi? Eihän toki aiottu siirtää Tukholmaa lautoilla pois ja rakentaa kuninkaan asuntoa toiseen osaan valtakuntaa?

Hänen turhaan vaivatessaan päättään näillä arvoituksilla saatiin lautat valmiiksi ja hinattiin venheillä ulos tyynelle lahdelle. Eerikki nousi saattajansa kanssa yhdelle näistä lautoista, ja niin laski tämä kummallinen laivasto verkalleen ulos yön varjostamille kirkkaille vesille, jotka milloin kuvastivat huoneita ja rantoja, milloin valkenivat välkkyviksi hopeankarvaisiksi juoviksi, milloin kimaltelivat airojen välkkeestä ja veden hiljaisesta loiskinasta lauttain hirsiseiniä vasten.

10. Uusi seikkailu ja vanha tuttava.

Kun Eerikki Ljung vähän aikaa turhaan oli koettanut miettiä kummallisen matkansa tarkoitusta ja kylkiseen katsellut yön varjossa häämöittäviä, ohitse liukuvia rantoja, teki hän päätöksensä, kömpi eräesen huoneesen tässä pienessä palatsissa ja oli kohta, lautan tasaisesti keinuessa ja airojen yksitoikkoisesti polskiessa, vaipunut sikeään uneen.

Ei hänen yösijansa ollut juuri tavallista laatua, mutta vielä kummallisempi oli hänen heräämisensä.

Hän oli nukkunut kauvan ja makeasti, kun hän unenhorroksissaan alkoi tuntea jotain pistävää, milloin toisessa, milloin toisessa korvassaan, milloin tukassa. Häntä kutkuttettiin nenän alta, häntä häirittiin jaloista vetämällä, käsistä tempomalla, ja hänellä oli sekava tunne jonkunlaisesta melusta ympärillään. Kun kaikki tämä alkoi käydä hänestä kovin kiusalliseksi, nousi hän istumaan, hieroi silmiään ja katseli kummastellen ympärilleen.

Hän oli isossa huoneessa, kohotetulla lattialla, tukassa oli hänellä kummallisia kukkakiehkuroita, vaatteissa lehtiköynnöksiä ja käsissä lehviä. Hänen ympärillään tanssiskeli seitsemän tai kahdeksan hillittömän iloista nuorta tyttöä, jotka näpistelivät hänen korviaan ja kutkuttivat heinänkorvilla hänen nenäänsä. Huoneen alemmassa osassa seisoi joukko ihmisiä, jotka näyttivät hänelle sydämensä pohjasta nauravan. Koko tämä joukko kiljui, nauroi, lauleli ja taputteli käsiään, yhä uusia ilveitä keksien, joiden esineenä tämä kimmasti parka vasten tahtoaan oli.

Tämä nyt suututti Eerikki Ljungia. Hän hyppäsi ylös, sysäsi likinnä seisovat syrjään ja juoksi tiehensä kiusaajainsa seuraamana. Pakoonpääsy ei kuitenkaan ollut niin helppoa. Ovea ei ollutkaan niin helppo löytää. Kun Eerikki viimein näki kirkkaan aamuauringon paistavan jostain kapeasta ovesta, oli hän jo ehtinyt kymmeniä kertoja hyökkäillä seiniä vastaan ja hyökkäillessään kaadellut kumoon niitä, jotka sattuivat hänen tiellensä, ennenkun pääsi ulko-ilmaan. Mutta täälläkin ajeli häntä muuan pieni, ketterä ja itsepäinen olento. Se oli nuori tyttö, kaunis, mustasilmäinen ja hoikka kuin ruusun varsi, keveä kuin keijukainen ja puettuna haaveelliseen, Eerikille outoon pukuun. Kädessään oli hänellä pitkä köynnös tammen ja lehmuksen lehtiä, jolla hän koetti pyytää ja kietoa häntä. Vaan siihenpä ei Eerikillä ollut halua. Hän pakeni edelleen, tietämättä minne. Etäältä häämöitti erään komean linnan pitkä pääty, mutta Ulriksdal ei se ollut. Kirkas vesisuihku ruiskusi ilmaan, aurinkoa vasten kimallellen. Eerikki vältteli näitä osia puistosta ja pakeni ahtaimpia polkuja myöten. Mutta turhaan koetti hän päästä pakoon; hänen vainoojansa oli alinomaa hänen kintereillään.

Nyt menetti hän malttinsa, kääntyi päin ja alkoi vuorostaan ajella tuota rohkeata keijukaista. Tämä tapahtui niin

odottamatta, että hän oli juuri vähällä saada kiinni hänen liehuvasta vyöhyhisestään, kun tyttö tarttui vanhan solmuisen tammen riippuvaan oksaan, keikahti nuorallatanssijan sukkeluudella oksalle ja istui puussa, pilkallisesti uhaten häntä taitetulla oksalla.

Närkästyneenä ja vielä vähän unen houreissaan istahti Eerikki puun juurelle hengähtämään. Vaan tuskin luuli keijukainen olevansa vapaa vainoojastaan, kun hän taas yhdellä hyppäyksellä oli maassa, mutta erehtyi hypätessään ja putosi ajelijansa syliin.

Joka nyt oli odottanut hellää kohtausta, pettyi suuresti, sillä sen sijaan, että olisi onneensa tyytynyt, — minkä ei olisi luullut olevan niinkään vaikeaa, — käytti keijukainen kaikkia niitä aseita, joita luonto ja opittu taito oli hänelle antanut. Hän tappeli, kynsi, puri, kiljui ja koukerteli kuin ankerias päästäkseen irti. Mutta hän oli kovin kauvan härsyttänyt vastustajaansa, päästäkseen hänestä niin helposti. Tämän käsivarret likistivät häntä kuin ruuvipenkki vyötäisiltä, ja välittämättä sekä hampaista että kynsistä näytti hän hetken aikaa olevan kahdella päällä siitä, millä tavalla keijukainen

olisi rangaistava — varsinkin kun muutkin hänen kiusaajansa riensivät keijukaisen apuun.

Polkua myöten tuli pitkä, komea upseeri kävelen. Hänet nähtyänsä huusi tyttö vieraalla kielellä: — Kreivi Bertelsköld! kreivi Bertelsköld! Pelastakaa minut tuon hävyttömän pojan käsistä!

Tämä pitkä upseeri, — översti linnoitusväessä, ylimäinen majotusupseeri ja kuninkaan adjutantti — pysähtyi huudon kuultuaan ja komensi tuntemattoman nuorukaisen heti paikalla päästämään signora Morellin irti.

— Olkoon signora eli mamselli, — vastasi Eerikki, joka erehtyi nimestä, — niin on hän ainakin puolen tuntia ajellut minua takaa ja on hänellä liian terävät hampaat sadakseen kulkea irrallaan ilman kuonokoppaa.

— Siinä tapauksessa tiedän vaan yhden keinon rangaista tyttöä, — vastasi kreivi ja surumielinen hymyily elähytti hetkeksi hänen vakaisia, mieltäväisiä kasvojaan. Hän muisti kenties, kuinka hän itse kerran oli rangaissut erästä vallatonta tyttöä, ja vielä tänä päivänä oli hänen vasemmassa poskessaan merkki siitä.

Niin vähän tunsi Eerikki näitä rangaistustapoja, että hän tuskin olisi ymmärtänyt hänelle annettua neuvoa, ell'ei signora Morellin päähän olisi pistänyt koettaa purra häntä. — Maltahan! — sanoi Eerikki, ja mäiskäytti tuota pikaa niin tukevan muiskun puremaan suuhun, että puistossa kajahti.

Samassa päästi Eerikki — itsekin hämmästyen suunnatonta rohkeuttaan — vangin irti. Mutta hän oli costanut. Lähenevä lauma näki tytön tappion, ja kun oli monta, jotka kadehtivat signora Morellia, hovin ensimmäistä tanssijatarta, joutui hän nyt vuorostaan toisten näurettavaksi.

— Oikein, oikein! — huusivat katsojat käsiään taputellen.

Loukkautunut kaunotar loi uhkaavan katseen voittajaansa ja astua sipsutteli ylpeästi pois syrjäpolkua myöten päästäkseen naurajain käsistä ja kenties kyyneliään salatakseen.

Liekö oma inuoruuden vaiheiden muisto vaiko joku ilme nuorukaisen kasvoissa vaikuttanut siihen, että kreivi Bertelsköld kysyi Eerikin nimeä.

Eerikki sanoi sen.

— Ljung? — toisti kreivi huolettomasti.

— Isäni nimi oli Pehrsson, mutta minä olen ottanut oman nimen, — sanoi poika vähän hämillään.

— Ja mikä oli äitisi nimi? — kysyi kreivi taas.

Hän oli tuntenut erään Pehrssonin, mutta sen nimellisiä oli niin monta.

— Äitini nimi on Maria, ja äitini isän nimi on Larsson, — vastasi Eerikki.

Kummallinen salama leimahti kreivi Bertelsköldin kauniissa silmissä. Nyt ymmärsi hän, minkätähden tämän tuntemattoman pojan kasvopiirteet olivat niin suuresti hänen huomiotaan herättäneet. Ester Larsson oli aina muistuttanut paljon orpanastaan Mariasta.

— Seuraa minua! — sanoi hän.

Eerikki seurasi kreiviä hänen huoneesensa eräässä linnan sivurakennuksessa. Siellä sai hän vastata moneen kysymykseen, ja kun hänellä ei ollut mitään salattavaa, teki hän tarkasti selkoa kaikista elämänsä vaiheista aina siihen saakka kuin oli joutunut seikkailuunsa Ulriksdalissa ja niin odottamatta tullut tänne tuoduksi. Enin kumminkin miellytti hänen ylhäistä kuunteliensa se, mitä pieni Eerikki tiesi kertoa Larssonin perheestä Waasassa. Että vanha porvarikuningas taas oli toiminut niin, että oli jälleen päässyt jotenkin varakkaaksi; että hän jo oli vanhennut; että hänen kankea selkensä oli koukistunut niiden yhdeksänkymmenen kuuden vuoden taakan alle, joita hän niskoillaan kantoi; että hänen vanhin poikansa hoiti kauppa-asioita; että vanhin tytär Weronika oli mennyt manalle ja että nuorempi, Ester Larsson, oli hyljännyt kaikki kosijat ja pysynyt naimatonna vanhaa isäänsä hoitaaksensa; tätä kaikkea kreivi Bertelsköld kyseli ja kuunteli. Paljon oli hän muuttunut niiden kahden- tai neljäntoista vuoden kuluessa, kun hän viimeksi oli tekemisissä tuon suomalaisen porvariperheen kanssa. Monet tunteet olivat hänen sydämensä täyttäneet, iloja oli hänen rinnassaan asunut, mutta vielä enemmän suruja. Kreivin tukka oli alkanut harmaantua, vaikk'ei hän vielä ollut neljänskymmenenkään vanha; hänen kauniilla miehuullisilla kasvoillaan oli hymy harvinainen vieras, mutta totisuus sitä enemmän kotiunut. Tämä kyllä voi pikimmältään väistyä hovissa esiintyessä, mutta astui heti taas sijalleen yksinäisinä hetkinä. Tämä

hovimies erosi muista siinä, ett'ei sallinut tukehduttaa sydämensä tunteita ja luonteensa itsenäisyyttä. Mutta koska hänen luonteensa, vaikka olikin tarvittaissa lannistumaton, oli lempeä, hento ja harvoin oli särmäkäs muita kohtaan, niin ei kreivi Bertelsköldillä ollut paljon kadehtijoita, jotka eivät olisi hänelle hyvää suoneet. Hän oli tähän saakka vallan vähän ottanut osaa ajan kiukkuisiin puolueriitoihin. Hänen elämänsä oli sentähden kulunut huomaamattomammin kuin useimpain muiden hovimiesten. Hänen yksityisiin murheisinsa tyytyen näytti sallimus suoneen hänelle sen onnen, jonka hänen luontoisensa ihmiset löytävät ulkonaisessa levollisuudessa; kuinka pysyväinen tuo lepo tulisi olemaan, se riippuisi taas tulevaisuudesta.

Kaikesta tästä Eerikki Ljung ei ymmärtänyt niin mitään. Joskin hän lapsuudessaan ehkä oli kuullut kreivin nimeä mainittavan, oli hän sen jo aikoja sitten unohtanut, ja oli hän kotiseudultaan lähtiessään liian nuori tunteakseen perheensä muinaisuutta. Hän oli hyvillään siitä, että tämä ylhäinen upseeri, joka näytti olevan noin lempeä ja sydämmellinen, osoitti näin ystävällistä osanottoa hänelle ja hänen suvullensa; hän tunsii häntä kohtaan ystävyyttä ja luottamusta ja rohkeni viimein kysyä, missä hän nyt oli.

... Drottningholmassa, — vastasi kreivi, samalla kun tuo kaunistelematon kysymys herätti eloon hymyilyn hänen huulillaan.

— Mutta, — jatkoi Eerikki ja ajatteli outoa heräämistänsä, — kuinka olen tullut tänne, ja mitä väkeä ovat ne, jotka asuvat täällä Drottningholmassa?

— Sen sanon sinulle, — vastasi kreivi, taaskin hymyillen. Kauvan oli siitä kuin hän oli kaksi kertaa peräkkäin hymyillyt. — Kuningas hankkii syvimmässä salaisuudessa suuria juhlapitoja kuningattaren nimipäiväksi, ja sentähden on hän yhtä salaisesti rakennuttanut nuo kolme uutta huoneustoa ja tuonut ne lautoilla tänne. Ne ihmiset, jotka tapasivat sinut uudessa teatterissa nukkumassa, ovat hovin teatteritanssijoita ja ilveilijöitä, ranskalaisia ja itaalialaisia, jotka ovat tänne lähetetyt harjoittelemaan erästä näytelmää tuoksi suureksi päiväksi. He ovat hilpeämpiä, iloisempia ja vallattomampia ihmisiä kuin ne, joihin me olemme tottuneet, he ilkamoivat täällä kuin vasikat lautumella, eikä ole minusta

kumma, että he valitsivat sinut iloisuutensa esineeksi, — erittäinkin signora Morelli, joka on vallattomin heistä kaikista ja tottunut noudattamaan kaikkia oikkujaan. Mutta pidä varasi, Eerikki! Sinä olet jo tätä ennen hankkinut itsellesi vihamiehiä hovissa; nyt olet saanut uuden, joka on muita vaarallisempi, kun on kaunis, kaikkein suosikki ja kaikkein hemmottelema. Hän on nainen ja italialainen: hän ei koskaan anna anteeksi, että hänelle on naurettu.

11. Juhlapidot Kiinassa.

alomielisestä kreivi Bertelsköldistä sai Eerikki Ljung neuvonantajan, jota hän ollen nuori ja kokematon hyvin kyllä tarvitsi. Kuninkaan lausuma toivomus oli käsky, jota Eerikki ei ollut tohtinut vastustaa, jos hänellä olisi-kin ollut halua siihen. Mutta

toisekseen oli Eerikki hyvillään siitä, kun näki olevansa noin korkean henkilön huomion esineenä ja vielä oli saanut osan

kuninkaan salaisuuksistakin. Hän suostui sitä kernaammin kohtaloonsa, kun oli saanut luvan seurata suojelijaansa Suomenmaahan. Hän toimitti tarkasti kaikki hänelle määrätyt tehtävät ja käytti joutohetkiään tutkiakseen niitä kukkia, joita hänen suuri mestarinsa, arkiaatteri Linnaeus oli kuningattaren pyynnöstä Hollannista tilannut Drottningholman puutarhaa varten. Signora Morellia ja hänen seuralaisiaan karttoi Eerikki niin paljon kuin mahdollista, ja hän teki viisaasti siinä, sillä hän oli hänestä saanut salaisen vihamiehen; hän teki siinä viisaasti vielä toisestakin syystä, sillä vaikka signoran hellyyden osoitukset olivat olleet sekä purevat että kouraan tuntuvat, poltti vielä tuon kauniin tanssijattaren suukkonen kuin tuli hänen huulillansa.

Kreivi oli varottanut häntä menemästä yksinään puiston kaukaisempiin osiin, varsinkin iltasilla. Pari kertaa unohti Eerikki tämän varoituksen ja huomasi epäluulon alaisen miesten seurailevan hänen askeliaan. Hän pääsi heistä kyllä lähtemällä pian pakoon, mutta hän ymmärsi, että häntä väijyttiin ja päätti olla varoillaan.

Jo viimein tuli tuo suuri päivä, kuningattaren nimipäivä. *)

Aadolf Fredrik oli tehnyt kaikki voitavansa esiintyäkseen kuninkaana ainakin Drottningholmassa — ja Kiinassa. Valmistuksia oli kestänyt neljä vuotta, ja kolme tynnöriä kultaa oli niihin käytetty. Vasemmalla kädellä puistossa, linnasta tullen, oli siihen aikaan lieju suo. Tämä oli täytetty suurilla kustannuksilla ja teitä oli tehty sinne puistosta. Se leikkikalu, jota vielä tänäkin päivänä kutsutaan Kiinan linnaksi, oli rakennettu vanhalle asehuoneen kartanolle ja oli syyksi siihen ilmoitettu, että se oli tilattu Åkeröhön kreivi Tessinille, ja siirrettiin se sitten siihen kuuluvine rakennuksineen siitä pois, niinkuin olemme nähneet. Huonekaluja, kaikki kiinalaista tekoa, tilattiin salaa useilta käsityöläisiltä hoviväen nimessä. Samoin ikään kalliita pukuja kaikille,

---

*) Välskäri olettaa sen Ulriikanpäiväksi, 4:ksi päiväksi Heinäkuuta. Sen aikuiset aikakirjat sitä vastoin sijoittavat juhlan Loviisan päivään, 25:een päivään Elokuuta, josta on tässä huomautettava syystä, ett'ei niin merkillistä tapausta kuin Kiinan vihkiminen oli, sijoitettaisi väärään päivään. 4 päivä Heinäkuuta ei sovi yhteen niiden päivän kanssa, joina kuningas matkusti Suomessa.

niin mandariineille kuin kokkipojille. Näyttelijöitä ja teatteritanssijoita lähetettiin edeltäkäs in harjoittamaan osiansa uudessa teatterissa, ja hovi-intendentti Pasch maalasi komeita koristuksia juuri tätä tilaisuutta varten. Paitse sitä harjoitettiin kolmekymmentä kuusi kadettia äkseeramaan kiinalaisittain ja kaksitoista pisintä miestä valittiin olemaan statisteina teatterissa.

Kaikki oli valmiina. Rääpälit, kokit, puusepäät, koneenkäyttäjät ja sadat muut eivät olleet nukkuneet moneen yöhön. Kuninkaalliset henkilöt olivat tulleet nimipäivän edellisenä iltana, mutta kuningatar ei aavistanut mitään, tai ei ainakaan ollut mitään näkevinään. Oli onneksi kaikelle, mikä säästettiin viimeiseen hetkeen, että hänen majesteettinsa kuningatar valvoi kauvan iltasilla ja nousi aamulla myöhään ylös.

Jo päivän koittaessa vilisi puisto Kiinan ympärillä hätköiviä ja uteliaita ihmisiä. Ensiksikin oli nähtävä, miten kadetit äkseerasivat kuninkaan edessä, ja katselijain joukossa oli Eerikki Ljungkin.

Poikaparat oli herätetty jo kello kahden aikaan aamulla ja seisoivat he nyt paraatissa, päässään korkeat krenatierilakit, joiden hopeaplootuissa näkyi kuninkaan nimikirjaimet. Kaksi komeata kanuunaa ajettiin esiin komeutta lisäämään. Kello viiden aikana tuli hänen majesteettinsa kuningas ja äksee-rautti poikia. Tämä kävi komeasti, kuningas oli tyytyväinen, iloinen ja hyvin armollinen kaikille.

Sitten seurasi pitkä loma-aika, jolloin kadetit seisoivat paikoillaan ja söivät nisuleipää ja sokerileivoksia, joita he olivat saaneet luvan ahtaa kaikki taskunsa täyteen, sotaelämän vaivoja paremmin kestääkseen. Vihdoin viimein tulivat heidän majesteettinsa, korkeissa vaunuissa ajaen ja loistavan seurueen saattamana, kello yhdentoista aikana aamupäivällä. Kadetit marssivat esiin paraatiin, tekivät kunniaa ja suorittivat kaikki temppunsa yleiseksi ihastukseksi. Koko puisto kaikui hurraahuutoja, ja Eerikki Ljung mietti jo, eikö hänen pitäisi heittää lukujaan sikseen ja suojelijansa avulla koettaa päästä sotilaaksi ja hämmästyttää Eerikka Lindeliaa korkeaan krenatierilakkiin puettuna.

Vielä oli kumminkin jällellä tuon suuren salaisuuden näyttäminen. Sen oli määrä tapahtua vasta illalla ja varustuksia jatkettiin mitä suurimmalla innolla. Kadetit puettiin

nyt kiinalaisiksi ja suurta huomiota herättivät heidän univormissaan nuo suuret, nyt viheriäksi maalatut napit, jotka Eerikki Ljungilla oli ollut kunnia tehdä kuninkaan omassa sorvihuoneessa. Kaikki kävi niinkuin pitkin, kunnes puoli tuntia ennen määrättyä kellonlyöntiä tapahtui pieni häiriö.

Kreivi Bertelsköld käsketti luoksensa Eerikin, joka seisoi katselijain joukossa vähän matkaa Kiinasta. Yön valvonta, liika lihava aamiainen kello puoli neljä aamulla ja koko muun osan päivää kestänyt paasto — ehkä liiat makeisetkin — oli liikaa kiinalaispojille. Yksi kadeteista oli juuri ratkaisevalla hetkellä sairastunut, ja kuitenkin ei saanut yksikään heistä olla poissa tuosta juhlallisesta tilaisuudesta.

— Täällä on puku, — sanoi kreivi Eerikille, — ota se heti paikalla päällesi!

— Minäkö? — kysyi Eerikki ihmeissään.

— Sinäpä sinä. Ei ole aikaa hukata. Sinun täytyy ruveta kiinalaiseksi.

— Mutta kuinka pitää minun siis olla? — kysyi Eerikki.

— Ei se mitään. Tee niinkuin muutkin.

Ei auttanut tinkiminen. Hetken kuluttua oli Eerikki kiinalainen ja seisoi sydän kintaan peukalossa Kiinan portilla.

Ei ollut hän seisonut siinä viittä minuuttia, kun eräs pienoinen komeasti koristettu mandariini, seitsemää korttelia pitkä, saapui portille mukanaan koko lauma taivaallisen valtakunnan ylimyksiä. Tämä pieni mandariini oli uuteen arvoonsa niin ihastunut, ettei hän huomannutkaan, kuinka yksi niistä pitkistä punaisista silkkinauhoista, joilla hänen avarat alusvaatteensa olivat sidotut, oli irtautunut ja laahasi pitkin maata, — anteeksi antamaton vika, josta kammaripalvelija olisi voinut virkansa menettää, ell'ei suuri kiire nyt olisi kelvannut puolustukseksi kaikille.

Eerikki Ljung, joka uudessa asussaan seisojien likinnä, tunki kruununprinssin, kumartui maahan ja pyysi saada solmita nauhan kiinni.

Prinssi katseli häntä suurilla kauniilla silmillään ja sanoi: — Kiinalainen, sinä löit minua!

Eerikki säpsähti. Niin vilkas oli prinssi Kustaan — sittemmin Kustaa III:n — mielikuvitus, että kun hän

alinomaa oli kuullut kuningattaren valittavan, kuinka *häntä oli lyöty*, hän viimein itsekin uskoi sen todeksi. Mutta ennenkun Eerikki ennätti tai rohkeni virkkaa sanaakaan puolustukseeseen, lisäsi prinssi arvokkuudella, joka tosin oli vähän vanhamaista, mutta joka sopi hänelle mainiosti:

— Tänään on kuningattaren nimipäivä. Ruhtinasten tulee käyttää sellaisia tilaisuuksia anteeksi antaaksensa, — ja minä annan sinulle anteeksi. Sinulla on lupa solmita nauhani.

Samassa riensi siihen prinssin opettaja, kreivi Bjelke, mutta nauha oli jo solmittu, ja heti sen perästä saapuivat kuninkaalliset henkilöt.

Kuningas ja kuningatar tulivat kello kuuden aikaan iltapäivällä vaunuissa ajaen Kiinaan. Heti kun hänen majesteettinsa kuningatar oli astunut vaunuista, meni kruununprinssi häntä vastaan, tarjoten hänelle linnan kullatut avaimet punaisilla, leveillä kultaripsuilla koristetun samettityynyn päällä. Loviisa Ulriika oli — tai oli olevinaan — kovin hämmästynyt ja lisäsi hyvän puolionsa ihastusta sillä, ettei heti tuntenut kruununprinssiä tuossa oudossa puvussa. Mutta niin pian kuin prinssi alotti ulkoa opitun, tätä tilaisuutta varten sepitetyn puheensa, sulki hän hänet äidillisellä ilolla syliinsä, ja tästä nousi riemu semmoinen, että tuo hyvä kuningas unohtaen koko tämän komeuden sen onnen rinnalla, että sai olla puoliso ja isä — yhtä haavaa nauraen ja vedet silmässä syleili puolisoaan ja pientä pulskaa mandariiniaan, sanoen kaikkia tervetulleiksi tähän hänen itämaiseen palatsiinsa.

Nyt astui esiin koko muukin lauma ylhäisempiä ja alhaisempia kiinalaisia ylimyksiä lausumaan alamaisia terve-tuliaisiaan. Kuningatar itse avasi suurimmalla kullatulla avaimella ison käytävän oven ja lausui mitä mielistelevimmällä tavalla ihastuksensa tästä suuremmoisesta ja tietysti aivan odottamattomasta laitoksesta. Kohta istuivat kuningas ja kuningatar kaiken hoviväen kanssa loistavan ateriapöydän ääressä Kiinassa, ja Ruotsin parhaat soittajat soittelivat leh-vän taa kätkeytyinä koko aterian ajan.

Kello kahdeksan aikaan alkoi näytelmä, jommoista ei oltu nähty Ruotsissa sitten kuningatar Kristiinan aikain; näytelmässä kun oli kuusitoista näytöstä ja kun esirippu

nousi ja laski kaikkiaan kolmekymmentä kaksi kertaa, kesti näytelmä aina kello kahteen asti aamulla. Kaksi oopperaa annettiin: toisen nimi oli *Le berger devenu roi* ja se esitti paimenta, josta monen kummallisen seikkailun perästä erään haltijattaren noitasauvan vaikutuksesta tuli kuningas, jolloin hän — niinkuin kyllä voi arvatakin — samalla sai hellän naispaimenensa kuningattarekseen. Sankarina toisessa oopperassa sitä vastoin oli Aleksanteri suuri, ja näytteli hänen osaansa eräs italialainen nainen, signora Fabrici, jonka ääni ja käytös olivat tämän ylhäisen yleisön ihastukseksi kuin oikean husaarin. Oopperoihin oli sitäpäitse sovitettu baletteja aivan niin kuin meidän aikanamme, ynnä monta muuta taide-temppua, joista mainioimpana mainittakoon »ilmassa juoksijan« Frossardin esitykset. Italialainen Crotzi ihmetytti naisia kauniilla tenooriäänellään, mutta sitä vastoin herätti kuohilas Squalgi heidän nauruansa äänellään niin hienolla kuin vihellyspilli, jota kapellimestari Buloz säesteli huilunsa sävelillä. Naistanssijain Decargen ja Gallodierin rinnalla teki ensimmäinen naistanssija signora Morelli niin koreita pyörähdyksiä, että mieltymys oli rajaton. Hoviväki oli aivan ihastuksissaan: lähinnä Loviisa Ulriikkaa oli Morelli sinä iltana Kiinan kuningatar.

12. Kuningattaren valtioviisautta.

oppera oli päättynyt ja loistava seura hajautunut, mutta ainoastaan muutamia silmänräpäyksiä myöhemmin taas tanssisalissa yhtyäkseen. Tänne kutsuttiin myös etevimmät henkilöt teatteriseurueesta, jotka, kun olivat ehtineet muuttaa vaatteensa, esitettiin heidän majesteeteilleen. Heille lausuttiin armollisimmat ja suosiollisimmat kiitokset ja he saivat vastaanottaa kallisarvoisia lahjoja: herrat kultakelloja ja hohtokivisormuksia, naiset jalokivikoristuksia ja timanttikorvarenkaita. Heidän majesteettinsa alkoi-

vat itse tanssin. Kuningas kuletti tanssissa paronitar von Ungern Sternbergiä, syntyisin kreivitär Mörner, sill'aikaa kun kuningatar suvaitsi tarjota käsivartensa Ranskan lähettiläälle kreivi Breteuil'ille. Ei huvitustenkaan pyörteessä unohdettu politiikkaa. Hattupuolueen mahtavimmat miehet — paitse tietysti poismatkustanutta kreivi Tessiniä — olivat näihin juhlapitoihin kutsutut ja osoitettiin heille kohteliaisuutta, jonka tarkoituksena oli joko heidän voittaminen tai rauhoittaminen; molemmissa tapauksissa tuli sen herättää kunnioitusta ja valmistaa tulevia tapauksia.

Oli yö, ja kuitenkin näytti kaikki olevan päivänpaitsetta. Ei pitkiin aikoihin ollut Ruotsin hovi ollut noin loistoisa, kruunu kimallellut noin huikaisevasti, eivätkä ne, jotka sitä kantoivat, olleet näyttäneet koskaan ennen niin keveästi sitä kantavan. Olisi luullut, että tulevaisuus, niin paljon vihan ja eripuraisuuden jälkeen, jo viimeinkin oli koittanut ruusunpunaisena, tai ett'ei tuota tulevaisuutta ollutkaan, vaan että kaikki elivät vaan nykyhetkeä varten, joka oli niin lyhyt, mutta näytti niin äärettömältä. *La beauté reprend son empire en Suède* — kauneus pääsee taas valtaansa Ruotsissa — olisi kreivi Tessin sanonut, jos hän olisi ollut läsnä *) — niin monet lemmettäret kilpailivat tänä yönä kauneuden palkinnosta. Onni ja ilo näyttivät jälleen virkoavan eloon tässä itämaisessä taikalinnassa, — ja jos joku olisi sanonut, että kaikki tämä onni oli hiedalle rakennettu, että tämä ilo vaan oli naamari, joka peitti kylmiä itsekkäitä tarkoituksia, — kuka olisi sitä uskonut? Mutta ilman totuutta — ilman totuutta kaikessa — ei ole olemassa todellista onnea, ei mitään puhdasta iloa, ei purppurassa eikä sarkatakissa.

Kuningatar Loviisa Ulriikan valtiotaitoon kuului kuninkaallisen huoneen vallan vahvistaminen solmimalla avioliittoja hänen puoluelaiustensa ja mahtavimpain perheiden välillä. Niin hyvää tilaisuutta kuin tämä oli, jossa kaikki epäsopu näytti olevan unohtunut, ei hän tahtonut jättää käyttämättä. Hänen tarkat silmänsä keksivät kreivi Bertelsköldin vilkkaassa keskustelussa neiti Palmstjernan kanssa, joka oli samannimisen valtioneuvoksen, erään Hattujen johtajan, tytär.

*) Hän lisää päiväkirjassaan: »J'ai vu un temps, où il n'y avait pas 20 jolies visages dans tout Stockholm«. (Olen nähnyt ajan, jolloin ei koko Tukholmassa ollut kahtakaankymmentä kaunista naista.

Kuningatar käsketti hänet hetken kuluttua luoksensa.

— Olette onnistunut mainiosti, kreiviseni, — sanoi hän. — Kaikki laitoksenne ovat niin kauniit, että teillä on oikeus vaatia niistä jotain palkintoa. Anokaa jotakin armoa minulta!

— Teidän majesteettinne armo on ollut niin suuri, ett'ei minulle ole jäänyt enää mitään muuta anottavaa, — vastasi kreivi.

— Elkkää uskotelko minulle sitä! Totta on, ett'ette koskaan ole mitään anonut: uusi syy, että sen nyt teette. Mies semmoinen kuin te, joka on ikänsä parhaassa kukoistuksessa, ei saa huokailta kaikkea elämänsä yksinäisyydessä?

Meidän täytyy tässä ohimennen ilmoittaa jotain, joka kenties on odottamatonta niille, jotka muistavat edellisen kertomuksen. Kreivi Bertelsköld oli leskimies lyhyen avioliiton jälkeen neiti Stenbockin kanssa. Hänen äitinsä oli solminut tämän liiton, johon suostuessaan kreivi uhrasi vanhemman toivottoman rakkautensa. Avioliitto ei ollut onneton: se perustui keskinäiseen kunnioitukseen, jota molemmat suuressa määrässä ansaitsivat, ja kenties olisi hellempiäkin tunteita ajan ollen versonut tästä juuresta, ell'ei sallimus olisi toisin päättänyt. Ainoastaan kolmivuotisen yhdessäolon jälkeen oli kreivi menettänyt puolisonsa, joka jätti yhden pojan ja yhden tyttären jälkeensä. Poika oli syntynyt samana päivänä kuin prinssi Kustaa.

— Te olette haaveilija, rakas Bertelsköld, — jatkoi kuningatar armollisesti hymyillen. — Minunko nyt pitää muistuttaa teille, että olette jo kolme vuotta ollut nuorten naisten huomion esineenä? Kuinka miellyttää teitä neiti Palmstjerna?

— Hän on miellyttävä ja älykäs nuori nainen, — vastasi kreivi.

— Ja sen sanotte äänellä semmoisella kuin arvostelitte kanuunaa! Ettetekö ujostelee, herra kreivi, näyttelemästä filosofia, kun teidän tulisi olla ihastuksissanne menestyksessänne. Minä lyön vetoa, että jos olisitte Aleksanteri suuri, nuorella kaunottarella ei olisi mitään vastaan olla teidän Roxolanenne.

— Valitettavasti, teidän majesteettinne, en ole Aleksanteri suuri, enkä muutenkaan ole yhtä mieltä neiti Palmstjernan kanssa.

— Ja missä asiassa olette eri mieltä, viisas filosofi?

— Hän väitti, että Morellilla oli suuret jalat, jonka jälkeen minä vannoin, että luonto oli aikonut Crotzin hänen pitkään kaulaansa nähden kurjeksi.

— En olisi uskonut, että te voisitte olla noin häijy, — sanoi kuningatar. — Mutta kas tässä, — jatkoi hän, — on yksi, joka ehkä paremmin kuin minä voi houkutelaa teidät perhe-elämän helmaan.

Samassa osotti hän muutamia pieniä kiinalaisia, jotka

naurettavalla juhlallisuudella samosivat kruununprinssin saatamina salin läpi matkalla sivuhuoneeseen saamaan muutamia kunnan voileipiä paljojen makeisten särpimeksi. Kuningatar viittasi yhden pojista luoksensa. Tämä oli valkeaverinen, kaunis poika, samanikäinen kuin kruununprinssi, jonka palveluksessa hänellä oli kunnia olla hovipoikana.

— Kuules, pikku Bernhard! — sanoi kuningatar, — sano isällesi, että hän tuo sinulle uuden äidin!

Poika punastui, tuijotti majesteettia silmiin eikä vastannut mitään.

— Kai sinä hyvinkin mielelläsi tahtoisit uuden äidin,
— jatkoi kuningatar.

— Ennemmin tahtoisin hevosen, — sanoi poika.

— Mutta jos saat uuden äidin, niin saat joka päivä syödä sokerileivoksia, jotka ovat sinusta niin hyviä.

— En tahdo syödä sokerileivoksia, — vastasi pieni Bernhard Bertelsköld.

— Mene sitten ja ota voileipä, — sanoi kuningatar, puoleksi naurahtuen puoleksi narkästyneenä tuosta varhaisesta vastustelemishalusta. Poika teki kaartelevan kumarruksen, jonka oppiminen oli maksanut hänelle paljon vaivaa tanssikoulussa, ja meni.

— Minä näen, hyvä kreivi Bertelsköld, että kaikki ovat liittoutuneet teidän onneanne vastaan, — lisäsi kuningatar.

— Teidän majesteettinne armo on runsain korvaus onneni epäsuosiosta, — vastasi kreivi, joka oli siksi hovimies, ett'ei voinut toisin vastata, mutta mielessään oli varsin tyytyväinen poikansa vastaukseen.

Nyt läheni kuningas, virkaatekevän hovimarsalkan saatamana, jolla oli armo esittää kuningattarelle signora Morellin, joka oli käyttänyt enemmän aikaa kuin muut pukunsa muuttamiseen, mutta joka nyt voittikin kaikki hovineidit kauneutensa loistolla ja pukunsa komeudella. Loviisa Ulriika, joka jo ennestään oli vähän hermostunut, oli tarpeeksi nainen ollakseen tuota nähdessään tuntematta salaista vastenmielisyyttä, ja tätä tunnetta ei suinkaan vähentänyt se, kun hän huomasi siivon ja uskollisen puolisonsa silminnähtävällä mielihyvällä katselevan tuota kaunista tanssijatarta. Hän salasi kuitenkin tunteensa mitä armollisimpaan imarrukseen, josta kuitenkin silloin tällöin pisti esiin tuskin huomattava iva. — Zefyri itse, — sanoi hän, — ei voisi olla huikentelevampi, ei mikään Flora ihastuttavampi. Terpsichore ei voisi paremmin lumota Heliikonin yleisöä, Daphne, paimentansa huokaillen, ei osaisi miellyttävämmiin lampaitansa kaitsea; ja tuo pieni jalka oli myrkytetty nuoli, joka voi haavoittaa tuhansia sydämiä j. n. e.

— Ja yhtäkaikki, — puuttui puheesen kuningas, joka vaan luuli ottavansa osaa puolisonsa ihastukseen, — yhtäkaikki ei pientä Daphnea saada vastaanottamaan ainoatakaan todistusta kuninkaallisesta suosiostamme muistoksi siitä huvista, jota hän on meille verrattomalla tanssillaan tuottanut.

— Mitä? — kysyi kuningatar pilkallisesti, katsahtaen Bertelsköldiin, — onko täällä vielä toinenkin, joka on niin paljoa ylempänä kaikkia kuolevaisia, ett'ei hänellä enää ole mitään toivottavaa tässä maailmassa? Onko se mahdollista, ihana paimentyttö? Eikö yhtään kilpailijaa voitettavana? Eikö edes ketään kostettavaa, olkoon se kuka hyvänsä, joka kovaksi onnekseen on sattunut astumaan tenhotulle jalallenne?

Tanssijatar asettui suloiseen asentoon, loi silmänsä maa-han ja anoi, että hänen majesteettinsa kuningatar sallisi hänen pyytää jotain, kenenkään sitä kuulematta. Hän kyllä tiesi, tämä pienoinen Morelli, että hänen pyyntönsä olisi pikemmin otettu huomioon eräällä toisella taholla, mutta hän tiesi myöskin, kuka voi parhaiten *pitää* lupauksensa.

— Olen siis oikein arvannut; — vastasi kuningatar, antaen ympärillä seisoville merkin että peräytyisivät; — on siis joku Celadon, joka on ollut ihanalle paimentytölleen uskoton?

— Ei, teidän majesteettinne, — sanoi tanssijatar närkästystään hilliten ja posket punaisina, — minua on inhotavasti loukattu, ja jos minä vielä olen Drottningholmassa, niin olen täällä vaan totellakseni heidän majesteettiensa käskyä ja velvollisuuttani täyttääkseni.

— Mitä kuulen? — sanoi kuningatar yhä yhtä pilkallisesti. — Kuka hovin kavaljeeri on rojhennut nostaa ylhäiset silmänsä noin mahtavan ja siveän haltijattaren puoleen, muuttumatta silmänräpäyksessä hänen noitasauvansa voimasta kiveksi? Minä oletan, — lisäsi hän ylenkatseellisesti, — ett'ei yksikään hovin naisista ole rojhennut loukata teitä pukeutumalla lyhempään hameesen kuin teidän on.

— Päinvastoin, — vastasi ihana Italian nainen, vaivoin hilliten vimmaansa, — on vika minussa, joka vähäpätöisyydessäni olen rojhennut vaivata teidän majesteettianne ja pyydän minä sentähden alammaisimmasti eroani teatteritanssijajoukosta.

— Ei, Morelli, — jatkoi kuningatar, joka ei ollut kyllin julma kiduttaakseen kauvemmin pelättyä kilpailijaa ja luultavasti katsoi häntä jo tarpeeksi nöyryyttäneensä, — jos tuohon tapaan puhutte, täytyy meidän keksiä hirvuisen kosto sille, joka uhkaa ryöstää meiltä tanssijajoukkomme

kevytjalkaisimman kaunistuksen. Puhukaa, armahiseni. Onko kenties joku rohjennut viheltää teille?

— Teidän majesteettinne, minulle on taputettu käsiä jo siksi paljon, että vihellyspillit eivät rauhaani häiritse. Mutta minulle on juljettu nauraa ja se on tuhatta kertaa pahempi.

Kuningatar naurahti. — Nauraa teille! Nauraa noin vakavalle ja kunnioitusta herättävälle olenolle! — Ja samassa näki hänen majesteettinsa hyväksi leyhäyttää komeaa viuhkaansa, salatakseen naurua, joka vastustamattomasti pyrki esiin.

13. Vaarallinen kiinalainen Kiinassa.

Pieni tanssijatar huomasi, ett'ei hänellä ollut mitään sääliä odotettavana *omain* kärsimystensä tähden. Mutta hän oli päättänyt kostaa, ja hän oli hankkinut luotettavampia keinoja.

— Armollinen kuningattaren suvaitkoon antaa anteeksi, — sanoi hän, — että olen roh-

jennut vaivata teidän majesteettianne vähäpätöisillä asioillani, kun minulla kumminkin on paljon tärkeämpää ilmoitettavaa.

— Oo, — sanoi kuningatar, jota suuresti huvitti tämän ihailun kaunottaren pilkkaaminen ja nöyryyttäminen, — puuttuu vaan, että pieni lumoava haltijattaremme käy antamaan meille neuvoja valtakunnan asioissa. No niin, elkää

pelätkö; sanokaa minulle vaan vilpittömästi kaunis Morelli, mitä ajattelette Euroopan nykyisestä tilasta. Tuleeko meidän solmita joku uusi liitto? Haluaako pieni ystäväni, että nimitämme hänet lähettilääksi Konstantinoopeliin? Minä olen varma siitä, että veljemme sulultaani tulisi siitä sekä hyvilleen että liikutetuksi. Mutta puhukaa kaikin mokomin hiljaa, ett'ei markiisi de Breteuil kuulisi meitä; se voisi synnyttää rettelöitä Ranskan kanssa ja ehkä riistää meiltä koko ranskalaisen teatterimme.

— Teidän majesteetillanne on liian armollinen ajatus valtiotaidostani, — sanoi tanssijatar, joka vaivoin sai hillityksi mielensä kuohumasta; — minun vähäinen kykyni ei ulotu niin pitkälle. Mutta alamainen uskollisuuteni ulottuu pitemmälle, enkä voi minä sentähden nähdä, että ilkeät vehkeilijät käyttävät näin juhlallista tilaisuutta hyväkseen häiritäkseen teidän majesteettinne kallista rauhaa ja uhataksaan valtakunnan turvallisuutta.

— Tämähän käy yhä paremmaksi; oo, sehän on kerassa mainiota! Astukaa lähemmä, kreivi Bertelsköld, me saamme kuulla jotain uutta. Meidän sukkela Morellimme on solminnut salaliiton, saadakseen sitten pelastaa meidät noitasauvallaan. Se tulee meitä suunnattomasti huvittamaan. Mikä tuon näytelmän nimeksi? Nimi pitää olla hauska. *Le roi devenu berger*? — mitä sanotte siitä?

Signora Morelli ei ollut viittausta ymmärtävinään ja kuiskasi kuningattaren korvaan, jossa korvarenkaat kimmentelivät: — Jumalan tähden, teidän majesteettinne, pitääkää varanne! Se, joka aikoi murhata kruununprinssin Ulriksdalin puistossa, on valepuvussa täällä Drottningsholmassa ja odottaa vaan tilaisuutta toteuttaakseen hirveän aikomuksensa.

Kuningatar kalpeni. Hän ei tosin ollut pannut prinssi Kustaan naarmuun — joka muuten jo oli parantunut — noin suurta merkitystä, mutta hän epäili kuitenkin, että jotain oli ollut tekeillä ja hänen epäluulonsa sai uutta yllykettä, kun kaikista ponnistuksista huolimatta ei oltu saatu mitään tietoa tuosta luullusta pahantekijästä, joka oli kadonnut niin salaperäisellä tavalla. Hän nousi hetikohta ylös ja käski Morellin seuraamaan häntä eräsen sivuhuoneeseen.

— Jos tämä on pilapuhetta uteliaisuuteni kiihottamiseksi, niin on se ilkeää ja sopimatonta pilaa, — sanoi hän ankaralla äänellä.

Tanssijatar heittäytyi kuningattaren jalkain juureen ja vakuutti, että hänen sanansa olivat vilpittömimmän ja alamaisimman innon ilmauksia. Hän ei ollut tahtonut pelästyttää kuningatarta ja sentähden oli hän tahtonut kiertelemällä ilmoittaa huomionsa, koska se oli yhteydessä erään hänen itsensä kärsimän herjauksen kanssa, mutta hänen majesteettinsa ei ollut sitä sallinut, ja hän oli sentähden pakoitettu paljastamaan totuuden peittelemättä. Hän selitti, kuinka hän oli tavannut pahantekijän teatterissa nukkumassa, — kuinka hän muun seurueen mukana oli ilvehtinyt hänen kanssaan, — kuinka tämä törkeällä tavalla oli vastannut hänen pilantekoonsa, — kuinka hänen vihollisensa ja kadehtijansa sitten olivat pilkanneet häntä hänen uuden, kömpelön rakastajansa tähden, — kuinka hän oli epäillyt, — antanut vakoilla, mikä mies hän oli ja lopuksi saanut käsiinsä kirjeen, joka oli kirjoitettu eräälle tuntemattomalle naiselle likellä Upsalaa, — kuinka pahantekijä siinä oli peitetyin sanoin kertonut tapah-
tumasta Ulriksdalin puistossa, johon hän oli puikahtanut muka kasvia keräämään ja tutkimaan, — kuinka hän oli tuonut kirjeen kreivi Tessinille, joka oli käskenyt päästää hänet linnaan; kuinka joku salainen rikostoveri oli pitänyt häntä kätkössä kokonaisen päivän ja sitten yön tullen toimit-
tanut hänet Drottningholmaan — kuinka hän oli ollut täällä ja kuinka Morelli oli tuntenut hänet kiinalaiseen valepukuun puetuna heidän majesteettejansa vastaanotettaissa — kuinka hän väen tungoksessa oli etsinyt tilaisuutta pahan aikeensa toimeenpanemiseen, ja kuinka hän vielä puoli tuntia sitten oli ollut katselijain joukossa linnan ulkopuolella. Koko tämä tunnustus tapahtui itkien ja vannoen, että hän — rikollisen salaliiton keksijä — ei ollut saanut rauhaa, ennenkun oli ilmoittanut keksintönsä kuningattarelle itsellensä.

Loviisa Ulriika oli tarpeeksi tarkkanäköinen huomataksien, että vaikuttimena tämän muka tuiki tärkeän valtiollisen salaliiton ilmaistemiseen oikeastaan oli loukattu turhamaisuus; mutta samalla näytti se kuitenkin hiukan todennäköiseltäkin, eikä hän voinut pitää pelkkänä sattumuksena sitä, että tuntematon väkivallan tekijä oli tuonut muassaan kirjeen kreivi

Vaarallinen kiinalainen Kiinassa.

Tessinille ja että tämä niin hyvin oli ottanut hänet vastaan aivan vähää ennen kuin kreivi noin yhtäkkiä oli rikkonut välinsä hovin kanssa. Koko hänen kiukkunsa tätä pelättyä vastustajaa kohtaan heräsi nyt uudella voimalla ja vaikutti, että kreivin luuloteltu rikostoveri esiintyi hänen silmissään mitä vihattavimmassa valossa.

— Soisin teidän olevan väärässä, signora, — sanoi hän. — Mutta jos olette oikeassa, joka kohta tulee näkymään, niin lupaan teille niin täydellisen korvauksen kuin suinkin voitte toivoa. Menkää, yhtykää tanssiin elkääkää antako kenenkään mitään huomata. Tarvittaissa kutsutan teidät puheilleni.

Näin sanottuaan palasi kuningatar tanssisaliin, jossa pieni tanssijatar, jonka tappiolla hoviväki vastikään oli nauranut, joutui yleisen kummastuksen ja uteliaisuuden esineeksi, sittenkun kuningatar oli suvainnut puhutella häntä kahden kesken.

Tietämättä mitään niistä valtakunnalle petollisista salahankkeista, joista häntä oli syytetty, seisoi Eerikki Ljung muiden uteliaiden joukossa pienen huvilinnan ulkopuolella, jossa hän huvittelihe katselemalla tuota komeaa tanssia, mikä tapahtui avonaisten ikkunain edessä. Kiinalaista pukuaan ei hän vielä ollut saanut takaisin jätetyksi, ja kun muut kiinalaiset, jotka kaikki olivat ylhäisiä aatellisia kadetteja, olivat kutsutut linnaan illalliselle, oli hän, joka vaan oli ylimääräinen hovipalvelija, joutunut unhotuksiin. Nälästä ja janosta ei hänellä ollut haittaa, sillä sämpylöitä, olutta ja mummaa jaettiin väkijoukolle. Mutta aamu alkoi jo olla käsissä. Väsyneenä ja unisena seisoi Eerikki yhä paikoillaan koettaen tuntea noita loistavia haamuja, jotka leijailivat tuolla sisällä vahakynttiläin valossa. Milloin oli siinä joku valtioneuvoksen rouva avarassa pönkkähameessaan, milloin joku hovineiti pullohameineen ja hihapitseineen, milloin joku diplomaatti juhlallisessa kankipalmikossaan, milloin taas joku kamarijunkkari, puettuna jonkinlaiseen hännystakin ja pitkän takin väliseen viittaaan, jonka selkä oli tukkajauhosta vaalenut. Milloin tunsu Eerikki kuningattaren komean haamun siitä kunnioituksesta, jolla kaikki siirtyivät hänen tieltään; milloin näki hän kuninkaan leppeät kasvot, jotka kaiken yötä olivat pelkkää päiväpaistetta; milloin näki hän ikku-

nassa suojelijansa, kreivi Bertelsköldin pitkän vartalon; milloin tepasteli siinä taas hänen kaunis vihollisensa, signora Morelli. Välistä taas peittyi kaikki tuo komeus huuruun, jota lämpimissä huoneissa paneutui ikkunoihin, mutta kauvan ei kestänyt, ennenkun joku armo tai joku heidän kavaljeereistaan pyyhki ruudut nenäliinallaan, katsellakseen juhlatulilla valaistua puistoa ja vilkasta väkijoukkoa. Siellä poltettiin myös hovin ja kansan huviksi ilotulia; raketteja ja sähikäisiä lenteli kaiken yötä, valollaan valaisten pimeitä lehtikujia ja taampana olevan ison linnan päätyä.

Väkijoukko teki huomautuksiaan; suurta ilotulitusta sanottiin säästettävän huomiseksi, jolloin kuningatar itse sytyttäisi tuli-kyyhkysen. Sisällä-olijat joutuivat tarkastelun alaisiksi; ei Hattuja eikä Myssyjä säästetty.

— Tuossa on Düben — sanottiin — kuningattaren sihteeri. Se mies on varmaan monta valhetta keksinyt aikoinaan.

— Tuossa on vanha Bjelke, — sanoi toinen — hän, joka v. 39 sai virkaeron harmaalle paperille, mutta yhtä suuri on hän sittenkin olevinaan.

— Ei hän sentään ole mitään poikansa nuoren Bjelken rinnalla! — puuttui kolmas puheesen. — Kas, tuolla kulkee hän prinssin kanssa ja on niin ylpeä, että koko ajan vaan kattoon katsoo. Luulenpa, jumalauta, että hän on mielestään parempi mies kuin hänen kuninkaallinen korkeutensa itse.

— Ei, vaan katsohan tuota keikailevaa herraa! — nauroi neljäs. — Tiedättekö kuka se on? Se on herra Dalin, joka tekee runoja, ja se, joka tekee runoja, luulee kelpaavansa kaikkeen; sentähden on hän tietysti päässyt kuninkaalliseksi opettajaksikin. Sanotaan, ett'ei prinssi enää osaa puhua muuta kuin runoksi, ja kun hänellä on nälkä, niin ei hänen sovi sanoa: armas äiti, anna minulle voileipä! vaan silloin on Dalin opettanut hänet naukumaan näin:

Leijoonä vanha Göthan jo nälkään näännähtää,
Vaan pentu vinkuu: »voita ja leipää leviää!»

Hattujen lahkolaiset osottivat mieltymystään tuohon hiukan karkeanpuoliseen pilaan, sillä kaikki tähän asti mainitut olivat Myssyjä. Mutta näilläkin oli puolustajansa, jotka

kostoksi lausuivat yhtä pilkallisia muistutuksia Hatuista, niin pian kuin joku heistä tuli näkyviin.

— Kas tuolla on Nordencrantz, josta on tullut kauppaneuvos sentähden, että osaa tehdä kultaa suoloista. On sillä nyt kauhean komea nimi, jolla rehentelee. Ei ole kauvan siitä kuin hänen nimensä oli paljas Backmanson ja hän oli konsulina Lissabonissa, saaden kuusi äyriä tynnyriltä sivutuloja.

— Tuolla on Ungern-Sternberg, joka viime talvena oli valtakunnan tallimestarina kruunauksessa. Eihän hän suotta ole kenraali eikä kannan Serafimikäättyjä ilman aikojaan; hänhän oli yksi niitä, jotka v. 42 pötkivät venäläistä pakoon Suomesta ja palasi Tukholmaan koreita puheita pitämään.

— Entä majuri Rudbeck sitten, joka pöyhkeilee kalpatähdistön kunniamerkki rinnassaan! Muistaako kukaan, kuinka hän sai 100 tukaattia ja kultamiekan siitä, että hän v. 43 kolme vuorokautta tirkisteli taalalaisia Riddarholman linnan ikkunoista.

— Tiedä huutia! — kiljasi eräs Hattujen puoluelainen. — Rudbeck tappeli kuin mies Ahvenanmaalla, eikä pidäkään venäläisten puolta niinkuin Yömyssyt tekevät.

— Eläs kelpo hattumestareita! — huusi eräs vasta-puolueen miehistä. Kuinka monta Ranskan hopeataaleria te luulette heidän pistäneen taskuunsa viimeisillä herrainpäivillä?

Vastaukseksi antoi loukattu vastustaja korvapuustin, ja ennen pitkää syntyi meteli, josta uhkasi tulla tulinen tappelu molempain puolueiden välillä, joiden intoa täällä ulkona nautittu olut virkisti, sill'aikaa kuin Hatut ja Myssyt tuolla sisällä tanssivat veljellisessä sovussa ja yksimielisyydessä.

Silloin nähtiin tanssin yht'äkkiä lakkaavan ja tanssivain keräytyvän eri ryhmiin, jotka näyttivät kyselevän toisiltaan jotain, jota oli tapahtunut.

Ennenkun täällä ulkona oli saatu selville syy tanssin taukoamiseen, tunsu Eerikki Ljung jonkun tarttuvan häntä käsivarteen ja vetävän häntä pois väkijoukosta. Hän katsoi taaksensa: se oli kammaripalvelija Feif.

— Weg! Gleich ins Boot, — kuiskasi saksalainen.

— Mitä ilvettä tämä nyt taas on? — kysyi vihastunut poika. — Minua nukuttaa, antakaa minun mennä kotiin!

— Nicht resonniren! Gleich putzweg, oder der Teufel soll dich holen, verfluchter Junge! — jatkoi kammaripalvelija, vetäen häntä muassaan, ja tämä oli luultavasti pisin puhe, minkä tämä kuninkaan juro sanansaattaja oli pitänyt sen jälkeen kuin tuli Ruotsiin.

Ei auttanut panna vastaan. Muutamia minutteja sen jälkeen istui Eerikki venheessä, joka voimakkaiden soutajain kiidättämänä nopeasti eteni ulos rannasta, sill'aikaa kun hänen takanaan puistosta kuului yhä enenevän hälinän keskeltä huutoja: — Kiinalainen! Kiinalainen! Ottakaa kiinni se Kiinalainen!

14. Kapteeni Neptunus Gast.

Lukijan ei liene vaikea arvata syytä Eerikki Ljungin uuteen seikkailuun. Kaikki oli tapahtunut hyvin ymmärrettävästi. Kuningatar oli uskonut tuon salaisuuden kuninkaalle; kuningas oli naurahtanut sille ja vakuuttanut tuntevansa sen asian paremmin, — mutta hän pelkäsi, että asiasta olisi nouseva melua, ei tahtonut saattaa Morellia kuningattaren epäsuosioon, päätti huomenna korjata asian ja koetti lyödä leikiksi koko tuon kamalan salaliiton. Vaan kun kuningatar aina oli pikainen luonteeltaan, oli hän jo sillä välin ennättänyt ilmaista salaisuuden prinssin opettajalle, kreivi Bjelkelle. Vaan kun tällä kerralla oli syytä epäillä kasvientutkijaa Ulriksdalin puistossa, oli hän kiirehtinyt antamaan viittauksen vahdissa olevalle upseerille. Upseeri oli antanut käskyn epäluulon alaisen henkilön kiinni ottamisesta, ja näin olisi onneton nuorukainen epäilemättä tullut murhaajana ja maan kavaltajana vangituksi, ell'ei hänen majesteettinsa olisi ehtinyt kuiskata jotain kammaripalvelijansa Feifin korvaan. Tanssi oli hetkeksi tauonnut, oli levinnyt huhuja joistain rikoksellisista hankkeista ja väestö tuolla ul-

kona oli parantanut jutun niin, että viimein puhuttiin koko Kiinan ilmaan räjähdyttämistä. Pian kuitenkin tämä pyryilma asettui. Kun kuninkaalliset taas hymyilivät yhtä suopeasti kuin ennenkin, kuvastui ilo myöskin hoviväen kasvoilla; ja kansan kesken tuolla ulkona sai asia sen käänteeseen, että kaikkityyni oli ollut ilvettä, jonka kuninkaalliset olivat omiksi huvikseen toimeenpanneet. Näin koitti päivä melun ja iloisuuden jälkeen, ja vahakynttilät paloivat keltaisina ja unisina päiväpaisteessa, kun tanssijat erosivat kello kuuden aikaan valoisana kesäaamuna.

Kun kreivi Bertelsköld haki turvattiaan, oli tämä kadonnut. Ja kun ihana Morelli kuulusteli pienen juonensa uhria, sai hän palkaksi kaikista vaivoistaan epäsuosiollisia katseita majesteeteiltä ja ankaran muistutuksen kreivi Bertelsköldiltä, että hän toiste ei puuttuisi muihin valtakunnalle tärkeisiin asioihin kuin tanssiin.

Oli vielä yksi, joka olisi voinut valaista tätä hämärätä asiaa ja se oli pieni prinssi Kustaa. Mutta hän nukkui tähän aikaan päivästä viattomuuden unta ja uneksi kaikkien vaivainsa perästä milloin Kiinasta, milloin Azori-saarista.

Sill'aikaa oli kuninkaan käskystä kaikkein näiden kummallisten seikkailujen sankari, kimmasti Eerikki Ljung, seuraavana päivänä — tai oikeammin samana päivänä — viety Toivo-nimiseen, kauppahuone Larssonin omistamaan laivaan, joka oli Tukholman satamassa valmiina lähtemään Waasaan ja lastattuna raudalla ja suoloilla tuotuaan ensin kotiseudultaan Ruotsin pääkaupunkiin Waasan ruista, voita, läskiä, silakoita ja lohta.

Eerikki oli iloissaan tästä asiain onnellisesta käänteestä ja hänen iloaan lisäsi vielä se, että Toivo-laiva oli vanha tuttava, jonka mastoissa ja nuorissa hän monta kertaa oli lapsena kiipeillyt, kun äitinsä kanssa oli käynyt sukulaistensa luona Waasassa. Toivo ei siis ollut — niinkuin nimestä olisi voinut luulla — iäti kukoistava nuorukainen, päinvastoin vanha kapusta, joka yli kahdenkymmenen kesän kuluessa oli kokenut jos jonkinlaisia säitä ja tuulia Waasan saariston ja Furusundin välillä. Tätä tehdessään olivat siltä monet hyvät purjeet kuluneet ja revenneet, keula oli hankaantunut, partuunat kuluneet, partaita oli paikattu, vintturi oli mennyt vinoon ja kajuutta käynyt hyvin vanhentuneen koirankopin näköi-

seksi. Tällaisena muisti Eerikki lapsuudessaan nähneensä Toivo-laivan; mutta hän tiesi myös, että se oli rehellinen ja oivallinen lastinvetäjä, joka aikoinaan oli jutuuttanut monta kaunista äyriä isäntänsä raha-arkkuun ja verkalleen hölkytellyt Gaddenin kallioiden ohi, sill'aikaa kun muut olivat paenneet Rataniin Pohjanlahden pohjoismyrskyjä pakoon. Sentähden hämmästyti hän nyt suuresti nähdessään, että tämä vanha kunnon kapusta oli maalattu uudestaan Tukholmassa ja koristettu niinkuin iäkäs torimatami, joka vanhoilla päivillään on päässyt rouvaksi ja ostanut itselleen uuden saalin. Jos Eerikki ei olisi niin hyvin tuntenut vanhaa keulakuvaa, jonka eräs Munsalan poika oli vuollut ja veistellyt ja joka oli kuvaavinaan jotain iäkästä jumalatarta, joka ammuin sitten oli törmännyt jotain kovaa esinettä vasten ja siinä menettänyt olympolaisen nenänsä, niin ei hän olisi silmiään uskonut, nähdessään Toivon nyt noin sievänä ja suurellisena nuorempain kaunottarien rinnalla Tukholman satamassa.

Laivaan tultuaan kohtasi Eerikki siellä erään vanhan ystävän, joka oli muuttunut yhtä paljon kuin Toivo itse, ja se oli laivan kapteeni.

Hänen nimensä oli Neptunus Gast, — nimi oli epäilemättä hyvin kummallinen alusta loppuun asti, mutta kumminkin oli se paikallaan siihen nähden, että miehen isä oli ollut merimies täydestä sydämmestään ja oli sentähden tahtonut antaa pojalleen, joka kehdesta alkaen oli määrätty samaan ammattiin, nimen, joka muka tuottaisi onnea merellä. Kauvan näytti kumminkin siltä kuin olisi toinen nimi Gast*) päässyt voitolle, sillä jokainen ihminen Waasassa ja Tukholmassa tiesi, että kapteeni nuorempina päivinään oli ollut aika velikulka. Vaikka hän oli vähän palleroinen varreltaan, joka ei ollut viittä jalkaa pitempi, oli hänellä leveä rinta, vahvat käsivarret, paksu pää ja mieli aina iloinen, mutta kovaksi onneksi oli hän myöskin koko lailla laiska ja hutilus eikä syläissyt lasiinkaan, niin että hän yleensä ei esiintynyt edukseen maissa ollessaan eikä sen enemmän juuri merelläkään. Merimieheksi rupesi hän, siksi hän oli kastettu, mutta kovaa sai hän kokea. Hän aloitti ammattinsa kokkina, ja onnistui

---

*) *Gast* merkitsee oikeastaan *peikko*a, aavetta; mutta myöskin *reuhakko*a, *reuhantana*a.

lukemattomia kertoja pilaamaan; sekä herneet että puuron, ennenkun hän viimein pääsi jungmanniksi. Hänen ainainen opettajansa oli pamppu, sillä se hänet herätti aamusilla, sitä sai hän aamiaiseksi, päivälliseksi ja illalliseksi ja se seurasi häntä illalla makuulle. Minkä verran hänellä siitä lienee ollut opillista ja käytöllistä hyötyä, se jääköön sanomatta, mutta ainakin paksuni siitä hänen selkänahkansa, joka ajan ollen ei enää vähään tyytynyt, vaan vaati aina uutta ja parempaa. Ihmiset sanoivat, että jungmanni Gast ei voinut nukkua oikein makeasti, ell'ei hän sitä ennen ollut saanut kun-

non selkäsaunaa, koska hän muuten oli saavinaan sitä unis-
saan. Kun tämä elämä vihdoinkin alkoi käydä hänelle kovin
tukalaksi, päätti hän kerran karata Öresundissa, mutta parin
vuoden kuluttua tuli hänen ikävä, kun ei saanut selkäänsä,
ja hän tuli kauniisti takaisin, jolloin häntä hetikohta kestitet-
tiin vanhalla herkulla. Vihdoinkin viimein oli hän, tiesi luoja
mitenkä, oppinut sen verran merenkulku-tiedettä, että kohosi
vähitellen, pykälä pykälältä matruusiksi, konstaapeliksi ja
perämieheksi. Kun hän oli purjehtinut noin parikymmentä
vuotta, melkein aina huonolla onnella, mutta katsellen merta

ja maailmaa jotenkin kylmäverisesti, tapahtui eräänä kauniina kevätpäivänä, että kapteeni eräässä Waasan laivassa sattui purjehtimaan kumoon satamassa ja hukkui juuri kuin laiva oli merelle lähtemässä. Heikkona hetkenä antoi silloin laivan isäntä, raatimies Blom, vietellä itsensä nimittämään perämies Gastin laivansa päälliköksi, mutta sitä kauppaa ei hän kehnut. Sillä sittenkun hänen uusi laivurinsa, jolla oli alinomainen vastatuuli minne ikänä hän kääntyi, oli vitkastellut kaiken kesän matkalla Tukholmaan, eikä välittänyt siitä enemmän kuin muustakaan, sattui kapteeni Gast eräänä kauniina Syyskuun päivänä, keskellä päivää ja auringon kirkkaasti paistaessa ja tuulen ollessa myötäisen, ajamaan matalikolle Santahaminan luona hänen itsensä uinaillessa päivällisunta ja peränpitäjän istuessa ja pelatessa viittä lehteä tyttöjen päältä. Kun tämä oli saatu toimitetuksi, meni kapteeni miestensä kanssa maihin, eleli hyvästi pari päivää kylässä, odottaen että laiva kerran pääsisi karilta. Niin tapahtuikin kohta sen jälkeen, mutta kun tämä tapahtui hirmuisessa myrskyssä, meni kaikkityyni menojaan tuhannen möyhyksi, eikä paljon muuta saatu pelastetuksi kuin laivan pamppu, jolla kapteenin oli tapa virkistää nuoruutensa muistoja miestensä selkään ja joka oli yleisesti tunnettu *kissan* nimellä. Tämän kissan toi kapteeni Gast aivan oikein kotiin laivan isännälle, raatimies Blomille, muistoksi laivasta, mutta kun Blom oli niin kohtuuton, ettei siihen tyytynyt, vaan tahtoi sälyttää sen Gastin omaan selkään, pisti kapteeni Gast kapineen taskuunsa ja meni matkaansa niin tyynenä kuin ei mitään olisi tapahtunut, jatkaakseen jossain toisessa laivassa ammattiaan perämiehenä.

Siihen aikaan kuin Eerikki Ljung lapsena ollessaan oli tullut tuntemaan tämän merkillisen miehen, oli kapteeni Gast — sillä kapteeniksi hän yhä kutsui itseään, — huolettomuutensa ja ainaisen huonon onnensa tähden joutunut sängen huonoihin oloihin ja vähitellen solunut kunniansa portaita alaspäin aina entiseen paljaan matruusin arvoon asti. Hän oli silloin — ryysyinen, tervainen ja juoppo kun oli, mutta aina hyvällä tuulella — ollut kaupungin poikasten pilkkapuuna, ja Eerikki oli usein ollut muassa, kun nuo pienet vallattomat itikat olivat tupakkipurulla ostaneet Gastilta oikeuden saada voimainsa takaa hutkia häntä niin hyvin

kuin taisivat. Ei mikään pystynyt tuohon pikiseen takkiin: Gast vetäsi vaan kuin kilpikonna päänsä kuoreensa ja antoi koko parven surista ympärillään ja mäikäyttää sydämmen pohjasta käsin ja jaloin, kunnes viimein saivat kyllänsä.

Senpätähden Eerikki nyt tuskin uskoi silmiään, kun ensimmäinen, joka kohtasi häntä laivassa, oli juuri tuo sama niin monesti hutkittu ystävä, kapteeni Neptunus Gast, — nyt kapteenina Waasan suurimmassa laivassa, Toivossa, jonka isännistö oli kuulu erinomaisesta tarkkuudestaan valitessaan päälliköitä laivoihinsa. Lienee siis joku suuri muutos tapahtunut tässä aikoinaan niin hunningolle joutuneessa merikarhussa, joka nyt saattoi olla noin parinkuudetta vuoden vanha. Ja tämä näkyikin heti kohta hänen ulkoasustaan. Hänen tanakka vartalonsa, joka ennen muinoin kiili likaa, tupakkia ja pikeä, oli nyt kääritty uuteen sinisestä Hollannin pörhökan-kaasta tehtyyn viittaan, jossa oli komeat mustat sarvinapit. Mies oli pesty ja kammattu ja parta ajettu, hänellä oli ihan uusi kiiltohattu, punainen kaulahuivi, taskukello helyineen, herrasmiehen housut ja kiillotetut saappaat. Ell'ei kaikki tämä vielä olisi näyttänyt vähän niin kuin seipäasen ripustetulta, olisi häntä voinut luulla täydelliseksi keikariksi: tuskin oli hänen takissaan ainoatakaan tomunhitaista ja suunnaton malli oli vaihdettu hienoiseen pikanelliin, jota hän tuon tuostakin purasi palasen pienestä hopearasiasta. Mutta kaiken tämän ohessa oli jotain kadonnutkin, oli kadonnut tuo säyseä, tuo järkkymätön huolimattomuus, tuo retuisuus ja hitaisuus miehen koko ulkomuodossa ja käytöksessä. Sen sijaan huomasi Eerikki hänessä jotain hätäistä, varovaista ja epäluuloista mieltä, ja tämä miellytti Eerikkiä vähemmin kuin entiset ryysyt.

Saadaksemme selville syyn tähän näin kummalliseen muutokseen miehessä, joka jo kerran näytti hunningolle joutuneen, siirrymme vähän aikaa eteenpäin ajassa ja kerromme, mitä Eerikki sai matkallaan laivamiehiltä urkituksi siitä, miten heidän kapteenistaan oli tullut uusi ihminen.

Siihen aikaan, jolloin kapteeni Gastin kansalais-asema ja arvo näytti heikoimmalta, s. o. siihen aikaan kuin hänen juoppouden turmelemana luultiin olevan joutumaisillaan seurakuntansa hoidettavaksi, — mitään merimieshuoneita ei siihen aikaan ollut — oli eräs hänen entisistä tovereistaan,

joka kuljetti muuatta Larssonin laivaa, armosta ottanut Gastparan matruusina mukaansa erälle matkalle Tukholmaan. Matka Tukholmaan oli pitkä ja myrskyinen. Mutta Tukholmaan tultua näytti kaikki muuttuneen. Sillä paluumatka oli ollut niin nopea ja onnellinen, ett'ei semmoisesta oltu kuultu moniin aikoihin puhuttavan, ja sen jälkeenkin huomasivat merimiehet, jotka aina ovat taikauskoista väkeä, että joka kerta kuin Neptunus Gast oli laivassa, oli laivalla alinomainen myötätuuli ja erinomainen onni. Laivat, jotka tähän asti olivat olleet rupikonna merellä ja jääneet kauvas jälle kaikista muista, ennättivät tällä tavoin perille pikemmin kuin mitkään muut. Oli niinkuin kaikki luonnonvoimat olisivat liittoutuneet jouduttamaan kulkua ilman pienintäkään viivyksiä ja vastusta. Laiva, laivan päällikkö, miehistö, taklaasi, purjeet ja merikartat, kaikki nämä saivat olla kuinka huonot tahansa: kun vaan Gast oli mukana, kävi kaikki hyvin. Jos tuli tyyni: sama se, purjeet näyttivät pullistuvan tunteuttomista tuulista, laiva kulki. Jos tuli myrsky: sitä parempi, silloin tultiin pikemmin perille. Jos tuli sumu, pimeä ja jumalan ilma: ei haittaa mitään, kaikki saivat mennä huoleti koihinsa, sillä laiva kulki itsestään, aina oikein ja ilman vahingotta. Sama onni oli lastilla ja kauppa-asioilla: kaikki myötiin mahdollisesti korkeimpaan hintaan, laivan isännät ansaitsivat suunnattomia summia. Nyt alettiin sen sijaan, että ennen oli käyty kerta kesässä Tukholmassa, tehdä kaksi, viimein kolmekin matkaa. Kaikki kävi yhtä onnellisesti; voitto oli kolminkertainen, nelinkertainen.

15. Merimies Långvikin kertomus.

Kapteeni Neptunus Gast muuttui itse samalla kuin hänen onnensa. Hän herkesi ryyppäämästä, hänestä tuli siisti, raitis, säädyllinen, ahkera, sanalla sanoen: ihme kaikille niille, jotka olivat tunteneet hänet hänen huonompina päivinään. Ihmiset ällistelivät häntä kuin kummitusta. Katupoika, joka aikoi hutkia häntä tupakkipurun

palkasta, sai sen sijaan maistaa hänen pamppuaan, tuota mainiota kissaa, sillä kissa pysyi kapteenin uskollisena seuralaisena — ja tuli siitä pilanteosta pikainen loppu. Kapteeni Gastista tuli arvossa pidetty mies, hän kiipesi taas kunnian portaita ylös, maksoi vanhat kapakkavelkansa ja varoi tekemästä uusia.

Eräänä kauniina päivänä kutsuttiin hänet raatimies Larsson nuoremman, valtiopäivämiehen pojan luo, jonka laivoilla silloin oli jonkun ajan kuluessa ollut huono onni. — Kuulkaapas, — sanoi raatimes, joka oli viisas kauppias hänkin, vaikk'ei niin puhdas- ja lujaluontoinen kuin hänen isänsä, — sanotaan, että kapteenista viime aikoina on tullut kunnan mies.

Gast siristi silmiään ja arveli sen kyllä olevan mahdollista.

— Sanotaan myös, että kapteenilla on onni merellä, — jatkoi raatimies.

Kapteeni Gást siristi vielä pahemmin silmiään ja arveli ei olevan juuri syytä moittia.

— Olkaamme suorat, — sanoi laivan isäntä. — Isä ei tahdo kuulla teistä puhuttavan, hän pitää teitä heittiönä ja arvelee teidän vielä kerran purjehtivan myötätuulta päin kallioon, niinkuin teitte Blomin laivalla. Minulla sitä vastoin on toiset ajatukset, ja koska minä hoidan asioita, niin kysyn teiltä, onko teillä halua ruveta kulettamaan Toivo laivaamme.

Aluksi oli kapteeni estelevinä, mutta kun oli sovittu runsaasta kuukauspalkasta ja kapteeni oli saanut oikeuden itse lastata laivankannen ja kajuutan, suostui Gast ehdotukseen ja tuli Toivon päälliköksi. Tässä toimessa oli hän nyt ollut jo neljättä vuotta ja onnensa oli ollut niin ihmeteltävä, että se oli pannut kaikki kilpailijat kadehtimaan. Ihmiset väittivät, että Toivo joka vuosi tuotti isännälleen enemmän kuin oman hintansa. Kapteeni Gast teki yhtä hyviä kauppvoja kansi- ja kajuuttalastilla. Huhuttiin, että hänestä muutamissa vuosissa oli tuleva rikas pajari ja että hän oli rohjennut luoda silmänsä valtiopäivämiehen ainoaan, vielä naimattomaan tyttäreen, mutta tämä oli ilmeistä panettelua, sillä ei valtiopäivämies eikä hänen tyttärensä voineet suvaita vanhan Toivon uutta kapteenia.

Kaikesta tästä ja vielä paljon muustakin tiesivät Toivon laivamiehet kertoa Eerikki Ljungille.

Miehistö ei juuri puhunut hyvää kapteenistaan. He sanoivat, että joskin hänestä nyt oli tullut yhtä kunnollinen kuin hän ennen oli ollut hutilus, niin oli hänestä samalla tullut yhtä ahne kuin hän ennen oli tuhlaava. Hän, joka ennen vietti niin iloista elämää, oli nyt juro, äkäinen ja kärtyisä väelleen. Että hän antoi kissan kynsiä, se oli oikein ja asiaan kuuluvaa. Pahempi oli, että hän niukensi ruoka-annoksia, otti muonaksi eltaantunutta voita, ummehtuneita ryyniä, laihaa sianlihaa, kivenkovia herneitä ja pari vesiastiaa vähemmän matkalle, saadakseen enemmän sijaa lastille. Ei antanut hän, niinkuin muut laivurit, yhtä levähdyspäivää satamassa ja ell'ei työ olisi Toivon kummallisen onnen tähden ollut helpompaa ja palkka parempi kuin muissa laivoissa, niin vannoivat matruusit, ett'ei yksikään heistä enää purjeh-tisi tuon vanhan marakatin kanssa, joka silminnähtävästi oli myönyt itsensä paholaiselle.

Eerikin iällä ei tuommoisista paljoa välitetä. Hän oli sanonut kapteenille nimensä ja päässyt laivaan isännän sukulaisena, mutta sai maksaa kuusi plootua matkasta ja ravinnosta, mikä siihen aikaan katsottiin hävyttömän kalliiksi. Paitse tätä sopimusta ei hän ollut puhunut sanaakaan kapteenin kanssa. Hän sai makuupaikan katon alla perämiehen kojussa kajuutan portaiden luona, kahta jalkaa leveän, viittä jalkaa pitkän, ja niin matalan, että tuskin oli kyynärän verran tila sängynpohjan ja katon välissä. Istua hän ei voinut, suorana ei hänen myöskään käynyt makaaminen, mutta vähät siitä. Ruokaa sai hän muun väen kanssa, yhtä suuren tai yhtä pienen annoksen tuota ummehtunutta puuroa ja noita kivenkovia herneitä, mutta vähät siitäkään; kapteeni itsekään ei syönyt parempaa ruokaa. Ja sitten, vähätpä siitä, jos Eerikki kaipuulla muistelikin Drottningholman herkullista pöytää ja Hammarbyn tuoksuavia tyynyjä, kun hänellä kaiket päivät oli sininen taivas päänsä päällä, aukea meri allansa, virkeä tuuli ympärillään ja mielessä vanha koti, jonne hän kohta oli pääsevä.

Jos Eerikki itse olisi voinut käskeä ilman ja tuulen puhaltamaan, ei hän olisi osannut toivoa kauniimpata matkaa. Siitä hetkestä alkaen kuin Toivo nosti ankkurinsa ja lähti Tukholman laiturista, puhalsi tasainen myötätuuli, taivas oli kirkas ja suunta aina sama. Jos ei kulettukaan yhdentoista

solmuvälin vauhdilla, niin kulettiin toki yötä ja päivää lakkaamatta kuuden tai seitsemän, alinomaa eteenpäin ja tämä kannattaa paremmin, arvelivat matruusit, kuin tanssia kolmen miehen engelskaa, milloin ei pääse paikalta liikkumaan.

Neljän tai viiden vuorokauden kuluttua oli Toivo purjehtinut Merenkurkun läpi, läheni nyt Björkön saaristoa ja jos tuuli tulisi pysymään yhtä myötäisenä, oltaisiin jo ennen iltaa Waasan satamassa. Eerikki, joka oli erinomaisen hyvä ystävä laivaväen kanssa, läheni erästä vanhaa matruusia nimeltä Långvik, joka likeisen tuttavuutensa tähden tervapytsin kanssa oli tunnettu nimellä Långpyts ja nyt istui laivan keulassa köysikimpun päällä ja paikkasi purjeita. — Milloin luulee Långvik Waasan valotornin tulevan näkyviin? — kysyi poika.

Långpyts arveli, että he kyllä vielä sitä ennen saisivat särkeä pari hammasta herneitä purrestaan.

— Mutta minä aion nukkua enoni luona ensi yönä, — vakuutti Eerikki.

— Niin, se hänen tietäköön sen! — vastasi matruusi pyöräyttäen mällinsä toiseen poskeen.

Vastauksessa oli jotain, joka pani Eerikin kysymään: — Mitä Långvik sillä tarkoittaa? Onhan meillä hyvä lounastuuli ja me viilettelemme eteenpäin kuin viheltäen.

— Minä tarkoitan, — jatkoi matruusi, nostamatta silmiään työstään, — että hyvä olisi, jos me kaikki niin varmaan tietäisimme saavamme nukkua satamassa.

— Kyllähän sataman suu lienee vaarallinen, mutta eihän Långvik uskone, että Toivo, jonka luulisi osaavan tuon tien ilman perämiehettä vaikka pilkkopimeässä yössäkin, on niin tyhmä, että törmää kallioon kirkkaimmassa päivänpaisteessa?

— Sitä en usko, — vastasi mies; — ell'ei vaan jo ole tullut se hetki, jolloin *toinen* ottaa omansa.

— Luuletteko tosiaankin, että kapteeni on lupautunut paholaiselle? — nauroi poika.

— Kuulkaapa, hyvä herraseni, — sanoi matruusi jurosti, — hän on nyt niin kauvan ajanut tuota latinaa aivoihinsa, ett'ei usko enää Jumalaan eikä siihen toiseenkaan. Mutta yhden asian sanon hänelle: elköön opetettako vanhalle merimiehelle kompassia. Minulla on neulani, joka osottaa suoraan Herraan, meidän Jumalaamme; mutta minne

kapteenin neula osottanee, sen tietää se, joka on auttanut hänet upoksista ja tilkinnyt hänen rotiskonsa. Ennenkun päivä on päättynyt, sanokaa Långpytsiä myyräksi, jos en ole totta puhunut.

— Varokoon Långvik, ett'en pakoita häntä pitämään puhettaan, — laske Eerikki leikkiä. — Onhan usein nähty, että hutiluksesta taas tulee mies, ja koko asia on siinä, että kapteenista on tullut ahne vanhoilla päivillään.

— Onko Eerikki oppinut koulussa, että ihminen eli peikko voi madella ulos omasta nahastaan? Minä olen purjehtinut Gastin kanssa monta herran vuotta; koko hänen rikissään ei ole ainoatakaan riepua, jota en tunne ulkoa. Mutta jos se Gast, joka nyt seisoo ja tähystelee peräkannella, on sen Gastin kaltainen, joka ennen oli minun kojukumppanini, senkään vertaa kuin minä olen Turun tuomiorovastin kaltainen, niin sanokaa, ett'en osaa köyden päätä solmita. Runko on sama, vaikka kantta on hiukan huuhdottu ja märssyä mukamas öljyvärillä sivelty; mutta muuten on täällä toinen kapteeni laivassa, ja hänen pitää saada omansa.

— Mitä Långvik sillä tarkoittaa?

— En tarkoita mitään. Mutta laivakirjaan on kirjoitettu, että hän, jota en kehtaa mainita, kyllä ottaa omansa. Ei ikänä ole venheellä millään ollut parempaa tuulta purjeissa kuin tällä meidän. Mutta katsokaapa, tuo toinen on semmoinen, että mitä hän antaa sakarisormella, sen ottaa hän keskisormella takaisin. Ei koskaan ole minkään laivan isännistö ansainnut niin paljon kuin Larsson on ansainnut Toivolla, mutta toisaaltapa on vuotanut ulos sitä enemmän. Ei mikään alus maksa väelleen niin hyvää palkkaa kuin meidän, mutta pitääköön kukin varansa lähtiessään vaimonsa ja lastensa luota, sillä *yksi* Toivon miehistä ei koskaan palaa. Tämä on nyt seitsemäs matkani tällä laivalla siitä lähtien kuin Gast tuli kapteeniksi. Ensimmäisellä matkalla meni vanha Petterson Itämereen. Toisella kertaa se oli Pikku Matti Wöyristä, hän, joka aina piti kukonsulkaa lakissaan ja iski silmää kaikille kylän tytöille. Kolmannella kerralla, purkaessamme lastia Tukholmassa, putosi kirvesmies isosta luukusta sisään ja taittoi niskansa. Neljännellä kerralla joi kokki itsensä kuoliaaksi Öregrundissa. Viidennellä matkalla söi kajuutanvahti rotan myrkyä, jota kapteeni oli nisujauhoi-

hin leiponut, sillä silloin oli meillä jauholasti katovuoden varalle. Kuudennella matkalla oli kapteeni Uumajassa ja aikoi purjehtia ulos tullipaperien kanssa, mutta venhe sattui kaatumaan, ja kun kontrahti ei ollut vielä loppunut, niin otti se toinen sen sijaan Ison Pekan Raippaluodosta, hänet, joka menetti toisen korvansa miekanlyönnistä husaari-vuosina ja sattui olemaan samassa purressa. Mutta nyt tällä seitsemännellä matkallamme on kaikki käynyt erinomaisen onnellisesti, ilman mitään vahinkoa, ja sentähden tekisi mieleni tietää, kenenkä meistä tänäpänä pitää lähteä simppuja onkiimaan, ennenkun laskemme ankkuriin Waasan satamassa. Jos on minun vuoroni, niin olkoon, vähät siitä, minä olen sopinut hyyrystä Herrani kanssa, ja olen valmis kääntämään, kun hän ajaa minut hereille vanhasta kojustani uuteen aamuvahtiin. En toivoisi Eerikin vuoron tulleen; hänellä näyttää vielä olevan pitkä matka kulettavana tässä maailmassa. Ja suunnatkaa matkanne suoraan satamaa kohti, joka on tuolla ylhäällä, vaikkakin kansi olisi täynnä tuota koulussa saatua liikaa lastia. Se lasti joutaa mereen, kun myrsky käy, ja päästäkseen ohi karien kuohuista, täytyy pitää valotorni silmäinsä edessä.

Samassa kutsui aamukello aamiaiselle, ja turhaan koki Eerikki karkoittaa mielestään kaikenlaisia kummallisia ajatuksia. Opistaan huolimatta oli hänkin täynnä aikakautensa ennakkoluuloja, jotka täällä pohjolassa vielä häiritsemättä hallitsivat, vaikka ne jo etelässä jyrkästi murtuivat Voltairen ja ensyklopedistain vapaauskoisuutta vastaan. Vanhan matruusin taikauskoinen kertomus palautti Eerikin muistiin kertomuksia, joita hän oli kuullut lapsuudessaan ja jotka hän ammoin aikoja sitten oli unohtanut. Hän muisteli äitinsäkin kertoneen jotain samanlaista; ei hän muistanut kenestä, mutta se vanha usko, että onni aina ottaa toisella kädellä, mitä se on toisella antanut, johtui nyt niin vilkkaasti mieleen kuin olisi hän kuullut sen kerran ennenkin. Ketä oli hänen äitinsä mahtanut tarkoittaa?

Mutta päivä pysyi yhä kauniina, tuuli myötäisenä, ja täydessä lastissaan oleva Toivo laiva kynti tyynesti ja varmasti tasaista vakoansa läpi Pohjanmeren karehtivien laineiden. Se tuli saaristoon, laski ilman pienintäkään vaaraa tunnettua tietä eteenpäin salmia ja selkiä pitkin, sivuutti majakan, vähensi sitten pulloisia purjeitaan ja liukui sen jäl-

keen hiljennettyä vauhtia jo silloin mataloitunutta väylää ylöspäin, joka vei vanhempaan n. s. vanhaan satamaan. Ihastukseksen tunki Eerikki nämä rannat, joilla hän lapsena niin usein oli uinut ja onkinut. Kaikki ikävät muistot olivat haihtuneet navakan lounaistuulen puhaltaessa, ja hän voi nyt taas sydämmestään riemuiten ajatella sitä iloa, että kohta saisi syleillä armasta äitiään, veljiään ja sisariaan ja kaikkia vanhoja kotoisia ystäviään.

Oli päästy perille, kaikki oli käynyt onnellisesti. Riemuiten läheni Eerikki vanhaa Långpytsiä, joka seisoi keulassa valmiina hoitamaan halkasijaa.

— Myyrä, myyrä! — huusi hän. — Varo nyt vaan, kun tulemme maihin!

— En ole vielä myyrä, ennenkun ankkuri on laskettu, — vastasi matruusi, valmiina purjetta kääntämään.

— Halkasija sisään! Nosta etupurjetta! — kuului kapteenin ääni.

— Halkasija sisään! Nosta etupurjetta! — vastasivat merimiehet.

Komentoa toteltiin. Laiva liukui kauniisti ja ystävällisesti paljaan ison prammipurjeen avulla suoraa suuntaansa satamaan, jonka rannat olivat täynnä uteliaita katselijoita, sillä eihän tapahtunut joka päivä Waasassa, että näin iso laiva, joka lisäksi vielä oli niin siisti ja pulska kuin Toivo tanssi kuin nukke satamaan.

— Myyrä, myyrä! — huusi Eerikki uudelleen.

— Wast lite, — vastasi matruusi sananparrella, joka Pohjanmaan ruotsinkielessä merkitsee: odota vähän.

— Ankkuri selväksi! Laukase kanuuna! — kaikui laivan kannelta.

Komentoa toteltiin. Tavallinen tervehdys, — tulotervehdys, jota ei koskaan laiminlyöty, — paukahti keulasta, mutta tällä kertaa räikeällä ja turmiota ennustavalla räjähdyksellä. Savu peitti koko keulakannen, ja sen hajottua nähtiin vanha Långpyts pitkänään kannella ja hengetönnä. Kovaksi onneksi oli konstaapeli, joka oli tykin ladannut, unohtanut, että se jo ennestään oli ladattu, mutta ettei sitä oltu tyhjäksi ammuttu Tukholmasta lähtiessä. Kaksinkertainen panos oli särkenyt putken sadaksi kappaleeksi, ja yksi kappaleista oli käynyt lähellä seisovaan Abraham Lång-

Merimies Långvikin kertomus.

ykiin, liikanimeltä Långpyts, sattuen suoraan otsaan. Ei kukaan muu vahingoittunut, mutta Herra oli ajanut tämän kunnan merimiehen, niinkuin hän itse oli ennustanut, hereille hänen vanhasta kojestaan uuteen aamuvahtiin.

16. Kuningas Aadolf Fredrik Suomessa.

Kesällä vuonna 1752 tapah-
tui Suomes-
sa jotain tavattoman
tärkeää ja harvinais-
ta. Aurinko, Kuu,
Otava, Aleksanteri
Suuri, Herkules, Or-
pheus, Diogenes ja
mitä kaikkea koreata
ja kaunista ja ylen-

määrin suurenmoista sen ajan runoilijat lienevät otsansa hiessä keksineet — sanalla sanoen, hän itse, kuningas, maan isä, Aadolf Fredrik suuri, Aadolf Fredrik lempeä, y. m., y. m.,

y. m. — ilahdutti tätä maata armollisella käynnillään. Aina Kustaa II Aadolfin aikoihin asti olivat kaikki — eli melkein kaikki — Ruotsin valtakunnan kuninkaat ja hallitsijat tuontuotakin sekä käyneet Suomessa että myöskin nähneet hyväksi viettää täällä useita kuukausia, jopa kokonaisia talvikausia yhteen menoon. Mutta Kristiinasta alkaen — s. o. siitä alkaen kuin Ruotsista tuli suurivalta — olivat nämä käynnit köyhäin sukulaisten luona kokonaan lakanneet. Nyt oli toista sataa vuotta kulunut — jos ei oteta lukuun Kaarle IX:n käyntiä Ahvenanmaalla ja Torniossa — siitä kuin tämä kunia ja armo oli tapahtunut tälle kaukaiselle maalle. Että Aadolf Fredrik, joka muuten mielellään istui levollisesti kotonaan, nyt antautui tuollaisen matkan rasitusten alaiseksi, se oli tämän hyväsydämmisen ja rehellisen miehen tapaista, joka tahtoi nähdä kaikki ihmiset tyytyväisinä ja iloisina koko valtakunnassaan. Mutta oli tässä nyt myöskin mainio tilaisuus kaikellisille Pekoille ja Paavoille esiintuoda alamaisia suitutusuhrejaan. Ylistyspuheita, jotka olivat hienommin sorvattuita kuin hänen omat rasiansa, surisi kuin hyttsiä kuningasparan ympärillä, niin että hän tuskin sai henkeään vedetyksi.

Ei koskaan ole täällä pohjolassa niin alamaisesti hätköity ja kumarreltu kuin tämän valtaa vailla olevan majesteetin edessä. Ei koskaan ole täällä siroteltu niin paljon koreita kaunopuheliasuuden kukkia kuin tuon kultapaperi-kruunun edessä, tuon valtaistuimen edessä, jolla istui siivo mies, joka oli olevinaan kuningas. Nuo monet hyvää tarkoittavat alamaiset puheet ja ilorunot, joista muutamat ovat painetut eri kirjaan, muutamat sen ajan tieteellisiin sanomalehtiin, mutta joista enin osa, paha kyllä, lienee ijäksi päiväksi joutunut hukkaan, alkoivat jo ennen kunink. majesteetin lähtöä Tukholmasta, 12:na päivänä Kesäkuuta mainittua merkillistä vuotta, — jatkuivat yhä edelleen kuninkaan tultua Ahvenanmeren yli ja hänen kulkiessaan Uudenmaan, Hämeenlinnan, Turun- ja Porinläänin, Pohjanmaan, Länsipohjanmaan, Ångermanlannin, Medelpadin, Helsinglannin, Gestrilannin ja Uplannin kautta, eivätkä lakanneet edes kuninkaan onnellisen paluunkaan jälkeen Drottningholmaan, vaan vuotivat kauvan sen jälkeenkin yhtä runsaasti sen ajan kirjallisista mustesäiliöistä. Kas tässä muutamia hauskoja ja kohteliaita näytteitä.

Eräs runoilija vakuuttaa lähdön edellisenä päivänä, että Suomi tuskin kahteen vuosisataan on nähnyt tapahtumaa näin harvinaista, jonkatähden se nyt »ilosta hymyilee«, jota vastoin »ymmärrettävä suru« valtaa koko Ruotsinmaan. Toinen vakuuttaa, että

»Kokemäen partahilla
Ja Lohjan rantehilla
Kansa riemuitsee,
Kun kättäs suutelee.«

Siellä luullaan syntyvän suuren ahdingon. Ilon, joka tällä kertaa »kyynelinä virtailee«, sanotaan murtavan kielen kahleet, niin että jokainen

»On kaunopuhelias:
Oi, terve, aurinkomme,
Kun Kemin maille loistat,
Tuot valon, lämmön, poistat
Pahimmat pimentomme.«

Oppineet katsoivat kuitenkin tämän ilonhurmauksen liian lapselliseksi ja rukoilivat helisevimmällä latinankielellä kaikilta Olympon jumalilta ja jumalattarilta apua, varsinkin pelättyä ja vaarallista matkaa varten Ahvenanmeren yli. Kammarineuvos Lövenskiöld ei katsonut tämänkään riittävän, vaan painatti monilla tieteellisillä muistutuksilla varustetun julistuksen, nimeltä »Elegia votiva ad Magnum Ducatum Finlandiae«, joka alkoi seuraavin muhkein sanoin:

Aura, extolle caput, choreos age, Fennia, laetas,
Gloria quanta tua est, quam tibi fausta dies!
Exoptata dies! Nova jam tibi Secula surgunt,
Cum *Patriae* temet gestit adire *Pater* *)

19:nä päivänä Kesäkuuta saapui hänen majesteettinsa kuninkaallisella kaleerilla Seraphimilla silloin rakennettavana olevaan Viaporin linnaan ja ilahdutti seuraavana päivänä Helsinkiä läsnäolollaan. Valitettavasti on ajan hammas hävittänyt kaikki tässä tilaisuudessa lausutut puheet ja runot.

*) Aura, nyt otsasi nostaos, riemuiten tanssios, Suomi!
Kunnia mimmainen! Päivä mik' onnellinen!
Päiv' ikävöity! Nyt uudet vuos'sadat koittavat sulle,
Maan Isä kun haluaa lähteä rantojes luo.

Tiedetään vaan, että päivä oli lauantai, että vastaanotto oli komea, että pormestari Henrikki Pippingillä oli vaikeat päivät, että kunink. majesteetti asui maaherran kreivi Gyllenborgin luona ja että hänen majesteettinsa sunnuntaina oli läsnä jumalanpalveluksessa kaupungin kirkossa; mutta selville ei ole saatu, oliko vanha kirkkoherra Fortelius vaiko oppinut rehtori maisteri Jonas Krook sinä päivänä kylvä-mässä Saaronin liljoja saarnastuolista. Sen sijaan tietävät aikakirjat kertoa, että Helsinki sai armon juuri Juhannus-aattona viettää maan isän nimipäivää hänen itsensä korkeasti läsnäollessaan, josta olisi paljokin kertomista, jota tässä ei nyt käy tekeminen.

Se nimetön runoniekka, Hjalmariksi kutsuttu, joka viidessäviidettä tavallista pehmoisemmassa ja sointuvammassa säikeessä, jotka painettiin Petter Jöran Nyström vainajan kirjapainossa Tukholmassa, kuvailee kuninkaan matkustusta Suomessa, kertoo Helsingissä olosta seuraavalla hausalla tavalla:

»Viljavat vainiot notkistavat
 Nyt nöyrästi tähkäinsä sarjaa;
 Paimenet torviinsa toittottavat
 Ja kotihin rientää karja;
 Lintujen laulelo lehdossa soi
 Ja kähköset kukkuvat kukkuloilla;
 Kukkaset tuoksuvat, ruis heilimoi
 Ja lapsoset leikkivät vainioilla.

Terve, oi lempein kuningas
 Ja isä armahin Pohjolamme,
 Ollos Aadolfi ainian armias,
 Sitä hälle nyt toivotamme,
 Nimipäiväänsä täällä jos viettävi hän,
 Ain' eläköön nimi mielessämme,
 Ja uhallalla kateudenkin ilkeän
 Häntä Suomessa ylistäkämme!«

27:nä päivänä Kesäkuuta matkusti kuningas Porvoosen, ja täällä olivat, paitse muita juhlallisia laitoksia, kimnasistit hiellä ja vaivalla pystyttäneet kimnaasin eteen kaksi pyramidia, jotka olivat varustetut kahdeksalla maisteri John Borg-

strömin sepittämällä komealla latinaisella päällekirjoituksella, joista tähän panemme neljännen:

In
 Communis gaudii cumulatissimi,
 Subjectionis devotissimae,
 Fidei integerrimae
 Et obsequii consumatissimi
 Tesseram
 A musis Borgoënsibus Consecratam. *)

Kertomus kaikista niistä riemun ja kunnioituksen osoituksista, joilla kuningas Aadolf Fredrik Suomessa vastaanotettiin, riittäisi yksinään täyttämään suuremman kirjan kuin ovat kertomukset Marion, Caesarin ja Pompejon riemusaa-toista. Riittänee, kun mainitsemme, että kuningasta yleensä tervehdittiin ihastuksella, jossa tuon alamaisen kaunopuheliaisuuden vaahdon takana oli paljon todellista ystävyyttä ja rakkautta, jonka tämä hyvä hallitsija hyvin ansaitsikin. Turussa, jossa hänen majesteettinsa asui kenraalikuvernööri kreivi Rosenin luona, piti hovisaarnaaja Gabriel Timotheus Lütke­man komean puheen kuningattaren nimipäivänä, jonka jälkeen paitse muita koulun rehtori, maisteri Martin Gråå, lausui hengellisen tervehdys-runoelman, joka ei vielä ole aivan kokonaan peittynyt yhden vuosisadan lumen alle ja joka hyvän­tahtoisuudessaan ei ole niin pöyhkeä kuin monet muut samanlaiset. Hymähdellen lukee jälkimaailma, mihinkä valtakun­nalle ja hengelle vaaralliseen uhkayritykseen kuningas oli antautunut, matkustaessaan Suomeen komeassa laivassaan ja kulkiessaan ympäri maata upeissa vaunuissaan. Viidennessä säkeessä ylistetään nimittäin kuningasta siitä, ett'ei hän »sästä kallista henkeään«,

» . . . . vaan uskoo sen,
 Iloksi suureks Suomellen,
 Käsihin meren, metsien
 Ja maiden kivisten,
 Ja vuorien ja korpien,

*) Kukkuraisimman yhteisen ilon, syvimmän alamaisuuden, vilpittömimmän uskollisuuden ja täydellisimmän kuuliaisuuden todistukseksi, Porvoon Runottarien pyhittämä.

Jakaen onneks' ihmisten
Oikeutta ja armoa
Ja rakkautta ja rauhoa.«

Kun hänen majesteettinsa, matkustaessaan Lohtajan kautta Pohjanmaalla, näki hyväksi syödä aamiaista nurmikolla maantien vieressä, pystytettiin näin merkillisen tapauksen iäiseksi muistoksi kivinen muistopatsas, jota jälkeentulevat vielä tänäkin päivänä voivat sillä paikalla ihastukseksen katsella. Kuninkaan Torniossa käydessä verrattiin häntä keskiyön aurinkoon, joka siihen aikaan paistaa kaukana pohjolassa y. m.

Vaan vaikkakin kunnan suomalaiset olisivat kuinka tahansa hyöriineet kuninkaansa ympärillä — oli heidän alainen ihastuksensa kuitenkin, verrattuna ruotsalaisten ihastukseen kuninkaan palatessa, kuin karhun kömpelöä kohteliaisuutta loistavasti välkkyvän ilotulituksen rinnalla. Upsalan akademia pani toimeen erityisen juhlallisuuden, jossa pidettiin latinalaisia runomittaisia puheita ja väiteltiin kuningattaren käskystä, »tieteiden etevämmyydestä keskenään«. Tervehdys-runoelmassaan sanoo Martti Hedenberg muun muassa:

»Niinkuin päivä kiertää kantta taivahan
Ja paistaa yli kaiken maailman;
Niin KUNINKAAMME valaissut on valollaan
Perman, Suomen suot, ja kylmän *Thulen* maan« j. n. e.

Drottningholman puutarhassa toimeenpani Loviisa Ulriika, puolisonsa onnellisen kotiintulon viettämiseksi, paimenäytelmän kolmessa avauksessa, joka on hyvin hupainen lukea. Tätä tilaisuutta varten kirjoiti myös A. Nicander »Iloajatuksia«, kertoen, kuinka kaikki veden ja ilman haltijat olivat matkalla olleet apuna, niin että yksin

»Tritonin suomuinen karja se pystytti harjansa ilmaan.
... *Taivas* ol' hyvillään ja riemusta liikkui *manner*.
... Ontosta vaskesta nyt tarantantera kaikuvii kauvas,
Tykkien suustakin sähköyvi tulta ja paukkina kuuluu ...«

Tukholmassa oli riemu yhtä suuri. Runoja ja ilopuheita rakeili siellä ehtimiseen, niin että hurisi korvissa. Mei-

dän aikaisten kuninkaallisten nimipäivän-puhaltajain mallit tavataan näissä viattomissa ilorunoissa, joissa kuningas ja aurinko olivat yhtä eriämättömät kuin Orestes ja Pylades, — joissa »Kaarlein ylistystä« luvataan »Urhoolle onnemme kait-sijalle ja miekan tuppeen panijalle«, ja AADOLFIN ja LOVIISAN nimeä

Belistä Litisvuonoon asti
Palvellaan jumaloitsevasti.

Pahaan pulaan joutui muuan näistä hyvänsuopaisista runoilijoista, kun sattui sanoissaan erehtymään seuraavalla tavalla:

Naso hän Kreikan urhoja nyt ylistää
Ja lauluissaan heitä kovasti kiittää,
Silloin jos ois elänyt vaan ruhtinas tää,
Ei nuo olis saaneet mainetta niittää,
Nuo kun kansoille tuhoja toi,
Sinä tuot heille riemua, rauhaa,
Siksi nyt kiitos sun kunniaks' soi,
Ja ympärilläs' ilohuotoja pauhaa.

Kohta jälkeen eräs säälimätön arvostelija vastasi tähän runoon Tukholman »Lärda Tidningar«'issa näin:

Jos *Mars*, tuo suuri, joka lauleli niin,
Ett'ei ole vertaistansa,
Ois' joutunut kansasi kamppauksiin,
Hän otsahan ois sua harmissansa
Lyönyt, kun toiselle kunnian annoit
Ja väärähän paikkahan arvonsa kannoit.

17. Kahden kuninkaan päivä.

uskin oli aurinko eräänä kauniina kesäpäivänä noussut, kun syntyi vilkasta elämää ja liikettä pienessä Waasan kaupungissa kaukana Pohjanmaalla. Yöllä oli näet levinnyt tieto, että kuninkaallinen majesteetti oli saapuva Waasaan hyvään aikaan iltapäivällä.

Maaherra Piper, joka velvollisuutensa mukaisesti oli mennyt läänin rajalle maan isää vastaan, lähetti vielä erityisen sanansaattajan kanssa käskyjä ja määräyksiä siitä, miten kaupungin tulisi olla parhaassa kunnossa tämän korkean matkustajan vastaanottamiseksi. Kaikki, mikä vielä oli jäänyt viimeiseen hetkeen asti, oli siis kiireesti siivottava, siistittävä ja koristettava niin kauniisti kuin suinkin mahdollista. Kunniaportti oli rakennettu tulliin, ja kaikki kaupungin nuoret neitokset olivat innokkaassa toimessa kaunistaaakseen sitä kukilla ja lehvillä. Kaikista puutarhoista oli riistetty äsken puhjenneet ruusut; kaikki niityt olivat saaneet luovuttaa sinikellonsa, ketoneilikkansa ja nurmikuismonsa. Koivuista ja pihlajista oli lehviä riivitty; katajanhavuja ripoteltiin tullista alkaen kauvas pitkin tietä, mutta tullin sisäpuolelle levitettiin unikukan lehtiä. Kunniaportissa loisti, paitse muita koristuksia, *jemma*-kiehkuroita ja muhkeat kuninkaalliset nimikirjaimet, joiden alla oli Waasan kaupungin vaakuna. Maaherran asunto Korsholma oli uudesta maalattu ja keikaili se siinä niin kuin neljän- tai viidensadan vuotinen kaunotar suinkin voi. Vanha kirkko oli niinikään tomuutettu, pesty, lehditetty ja isot messinkikruunut olivat kirkkaat kuin aurinko. Koulun, joka keskellä kesää muuten oli autio, puhdisti ja

siisti kaupungin koulunuoriso. Yksin tuo uusi »hapanlähdekin«, jota kaksi vuotta tätä ennen oli ruvettu käyttämään, oli saanut komean katoksen, ja kylpyvieraat olivat hankkineet komean hopeamaljan, tarjotakseen siitä hänen majesteehtilleen tätä oivaa juomaa. Sanalla sanoen, koko Waasa silloisine 1222 asukkaineen oli suurimmassa puuhassa ja mitä merkillisimmän odotuksen vallassa. Muuta ei ajateltukaan, muusta ei puhuttukaan kuin kuninkaasta. Maalaisia alkoi jo isoissa laumoissa virrata kaupunkiin ja keräytyä etelätullin luo. Kaikki kantoivat pieksuja kädessään niinkuin suurina juhlapäivinä, valmiina vetämään ne jalkaansa maan isän kunniaksi. Kylien keikareilla oli kukonsulkia lakissa; tytöt olivat seppelöidyt ruiskukkakiehkuroilla; ukot olivat kaapineet parran puukoillaan, ja muutamat emännät herättivät toisten kateutta koreasti huolitetuilla tykkimyssyillään, jotka silloin ikään olivat alkaneet tulla muotiin ja jota katsottiin niin sanomattomaksi ylellisyydeksi, että papit usein ottivat näistä myssyistä aihetta ankariin nuhdesaarnoihin.

Ainoastaan yksi talo koko Waasassa ei näyttänyt ottavan osaa tähän yleiseen puuhaan, ja tapahtui se syystä, että toinen kuningas tavallaan oli yhtä hyvä kuin toinenkin.

Vanha valtiopäivämies Lauri Larsson, tavallisesti porvarikuninkaaksi kutsuttu, täytti tänään kuudennen-yhdeksättä ikävuotensa. Hänen syntymäpäiväänsä oli lukuisa suku aina viettänyt suurella juhllaisuudella. Kaupungin pormestari oli harvoin laiminlyönyt tulemasta raatimiestensä kanssa onnentoivotuksille tämän korkeassa arvossa pidetyn miehen luo, eikä ollut itse maaherrakaan katsonut arvoaan alentavaksi silloin tällöin yhtyä kaupungin viranomaisten onnentoivotuksiin. Näin oli vuosi vuodelta, syntymäpäivä syntymäpäivältä hiljalleen liittynyt toinen toisensa, niinkuin venäläisessä luvunlaskulaudassa rengas vähitellen liittyy renkaasen, kunnes lukumäärä on täysi. Larsson oli nähnyt sekä hyviä että pahoja aikoja, kokenut köyhyyttä ja rikkautta, surua ja iloa, kunniata ja nöyryystymistä; mutta hän oli kantanut elämänsä vaikeudet arvokkaasti, niiden alle murtumatta, ja sentähden ei ollut kukaan voinut kieltää häneltä kunnioitustaan hänen ahtaimpinakaan aikoinaan, kun köyhyys näytti tulevan olemaan hänen töittensä ja toimiensa palkka. Nyt oli hän taas, joskaan ei niin rikas kuin moni luuli, niin kuitenkin kaikin

puolin paikkakuntansa etevin kauppias varallisuudessa, kokemuksessa ja yhteiskunnallisessa arvossa, ja sentähden hänen kuudesyhdeksättä syntymäpäivänsä ei suinkaan olisi ollut sen vähemmin tärkeä tapaus kuin edellisetkään Waasan kaupungille, ell'ei se olisi sattunut juuri sille päivälle, jolloin valtakunnan majesteetti välttämättömästi oli asettava porvarimajesteetin varjoon.

Larssonin perhe ei siis tänä päivänä voinut odottaa kaupungin virastoja, eikä edes ketään muuta kuin oman suvun jäseniä; mutta juuri suvulle oli tämä päivä tavallista merkillisempi.

Vanha kantaisä, — joka, vaikka olikin jättänyt ensimmäiset asiat vanhemman poikansa hoidettaviksi, kuitenkin aina edelleen pysyi suvun päämiehenä — oli tuntenut vuosien painavan ja luullut huomaavansa, että tämä syntymäpäivä tulisi olemaan hänen viimeinen. Hän oli sentähden jo keväällä ilmoittanut halunsa saada tänä päivänä, Heinäkuun 18:na päivänä, nähdä kaikki tämän laajalle levinneen suvun jäsenet, suuret ja pienet, kokoontuneina ympärilleen Waasaan. Tämä hänen halunsa oli käsky, jota ei kukaan tahtonut eikä tohtinut olla täyttämättä. Sukurakkaus oli silloin paljoa kiinteämpi side kuin meidän aikanamme; neljännen tai viidennen polven heimolaiset katsottiin silloin vielä täysiksi sukulaisiksi, jota vastoin meidän aikanamme kolmannen polven serkukset tuskin muistavat toisiaan. Mutta paitse sitä, että kaikki Larssonit katsoivat itseään saman rungon vesoiksi, oli se huhu kaukaisempien sukulaisten kesken käymässä, että porvarikuningas tahtoi viettää tätä syntymäpäiväänsä tekemällä testamentin, josta murusia kenties putoilisi loitommallekin rikkaasta emäpuusta, kun asianomaiset eivät vaan poisjäämällä loukkaisi vanhusta, — syy, jonka olemme nähneet mainittunakin siinä kutsumuksessa, minkä Eerikki Ljung Hammarbyssä sai äidiltään Munsalasta.

Jo useita päiviä ennen määräpäivää oli suku kokoonnut eri haaroilta, ja nyt olivat kaikki valmistuneet esittämään onnentoivotuksiansa.

Kello neljä aamulla noustiin ylös Larssonin perheessä. Iso sali oli pesty ja lehditetty; se oli keskellä entistä asuinrakennusta, johon Larsson taas oli muuttanut asumaan, sitenkun hänen varallisuutensa oli korjautunut ja hänen pahin kilpailijansa, vävy raatimies Blom, oli sattunut ennen appeaan

päänsä ikuiseen lepoon kallistamaan. Vastapäätä ovea kuniaistuimen yläpuolella riippui vieläkin, niinkuin entisinä aikoinakin, Kaarle XII:n muotokuva ja oli se nyt, samoin kuin aina ennenkin kaikissa juhlatiloissa, kukilla seppelöity. Tämä suuri nimi heijasti yhä edelleen valoaan yli koko kahdeksannentoista vuosisadan ja edemmäksikin.

Vaikka sali oli suurin yksityinen huone Waasassa, ja vaikka ei ketään muuta kuin sukulaisia ollut läsnä näin varhain aamulla, oli huone melkein täynnä väkeä. Heitä oli yli kahdeksankymmenen hengen, miehiä naisia ja lapsia, kaikki mielestään likeisessä sukulaisuudessa kantaisän kanssa.

Porvarikuninkaalla oli ollut kolme poikaa: Lauri, Matti ja Bertel. Vanhin poika Lauri, joka oli menettänyt toisen silmänsä Norjan sotaretkellä ja nyt oli kauppahuoneen johtaja, oli itse harmaantuva, seitsemän-kuudetta vuotias mies ja lukuisan perheen isä, johon kuului neljä poikaa, viisi tytärtä ja viisi eli kuusi lapsenlasta. Häntä lähin poika perheessä, Matti, maanviljelijä Isossakyrössä, oli kuollut, mutta oli jättänyt jälkeensä vaimon ja kuusi tytärtä, jotka nyt olivat saapuvilla, kaksi heistä miehineen ja lapsineen.

Kolmas poika Bertel oli elossa ja näytti lisäksi erittäin hyvin voivalta. Hän oli ainoa veljeksistä, joka oli astunut opin teitä, oli pappi, kuuden-viidettä vuoden vanha, kirkkoherrana L:ssä, ja tuli kookkaana ja ruumiikkaana saapuville yhdeksän poikansa kanssa, joista kaksi vanhinta äskettäin oli tullut ylioppilaaksi.

Vielä oli vanhalla Larssonilla ollut kolme tytärtä: Kaisa, Veronika ja Ester. Molemmat vanhemmat sisarukset olivat kuolleet, Veronika naimatonna; mutta Kaisa oli ollut naimisissa raatimies Blomin kanssa ja jättänyt jälkeensä kolme nuorta kukkaa, *) jotka eivät olleet laiminlyöneet saapumasta tänne, perinnön toivossa.

Muuten oli valtiopäivämiehellä ollut kolme veljeä ja neljä sisarta. Nämä olivat kuitenkin kaikki kadonneet maan päältä, useimmat heidän jälkeläisistään samaten, mutta näistä oli täällä kuitenkin viidentoista tai kahdenkymmenen paikoilla saapuvilla. Näiden joukossa oli Maria Larsson, Elias Pietarinpojan leski Munsalasta, kuuden lapsensa kanssa,

*) Blom = kukka.

joiden joukossa nuori ystävämme, kimnasisti Eerikki, joka oli ottanut nimekseen Ljung.

Maria Larsson oli nyt liki viidenkymmenen vuoden vanha, mutta näkyi hänessä yhä vieläkin jälkiä siitä tavattomasta kauneudesta, joka hänen nuoruudessaan oli saattanut hänet niin paljon vainon alaiseksi. Nähdessäsi hänet Ester Larssonin rinnalla, näit kesän ja syksyn rinnakkain, ja molempien kasvoissa surumielisyyden vivahduksen, mutta tämä vivahdus oli viehättävän kaunis. Ester Larsson ei ollut enää nuori hänkään — ei enää se ylimielinen lepakko, joka ratsasti Korsholman vallien luona tai kadotti sukkanauhansa Vähänkyrön metsään, — eikä myöskään se oikullinen, rohkea tyttö, joka heittäysi ulos ikkunasta Tukholmassa, eikä se itkettynyt ja hyljätty, joka taisteli kohtaloaan vastaan Falkbyn kartanossa — hän täytti kohta yhdeksän-kolmatta vuotta. Mutta hän oli terve ja kukoistava ulkonäöltään niinkuin olisi vasta ollut kahdenkymmenen vanha. Merkkiä sydämen kovista taisteluista, joissa hän oli niin suurta rohkeutta ja kieltäymystä osoittaen päässyt voitolle, näkyi ainoastaan kauniiden silmien syvässä totisuudessa ja eräässä pirteessä huulien ympärillä, joka muistutti isän lujaa, tarmokasta luonnetta. Ester Larsson ei ollut koskaan ollut täydellinen kaunotar, niinkuin hänen serkkunsa Maria, mutta monen mielestä olivat he paljon toistensa näköön. Vaikka oli kaksikymmentä vuotta väliä heidän iässään, pisti kuitenkin tämä yhdennäköisyys nyt, kun he seisoivat rinnakkain, hetikohta silmiin. Kummallakin oli käytöksessään jotain Pohjanmaan naisen uskaliasta ryhdistä: ruotsalaista tarmoa, suomalaista alistumista. Molemmat olivat älykkäitä naisia, molemmissa oli hienoutta ja suloutta, jota saadaan seurustelemalla ylhäisempien kansaluokkien kanssa ja joka tuntuvasti erotti heidät heidän nykyisestä ympäristöstään. Mutta kun Maria Larsson — me kutsumme häntä yhä edelleen näin — oli rakennettu pehmeämmästä aineesta ja näytti pikemmin olevan luotu rakastamaan ja kärsimään, todisti Esterin koko käytös tarmokasta, vastuksissa lannistumatonta luonnetta, jossa voimakkaat intohimot ja iäti kulumattomat tunteet taistelivat vallasta lannistumatoman tahdon lujouden kanssa.

Tällaisiksi olivat elämän vaiheissa muuttuneet nämä naiset, jotka olemme nähneet heidän nuoruutensa ja heidän

rakkautensa ensimmäisen suloisimman kukoistuksen aikoina ja jotka nyt kyllä olivat rakkaimmat toiveensa menettäneet, mutta kuitenkin seisoivat pää pystyssä jumalanpelkoon juurtuneina ja hyvän omantunnon rauhasta nauttien. He kohtasivat nyt toisensa ensi kerran monen vuoden kuluttua ja virkkoivat toisilleen muutamia sanoja, odottaessaan vanhaa valtiopäivämiestä, joka vielä viipyi kammarissaan tänä varhaisena aamuhetkenä.

18. Kuningas Taavetin kahdeksastoista psalmi.

Maria Larsson talutti lapsensa Esterin luo.

— Tässä on minun vanhin poikani, Elias, neljäkymmentä vuoden vanha, kirjanpitäjä Kepon sahalla. Hän on isänsä näköinen.

Nuori Elias teki kumarruksen, kankean kuin sahatukki, joka on kymmentä tuumaa latvalta.

— Tässä, — jatkoi Maria, — ovat minun neljä tytärtäni: Maria, Sigrid, Veronika ja Ester, tämä viimeinen kahdeksanvuotias. Hän on sinun näköösi, sentähden on hän sinun kaimasi.

Tytöt niiasivat niin, että heidän lyhyet punaritaiset juhlahameensa lakaisivat katajanhavuja ympyröiksi lattialla. Kaikki olivat he erinomaisen kauniita lapsia, mutta Sigridistä, joka oli järjestyksessä toinen, uhkasi kerran tulla kaunotar äitinsä veroinen.

— Ja tässä, — jatkoi äiti ymmärrettävällä ylpeydellä, taluttaen esiin nuoremman poikansa — tässä on poikani Eerikki, jonka vast'ikään olen saanut Ruotsista takaisin.

Eerikki, pää vielä täynnä kuninkaallisia henkilöitä, teki kumarruksen, joka ei ensinkään maistunut sahatukilta, mutta sen sijaan nosti makean hymyilyn Ester Larssonin huulille. Tämä suuteli kaikkia tyttöjä, otti Eerikkiä leuvan alta kiinni, oikasi hänen päänsä ja sanoi: — Katso ylös sinä, jolla on

aitisi leppeät silmät ja isäsi uljas otsa! Vaan missä ihmeessä olet sinä oppinut noin koreasti kumartamaan? Luulisipa, että olet ollut hovissa.

— Eipä aivan ilmankaan, — naurahti Eerikin äiti, kenties vähän, aivan vähän mielissään Eerikin ylhäisistä tuttavista, vaikka hänellä itsellään oli ollut niin kovin vähän iloa korkeista ihailijoistaan.

— Hovissa? — toisti Ester kummastuneena.

— Minä olen asunut kreivi Bertelsköldillä Drottningholmassa — vastasi Eerikki hämillään.

Molemmat naiset punastuivat, mutta eri syistä. Maria Larsson ajatteli *sit* Bertelsköldiä, joka kerran oli ollut hänet häpeään heittää; — Ester Larsson ajatteli *sit* toista, jonka kuva oli niin lähtemättömästi kätkeytynyt hänen sydämensä pohjaan.

— Hän kyseli paljon tädistä ja sanoi tädin ja hänen olleen vanhat ystävät, — jatkoi Eerikki, tietämättä, minkä tunteiden myrskyn hän näillä sanoilla nostatti.

Ester Larsson kääntyi pois salatakseen sitä punastusta, joka tulvahti hänen kasvoilleen. Maria puristi ääneti hänen kättänsä. Maria yksin ymmärsi Esterin. Hänelle yksin oli Ester kertonut kaikki.

— Minä luulin sinua kyllin lujaksi voidaksesi unohtaa! — kuiskasi hän.

— Oi, minä olen taistellut muistoja vastaan hengen ja kuoleman uhalla! — kuiskasi Ester. — Mutta tämä ei ole enää vääryyttä, tämä on kohtalon ivaa.

Meidän tulee mainita, että Ester nyt kymmenen vuoden kuluessa — aina siitä asti kuin Bertelsköld herkesi hänelle kirjoittamasta — aina siitä asti kuin hän, eräänä katkerana päivänä, oli kuullut hänen naimisestaan — tahallaan oli välttänyt kaikkia kysymyksiä, kaikkia tietoja hänen myöhemmistä elämänvaiheistaan. Ja niin aava oli meri heidän molempien välillä, ett'ei Ester vielä tänäkään päivänä tiennyt, että kreivi jo kolme vuotta oli ollut leskimies.

Onneksi aukesi samassa kammarin ovi, ja porvarikuningas astui sisään.

Tämä voimakas ja ylpeä mies oli paljon muuttunut niinä kahtena- tai kolmenatoista vuotena, jotka olivat kulu- neet siitä, kuin viimeksi näimme hänet. Tuo ennen niin

kankea ja suora selkä oli köyristynyt vuosien taakan alla; hänen tukkansa oli käynyt lumivalkeaksi, hänen luja, aha-voittunut ihonsa oli kellastunut ja rypistynyt, hänen käyntinsä oli kompastelevaa, ja hänen luiseva, ryppyinen kätensä nojasi vankkaan keppiin. Kuitenkin oli hänessä paljon vielä jälellä muinaista päättäväisyyttä ja mahtavaa ryhtiä, ja hänen katsantonsa oli yhtä luja kuin ennen, kun hän nyt tervehti lukuisaa, kokoontunutta sukuaan ja kävi kehenkään nojaamatta lehdillä ja kiehkuroilla peitetylle kunniaistuimelleen istumaan.

Lauri Larsson nuorempi aloitti nyt kovalla äänellä virren, johon kaikki yhtyivät. Virsi oli vanhuksen mielivirsi, n:ro 301, kolmen miehen kiitösvirsi tulella. Vuosi vuodelta, hyvinä ja pahoina aikoina, olivat lapset, lapsenlapset ja lapsenlapsenlapset aina tänä päivänä veisanneet tämän virren Larssonin kodissa, ja nytkin kuului vanhain ja nuorten huulilta samat voimalliset sanat: »Herra kiitett' olkoon, isäimm' Jumala!«

Kun tultiin laulukertoon: »Ylistäkää hänt' tott', Hän tuo hurskaat tuomiot, Eikä uskovit' unhot'!« — yhtyi vanhuksen vapiseva ääni virteen ja veisasi hän kaikki yksitoista värssyä aina virren loppuun saakka. Sitten astuivat kaikki sukulaiset esiin ja esitettiin nimeltään — sillä monta noista vielä kasvavista näki vanhus nyt ensi kerran, toisten nimet oli hän unohtanut — ja esiintoivat yksi kerrallaan onnentoivotuksensa. Kaikille oli harmaapää vanhuksella joku ystävällinen kysymys tai joku rohkaiseva sana. Näin leppeänä ei oltu vielä milloinkaan ennen nähty tätä jäykkää, kareata, usein kovaa porvarikuningasta, ja moni päätti siitä mielessään, että hänen päivänsä kohta olivat päättyvät.

Sen kauvemmin ei tämä juhlallisuus kestänyt. Sen päätyttyä annettiin lapsille rusinoita ja piparikakkuja, vanhemmille sitä vastoin kahvia, joka kuningas Fredrikin aikana oli alkanut tulla jotenkin yleiseksi Ruotsin kaupungeissa, mutta jota vielä katsottiin niin kalliiksi ja erinomaiseksi Suomessa, että sitä vaan käytettiin varakkaissa taloissa ja juhlatiloissa. Sekä kahvi että rusinat nautittiin juhlallisesti vaiti ollen, sillä niin suuri oli kunnioitus suvun päätä kohtaan, että niin kauvan kuin hän istui kunniaistuimella, ei kukaan muu tohtinut avata suutansa, ell'ei vanhus häneltä suorastaan kysynyt jotain.

Hetkisen kuluttua viittasi vanhus »silmäinsä valon« Esterin luoksensa — Ester oli hänen silmäinsä valo kahdellakin tavalla — ja käski hänen lukea ääneen kuningas Taavetin kahdeksannentoista psalmin. Ester istui isänsä viereen, avasi Kaarle XII:n ison raamatun ja luki kuuluvalla, sointuvalla äänellä:

»Minä rakastan sydämmestäni sinua, Herra, minun voimani. Herra minun kallioni, minun linnani ja minun vapahattajani; minun Jumalani on minun lohdutukseni, johon minä turvaan; minun kilpeni ja minun autuuteni sarvi, ja minun varjelukseni. — Maa liikkui ja vapisi, ja vuorten perustukset liikkuit; he värisit, koska hän vihastui. Savu suitsi hänen sieramistansa ja kuluttava tuli hänen suustansa; niin että hiilet siitä sytyit. Hän notkisti taivaat ja astui alas, ja synkeä pimeys oli hänen jalkainsa alla. Hän astui kerubimmin päälle ja lensi, ja hän lensi tuulen sulkain päällä. Hän pani pimeyden majansa ympärille, ja mustat paksut pilvet, jossa hän lymyssä oli. — Hän lähetti korkeudesta ja otti minun, ja veti minun ulos suurista vesistä. Hän vapahti minun voimallisista vihollisistani, jotka minua väkevämmät olit. Ne ennätit minun tuskapäivänäni; mutta Herra tuli minun turvakseni. Ja hän vei minun lakialle; hän tempaisi minun ulos; sillä hän mielistyi minuun. — Sillä minun kynttiläni sinä valaiset, Herra minun Jumalani valaisee minun pimeyteni. — Herra elää, ja kiitetty olkoon minun kallioni; ja minun autuuteni Jumala olkoon ylistetty!«

— Lapsukaiseni, — jatkoi vanhus psalmin hengessä, kun tytär oli lopettanut, — rakkaat lapsukaiseni, kun nyt olemme koolla pyhän raamatun, meidän linnamme ja kalliomme ympärillä, niin tahdon, ennenkun teistä eroan, olla elävä todistus Jumalan sanan totuudesta. Katsokaa minuun, tässä kun istun vanhana ja harmaana jälkeläisteni keskellä. Koko minun pitkä elämäni on Herran edessä kuin savu, joka tuulessa ajelee, eikä sen sijaa enää kohta löydetä ihmisten joukossa. Mutta kummallisesti on minun käynyt maailmassa, ja minä saanen sanoa kuningas Taavetin kanssa, että Herra on vetänyt minut suurista vesistä, pimeydestä ja maanjäristyksestä, ja auttanut minua monista vihollisista, jotka minulle ylen väkevät olivat. Viiden kuninkaan aikana olen minä elänyt ja nähnyt hyviä ja pahoja päiviä koko Ruotsin valta-

Kuningas Taavetin kahdeksastoista psalmi.

kunnassa ja erittäinkin tässä Suomenmaassamme. Lasna ollesani hallitsivat mahtavat herrat suurella komeudella kansan köyhyyttä, ja minä opin kehdesta alkaen, ett'ei lähde mitään hyvää herrain hallinnosta. Minusta tuli nuorukainen, ja silloin tuli tarmokas ruhtinas, jonka aikana maa oli onnellinen. Minusta tuli mies, ja minä näin valtakunnan onnen kuoleutuvan yhdennentoista Kaarlen kuoltua. Silloin tuli kovia nälkävuosia, jolloin pellot olivat mustat kuin haudat ja toinen puoli kansastamme surkastui pois kuin lehdet syksyllä, mutta eloon jääneet kuleksivat siellä täällä niinkuin kummitukset, ja äidit söivät kuolleita lapsiaan. Ei suinkaan kukaan silloin uskonut niin kovaa aikaa koskaan enää tulevan, mutta Herra tiesi vielä panna kukkuran mittaan. Kohta nälän jälkeen tuli rutto maahan, ja ruton jälkeen kävi sota kaiken Suomenmaan ylitse murhaten ja hävittäen. Silloin olin mies parhaassa ijässäni, eikä ollut minun mahdollista itkeä naisen kyyneliä, mutta varjeltiin teitä Jumala, rakkaat lapseni, kokemasta koskaan niin surullisia aikoja. Sillä silloin maa totisesti vapisi ja vuorten perustukset liikkuiivat Herran vihan alla, ja tuli suitsi ulos hänen suustansa, ja pimeys oli hänen jalkainsa alla. Mutta katsokaas, tästä synkästä vapisevasta pimeydestä, jolloin metsänpetoja oli paljon enempi kuin ihmisiä, jolloin hävityksen kauhustus täytti tempelit ja maamme oli yhtenä erämaana ja näytti iäti kadonneen Jumalan Kaikkivaltiaan polttavassa tulella, silloin Hän auttoi meitä kaikesta tästä suuresta hädästä ja lähetti meille viimein rauhan kaikessa meidän surussamme. Minä näin suuren kuninkaan Kaarlen samoavan ulos parrattomana poikana, minä kuulin maailman äärten kaikuvan hänen kiitostansa; minä näin hänen palaavan köyhänä, yksinäisenä pakolaisena tähän valtakuntaan, joka hänen tähtensä vuodatti verensä: — minä menetin, niinkuin monet tuhannet muut, hänen tähtensä kaikki, mitä minulla oli, ja yhtäkaikki en voi vielä tänäkään päivänä, hänen katsellessaan minua tuolta seinältä, sanoa hänestä muuta kuin: Jumala siunatkoon hänen rehellistä sydäntään tuon sinisen takin alla!

Tässä ääni vavahti, ja vanhus oli hetken aikaa vaiti, mutta kohta jatkoi hän taas vakavalla äänellä:

— Niin, minä olen kuullut rottain jyrsvän hänen hautansa patsasta, ja kauppiaana saattanen sanoa, että köyhinä

me sieltä lähdimme, mutta sen me siitä kuitenkin voitimme, että näimme Jumalan käden päällämme sekä vihassa että armossa. Lapsukaiseni: maa, joka nääntymättä voi kantaa kuormia semmoisia, sitä ei ihmisen käsi voi koskaan perin pohjin tuhota. Kansaa, joka on kokenut ja kestänyt semmoiset ajat ja jälleen noussut pystyyn, sitä ei mikään voima tässä maailmassa voi pyyhkiä pois elävitten joukosta. Vaikka vuoret kaatuisivat päällemme ja majamme olisi pimeä ja sakea kuin musta pilvi, niin on Herra kumminkin ottava meidät siitä ulos ja saattava meidät avaruuksiin, sillä hän mielistyy tähän kansaan, ja Hän on tekevä pimeytemme valkeudeksi.

— Tämän jälkeen olin minä jo vanhaksi käynyt, mutta näin kruunuja ja mahtavuuksia — näin koko maamme toistamiseen vihollisen käsissä — näin noiden monien herrain jälleen hallitsevan, vaikka he hallitsivat kansan nimessä. Itsestäni en tahdo paljo sanoa: minä olen ollut niin köyhä, ett'ei minulla ollut kiveä, jota vastaan olisin pääni kallistanut, ja kuitenkin on Herra uudelleen siunannut minua, halpaa työmiestä, tavaralla ja omaisuudella; — minulla on ollut niin monta vihollista ja parjaajaa, minä olen paennut kodosta ja kartanosta niin köyhänä ja hyljättynä, ett'en odottanutkaan enää kohtaavani rehellistä katsetta, ja kuitenkin on Jumala säästänyt minua kelvotonta syntistä tähän päivään asti, kun näen sukuni vihertävän kuin viinapuun laaksossa ja näen ympärilläni koko tämän huoneen täynnä sukulaisia ja jälkeläisiä kolmanteen ja neljänteen polveen asti. Herra elää; kiitetty olkoon minun lohdutukseni, ja minun autuuteni Jumala olkoon ylistetty!

19. Sukuliitto.

— **Y**hden asian lasken kumminkin teidän sydämmellenne — jatkoi vanhus — ja se on — lähinnä kaikkea viisauden alkua — isien oppi, jota koko meidän sukumme aina on tunnustanut. Minun isänsäni isän aikana oli Isossakyrössä eräs mies nimeltä Aaron Perttilä, joka oli ollut kuningas talonpoikain kesken ja jota sentähden sanottiin talonpoikaiskuninkaaksi. Tämä Aaron Perttilä oli ollut yksi talonpoikain johtajia nuijasodassa, ja koko hänen elämänsä oli alinomaista taistelua kansan *puolesta* sitä valtaa *vastaan*, joka asettuu kuninkaan ja kansan väliin ja joka vielä tänäkin päivänä hallitsee Ruotsin valtakuntaa, nimittäin aatelistoa vastaan. Hänen heimostaan antoi Herra kaksi haaraa kasvaa. Perttilällä oli yksi ainoa tytär, ja hänestä polveutuvat Bertelsköldin kreivit, jotka kaikkina aikoina ovat kuuluneet niihin, jotka ylenkatsovat kuninkaan valtaa, samalla kuin polkevat kansaa. Perttilällä ei ollut poikaa, mutta hän otti minun isänsäni ottopojakseen; antoi hänelle siunauksensa ja kodon ja kartanon ja — nyt otti Larsson vanhan tammivartisen kirveen, joka riippui seinällä — antoi hänelle tämän kirveen.

Kaikki tunkivat likemmä, nähdäkseen suvun perittyä kalleutta, ja vanhus jatkoi:

— Niin, katselkaa tätä kirvestä, lapseni, se ei tee pahaa kenellekään, siinä ei ole mitään noituutta. Se on vaan työmiehen kirves, se ei merkitse mitään muuta kuin työn kunniaa. Teidän tulee tietää, että tuo ylhäinen haara talonpoikaiskuninkaan sukua on perinyt erään pakanallisella ja paavillisella noituudella varustetun kuparisormuksen, ja se tuottaa ajallista onnea, mutta ijankaikkista turmiota. Kirveessä ei ole mitään perkeleen kiusausta, se antaa vaan ahkeruutta ja työkykyä ja jokapäiväistä leipää, se synnyttää Herran pelkoa ja antaa hyvän omantunnon sekä hyvinä että pahoina aikoina. Tämä, rakkaat lapseni, on *meidän* perintömme. Ja kas, Herran pelko on siunannut työmme, siunannut sukumme,

niin että meissä toteutuu Viisauden kirjan 5: 1, että vanhurskas seisoo suurella rohkeudella niitä vastaan, jotka häntä ahdistaneet ja hänen työnsä hyljänneet ovat. Tahdotteko pysyä siinä lujina kaikkina elämänne päivinä?

— Tahdomme, — vastasivat miehet ja naiset.

— Tahdotteko pysyä lujina sekä Herran pelossa, ahkeruudessa ja tyytyväisyydessä että myös kansan vapauden ja kuninkaan oikeuden puolella aatelistoja ja herroja vastaan, niinkuin vanhastaan on ollut tapana Pohjanmaalla?

— Tahdomme, — vastattiin.

— Tahdotteko, lapset, — jatkoi vanhus juhlallisesti, — luvata ja vannoa saman, minkä teidän isänne ja äitinne ovat vannoneet: että pelkäätte Jumalaa, kunnioitatte kuningasta, teette työtä kansanne hyväksi ja elätte ja kuolette sen vapauden hyväksi?

— Tahdomme, — vastasivat lapset vapisevalla äänellä, sillä heitä pelotti noiden sanojen vakaisuus, joista he vaan sen verran ymmärsivät, että niissä oli jotain kuninkaasta. Ainoastaan Eerikki Ljung, joka tähän asti oli ollut ääneti, seisossaan siinä kahden aikakauden välillä, ilmaisi myöntymyksensä miehuullisella äänellä.

— Otan siis Jumalan, joka kuulee meidät, lupauksenne todistajaksi, — jatkoi vanhus, ojentaessaan siunaten kätensä kokoontuneen lauman yli, — ja nyt, kun olette tämän luvanneet Jumalan Kaikkivaltiaan kasvojen edessä, on minulla vaan lisättävänä: Herra, nyt sinä lasket palvelijasi rauhaan menemään, sillä nyt tiedän minä, että joskin kaikki horjuu, ei ainakaan tämä suku luovu sinun kunniastasi ja kansan asiasta. Rakkaat lapseni, ottakaa nyt minun siunaukseni, ennenkun menen teidän luotanne. Jumala antakoon teidän lisääntyä ja varttua kaikessa hyvässä. Hän antakoon teidän kukoistaa kuin liljat vesiojain vierellä ja teidän kanssanne kaiken meidän maamme, että se olisi yksimielinen, vapaa ja onnellinen lain ja oikeuden turvissa ja Korkeimman varjeluksen alla aina ajan täyttymiseen asti. Kiitetty olkoon Hänen pyhä nimensä!

— Amen! — sanoi eräs ääni ja kun kaikki katsahivat taaksensa, seisoi oven suussa lyhyenlätä, roteva, noin viidenkymmenen vuoden ikäinen talonpoika.

Porvarikuninkaan katsanto synkistyi. Hän tunsi veljensä pojan Benjaminin, ennen Istvaniksi kutsutun, saman, jonka kasakat hänen lapsena ollessaan ryöstivät ja joka sitten monien vaiheiden ja seikkailujen perästä, tuli kotiin ja sukulu-nasti sedältään melkoisen suuren isän perinnön, Perttilän perin-tötilan Isonkyrön pitäjässä. Tästä oli syntynyt monivuotinen oikeudenkäynti, jota Larssonin valtiolliset vihamiehet olivat käyttäneet hyväkseen köyhdyttääkseen hänet perin pohjin. Tämä paha hanke ei tosin ollut kaikin puolin onnistunut; mutta porvarikuningas ei voinut unohtaa, että hän viimein menetti jutun korkeimmassa oikeudessa ja oli pakoitettu luo-pumaan maatilasta. Molemmat riitaveljet olivat, milloin kan-tajina milloin vastaajina, aina tähän hetkeen asti käyneet käräjää talon rappeutumisesta, uudisviljelyksistä ja sen sem-moisista. Kaikesta tästä oli syntynyt katkera viha veljenpojan, sedän ja koko perheen välillä; he eivät olleet tervehtineet toisiaan, kun joskus kohtasivat toisensa Waasassa, ja Benja-min Perttilä oli ainoa tässä suuressa suvussa, jota ei oltu kutsuttu syntymäpäivää viettämään. Nyt seiso i hän kutsu-matonna tämän hänelle vihamielisen talon kynnyksellä, ja kaikki odottivat kummastuneina ja hämmästyneinä, mitä tästä yhtymisestä seuraisi.

Vähän aikaa oli vanha Larsson ääneti ja näytti tais-televan kuohuvia tunteitaan vastaan. Silloin kallistui hänen tyttärensä Ester hänen puoleensa ja kuiskasi hiljaa: »Isä, sinä olet vaatinut meidän lupaustamme. Nyt on Jumala vaatinut sinulta sinun lupauksesi!«

Larsson vaiken i yhä vieläkin. Mutta hänen luja tah-tonsai sai voiton ja hänen kuultiin kysyvän äänellä, joka tuskin huomattavasti vapisten ilmaisi hänen sisällisen tais-telunsa:

— Tuleeko veljeni Tuomaan poika vihamiehenä huonee-seni, vai tuleeko hän tänne Jumalan käskystä rauhan öljy-puunoksa kädessä?

— Minä olen sanonut amen teidän sanoihinne, Lauri setä, ja lieneehän minussa miestä sanomaan se vieläkin ker-ran, jos niin tahdotte, — vastasi hän suorasukaisesti ja astui samalla pari askelta lähemmä.

— Niinpä tule sitten ja ojenna minulle kätesi, ja jää-köön kaikki unohduksiin! — sanoi Larsson.

Lautamies Perttilä — hänelle oli äskettäin annettu tämä arvo — astui heti vakaisin askelin joukon läpi, tarttui setää käteen ja puristi sitä niin, että pehmeämpi käsi olisi voinut palasiksi murtua. — Jumalan rauha teille, taattoseni, — sanoi hän jurosti, mutta hyväsydämmisesti. — Jumala suokoon teille terveyttä ja antakoon koittaa sen päivän, jolloin viskaali Spolin roikkuu hirsipuussa. Ei liene pitkältä siihen, sittenkun hän nyt on joutunut kiinni vääristä rahoista. Taatto tietäköön, että hän se on, joka on saanut aikaan koko rettelön.

— Elkäämme enää siitä puhuko, — sanoi Larsson, pudistaen tarjottua kättä. — Kaikilla on meillä vekseleitä Herralle maksamatta, katsokaamme vaan, että voimme ne lunastaa sinä suurena maksopäivänä. Olisipa häpeä Larssoneille, jos eläisivät epäsovussa ja riitelisivät keskenään, niinkuin toinen haara Aaron Perttilän sukua tekee. Benjamin, — jatkoi vanhus, — sinä olet ottanut ensimmäisen askeleen. Et ole turhaan ojentanut vanhalle sedällesi kättäsi. Minä ajattelin tänä päivänä vetää asiamme kuninkaan eteen, mutta se nyt jäänee tekemättä. Välillämme vallitkoon ystävyys ja unohdettu olkoon vanha kina ja paha tahto. Lauri poikani, Bertel poikani, minä lasken sen omalletunnollenne, että muistaisitte sen, kun ei minua enää ole olemassa. Ja takeeksi siitä, että kaikki Larssonin suvun kolme haaraa: papit, porvarit ja talonpojat, tekevät keskenään uskollisen liiton ikuisiksi ajoiksi, pitää Benjaminin, joka nimittää itsensä Perttiläksi, saada kantaisämme kirves. Kas tässä, ota se mukaasi, ja siltä suvustamme, joka tästälähtien nostaa kätensä toistansa vastaan — siltä hakkaa käsi poikki, hakkaa se poikki Aaron Perttilän kirveellä! Se on talon omaisuutta, ja oikea perillinen olet sinä, joka olet vanhemman veljen ainoa elossa oleva poika. Säilytä sitä hyvästi, sanon minä sinulle, ja muista sen tarkoitusta, sillä sen varassa on suvun onni.

Benjamin Perttilä — muuten tunnettu kotikylässään Pennan nimellä — punnitsi kirvestä karkeassa kädessään, katseli sen vielä terävää terää ja arveli hämillään, että taatto saisi kernaasti pitää sen takanaan; Perttilässä oli kyllä kirveitä tarpeeksi asti.

Porvarikuningas rypisti otsaansa; hän ei ollut tottunut vastaväitteitä sietämään ja sanoi:

— Kun jumalanmies Eliisa tuli Jordanille ja näki erään työmiehen, joka oli pudottanut kirveensä syvälle veteen, eikä kukaan voinut ottaa sitä sieltä, nakkasi Eliisa puun veteen, ja kirves kohosi veden pintaan. Katsos, se työmies on meidän sukumme, talonpoika on kirves, kauppias on varsi, pappi on Eliisa, joka heittää veteen ristinpuun. Ja jos silloin tämä kirves putoaa syvimpään kaivoon, niin se jälleen nousee sieltä ylös, sen puun tähden, joka heitetään sinne sen jälkeen. Muistakaa tämä, Benjamin ja lapseni! Tahdotko ottaa vastaan talonpoikaiskuninkaan perinnön?

— Minä ripustan sen sänkyyni päälle ja olen muistava, mitä olette sanonut, taattoseni, — vastasi Penna.

Samassa näytti vanhus muistavan jotain, ja hänen neuvokkaasen päähänsä, joka aina oli kauppatumia täynnä, iski salamana uusi tuuma, joka hänen mielestään tulisi turvaamaan koko suvun tulevaisuuden.

— Minkätähden pysyt naimatonna, Benjamin, — sanoi hän, — siksi, kunnes tarmo suonissasi kuivettuu? Ei ole miehen hyvä yksin olla, ja huonosti tulee ilman emännättä hoidetuksi maatila niin siunattu kuin Perttilän talo on.

Penna kääntelihe ja vääntelihe, tapasi korvallistaan ja vastasi, ett'ei hän ollut tullut sitä ajatelleeksi niin kauvan kuin hänellä ei mitään ollut, ja nyt oli se myöhäistä.

— Mutta ilman pojatta, ilman lapsitta, kenen hyväksi sinä puuhaat ja ponnistat? — jatkoi vanhus ystävällisesti. — Kuka perii sinun tilasi, kun kerta silmäsi ummistat? Niin no, kyllähän ymmärrät, että perillisiä ei tule puuttumaan; niitä seisoo täällä huone täynnä. Ne ovat sinun vertasi, Benjamin, mutta se veri on kuitenkin vetelämpää kuin oma veresi on, se on kylmempää kuin oma lasten veri, poikaseeni! Sinun täytyy siepata vaimo, kuta pikemmin sen parempi; onko siellä sinun kylässäsi yhtään kelpo tyttöä, ei kovin nuorta eikä kovin vanhaa, joka osaisi hoitaa Perttilän taloa?

Penna vastasi, että sitä ei hän ollut joutanut tiedustelemaan; hänellä oli ollut kyllin tekemistä hyviä hevosia ja kauniita lehmiä hankkiessaan.

— Niinpä tahdon siis antaa sinulle hyvän vaimon, — sanoi setä, — vaimon, joka olisi Jumalan lahja paljon paremmille miehille kuin sinä olet, Benjamin, ja joka voi tehdä Perttilästä oikean Herran paratiisin. Minä annan sinulle uuden sovinnon ja ystävyuden merkin kaikiksi ajoiksi, annanpa parhaimman, minkä mies saattaa toiselle antaa, sillä kaikki mitä vanhalla sedälläsi on, ei ole mitään tämän hänen kalliimman aarteensa rinnalla. Kas tässä, Benjamin Perttilä, rakkaan veljeni Tuomaan poika, minä annan sinulle tyttäreni Esterin vaimoksi.

Syntyi hiljaisuus suuressa salissa. Ainoastaan Ester Larssonin huulilta pääsi hiljainen hämmästyksen huudahdus.

— Isä! — Mitä ajattelette! — kuiskasi hän tuskin kuuluvasti, ja närkästyksestä punastuen.

20. Kolme kosijaa.

Yhtä hämmästyksissään kuin hänelle luvattu morsiamensa, tapaili kunnan Penna pitkiä niskakarvojaan kiskoakseen sieltä vastauksen sedän odottamattomaan ja imartelevaan tarjoukseen, kun samassa saapui sanantuoja sen käskyn kanssa kahdelle nuorimmalle Larssonille, jotka kuuluivat porvariston hevosväkeen, että heidän hetikohta tuli kiiruhtaa harjoituksiin Korsholman luo. Syntyi liikettä kokoontuneessa laumassa, mutta ei kukaan tohtinut poistua, ennenkun porvarikuningas näki hyväksi lakkauttaa kokouksen. Tämä sattumus pelasti Esterin tuosta ikävästä pulasta, ett'ei hänen tarvinnut istuvan oikeuden edessä nousta kapinaan yksinvaltaista isäänsä vastaan ja antaa orpanalleen rukkaset.

Porvaristolla oli siihen aikaan sekä hevos- että jalkaväkeä ja oli se siitä hyvin ylpeä. Näiden molempain sotajoukkojen kesken oli jalo kilpailu sotaisissa harjoituksissa. Ratsastajat koettivat uupumatta opettaa siivoja työkonejaan sotaiseen ryhtiin ja saada heitä pysymään rintamassa ja opettaa heitä astumaan; mutta erittäinkin tekivät he kaikki voitavansa, ett'eivät hevoset jossain äkkipyöräyksessä karkaisi takaisin Larssonin, Bladhin tahi Blomin pihoihin, tai ryöstäytyisi portista sisään johonkin viettelevään läheiseen kapakkaan, jossa konit olivat jokapäiväisiä vieraita. Jalkaväki taas puhkui ja hikoili kesähelteessä kiväärin painon alla, ja sillä oli synnynnäiset vaikeudet voitettavana, kun tuli eroittaa oikea puoli vasemmasta, tai nostaa kankeita sääriä niin korkealle kuin vaadittiin alamaisen innon ja kuuliaisuuden osoittamiseksi. Kaikki olivat kumminkin mieheviä mielestään noissa ihan uusissa vaatteissaan, joita räätälit olivat vaivoin ehtineet valmistaa täksi suureksi päiväksi ja joita kaupungin työt ihailivat kuin korkeinta sotaista komeutta. Voihan olla, että päivän iloa hiukan häiritsi kateus hevosväen ja jalkaväen välillä, jotka kumpikin tuon tuostakin nakkelivat kompasanoja ohi menen, mutta vähät siitä. Waasan poikia ei oltu vielä silloin sank-

rirunoissa ylistetty; mutta mahdollista on, että senkin ajan pojat äksyistä hevosistaan ja kankeista koivistaan huolimatta olisivat tarpeen tullessa kyenneet kunnostamaan itseänsä.

Ester Larsson oli käyttänyt tilaisuutta pakoon pujah-
taakseen. Hän oli mennyt muiden muassa Korsholman val-
leille ja katseli kokonaan muuta ajatellen näitä merkillisiä
sotaharjoituksia, kun käheä ja epämiellyttävä ääni virkkoi
ihän hänen korvansa juuressa: »kaunis ilma tänään, neitsy
Larsson!»

Ester kääntyi päin ja tunsi kapteeni Neptunus Gastin,
jolla oli mahdottoman iso röyhelö rinnassa, kukkia hatussa
ja monenlaisia muita helyjä yllään, niin että hän oli kuin
juhlatilaisuutta varten koristettu keularaaka. Ester inhosi
kapteenia, mutta nykyisessä asussaan oli tämä siihen määrin
hullunkurinen, että Ester remahti nauruun, jota hän ei en-
sinkään huolinut salata.

Kapteeni Gast luuli tämän merkitsevän, että hän oli
tehnyt miellyttävän vaikutuksen, ja jatkoi vastausta odotta-
matta: — Mastot ja märssyt, kuinka kuningas on mielistyvää
Waasaan tänä päivänä!

— Niin, varsinkin kun saa nähdä Gastin — vastasi
Ester ja kääntyi selin.

Kapteeni siirtyi askeleen lähemmä ja jatkoi samaan
tapaan: — Kun hän ei vaan saisi teitä itseänne kiikariinsa;
niinhän olette korea kuin vastamaalattu keulakuva.

— Se on isän syntymäpäivän vuoksi, jos välttämättö-
mästi tahdotte tietää, — vastasi Ester yhä selin ollen.

— Isän? — jatkoi hänen ahdistelijansa. — Tiedättekö,
punaisin ruusunuppuseni, että minä olen purjehtinut teidän
vanavedessänne aina siitä asti kuin tulin kotiin, ja minulla
on teille kultaa mitä keltaisinta Tukholmasta. Minä koris-
tan teidät komeilla viireillä kannelta mastonhuippuun saakka,
kun vaan osoitatte pienintäkin myöntymystä.

— Mitä nyt? — vastasi Ester närkeästyen. — Enkö
ole sanonut teille, ett'ette koskaan saa loruta mokomia tyh-
myyksiä.

— Jos painaisin mieleeni kaikki neitojen laverrukset,
olisi laivassani liiaksikin lastina höyheniä ja untuvia. Jos
ette tahdo minua, niin näyttää kompassinne hulluun suun-
taan, neitoseni; ei virta minua sentään vie väärään. Teidät

pitää minun kumminkin saada, maksoi mitä maksoi, se on nyt kerta laivakirjaan kirjoitettu; nyt olen valmis purjehtimaan, ja nyt lasken suoraan isää kohti, kosimaan.

— Laskekaa kiviin ja kallioihin, niinkuin teitte Santa-
haminan luona! — vastasi Ester ylenkatseellisesti. — Ennen-
kun Gast minut saapi . . .

Hänet keskeytettiin. Yksi hevosväen koneista, joka oli kannuksiin tottumaton, oli heittänyt ratsastajansa maahan ja karkasi pillastuneena kenttää pitkin heitä kohti.

— Sanokaa, mitä pitää minun tekemän saadakseni teidät? Minä teen vaikka mitä! — vakuutti itserakas kosija.

— Istukaa tuon hevosen selkään, joka tulee tuolla, ratsastakaa kotiin isäni luo; pyytäkää minun punaista kaulahuiviani ja olkaa ennen kymmenen minuutin kuluttua täällä jälleen! — vastasi Ester pilkallisesti.

Ester oli varma siitä, että tuo vanha juopottelija ei ikinä uskaltaisi hevosen selkään kiivetä. Yhtäkaikki oli kapteeni heti paikalla valmis, tarttui hevosen riippuviin ohjiin kiinni ja taisteli vastaan, kunnes sai sen seisauttamaan.

— Antakaa olla, te taitatte niskanne! — huusi Ester, joka jo katui ajattelemattomuuttaan. — Merimies hevosen selässä on kauhistus Herralle!

Mutta kapteeni Gast oli jo kiivennyt satulaan, melkein niinkuin olisi hän johonkin märssyyn kiivennyt. Ennenkun kukaan edes aikoikaan estää häntä, lensi hän tiehensä täyttä neliä, riippuen kuin säkki hevosen selässä, nenällään satulassa ja pitäen molemmin käsin satulannupista kiinni. Kiljunaa ja naurua kuului katselijain joukosta. — Nyt menee hän sinne, jonne hän kerta on menevä! — huusivat muuttamat, sillä se usko oli yleinen, että kapteeni Gast oli lupautunut paholaiselle.

— Saadaanpa nähdä, että se, joka on auttanut häntä vastatuulella Wargön riuttain yli, *) auttaa hänet eheänä hevosenkin selästä! — huusivat toiset.

Esteriä kauhistutti. Hän oli aikansa taikauskon alainen ja hänestä tuntui, niinkuin hän uhkamielisesti olisi kiussannut pahoja haltijoita ja ajattelemattomalla lupauksella sitoutunut mieheen, jonka paljas nimi jo häntä kauhistutti. —

*) Vaarallisia matalikoita Pohjanlahdessa.

Juokse, Eerikki, juokse! — kuiskasi hän kimnasistille, joka seiso i hänen vieressään. — Riennä kotiin meille, ja sano Jumalan tähden, ett'ei kukaan saa antaa Gastille minun punaista huiviani.

Eerikki juoksi.

Samassa syntyi hälinä, joka etelätullista levisi aina Korsholman valleille asti. — Kuningas tulee! Kuningas tulee! — kuului kaikkein huulilta.

Vaunut ajoivat kaupunkiin. Se oli maaherra, joka ajoi edellä ottaakseen vastaan hänen majesteettiaan residenssin portilla. Hänen rinnallaan istui ylhäinen, komean näköinen herra. Kansa päätti, että se oli maan isä itse, ja alkoi hurrata. Maaherra tervehti ja viittaili, hänen seuralaisensa tervehti ja viittaili joka haaralle, niinkuin hänkin. Kansa hurrasi yhä hurjemmin, tunki tielle, niin että vaunujen täytyi pysähtyä, ja alkoi riisua hevosia, vetääkseen vaunuja maaherran asuntoon.

Virta vei Ester Larssoninkin mukanaan ja kohta oli hän vaan muutamia askelia vaunuista. Turhaan huusi maaherra, että tämä oli erehdys, ja että hänen majesteettinsa vasta illalla saapuisi. Häntä ei kuultu, vaahtoiset hevoset riisuttiin, kansa oli hurjana ihastuksesta, satoja käsiä ojentui yht'aikaa vetohihnoinhin tarttuakseen. Kaikki tämä tapahtui muutamissa minuuteissa. Ei kukaan huomannut, että Ester Larsson oli vajonnut voimatonna katuvierellä olevalle hirsiläjälle.

Nyt hyppäsi tuo outo herra alas vaunuista, tunki väkijoukon läpi, sysäsi syrjään muutamia tanakoita merimiehiä, jotka välttämättömästi olisivat tahtoneet nostaa hänet olkapäilleen, ja seiso i samassa tuon uuvahtaneen tytön vieressä. — Rohkeutta Ester! — kuiskasi hän äkisti. — Tästä päivästä alkaen voi ainoastaan kuolema meidät eroittaa!

Ester kuuli jokaisen sanan, ja ne sattuivat kuin puukonpistot hänen sydämmeensä, mutta hän ei kyennyt vastamaan. Eikä siihen ollut aikaakaan, joukko tunki päälle, maaherra läheni, tarttui seuralaistaan käsipuoleen ja niin kävelivät molemmat — sittenkun kansa viimeinkin oli saatu huomaamaan erehdyksensä — ilman sen enempiä esteitä, vaikkakin väkijoukko yhä heitä ällisteli, Korsholmaan.

Kolme kosijaa.

Nyt vasta Ester tointui. Hän oli taas nähnyt hänet, jonka tähden hän niin kauvan oli kärsinyt petettynä, unohdettuna ja hyljättyinä. Hän oli tuntenut kreivi Kaarle Viktor Bertelsköldin; hän se oli, hänen olivat nuo kauniit, leppeät siniset silmät — nuo silmät, jotka samalla voivat olla niin petolliset! — hänen oli tuo ennen muinoin niin armas ääni — hänen nuo huulet, jotka niin hyvin osäsivät valhetella ikuista rakkautta! — ja hän oli kehottanut Esteriä rohkeuteen, oli sanonut, että vaan kuolema nyt voisi heitä eroittaa — hän, joka oli pettänyt ja jo ammoin aikoja sitten oli toiseen puolisoon sidottuna! Oliko tämä pilkantekoa? Oliko tämä teeskentelyä? Ester ei tiennyt sitä, mutta kumpikin mahdollisuus tuntui hänestä musertavalta. Vaan oli miten oli, — julmaa se kumminkin oli, ja Ester tunsii, että nuo sanat, jos ne vielä toistamiseen lausuttaisiin, välttämättömästi tuottaisivat hänelle kuoleman.

Hän tahtoi rientää kotiinsa, mutta hänen tiellään seisoi nyt kapteeni Gast, heiluttaen riemuiten kädessään hänen punaista huiviansa.

— Tässä on huivi, neitoseni, — huusi hän, — ja minä otan kaikki tässä seisovat todistajiksi siihen, että kello oli neljännessä yli yhdeksän, kun lähdin ratsastamaan, ja oli vielä seitsemän minuuttia vailla puolesta, kun palasin tänne tämä viiri kädessäni. Kahdeksan minuuttia, neitoseni, ja kymmenen oli minulla lupa viipyä. Minulla on ollut myötätuuli, niinkuin näette, tullen ja menen. Nyt olette ottanut pestin ja kirjoittanut kontrahdin alle. Mastot ja märssyt, nyt on neitsyt Larsson minun sydänkäpyseni! Sunnuntaina kuulutetaan meidät kolme kertaa yhteen menoon, se on laissa niin kirjoitettuna, sillä Toivo on valmis purjehtimaan, ja minä otan hänet mukaani.

Ester ei huolinut vastata, vaikka nuo sanat häntä uudelleen kauhistuttivat. Eerikki Ljung, joka oli tullut kovin myöhään ja nyt juoksusta palavissaan palannut takaisin, tarttui häntä käsivarteen ja lykkäsi kapteenin syrjään.

— Ruori alas, moukka, — kiljui merihärkä, — eläkä rohkenekaan ottaa minun ruusunnuppustani, muuten paha sinut perii! Minua ei kukaan pysäytä, saamatta vettä kokan yli!

Näin sanoen tunki hän taas esiin saalistaan kaapatakseen. Eerikki töyttäsi häntä niin tuimasti rintaan, että hän

horjahti taapäin; mutta samassa tunsi poika pistävän kivun oikeassa käsivarressaan, niin kuin sanotaan sähköisen anke-
riaan turruttavan sitä, joka siihen koskee, ja heti sen jälkeen riippui käsi hervotonna hänen kupeellaan.

— Olkoon siinä täksi kerraksi! Palajan kohta taas kosimaan, — jupisi kapteeni Gast.

21. Kihlaus.

Sill'aikaa kuin uskolliset vaasalaiset hurrasivat luullulle kuninkaalle, oli valtiopäivämies Larsson peräytynyt omaan kammariinsa ja levähti siellä tunnin ajan. Hän oli vanha ja tuo juhlallinen puhuminen oli häntä väsyttänyt. Luonto vaati omansa takaisin tältäkin tarmokkaalta mieheltä, jota ei mikään näyttänyt voivan lan-
nistaa. Hän ei mielellään näyttänyt ihmisille yhä enenevää raihnaisuuttaan; ei kukaan tiennyt, kuinka väsyneenä ja rauenneena hän lepäsi kovalla vuoteellaan. Ainoa, jolla tässä ja kaikessa muussa oli hänen täydellinen luottamuksensa, — hänen tyttärensä Ester — oli tällä kertaa, naimistuumasta säikähtyneenä, vasten tavallisuutta jättänyt hänet yksin.

Tämä teki vanhuksen äreäksi ja katkeraksi. Hän tunsihe yksinäiseksi ja hyljätyksi, — hän, joka kaiken elin-
aikansa oli luottanut omiin voimiinsa ja ollut aina mies kan-
tamaan niin monta murhetta. — Herra, — huokasi hän, — ota pois palvelijasi täältä; hänen omaisensa ovat hänet hyl-
jänneet. Vanha kuivettunut honka hän on, vanhuuttaan kaa-
tunut tuulettomaan metsään, eikä kelpaa enää rakennus-
puuksi mihinkään tässä maailmassa. Välinpitämättöminä
seisovat kasvavat puut ja vahvat rungot hänen ympärillään; hän näkee nurmen vihannoivan ja kukkasten puhkeavan laaksossa, mutta sammalta kasvaa hänen ytimelleen, ja hän lepää kuivettuneena lakastuneine oksineen, rytöpuuna ihmisten tiellä.

Nyt aukeni ovi hiljaa ja hänen tyttärensä astui sisään. Hän oli kalpea ja itkettynyt, mutta vanhus ei sitä huomannut; hän oli itsekäs mies, oli kaikkina aikoina ajatellut omaa täydellisyyttään, omaa lujaa, rehellistä tahtoaan, omia surujaan ja vaivojaan, ja kaikessa siinä jalossa, mitä hän oli ajatellut, kaikessa hyvässä, mitä hän oli maansa, sukunsa ja lastensa eduksi vaikuttanut, kaikessa siinä oli hänen sydämensä salainen peili kuitenkin lopulta näyttänyt hänelle hänen oman kuvansa.

— Kuinka on laitanne? — kysyi Ester, hän, joka nyt eli ainoastaan muiden onnen vuoksi.

— Lopen kulunut — hyödytön — unohdettu, kuin vanha työhevonen, joka ei parempaa ansaitse kuin että häntä kurikalla otsaan isketään, ett'ei enää rehuja kuluttaisi ja ottaisi muilta tallisijaa, — vastasi isä äreästi.

— Minä luulin sen tekevän teille hyvää, kun näitte, kuinka kaikki teitä kunnioittavat ja ovat kokoontuneet tänne teidän syntymäpäiväkseenne, — sanoi tytär.

— Minua kunnioittavat? Niin, saadakseen periä jonkun repaleen. Mutta siinä he pettyvät. Täällä ei ole enempää kuin minkä Lauri tarvitsee, — ja sinä, tyttö. Sinä juokset pois vanhan isäsi luota, sill'aikaa kuin hän sinua ajattelee.

— Antakaa anteeksi, isä kulta! Minua niin pelotti, — minua niin suretti se, mitä äsken sanoitte.

— Lauri tarvitsee varoja jyväkauppaa varten, — jatkoi ukko, huolimatta kuunnella Esterin vastausta. — Ilman rahaa ei hän voi liikkua, ja tilinpäätös osoittaa, että me taas olemme saaneet tappiota. Toivo yksinään purjehtii rahaa taloon; Gast, eikä kukaan muu, munii kultaa. Mutta kuta enemmän Toivo ansaitsee, sitä enemmän täällä vuotaa ulos toisia teitä. Muut kapustat joutuvat haaksirikkoon toinen toisensa perästä, tervan hinta alenee, voin hinta alenee, ja me menetämme kaupassa talonpoikain kanssa. Minä sanon sinulle, Ester, tässä ei kelpaa ruveta taloa jakamaan. Kaikki, mitä minulla on, sen olen itse ansainnut; minä annan sen kenelle tahdon. Lauri tulee sen saamaan; testamenttini on tuolla rauta-arkussa. Bertel on kirkkoherra, hän voi hoitaa itsensä, ja sinä, Ester, saat kunnan myötäjaiset sentähden, että olet hoitanut vanhaa isääsi. Muuten saat sinäkin ajatella tulevai-

suuttasi, lapseni, ja sentähden tahdon, että vihdoin viimeinkin menet naimisiin. Sinä olet jo vanha tyttö; jo on aika, että saat kelpo miehen.

— Minä tyydyn isäni tahtoon, — vastasi Ester nöyrästi. — Yksi tunti — tai oikeammin muutammat sanat — olivat muuttaneet hänen mielensä. Mikä vastikään oli näyttänyt hänestä onnettomuudelta, siitä oli nyt tullut hänelle pelastus.

— Hyvä on, — sanoi isä, ikäänkuin ei muusta olisi voinut olla puhuttakaan. — Kutsu tänne Penna; minä tahdon tehdä tilini tämän maailman kanssa, enkä jouda vitkas-telemaan.

Penna tuli.

Vanhus oikasi selkänsä eikä näkynyt hänessä enää merkkiäkään hänen vanhuutensa raihnaisuudesta. — Poikani, — sanoi hän arvokkaasti; me olemme eläneet pitkällisessä viholisuudessa ja se on ollut synty Jumalan ja ihmisten edessä. Se on nyt, Jumalan kiitos, loppunut, ja koska minä muuten tiedän sinut kunnolliseksi ja kelpo mieheksi, niin kysyn sinulta vielä kerran: tahdotko kutsua minua isäksi ja ottaa tyttäreni Esterin vaimoksesi?

Penna oli niitä miehiä, jotka eivät koskaan osaa ajatella näin pitkälle omin päinsä. Hän katsoi jäykästi tuohon arvokkaasen äijään, katsoi sitten kukoistavaan ja kauniiseen naiseen, jota hänelle tarjottiin ja vastasi, vähän aikaa aprikoituaan, miehevästi: *tahdon*.

— Anna hänelle, kätesi, lapseni, — sanoi ukko. — Niin — nyt olette kihlatut. Minä annan tyttärelleni pito-vaatteita, liinavaatteita, täydellisen huonekaluston, kuusi lypsävää lehmää, sata tynnöriä suoloja ja neljätuhatta taaleria myötäjäisiä. Tyydytkö siihen?

— Tyydyn, — vastasi Penna. — Kyllähän hän oli toivonut saavansa paljon enemmän, mutta ei rohjennut antaa kieltävää vastausta.

— Muuten, — jatkoi Larsson, — on minulla Hampurin pankissa talletettuna kymmenen tuhannen taalerin pääoma, josta jälkeläiseni suoraan alenevassa polvessa saavat kantaa korot, jos voivat todistaa olevansa suurimmassa puutteessa. Mutta muuten pitää tämän pääoman kasvaa korkoa korolta sata vuotta siitä kuin rahat talletettiin, jolloin se on

käytettävä sillä tavoin kuin testamentissani on määrättyinä. Lupaatko, ett'et tästä kohdasta etkä muistakaan testamentin säädöksistä nosta mitään riitaa ja rettelöä?

— Lupaan, — vastasi Penna.

— Uskon sanoihisi niin kuin kunnan miehen, — sanoi vanhus. — Ole hyvä mies vaimoasi kohtaan, Penna; hän on kelpo nainen kaikissa askareissaan, ja sydän on hänellä kuin kullasta. Ett'ei olisi mitään salattua välillänne, tulee minun sanoa sinulle, että hän nuoruudessaan oli joutua erään ylhäisen herran pauloihin.

— Isä hyvä! — puuttui Ester puheeseen.

— Minä sanon, — jatkoi vanhus, — että hän on ollut lankeamaisillaan ja minulle suuren surun tekemäisillään, mutta Jumalan kiitos, hän on päässyt siitä kunnialla, ja minä annan hänet sinulle puhtaana ja tahratonna. Et koskaan saa sanoa hänelle siitä pahaa sanaa! Hän ei ole sittemmin enää nähnyt viettelijäänsä ja hän kiroaa häntä sydämmessään.

Ester peitti kasvonsa käsiinsä.

— Nyt tiedät, mitä sinun tulee tietää, — sanoi Lars-son, — ja nyt on kaikki selvillä meidän välillämme. Mene nyt poikani; Jumala siunatkoon teitä. Mitä siihen tulee, että olette orpanukset, niin hankin teille kuninkaan oman luvan avioliittoonne. Tulevana sunnuntaina teidät kuulutetaan Waasan kirkossa, ja kaksi viikkoa sen jälkeen ovat hääne, jos elän niin kauvan.

Penna, joka tämän selityksen alussa oli seisonut silmät selällään, näytti olevan tyytyväinen ja tahtoi nyt esiintyä rakastettavana sulhasena. Hän tiesi kyllä, — sanoi hän, — että ukkovaari asettaisi kaikki oikein päin. Myös tiesi hän, ett'ei Ester ollut mikään kaupunkilaisvauva, vaikka oli saanutkin vähän enemmän oppia kuin hänen tuleva miehensä, ja hän tulisi kyllä viihtymään Perttilän uudessa tuvassa. Hänen mielensä tulisi kyllä käymään hyväksi hänen katsellessaan niitä kahtatoista kaunista lehmää, jotka olivat niin lihavia, että karva kiilsi, ja nyt niitä tulisi olemaan kahdeksantoista, ja maitohuone siellä oli myös ja uudet koreat hyllyt ja hulikat, ja sitten saisi hän ajaa Pokella, jonka vertaista ei ole koko Suomenmaassa, sillä Poke on unkarilaista rotua, sen kantaisän nimi oli ollut Bogatir, ja hän saisi ratsastaa milloin haluttaisi, se olisi mieleen Pennasta, joka oli ollut

husaarina. Tuota ylhäistä herraa Esterin ei tarvitsisi pelätä; herra kyllä kavahtaisi vanhaa husaarin sapelia, joka ei vielä ollut tuppeensa ruostunut. Sitten Penna kertoilisi hänelle kaikki merkilliset nuoruutensa seikkailut Unkarin aroilla ja kertoisi suuresta Eugén prinsistä ja . . . Niinpä niin, heidän onnestaan ei tulisi muuta puuttumaan kuin että Penna vielä kerran saisi nähdä entisen rakkaan herransa, kreivi Bertelsköldin, ja kutsua hänet häihinsä. — Mitä appi siihen sanoo?

Larssonin harmaat kulmat rypistyivät tuimiksi. — Tyhmää lorua! — vastasi hän.

Penna loukkautui mielessään. Niin tyhmää se ei suinkaan ollut, arveli hän, koska kreivi oli pelastanut hänet turkkilaisten vankeudesta, ja koska hän oli ollut hyvä herra, jota Penna oli uskollisesti palvellut kahdeksan vuotta.

— Jumalan kiitos, että se herra on toisella puolen meren, muuten saattaisit tehdä suuremman tyhmyyden kuin itse voit käsittääkään, — sanoi Larsson.

— Niin, — sanoi Penna pelkäämättä, — jos kreivi sanoo minulle: Istvan — sillä se oli nimeni siihen aikaan — Istvan, tuossa on meri, hyppää siihen, poikaseni! — niin saa appi olla varma siitä, että paikalla hyppään. Ja jos hän sanoo minulle: Istvan, sinä voit antaa minulle Perttilän talon ja taas ruveta minun ratsurengikseni ja ruokota minun Bogatiriani, sillä sitä ei osaa kukaan muu tehdä niinkuin sinä, ja se ymmärtää, kun sinä vihellät ja tulee tulista laukkaa luoksesi, vaikka olisi sinusta peninkulman päässä, niinkuin kerta tapahtui Vähänkyrön metsässä, — niin, appi, silloin vastaan minä: ottakaa kaikki tyyni ja minut päällisiksi! Herraa semmoista ja hevosta semmoista en saa enää ikänäni.

— Mutta jos hän sanoo sinulle: Istvan, anna minulle vaimosi! — jatkoi vanhus, terävästi katsoen häneen.

Penna käsitti tämän hienoksi leikkipuheeksi, vilkutti viekkaasti silmiään ja sanoi: — Ei minun herrani pahimpia ollut. Mutta jos hän sattuisi sanomaan siihen suuntaan, tietääkö appi, mitä siihen vastaisin?

— Sinä vastaisit: tietäkää huutia!

— Ei, minä lataisin vanhan ratsupistoolini kahdella pienellä luodilla, pistäisin sen herrani käteen ja sanoisin hänelle: tässä on minun vaimoni, — ottakaa hänet, mutta ensin ampukaa minua otsaan; silloin on kaikki niinkuin olla pitääkin.

— Se on koiran uskollisuutta eikä vapaan miehen! — ärjäsi vihastunut vanhus. — Ja mokomalle orjalleko minä annan tyttäreni! Mutta . . . olkoon niin. On vielä yksi, jolla myös on sananvaltaa siinä asiassa, ja se on sinun vaimosi, Penna! Tiedätkö, mitä hän vastaisi? Hän astuisi teidän molempain väliinne ja antaisi luotisi sattua omaan rintaansa. Olenko sinut ymmärtänyt, tyttäreni?

Ester nyökäytti surullisesti päätänsä.

— Niinpä saat olla huoleti, — vastasi Larsson. — Semmoista ei toki, Jumalan avulla, tulle koskaan tapahtumaan. Menkää, lapseni, ja rukoilkaa Korkeinta joka päivä, ett'ei hän johdattaisi teitä kiusaukseen.

Kihlatut menivät. — Sukuni ei ole pilautuva, — mutisi Larsson itsekseen.

Kohta sen jälkeen astui kapteeni Neptunus Gast sisään.

Hän oli koreaksi puettu ja kukoistava, jommoisena vast'ikään näimme hänet harjoituspaikalla, ja kopeaa itseensä tyytyväisyyttä osoitti hänen kömpelö käytöksensä.

— Vaari Larsson . . . aloitti hän jonkunlaisella juhallisuudella.

— Mitä nyt? — sanoi vanhus kuivahkosti. — Onko Toivo valmis purjehtimaan, tahtooko Gast muonaa? Menkää Lauri poikani luo, hän hoitaa asioita. Mutta elkää toista kertaa syöttäkö laivaväelle ummehtuneita ryynejä, elttäunutta voita ja homehtunutta leipää. Gastin pitäisi itsensä parhaiten tietää, että merellä tarvitaan kelpollista ravintoa.

— Herra valtiopäivämies! — alotti kapteeni uudestaan.

— Mitä nyt? — ärjäsi taas vanha porvarikuningas. Milloin minusta on herra tullut, minusta? — Kunniallista porvaria sanottiin silloin vielä tavallisesti *vaariksi* ja hänen vaimoan *muoriksi*.

— Ei olekaan nyt Toivosta puhe, — tai oikeammin sanoen *minun* Toivoni on nyt valmis purjehtimaan! — jatkoi kapteeni, kooten kaiken rohkeutensa. — Vaari on kenties huomannut, että minä kotvan aikaa olen luovailnut erään ihmisen vanavedessä. Ja nyt tulen minä kosimaan kunnioitettavaa ja siveätä neitsyt Esteriä ja anomaan häntä avioliittomokseni, siihen on minulla varoja.

— Vai niin — sanoi Larsson kuivasti. — Noh, siispä saatan vastata teille yhtä lyhyesti, että saatte ajaa mokomat

houreet mielestänne vanhoilla päivillänne. Ei kelpaa, että paikattu pikiröijy rupee tyttöjen narriksi.

— Minä sanon, että siihen on minulla varoja, — jatkoi kapteeni pelästymättä. — Ja koska tiedän vaari Larssonin pitävän äyristä kiinni, niin saatte panna merkkikirjaan, että minussa on miestä ostamaan Toivo ja kaikki teidän laivanne lastineen päivineen, ja jos ette usko minua, niin näytän

teille velkakirjani ja nassakkani hollantilaisine kultalintuineen, ne kilahtavat hiukan paremmin kuin teidän rahamerkinne, vaari Larsson. Sentähden huudan: priki, ohoi!

— Kiljukaa merellä, mutta pitäkää suunne kiinni täällä sisällä. Ei kannata vanhoja variksia ruudilla ampua. Tyttöreni on toisen morsian tästä päivästä alkaen, ja hänen miehukseen tulee Benjamin Perttilä.

— Väkipyörät ja plokkit! Ajakaa se koira ovesta ulos, ennenkun kadutte, vaariseni! Minä olen pestannut tytön ja minä otan hänet mukaani! — karjui kapteeni.

— Mies! Tiedätkö, ketä puhuttelet?

— Tiedän kyllä, tiedän, että puhuttelen miestä, joka saa kiittää minua kaikesta, mitä hänellä nyt on ja joka ilman minua on laivarottaa köyhempi ennen vuoden kuluttua. Kirjoittakaa merkkikirjaan, vaari Larsson, että kaikki teidän onnenne riippuu minusta. Ilman minutta menevät kaikki asianne hiiteen. Mutta minun kädessäni on onni, ja minä voin tehdä teidät vielä seitsemän kertaa rikkaammaksi kuin olette.

Kaikessa tässä oli jotain totta, joka pani vanhuksen miettimään ja saattoi hänen tuleen syttyneen vihansa hiiltemään. Hän ei peräytynyt, mutta ei tahtonut myöskään teurastaa kukkoa, joka muni hänelle kultamunia. Hän jatkoi sentähden, antamatta hävyttömän palvelijan huomata voitonsa.

— Onni ja onnettomuus ovat Herran kädessä. Ja minä neuvon Gastia pitämään suurta suutaan pienempänä. Minua te ette voi peloittaa kerskauksillanne; mutta te voitte saada viskaalin niskoillenne, sillä yksinkertainen kansa sanoo teidän lupautuneen paholaiselle, ja laissa on kirjoitettu, että noitus rangaistaan kuolemalla. Teidän oma laivaväkenne on valmis tekemään kanteen teitä vastaan siitä, että yksi mies on aina hukunut joka matkallanne, ja nyt viimeksi Abraham Långvik, jota he kutsuivat Långpytsiksi. Väistäkää vihuria mies, ennenkun otatte vettä sisään tuulen alta.

— Minäkö huolisin siitä, mitä ihmiset sanovat! Minäkö huolisin siitä, mitä laki tuomitsee! Minä purjehdin kaikissa tuulissa. Minä purjehdin matalain ja kallioiden yli, joissa kaikki muut laivat ovat särkyneet. Minä kulen kuivin jaloin meren yli. Minä ojennan käteni tyhjään ilmaan ja vedän sen takaisin kultaa täynnä! Minuun ei tohdi kukaan koskea; jos joku koskee minuun, niin hän on hukassa; jos hän puhuu pahaa minusta, niin on hänen loppunsa tullut. Vanha Peterson tarttui minua rintaan ja suistui laivasta Itämereen. Kajuutanvahti matki minua, ja seuraavana päivänä söi hän rotanmyrkyä. Långpyts sepitti minusta valejuttuja ja sai kanuunan palasen otsaansa. Kaikki onnistuu minulle; kahden

vuoden kuluttua ostan Waasan ja siirrän sen Brändöhön. Minä voisin anastaa teidän kartanonne ja kaikki mitä teillä on, mutta mastot ja märssyt, käy säälikseni niin kunnan miestä kuin te olette olleet, ja sentähden pyydän vaan tytärtänne ja teen teistä kaikkein porvarien keisarin, sen sijaan, että tähän asti olette olleet vaan paljas kuningas.

Hän vaikeni ja koetti tarkastaa sitä vaikutusta, minkä luuli tehneensä. Mutta vanhasta porvarikuninkaasta oli mahdollon saada selkoa. Ei liikahantanut ainoakaan piirre hänen kasvoissaan, vaikka kyllä jokainen, joka tunsu hänet tarkemmin, olisi voinut sanoa, että hän aikoi viekkaudella voittaa tuon vaarallisen miehen.

22. Kapteeni Gastin kertomus.

— **T**ahdon kysyä teiltä jotain, — sanoi Larsson kapteeni Gastille. — Milloin te aiotte heretä kerskailemasta?

— Minä en koskaan kerskaile! — huudahti kapteeni. — Toivon menestys osoittaa parhaiten, kerskailenko?

— Teillä on aina ollut tuulta purjeissa ja onni matkoillanne. Mutta huomenna voitte saada vastatuulen ja jonakin kauniina päivänä voitte te menettää sekä laivan että miehistön.

— *Minä* en saa koskaan vastatuulta, *minä* en voi koskaan joutua haaksiriksoon, — vastasi kapteeni Gast hyvin varmasti.

— Se on vaan joutavaa jaaritusta, kaikki voi kääntyä pahaksi.

Kapteeni naurahti ylenkatseellisesti.

— Sanalla sanoen, minä luulen että tuo kaikki tyyni on valetta.

— Valettako?

— Niin, te itse uskotte omia tyhmyksiänne ja tahdotte sitten syöttää niitä minullekin.

— Voisin kyllä sanoa valtiopäivämiehelle jotain. Voisin näyttää toteen . . .

— Te ette voi mitään toteen näyttää.

— Voinpa.

— Ette voi, sanon minä. Te olette narri ja kerskailija, ja semmoista en tahdo vävykseni.

— Saanko tyttärenne, jos voin näyttää toteen, että minulla on onni vallassani? — kysyi kapteeni vähän aikaa epäröityään.

— Se olisi onnea onnen päälle. Mutta jos te kaikissa onnistutte, niin kai onnistutte kosinnassannekin. Minkä näköinen on se kapine, jota te kutsutte onnenne todisteeksi?

— Se on siinä, jos näyttää tahdon.

— Pitäkää lorukalunne, minä en huoli siitä ja pysyn mielipiteessäni, että te olette suuri lörpöttelijä.

— Minä lörpöttelijä!

— Juuri te.

Kapteeni Gast taisteli silminnähtävästi itsensä kanssa, pisti useita kertoja kätensä poveen, mutta veti sen aina heti takaisin niinkuin olisi sormensa polttanut. Viimein sanoi hän:

— Lupaatteko, ett'ette kenellekään ihmiselle puhu siitä, niin sanon, kuinka asianlaita on.

Juuri tähän tahtoi Larsson tulla. Mutta hän vastasi välinpitämättömästi: — Voinhan tuon luvata. Ei se kuitenkaan ole muuta kuin lorun lorua.

— Se nyt on niin — kertoi kapteeni vastahakoisesti — että minä olin hiukan hunningolla, niinkuin valtiopäivämies tietää . . .

— Sen tietää Jumala ja koko maailma, — vastasi Larsson.

— Silloin sattui niin, — jatkoi Gast, — että tuuli kantoi minut juomaretkille erään rappiolle joutuneen rentun kanssa nimeltä Kalle Sager ja join minä viikon tai pari, kunnes laiva lakkasi odottamasta. Sen luovin perästä olin juuri kuin loppuni viimeisellä nikamalla. Olin ryyppännyt kaiken taklaasini: lakin, röijyn, liivit, saappaat, sukat ja viimein möin paitani pahanpäiväiseen ryyppyyn; enempiä ei tahtonut kukaan siitä antaa. Repaleiset pikipöksyni oli minulla vielä jäljellä siitä syystä, ett'ei kukaan huolinut niitä lahjaksikaan. Mutta nyt tuli syksy ja alkoi olla hiukan koleata nukkua

porttikäytävissä. Kolmeen päivään en ollut syönyt muuta kuin muutamia poisnakatuita sillinpyrstöjä, jotka poimin maasta Kornhamnin torilla. En kestänyt sitä tyrskyä, vaan sairastuin. Hyvästi, vanha pikinahturi, sanoin minä itselleni; onnea matkalle, taitaa olla parasta, että nostat ankkurisi ja lähdet näiltä vesiltä. Mutta kas, silloin näin unta.

— Päissäsi, tietysti.

— Minusta oli niinkuin joku ylhäinen herra olisi tullut luokseni ja sanonut minulle: Tahdotko elää ja viettää hyviä päiviä tässä maailmassa? — Sama se minulle, vastasin minä, olen saanut selkääni jo tarpeeksi elämäni päivinä; nyt aion nostaa purjeeni. — Mutta jos lupaan tehdä sinut rikkaaksi ja komeaksi? kysyi hän. — Sepä olisi hiiden outoa sille, joka imeskelee sillinruotoja, arvelin minä. — Hyvä, sanoi hän, mene yöllä kello kolmen aikana Mestari Samulin kujalle, niin saat nähdä. — Samassa meni hän tiehensä, niin että ratisi vanhassa vajassa, jossa viluissani makasin, lähellä Skanssitullia, jossa hirttopaikka on. Heräsin ja tunsin tulikiven hajua kajuutassani. Vai niin, ajattelin minä, jos olet niitä miehiäsi, niin en otakaan pestiä sinulta; ennen menen pohjaan painolastineni.

— Mutta Gast otti kuitenkin pestin.

— Makasin, niinkuin jo sanoin, ja palelin kuin märkä koira, hampaat kalisivat suussani, ja minä jyrsin tuohta haloista; siinä oli illalliseni. Nyt kuulin kellon Jaakopin kirkontornissa lyövän kahtatoista, lyövän yhtä, lyövän kahta, ja kun se oli puolivälissä kolme, silloin alkoi kaikkia ankkuriketinkkejä repiä ja riuhtoa niin, ett'en enää kauvemmin voinut pysyä paikoillani. Laskin sumussa ja pimeässä satamasta ulos, ja ennenkun aavistinkaan, olin minä Mestari Samulin kujalla. Kello löi kolme.

— Ja nyt kolkutitte kapakan oveen?

— Siellä oli siihen aikaan jonkunlainen siistimpi kapakka, jossa suurten herrain palvelijain oli tapana pelata pois herrainsa rahoja. Sieltä näkyi valoa ikkunaluukun raosta ja tuntui häränpaistin hajua, mutta minä seisoin ulkopuolella ja ajattelin: joka nyt istuisi tuolla sisällä lautasellinen sianlihaa toisella ja maljallinen lämmintä totia toisella puolella! Juuri siinä seisoessani ja koettaessani ahmia vat-sani täyteen tuota paistinhajua, kuului sisältä kauhea jytäkkä,

ja minä ymmärsin että siellä tapeltiin. Eikä kestänytkään kauvan, ennenkun sieltä syöksi ulos miehiä kiljuen ja kiroillen. Minä kömmin likimmäiseen porttisuojaan, mutta en ollut siellä seisonut kahden minuutin aikaa, ennenkun eräs mies tuli hyökäten perässäni, ja kun hän tuli kolmen askeleen päähän minusta, tuupertui hän maahan kuin siipeen ammuttu kalalokki. — Auttakaa minua, huohotti hän, ja samassa juokisivat muut vejarit ohi, huomaamatta häntä pimeässä. Siihen aikaan olin minä hiukan helläsydäminen ja minä vastasin hetikohta: olkoon menneeksi; ja sitten yritin minä kiertämään takkini hihvoja tapellakseni, mutta niitä ei tarvittukaan kääntää, sillä minä olin juonut takkini. — Jo tuli loppu minusta, ähkyi mies, minun seisoessani ja ammentaessani sadevettä hänen verta vuotavaan päähänsä. — Vähätpä tuosta, sanoin minä ja koetin kantaa häntä eräsen kapakkaan, jonka tunsin. Mutta matkalla vuoti hänestä yhä enemmän verta, ja viimein pyysi hän minua hinaamaan itseään Skeppsbron kivilaiturille. Minä kuolen, uikutti hän, ja se on sinun syysi, sinä kirouksen kapine.

— Vai niin, — virkkoi Larsson välinpitämättömästi.

Kapteeni huokasi syvään ja jatkoi:

— Kuullessani miehen vaikeroivan tulin ajatelleeksi näkyäni vajassa Skanstullin luona ja kysyin mitä hän tarkoitti. — Isännälläni oli eräs onnenkapine, — puuskutti tuo onneton, — jonka hän pudotti eräänä päivänä kammarinsa lattialle. Seuraavana päivänä löysin minä onnenkalun lattian raosta, en antanut sitä kuitenkaan takaisin, vaan pidin sen päästäkseni yhtä rikkaaksi kuin isäntäni oli. Ja rikas minusta on tullut ja kaikki minulle onnistuu; mutta sitten tein sen, jota ei saa tehdä, jos tahtoo säilyttää onnenkalua, ja niin karkasivat pelitoverini tänä yönä kimppuuni, voitettuani heiltä kaikki, mitä heillä oli. He ovat lyöneet pullonsa rikki minun päähäni, ja nyt on loppuni tullut. Mutta ei ikänä ole enää tuo pahas syntisiä ihmisiä kiusaava, — sanoi hän, ja samassa tahtoi hän nakata jotain virtaan, mutta hänen kätensä oli niin heikko, että kalu putosi alimmalle portaalle, niin että kivet helähtivät. Merkitsin mieleeni paikan, mihin onnenkalu putosi ja luovailin sen jälessä, kunnes sen löysin. Mutta kun koetin herättää miestä kysyäkseen häneltä, mitä ei saanut tehdä, ettei onneaan menettäisi, niin oli hän jo mennyt kaiken maailman

tietä. Nähtyäni, ett'ei hän enää liikkunut, tuntui minusta kuin olisi laine Pohjanmeren vettä selkääni huuhtaissut ja minä nostin kaikki purjeeni painuakseni pakoon palovartijoita, jotka tulivat Österlångkatua pitkin. Ja nyt löi kello neljä aamulla.

Näin puhuttuaan pyyhkäsi kapteeni hikeä otsaltaan, ollen melkein kuin pahantekijän näköinen, joka vasten tahtoaan on pakoitettu tunnustamaan rikoksensa. Vanhan Larssonin kylmät, viekkaat, läpituokevat silmät kammottivat häntä. Hän jo nähtävästi katui, että oli paljastanut itsensä. Mutta kun se nyt kerran oli tehty, jatkoi hän puolustelevasti:

— Katketkoot kaikki taljat ja touvit, jos olen tehnyt muuta kuin mitä kuka kunniallinen mies hyvänsä olisi minun sijassani tehnyt. Olen korjannut talteen kalun, joka oli jaloissani, enkä sen vuoksi suinkaan ole ottanut pestiä mustalta kapteenilta. Voinko minä siihen mitään, että siitä alkaen asiani ovat hyvin menestyneet? Samana aamuna koh-tasin minä Skeppsbron sillalla muutaman vanhan kojutoverin, joka otti minut laivaansa, antoi minulle vaatteita ja antoi minun syödä vatsani täyteen, mikä ei ollut tapahtunut kah-teen viikkoon. Kun herkesin juomasta, oli minulla myötäinen tuuli kaikissa purjeissani. Nyt tietää valtiopäivämies, kuinka asianlaita on, ja nyt voitte hyvällä omallatunnolla antaa minulle tytön.

— Annetaan sen asian olla vielä toistaiseksi, — vastasi Larsson. — Te olette kertonut minulle tapauksen, mutta kuka takaa, että siinä on ainoatakaan totta sanaa? Anta-kaapa tänne se, jota kutsutte onnenkaluksenne, että kerran-kin saisin minäkin nähdä, miltä semmoinen näyttää.

Kapteeni nauroi. — Ei, taattoseni, — sanoi hän, — teidän kettunne ei pure minun hanheani. Ei, ei vanhaa lai-varottaa niinkään vaan petetä.

— Mutta ettehän tahtone, että minun pitää näin vaan umpipäähän uskoa sananne tosiksi. Kuka oli se mies, joka lyötiin kuoliaaksi pelihuoneessa, ja kuka oli hänen isäntänsä?

— Sitä en tiedä, se ei kuulu minuun; yö oli pimeä; minun oli mahdoton tuntea vennon vierasta miestä.

— Mutta te saitte kumminkin kuulla sen seuraavana päivänä. Tukholmassa puhutaan monesta vähäpätöisemmäs-täkin asiasta, saati sitten kun mies löydetään murhattuna laivarannasta.

— Vantit ja partuunit! sanon minä. Minä en ole mitään kuullut.

— Eihän Gast itse liene lyönyt miestä kuoliaaksi?

— Kuulkaapa, valtiopäivämies...

— Hiljaa, minä en sano mitään, minä vaan kysyn kaikessa ystävyydessä. Ette siis tiedä ensinkään mitään muuta miehestä tai hänen isännästään?

— En mitään, johan olen sen sanonut.

— Vannokaa se!

— Niin totta kuin Jumala minua auttakoon hengen ja ruumiin puolesta, en minä tiedä siitä asiasta mitään sen enempää kuin minkä jo olen sanonut.

Larsson naurahti tavalla, joka toisesta ei ollut mieleen. — No, — sanoi vanhus, — koska Gast on kertonut minulle sadun, niin minä kerron teille vuorostani toisen. Oli kerran noita jossain Saksanmaalla, joka rupeesi muuttamaan nauriin varsia prinsseiksi ja ritareiksi. Nämä ylhäiset herrat ylvästelivät jonkun aikaa kaikessa komeudessaan, mutta kun kaikki varret alkoivat syksyllä lakastua, kitistyivät nuo ylhäiset herratkin, jotka eivät muuta olleet kuin nauriin varsia, ja laihtuivat, kunnes heistä ei ollut muuta jälellä kuin nuo kauniit vaatteet. Näin on teidänkin laitanne, Gastiseni. Paholainen otti teidät ylös teidän maatessanne kuin riepu katuojassa, ja puki teidät ihmiseksi, mutta kun aika on tullut, ottaa tuo antaja omansa takaisin, ja ihmisestä tulee jälleen ihan sama repale eli nauriin varsi kuin mikä hän oikeastaan on. Gast sanoo tarvitsevansa vaan ojentaa tyhjän kätensä ilmaan, vetääkseen sen kultaa täynnä takaisin. Katsokoon hän tarkoin eteensä: se kultaa ei ole muuta kuin lakastuneita lehtiä.

Kapteeni kaivoi nahkakukkaron povitaskustaan ja pudisti sen sisällön pöydälle. Sieltä ei tullut lakastuneita lehtiä, sieltä tuli kirkkaita Hollannin tukaatteja, ja hän huusi riemuiten: — Miksi näitä kutsutte?

— Minä kutsun niitä syntirahoiksi, — vastasi Larsson kylmästi. — Vielä on nauriin varsi viheriä, mutta se on madonsyömä juureltaan. Minä tahdon auttaa muistoanne, sillä minä olin siihen aikaan Tukholmassa. Tuota murhattua miestä ei oltu ainoastaan päähän lyöty, vaan sen lisäksi vielä kuristettukin. Huomatkaa, mitä sanon: kuristettu.

Kapteeni kalpeni. — Sitä en ole koskaan kuullut, — änkytti hän.

— Murhattu mies, — jatkoi Larsson, — oli ranskalainen nimeltä Baptiste ja oli hän ollut kammaripalvelijana presidentti kreivi Bertelsköldillä, joka edellisenä vuonna ensin tuli sokeaksi ja sitten hulluksi, kun kadotti tuon onnenkalun.

— Vai niin? — kysyi kapteeni sammaltaen.

— Niin se oli, — jatkoi vanhus jäykästi. — Ja onnenkalu, jota Gast nyt kantaa kaulassaan, on pieni kuparisormus,

joka on kulkenut perintönä Bertelsköldin kreiveillä. Siitä kuulutettiin kirkkoissa, että löytäjä saisi 500 taaleria löytöpalkkaa, mutta ei ketään ilmaantunut. Tahdotteko tietää vielä jotain?

— En, sanoi kapteeni ja aikoi poistua.

— Kuulkaa kumminkin vielä yksi asia, jonka voitte panna mieleenne. Tiedättekö, mikä se on, jota ei saa tehdä, jos tahtoo säilyttää onnensa? On eräs vanha taikauskoinen tarina, joka kertoo, että sormus tuo onnea muassaan jokaiselle, joka sitä kantaa, mutta ainoastaan niin kauvan, kun ei hän vanno väärää valaa.

Kapteeni Gast valahti valkeaksi kuin palttina.

— *Ja nyt olette vannonut väärän valan!* — huusi Larsson yht'äkkiä jylisevällä äänellä.

Kauhistunut mies lankesi polvilleen ja alkoi nyyhkyttää.

— Ei siinä kyllä, että olette väärän valan vannonut, te olette myös kuristanut ranskalaisen, joka makasi haavoitettuna Skeppsbron laiturilla.

— Armoa! armoa! — änkytti kapteeni mitä suurimman kauhun valtaamana.

— Antakaa tänne se pahuus, että saan nakata sen sinne, missä ei aurinko eikä kuu paista. Se on ainoa keino, mikä nyt enää voi auttaa teitä, — huusi Larsson ankarasti.

Kapteeni kaivoi vapisevin käsin esille tuon pienen kuparisormuksen, jota hän kantoi nauhassa kaulansa ympärillä.

— Hyvä, — sanoi Larsson. — Nyt saatte mennä.

23. Kohtaus puutarhassa.

Larssonin ison pihan takana, joka melkein aina oli täynnä talonpoikia, hevosia ja kuormia, oli vähäinen puutarha, niin kaunis ja hyvästi hoidettu, että se oli ainaisena ilon aiheena kaikille niille, jotka Vaasassa kukkia rakastivat. Tämä puutarha oli kokonaan Ester Larssonin laittama, ja juuri täällä oli hänen tapansa hengähtää talouden huolista ja äreän isänsä hoidosta. Jokainen lava oli niin tasainen, jokainen polku niin hyvin puhdistettu, että oli riemu niitä katsella. Kolme osaa eli sarkaa oli omistettu hyödyllisiä kasveja niinkuin laukkaa, dilliä, persiljaa, meiramia, moiliasia, morajuuria, retiisejä ja monenlaisia hernepenkkejä varten; neljäs oli yksinomaan niin harvinaisten ja kauniiden kukkien hallussa, ett'ei kenelläkään muulla kuin rikkaalla Larssonilla ollut varaa tuottaa niitä Tukholman puutarhureilta. Sarkain

välissä oli sievästi sannoitetut polut; näiden sivulla oli ruusupensaita, sireenejä ja houkuttelevia karviaismarjapensaita. Puille ei ollut paljo tilaa, mutta ne, joita oli, olivat sitä kauniimmat. Täällä näki muutamia Pohjanmaalla harvinaisia vaahteroita, lehmuksia ja jalavia parin puolikasvuisen kuusen rinnalla, jotka olivat Esterin erinomaisia lemmikkejä. Olipa vielä pari omena- ja kirsikkapuutakin, jotka ahnaasti koettivat ahmia lyhyen kesän lämpöä ja kukkivat joka kevät, mutta tekivät vaan lämpiminä kesinä pieniä, jokseenkin happamia, vaan yhtäkaikki suuresti ihaeltuja hedelmiä.

Puutarhan perällä oli uhkea humalatarha ja siinä vähäinen huvihuone — eli leikkitupa, joksi sitä tavallisesti kutsuttiin — niin pieni ja siro, että sitä paremmin olisi sopinut sieväksi nukkekaapiksi nimittää. Täällä oli kesällä Esterin kannel, ja täällä oli vanhan isänkin tapana istua joku hetkinen kuuntelemassa kaunista kanteleen soittoa, joka aina oli hänen sydämensä sulattanut. Mutta ei tiennyt Larsson, minkätähden Taavetin kannel oli käynyt hänen tyttärelleen yhä rakkaammaksi: sentähden, että niin monet nuoruuden muistot yhä vielä asuivat sen kielissä ja herättivät aikoja sitten karkoitettuita ajatuksia aina uuteen eloon. Hänellä oli kannelta soittamaan opettamassa ollut opettaja, jota hän ei voinut unohtaa, ja kun iltatuuli humahteli nuorten kuusten oksissa, — kun ilmanhenki huvimajan ikkunan läpi lehtaen hiljaa kosketti kanteleen kieliä, — silloin ajatteli Ester usein: — se on minun ystävävainajani henki! Sillä hän, joka oli minun, hän on kuollut, ja se, jolla vielä on sama nimi ja samat kasvopiirteet kaukana sinisen meren takana, hän on toinen, hän on vieras, jota et tunne!

Nyt oli Ester taas pujahtanut tähän viheriään puutarhaansa ja tähän somaan huvimajaansa, paetakseen isänsä hänelle tyrkyttämää miestä. Hän tarvitsi yksinäisyyttä, hän halusi kyyneliä. Ah, nuo yksinäiset kyyneleet ovat kuin iltakaste, joka huuhtoo päivän pölyn kasvien päältä ja pese puhtaaksi niiden vihreyden.

Heinäkuun aurinko paahtoi lämpimästi. Yöllä oli sataanut, ja huurua nousi kosteilta käytäviltä. Kaikki kasvit joivat valoa ja imivät lämpöä.

Suuret surut olivat opettaneet Ester Larssonin taivuttamaan jäykän sydämensä nöyryyteen kaikkien sydänten

tutkijan edessä. Mutta tänään oli hänen mielensä niin raskas, hänen ajatuksensa niin sekavat. Hän ei voinut rukoilla, ei tyytyä, ei unohtaa. Koko hänen sielunsa oli kapinassa. Kuolleet olivat nousseet ylös; menneisyys oli noussut haudastaan. Hän oli kärsinyt, hän oli taistellut, temmataksseen tuon miehen muiston juurineen sydämmensä yrttitarhasta, — ja juuri silloin, kun hän luuli siinä onnistuneensa, seisoi tämä

mies taas hänen edessään, kutsui häntä taas omakseen, — ja poissa oli Esterin rauha. Taas tunsu Ester hänen läsnäolonsa kuusten huminassa ja kanteleen kielillä; mutta tämä ei ollut enään vainajan läsnäoloa, se oli elävän miehen ja tuntui kuin ukkonen ilmassa hänen ympärillään.

Hän olisi mielellään antanut kaikki, mitä hänellä oli, saadakseen rauhassa itkeä, mutta hän ei voinut itkeä. Mus-

tat pilvet eivät antaneetkaan siunattua sadetta. Hän tarttui kantelon kieliin, hän veisasi saman Taavetin psalmin, joka aina oli asettanut hänen sielunsa levottomat laineet, mutta ne kuohuivat yhä yli äyräittänsä, ja kielien ääni oli nyt katkera ja kova eikä vieno kuin ennen.

— Herra, — huokasi hän, — *koska minä tahdoin vaieta, nääntyi minun sieluni.*

— Ja minkätähden vaikenit sinä? — sanoi samassa tuttu ääni hänen vieressään, ja huvimajan ovella seisoi roteva, pitkään matkaviittaana puettu mies.

— Minkätähden vaikenit sinä? — toisti Bertelsköld, Esterin tuijottaessa häneen posket kalman kalpeina. — Johan sen tiedät: Tästä hetkestä alkaen olet sinä minun maailman edessä, niinkuin Jumalankin edessä, eikä ole kukaan meitä eroittava.

— Kuinka tulitte tänne? — sanoi Ester, vielä vapisten, sillä närkästys rohkaisi hänen mieltään. Hän oli kumminkin nainen, sen miehen pettäjä, jolle hän muinoin oli sanansa ja sydämensä antanut, ja nyt ajatteli tämä mies niin halvasti hänestä, että hän ottaisi häneltä petetyn onnensa lahjaksi.

— Minä tulin puhuttelemaan isääsi ja sinua, — vastasi kreivi. — Astuessani takakatua puutarhan sivu, kuulin tuon kantelon äänen ja tuon virren, joka ei koskaan ole mennyt muistostani.

— Isäni asuu tuolla katukartanossa ja on tavattavissa siellä, jos kreivi tarvitsee vekseliä, — sanoi Ester, tarkoittaen Bertelsköldin ensimmäistä talossakäyntiä hänen lapsuutensa aikana, ja nousi ylös mennäkseen.

Mutta Bertelsköld veti oven kiinni. — Ei, — sanoi hän, — minä en ole matkustanut maita ja meriä, kadottaakseni sinut taas samassa kuin sinut tapasin. Ester — minä tiedän tuottaneeni sinulle paljon murhetta, olen tehnyt väärin ja on sinulla oikeus puhutella minua kuin muukalaista isäsi talossa. Mutta sinun täytyy kuunnella minua, ja kuunneltuasi tulet ymmärtämään, ett'en olekaan niin syyllinen kuin ehkä voit luulla. Voi, monet vuodet on meidän välillämme vallinnut yö ja pimeys ja meren sumu, mutta usko minua, kaikki on taas selviävä ja parhaaksi kääntyvä. Et voi kieltäytyä etkä saa olla minua kuulematta.

Esterin ylpeä veri kuohahti niinkuin hänen nuoruutensa päivinä. Hänen kalpeat kasvonsa tummenivat yht'äkkiä, ja hän sanoi: — En tiedä mitä hyvää olisi selityksistä meidän välillämme. Jos herra kreivi on unohtanut olevansa nainut mies, niin en ainakaan ole minä unohtanut olevani kihlattu nainen.

— Eikö mitään muuta! — huudahti kreivi kevyesti — liian kevyesti.

— Keneksi te luulette minua? Ja keneksi on minun teitä luuleminen, herra kreivi? — kysyi Ester äänellä, jossa viha ja katkeruus taistelivat.

— Ymmärrä minua oikein! — sanoi Bertelsköld. — Minä pelkäsin sinun jo solminneen lujempia siteitä. Tuo ei voi estää onneamme.

— Minä pyydän teitä, kreivi, antakaa minun mennä, ennenkun minun täytyy ylenkatsoa miestä, jota minä kerran ...

Hän ei jatkanut; hänen oli kovin raskasta olla.

— Mutta onko mahdollista, Ester, ett'et tiedä mitään myöhemmistä elämänvaiheistani. Eikö ole kukaan sanonut sinulle, että minä olen vapaa, että kohta on kolme vuotta kulunut siitä kuin kuolema vei minulta ensimmäisen puolisoni? Vai kuinka on minun ymmärrettävä nuo kovat sanasi, joilla tervehdit häntä, joka ei koskaan ole lakannut sinua rakastamasta, ei silloinkaan kuin tämä rakkaus oli ristiriidassa uusien velvollisuuksien kanssa?

— En ole tiennyt, että kreivittärenne on kuollut; — ei saa loukata kuolleita eikä eläviä, — vastasi Ester. — Hän ei voinut olla syvään huokaisematta, keventääkseen surun raskauttamaa sydäntänsä. Tämä mies ei toki ollut *niin* kevytmielinen, niin rikoksellinen kuin hän oli ajatellut aina siitä asti kuin he ensi kerran olivat nähneet toisensa.

— Kuuntele minua, — sanoi kreivi vakavasti ja pakoitti Esterin jälleen istumaan. — Minä olen antanut ensimmäiselle puolisolteni kaikki, mitä voin hänelle antaa: ystävyysteni, vilpittömän kunnioitukseni, jonka hän ansaitsi. Enempää ei hän voinut vaatia. Oletko koskaan aavistanut, millaisia taisteluja saa taistella mies, jonka täytyy uhrata elämänsä onni velvollisuudesta äitiään kohtaan? Sinä tunsit äitini; jalompaa, ylevämielisempää sydäntä ei ole sykkinyt maan päällä. Ja yhtäkaikki ei ole mitään täällä maan päällä niin

ylevää, ei mitään niin jaloa ja voimakasta, että se kaikissa koetuksissa voisi inhimillisen heikkoutensa voittaa. Äitini heikkous oli siinä, että hänen ainoan poikansa, ainoan, joka enää kantoi loistavaa nimeämme, tuli valita sukuunsa nähden vertaisensa puoliso, voidakseen — niinkuin äiti ajatteli — jättää tämän nimen *kaikin* puolin himmentymättömänä perinnöksi tuleville sukupolville. Usko minua, hän kunnioitti sinua, hän rakasti sinua kuin tytärtä; mutta hän ei luullut voivansa muuttaa sitä, minkä hän katsoi luojaan maailmanjärjestykseksi.

— Sen tiedän — vastasi Ester. — En ole ikänä unohtava, että juuri hän häpeässäni ja onnettomuudessani ojensi minulle pelastavan käden.

— No niin, sitten ymmärrät myöskin käytökseni, kun tiedät, että oli minun vallassani valmistaa hänelle surua tahi iloa. Minähän olin hänen ainoa onnensa tässä maailmassa; kuinka olisin voinut epäillä tehtävääni, kun viimein huomasin, ett'ei hänen ennakkoluuloaan käynyt muuttaminen? Ja uhristani olen saanut palkkani. Kaksi vuotta sitten lakkasi kaksi rakastavaa sydäntä sykkimästä: toinen oli hyvydessä enkelin vertainen, tätini, kreivitär Ebba Liewenin sydän. Ennen kahden viikon kuluttua seurasi häntä äitini autuallisten majoihin. Ja ennenkun hän silmänsä ummisti, siunasi hän poikansa.

Esterin silmät kostuivat, mutta hän oli vaiti.

— Äidin siunaus, — jatkoi kreivi, — on kaikille kallis aarre, mutta Bertelsköldeille enemmän kuin muille. Meidän keskemme käy taru, että isien kirous ja äitien siunaus taistelevat suvustamme aina sen alkuajoista asti. Meillä ei ole yhtään keskitietä välittavana, ei kukaan meistä tohdi kieltäytyä, kun voi saada tuon paremman osan. Tästä hinnasta ostin minä korkeasukuisen puolisoni ja kun lupasin, ett'en enää näkisi sinua, ett'en enää kirjoittaisikaan sinulle, tyytyi kreivitär Malin *oikealla puolen* olevaan sydämmeeni. Elämämme oli kahden ystävän elämää: viileätä, mutta onnellista. Hän lahjoitti minulle pojan ja tyttären.

Ester peitti silmänsä.

— Surettaako se sinua, Esterini? — kysyi kreivi.

— Ei. Ajattelin vaan, että nuo lapsiraukat ovat menettäneet äitinsä.

— Sinun pitää korvata heille tämä vahinko. Sinun pitää ruveta heille hyväksi äidiksi.

Ester pudisti surullisesti päätänsä.

— Minä ymmärrän, — jatkoi kreivi. — Jokainen ajatteleva nainen pelkää tuohon edesvastaukseen antautumasta. Juuri sentähden, että kauvan epäröin, pyytäisinkö sinulta tätä, juuri sentähden viivyttelin käyttämästä hetikohta vapauttani ja rientämästä luoksesi. Mutta joka päivä on minulle selviämistään selvinnyt, ettei kenestäkään muusta kuin sinusta voi tulla puolisoa minulle ja äitiä lapsilleni. Elä pelkää, että hovi tai jalosukuiset sukulaiseni ylenkatseella kohtelevat sinua. Sinun sielusi aateluus on suurempi kuin heidän. Sinä olet enempi kuin jalosukuinen, sinä olet ylevä, jalo nainen: he oppivat sinut tuntemaan, oppivat kunnioittamaan sinua ja hätätilassa pelkäämään sinun etevyyttäsi. Ja muuten aion minä vetäytyä pois hovista. Minä olen kyllästynyt kaikkeen tuohon ulkonaisen komeuden tavoittelemiseen, jolla koetetaan salata sisällistä voimattomuutta. Enkä ole minä, Jumalan kiitos, Hattu enkä Myssy. Niin, elä sitä kummastele: nuo nimet, joiden mukaan nyt kaikki merkitään, eivät minulle mitään merkitse. Me muutamme syksyllä kauniisen Falkbyhymme, jossa muinoin vietit niin surullisia päiviä ja jossa nyt olet levittävä siunausta ja iloa ympärillesi. Sittenkun viimeksi olit siellä, olen minä perinnyt rikkaan setäni. Me voimme nyt elää niin hauskaasti kuin haluamme. Eikö niin, Ester, me tulemme hyvin, hyvin onnellisiksi!

Ja omiin tulevaisuuden tuumiinsa innostuneena suuteli Bertelsköld hellästi tulevan puolisonsa kättä. Mutta tämä veti sen verkalleen, milt'ei vastoin tahtoaan takaisin ja sanoi, hetkisen vaiettuuan:

— Vapaa käsi, vilpittömästi tarjottuna, ei ole mikään häväistys, ja suokaa minulle anteeksi, jos sanani sattuivat toisin, ennenkun tiesin, mitä nyt tiedän. Minä kiitän teitä, sillä minä uskon, minä uskon niin mielelläni teidän hyvää tarkoittavan. Mutta ettekö koskaan ole ajatellut, että jonkun toisen tahto kuin teidän voisi tulla kysymykseen tätä liittoa tehdessä, jonka te jo katsotte niin varmasti päätetyksi sentähden, että *te* nyt olette vapaa?

— Luuletko minun unohtaneen, — sanoi kreivi, — että isäsi on kovaa puuta, jota ei ole helppo taivuttaa.

— Pelkään, ett'ette vielä tunne häntä. Mutta jos saisittekin hänen suostumuksensa, jos toiselle annettu lupaukseni ei olisikaan esteenä, luuletteko meitä olevan *kaksi*, jotka sitä isältäni rukoilemme?

— Kuinka? Sinäkö, Ester? Sinullako olisi sydäntä sysätä vapaa, rebellinen käteni luotasi! — huudahti Bertelsköld hämmästyksissään, sillä se ei ollut hetkeksikään johtunut hänen mieleensä.

— Niin se on, — sanoi Ester tuskin kuultavasti.

— Minua onnetonta! huudahti kreivi, otsaansa lyöden.

— Hän ei rakastakaan minua enää!

24. Lemmen tili.

— **J**a kuka on sanonut, ett'en rakasta teitä? — kysyi Ester Larsson.

— Silloinhan teet julmaa pilkkaa miehestä, joka on valmis uhramaan vaikka henkensä sinun edestäsi! — vastasi Bertelsköld.

— Kuulkaa minua, kreivi! — sanoi Ester, samalla kuin hänen äänensä, joka alussa vapisi, vähitellen kävi yhä lujemmaksi ja täyteläisemmäksi. — On hyvä, että me molemmat opimme tuntemaan toisemme. Minä olen teitä väärin ymmärtänyt; tekin olette minut väärin ymmärtänyt.

— Puhu; mutta elä avaa juovaa, joka eroittaa meidät, elä avaa sitä.

— Te olette sanonut minua jaloksi. Jumala tietää, että vaan olen heikko naisparka, ja paras todistus siitä on se, että tähän päivään asti en ole voinut karkoittaa teidän muistoanne säretystä sydämmestäni. Mutta niin mahdoton teidän rakkauteenne en ole, niin kokonaan en ole toki naisen arvoa unohtanut, että ansaitsemattoman nöyryytyksen kärsittyäni tyytyisin hyvitykseen, joka minulle armona tarjotaan. Te olette puhunut paljon itsestänne; minä kiitän teitä, te

olette siinä tehnyt oikein vaikka kenties vähän itsekkäästi, mutta semmoisia ovat kaikki miehet. Oletteko koskaan ajatellut, mitä *minä* olen kärsinyt niinä pitkinä vuosina, jolloin hän, joka vannoi minulle uskollisuutta kaikeksi elinajakseen, rikkoi valansa ja hylkäsi minut ilman ainoatakaan sanaa lohdutukseksi ja selitykseksi? Mies elää maailmaa varten; miehellä on satoja muita tarkoitusperiä elämälleen kuin rakkau-

den onni tahi onnettomuus, ja jos yksi niistä pettää hänet, niin on hänen oikeutensa ja velvollisuutensa suunnata sielunsa voima uuteen toimintaan. Nainen sitä vastoin elää ja kuolee rakkauttaan varten; se on se ilma, jota hän hengittää, se auringonvalo, jossa hän kukoistaa, ja sen puutteessa hän kuihtuu ja kuolee. En sano, että hänen tulisi uhrata sielunsa maallisten epäjumalain alttarille, sillä hänelläkin on Jumalansa ja pyrkimyksensä. Mutta ilman rakkautta on hän

tämän maailman yrttitarhassa juureton kasvi ja määrätty tiepuoleen heitettäväksi. Oletteko koskaan aavistanut, kreivi Bertelsköld, miltä tuntuu naisen sydämessä, kun se tällä tavoin reväistään pois juurineen ja heitetään lakastumaan, — kun ei sitä kuolema repäise, joka aina sovittaa ja sulostuttaa suuretkin onnettomuudet, vaan kun sen tekee kylmä ihmiskäsi, joka ei edes tiedäkään, mitä tekee?

— Lakkaa jo, Ester, sinä muserrat minun sydämmeni. En ole koskaan ajatellut . . .

— Niin, te ette ole sitä ajatellut, ja sentähden istun minä vielä täällä, ja sentähden olen vastannut yhtä suoraan kuin te olette kysynyt. Mutta päättäkää itse: mitä ajattelisitte naisesta, joka kärsittyään moisen häväistyksen, — joka tultuaan niin muserretuksi kuin vaan maailmassa on mahdollista — kuitenkin olisi valmis heti ojentamaan kätensä sille, joka on hänet musertanut? Sanoisitteko sellaista naista jaloksi? Semmoiselleko uskoisitte lastenne hoidon ja velvollisuuden opettaa heille hyviä avuja ja jaloja mielipiteitä? Eikö hän pikemminkin vaan olisi teistä kelvoton halvimman torpparin kunnialliseksi vaimoksi?

— Olet oikeassa, — vastasi Bertelsköld, täydestä sydämestään ihmetellen tätä ylevää naista, jonka hän tunsii menettäneensä. — Olet oikeassa, ell’ei vaan katumukseni ja rukoukseni voi sovittaa, mitä olen rikkonut. Sinä et vastaanota tarjoustani; minä sen sijaan rukoilen sinua tekemään minulle ja minun perheelleni sen uhrauksen, että rupeat puolisokseni.

— Ja mitähän luulette ihmisten tulevan siitä sanomaan? He sanovat: tuo turhamainen, halveksittu porvarin tytär odotti vaan tätä tilaisuutta, kietoakseen jälleen tuon ylhäisen hovimiehen verkkoihinsa. Kas, tuolla menee krevi-tär Larsson! huutaisivat pilkkakirveenne hovissa. Larssonin tytär kreivittärenä! Uskokaa minua, teidän arvonimenne ja minun nimeni sopivat yhteen niinkuin punaiset ruusut kuusen kaarnaan. Ei se kelpaa. Sen verran olen toki perinnyt sukuni katsantotapoja.

— Oli kumminkin aika, jolloin ajattelit toisin; — jolloin itse itkit ja valitit tuon onnettoman sukuvihan olemassa oloa.

— Silloin olin vielä nuori, — ja nyt en enää ole. Ihmisten sanomisista en isosti välitä. Mutta niin kuin asiat

silloin olivat, olisimme me raivanneet tiemme kaikkein jäämuurien läpi, jotka sydämmiä eroittavat. Nyt on asianlaita toisin: meillä ei ole enää tuota nuoruuden uskallusta elämään, joka pitää mahdottomimmankin mahdollisena. Meillä ei ole enää oikeutta eikä valtaa uudistaa maailmaa. Meidän täytyy astua eri teitämme: te kukkuloilla, minä laaksossa. Jos joskus tapaamme toisemme rinteillä, silloin te pysytte kreivinä, minä kansan naisena. Se on teidän vallassanne, jos siitä huolimatta kohtaamme toisemme vanhoina ystävinä.

— Oi, Esterini, ensimmäinen, ainoa todellinen rakkauteni, pitääkö meidän iäksi erota, kun on vaan omassa vallassamme yhtyä jälleen kaikeksi elinajaksemme! — huudahti Bertelsköld ja tarttui häntä käteen, voimatta enää hillitä liikutustaan.

— Teidän, joka olette mies ja aatelismies, tulisi toki kantaa välttämättömyyttä suuremmalla miehuudella kuin minä, joka olen heikko nainen! — vastasi Ester, eikä kukaan huomannut sitä kyyneltä, joka pusertui esiin hänen pitkien silmänripiensä välistä.

— Elä puhu enää, sinä kova, tunnoton olento, — jatkoi Bertelsköld; — elä puhu enää minulle rakkaudestasi; et ole koskaan, et koskaan rakastanut minua niinkuin minä sinua.

— Niinkö luulette? — kysyi Ester surunvoittoisesti.

— Olen varma siitä! — huudahti kreivi. — Sydämesi on kylmä kuin jää. Rakkaus on herkkä antamaan anteeksi. Mutta sinä et muista muuta kuin sitä, mitä sanot häväistykseksi. Sinun surusi! — teeskenneltyjä ne ovat ja sinä tahdot niiden avulla vaan salata uuden liittosi! Sinä olet toisen oma.

— Niin olenkin. Ja te olette antanut minulle kaksitoista vuotta valmistautuakseni siihen.

— Sinä rakastat tuota toista: kas siinä kieltosi koko salaisuus! Ja se toinen on nuorempi ja rakastettavampi kuin minä! Hän on paremmin osannut valloittaa sydämesi kuin minä!

Vaikka suru hänen sydäntään kalvoi, ei Ester Larson kuitenkaan voinut olla naurahtamatta, ajatellessaan tuota kuvausta, jonka Bertelsköld aavistamattaan teki entisestä kömpelöstä ratsupalvelijastaan, kunnon Istvanista. Mutta hän varoi ilmoittamasta hänelle asian oikeaa laitaa.

— Luulenpa, että olette mustasukkainen! — sanoi hän naurahtaen.

Bertelsköld oli nyt synkeällä tuulellaan. — Olkaa varma siitä, — sanoi hän, — että minä haen käsiini sen miehen, ennenkun lähden Waasasta ja eroan sinusta. Minä tahdon tuntea sen rohkean, joka on tohtinut temmata minulta elämäni onnen. Jos hän on sinun arvoisesi, — silloin on sallimus eroittanut tiemme. Jos hän ei ole, — sitä pahempi hänelle — ja sinulle! Jää hyvästi.

Ja kreivi Bertelsköld meni, — kiukkuisena, vihaisena ja mitään kuulematta, johon mielentilaan tämä lempeä ja tunteellinen mies joskus joutui. Miettiväisenä näki Ester hänen poistuvan samaa tietä, jota hän oli tullut: puutarhan aidassa olevan pienen sivuportin kautta. Tämä portti oli vastoin tavallisuutta jäänyt auki kahdelta eukolta, jotka varhain aamulla olivat puhdistaneet puutarhaa, sillä tänään ei saanut ainoatakaan rikkaruohoa näkyä Waasassa.

Niin salaa ei ollut kreivi kumminkaan kadonnut, ett'ei Penna, joka tuli morsiantaan hakemaan, huomannut hänen viittansa lievettä. Pennan oli käynyt nänkuin monen muun hidasluontoisen, että kuin hän oikein oli ennättänyt mieltiä uutta ja odottamatonta onneansa, oli hän tuota pikaa silmitömästi rakastunut -- tai ainakin luullut rakastuneensa. Ja kun hän nyt näki oudon herran pujahtavan pois puutarhasta ja kun hänelle johtui mieleen, mitä vanha Larsson vähää ennen oli ilmaissut hänelle eräästä vanhasta lemmikistä, joka kenties voisi käydä kihlattujen onnelle vaaralliseksi, niin tapahtui se merkillinen asia, josta Penna ei eläissään ollut uneksintukaan, että hän tuli yhtä mustasukkaiseksi kuin hän tähän asti oli ollut tyyni ja rauhallinen kaikissa lemmen asioissa.

Ester kohtasi häntä puutarhassa, ja Pennamme oli ennättänyt juuri tarpeeksi perehtyä näihin uudenoutoihin tunteihin, käydäkseen niin järjettömäksi kuin mahdollista.

— Kuka oli se herra, joka meni ulos täältä? — kysyi hän, levittäen silmänsä Esteriä kohden selälleen kuin tarhapöllö.

— Kuka herra? — sanoi Ester, joka ei ollut halukas tunnustamaan totuutta.

— Hän, joka vast'ikään oli luonasi huvimajassa.

— Tahdotko välttämättömästi tietää sen?

— Minulla on mielestäni oikeus siihen.

— Penna hyvä, elä kysele minulta mitään. Tyydy siihen, kun sanon, että kaikki on niinkuin olla pitääkin.

— Mutta minä sanon, että minä tahdon tietää sen, ja tietää nyt hetikohta. En aio suvaita mitään koukkuilemisia.

— Vai niin. No, voinhan silloin sanoa sen. Mutta kenties kadut kysyneesi?

— Kuka se oli? — kysyi Penna uteliaasti.

— Elä säikähdä!

— Mitä sinä hulluttelet?

— Pidä lankusta kiinni, ett'et kaadu!

Pennan täytyi nauraa vasten tahtoaan. — Sinusta taitaa tulla koko kiusan kappale, kunhan kerta oikein kotiudut Perttilän taloon! — sanoi hän.

— Nyt korvat pörhölleen.

— Saanko siis tietää?

— Saat, se oli . . . Juokse, Penna juokse!

— Mitä? Pitääkö minun juosta?

— Se oli . . .

— No?

— Kuningas?

Penna ei kaatunut, eikä hän juossutkaan — sillä se oli vastoin hänen luonnettaan — mutta kyllä hän mulkoili niin kuin se tunnettu hauki, jonka silmät sanotaan olleen isot kuin lautaset. — Kuningasko? — toisti hän.

— Mitäs kummaa siinä on? — nauroi Ester. — Etkö tiedä, että minä ja orpanani ja vielä Eerikkikin olemme olleet hovissa? Kuningas oli niin armollinen, että tuli kysymään, kuinka voimme, ja paitse sitä lähetti hän sinulle terveisiä, ja käski sanoa sinulle, että teet hyvin siinä, kun noudatat minun ja muiden ymmärtäväisten ihmisten tahtoa. Pane se mieleesi!

Sen sanottuaan jätti Ester hänet yksinään miettimään tuota tärkeätä uutista, samalla kun hän itse puikahti pieneen kammariinsa saadakseen tuon pienen pilan jälkeen rauhassa ja kenenkään näkemättä itkeä kyynelensä kuiviin.

Penna seisoi vähän aikaa hämmästyneenä, neuvotonna ja pää sekavana. Hän kyllä ymmärsi, että hänen morsiamensa vaan oli tehnyt hänestä pilkkaa; mutta mitä se mer-

kitsi, se oli hänelle käsittämätöntä. Hän ei luottanut Esteriin. Luulevaisuuden paha henki oli saanut hänessä vallan, ja hän päätti, ett'ei hän lepäisi ennen kuin oli saanut selvän asian oikeasta laidasta.

Kun hän nyt, mielessään julmistuneena, palasi taloon takaisin, kuuli hän vanhan Larssonin äänen, joka komensi muutamia merimiehiä soutamaan häntä hetikohta Toivo laivaan yhdessä kapteeni Gastin kanssa. Penna ei tullut huomiolle panneeksi, kuinka tavaton tuo matka oli tällaisena päivänä ja kuningaskiireen ylimmillään ollessa. Hän astui juhlallisin askelin kaupungille saadakseen selkoa luullusta kilpailijastaan.

25. Waasan satamassa.

Valtiopäivämies Larsson meni satamaan kapteeni Neptunus Gastin seuraamana. Tässä miehessä näytti satu nauriin varsista jo toteutuneen: hän oli kuin perunamaa hallayön jälkeen. Tuo äsken niin kankea hattu luuhotti korvilla, kiilloitettu paidan rinta resotti ulkona liiveistä. Mies oli tunnin kuluessa käynyt kelmeäksi ja kuin kokoon luuhistunut märkä koira seurasi hän ankaraa isäntäänsä, joka tuskin oli häntä huomaavinaan.

Lähellä satamaa kohtasivat he kreivi Bertelsköldin, joka oli lähtenyt kävelemään kaupungille, kenties vanhoja muistoja virkistääkseen, kenties myöskin asettaaksensa mielensä myrskyisiä laineita. Larsson tunsi hänet hetikohta, ja kummallinen, ivallinen hymy värähti vanhuksen lakastuneilla huulilla.

Bertelsköldkin tunsi vanhan vihollisensa, jonka puheille hän vast'ikään oli aikonut pyrkiä, tarjotakseen hänelle loistavaa sovintoa pyytämällä porvarintytärtä kreivittärekseen. Nyt tuli tämä kohtausta hänelle sopimattomalla hetkellä ja oli hänelle vastenmielinen; mutta hän oli siksi sivistynyt ja

kohtelias, ett'ei antanut huomata tunteitaan ja tervehti vastaan-
tulijaa niinkuin vanhaa tuttavaa.

Larsson näytti niinkään iloiselta ja pyylevältä. Tiedusteltuaan kreivin matkaa ja kuninkaan tuloa, joka ei tulisi tapahtumaan ennen iltaa, ehdotti hän kreiville, että tämä lähtisi hänen kanssaan tunnin ajaksi soutelemaan satamassa. Bertelsköld suostui ja venhe lähti rannasta.

Päivä oli paisteinen ja kaunis; vieno tuuli täytti valkoiset purjeet. Puheltiin valtiopäivistä ja puolueiden asemasta. Kreivi kysyi piloillaan, oliko valtiopäivämies vielä yhtä innokas Myssy kuin ennen.

— Sielustani ja sydämmestäni, — vastasi Larsson. — Ja kreivi on arvattavasti Hattu, niinkuin aina on ollut?

— Päästä jalkaterään asti, — vastasi Bertelsköld pilkallisesti.

— Mutta hattu, joka ylettyy päästä jalkaterään asti, peittää silmät ja sokaisee ihmisen. Mitä sanoo hänen majesteettinsa kuningas, — minä tarkoitan kaikessa alamaisuudessa, mitä sanoo hänen majesteettinsa *kuningatar* siitä?

— Hänen majesteettinsa kuningatar sanoo, että on oltava hyvällä kannalla kaikkien puolueiden kanssa, että voitaisiin toisella lyödä toista tarpeen mukaan.

— Silloin pelkään, että Hattu ensin lyödään päästä pois, — sanoi Larsson.

— Se on mahdollista. Mutta tätä nykyä on Myssy naulasta pudonnut, — vastasi Bertelsköld yhtyen leikkiin.

— On siis, — jatkoi valtiopäivämies, viekkaasti muhoillen, — on siis varmaa, että me pysymme vihollisina ja ett'emme kumpainenkaan laiminlyö ensimmäisen sopivan tilaisuuden tultua syöksemästä toisiamme mereen. Mutta eikö ole mahdollista, että yhdeksi päiväksi teemme aselevon keskenämme?

— Miks'ei! Itse olen aikonut samaa ehdottaa.

— No, sitten olemme yhtä mieltä. Minulle ja perheelleni tulee olemaan suuri kunnia saada nähdä herra kreivi vieraanamme tyttäreni häissä, jotka pidetään jonkun viikon kuluttua.

Larsson oli hyvin miettinyt tämän piston, jonka hän tähtäsi vastustajaansa. Ei se kumminkaan tullut niin aivan

odottamatta kuin hän oli luullut. Bertelsköldin kasvot synkistyivät hetkeksi, mutta hän vastasi kohta:

— Jos vaan on mahdollista viipyä Waasassa, on minulla kunnia tulla häihin tavalla tahi toisella.

— Ei kukaan kykene paremmin kuin kreivi itse arvos-telemaan *tapaa* tulemiselleen, — sanoi vanhus äänenpainolla. Hän ei ollut oikein selvillä siitä, mitä kreivi tarkoitti.

Bertelsköld puri huultansa. Olisi nyt ollut erittäin sopiva tilaisuus puhua kaikesta siitä, mikä hänen mieltään painoi. Mutta hänen vieressään venheen perässä istui Gast, joka surkean näköisenä ja äännetönnä tuijotti valtiopäivämieheen kuin käärme saalisensa.

— Tänään on minun syntymäpäiväni, jatkoi Larsson hetkisen kuluttua. — Semmoisina päivinä johtuu monta vanhaa muistoa mieleen. Tänään olen hakenut esiin sen vanhan kirveen, joka on ollut kantaisäni kirves, ja antanut sen tulevalle vävylleni. En usko juuri taikoja, mutta sen tunnustan, ett'en mielelläni soisi tuon kuluneen kirveenterän menevän suvustani pois. Onhan se toki esi-isäin muistoja. Onhan kreivinkin suvulla joku semmoinen muistokalu? Vanha sormus, muistaakseni?

— Niin sanotaan, mutta minä en tiedä siitä mitään, — sanoi kreivi lyhyesti.

— Kuinka? Olisiko kreivi kadottanut sen vanhan kalleuden, joka on kulkenut perintönä niin monessa sukupolvessa?

— Setäni presidentti kuuluu sitä säilyttäneen, mutta hänen kuollessaan joutui se hukkaan, en tiedä kuinka, ja saman se minulle tekeekin.

— Totta on, minä unohdan, ett'ei kreivi ole voinut kuulla kaikkia niitä tyhmiä juttuja, joita oli käymässä nuoruuteni aikana kuusi- tahi seitsemänkymmentä vuotta sitten. Millaisia hullutuksia ihmiset saattavatkaan keksiä! Sanottiin, että Bertelsköldien sormus, jota kaksi Ruotsin kuningasta oli kantanut sormessaan, tuottaisi onnea kaikessa. Väitettiin, että kreivin koko suku seisoi tahi kukistuisi sen sormuksen kanssa. Luulenpa, että sormusta pidettiin perkeleen keksimänä, jolla hän tahtoi saattaa ihmisiä häviöön ylpeyden kautta. Vai kuinka, kapteeni? . . . Mutta kuinka

te peräsintä hoidatte? Annatthan tuulen kantaa meitä suoraan Lemetinsaaren matalikolle!

Kapteeni jupisi jotain, jota ei kukaan ymmärtänyt ja käänsi tuuleen päin.

— Olen kuullut jostain taiasta puhuttavan, — sanoi kreivi suuremmalla uteliaisuudella kuin mitä hän tahtoi näyttää — mutta se on haihtunut muististani. Olisitteko kenties te, joka olitte Tukholmassa siihen aikaan kuin setä kuoli, kuullut jotain sormuksen löytäjistä, tai oikeammin sen varastajasta?

— Minulla oli tosiaankin muuta ajattelemista siihen aikaan, kun hollantilaiset kaappasivat komean jyväläivastoni. Muistelen kuitenkin kuulleen, että varas tahi varastetun kalun kätkijä sai rangaistuksensa. Vai kuinka, kapteeni, oletteko te kuullut siitä mitään?

Kapteeni Neptunus ei vastannut, vaan irvisti rumasti. Samassa törmäsi venhe vedenalaiselle karille ja kallistui kyllelleen, mutta ensimmäinen aalto irtautti sen heti taas, sillä nyt oli tultu tiukempaan tuuleen, joka puhalsi Brändön salmen läpi.

— Luovatkaa! — murahti Larsson. — Te pidätte perää kuin närpiöläinen. Ei paljoa puuttunut, ett'emme keikahtaneet kumoon . . . Mutta mistä me puhuimmekaan? Niin, ihmiset sanovat, että kreivin setä presidentti tuon onnenkalun avulla nousi korkeihin virkoihin ja tuli tavattoman rikkaaksi. Ei olisi hulluinta, jos olisi semmoinen haltija aina auttamassa!

— Elkäämme enää siitä puhuko.

— Suokaa anteeksi, että olen näin rohkea, — jatkoi valtiopäivämies, ja hänen äänensä, joka oli ollut pilkallinen, muuttui yht'äkkiä vakaiseksi. — Siinä on kreiville todistus siitä, mitä laatua se valta on, joka tahtoo asettua kuninkaan ja kansan välille. Teidän isänne isänisä oli talonpojantytären poika, hänestä tuli sitten ratsumies kolmekymmenvuotisessa sodassa; pääsi hän sitten kenraalin arvoon ja nai ruhtinattaren. Sen sijaan, että syyksi tähän olisi sanottu hänen sotilas-onneansa ja kunnan miekkaansa, pisti jonkun narrin päähän puhua onnenkalusta. Ja kuta enemmän ihmiset uskoivat asiaa, sitä köpeämmäksi suku kävi tuosta suuresta onnestaan, jota sanottiin Luojan teoksi, vaikka minä yksinkertaisuudessaani pidän Belseubia sen onnen seppänä.

— Olkaa hyvä ja puhukaa *omista* asioistanne, vastasi Bertelsköld ylpeästi.

— Ei, suokaa anteeksi, minä olen sanonut isällemme ja isänisällemme totuuden, ja minä aion puhua suuni puhtaaksi teillekin. Minä luulen kreiviä ylipäänsä kelpo mieheksi, ja joll'ette olisi vihamieheni, te kenties olisitte ystäväni. Mutta niinkuin kaikkien vertaistenne, niin on teidänkin pääanne ylpeydestä vähän pyörällä, ja Jumala teitä armahtakoon, jos joskus saatte sormuksen takaisin, sillä silloin käy teidän niinkuin kaikkien muidenkin. Minun mielestäni olisi se hyvä teko, jos teidät ijäksi päiväksi pelastettaisiin joutumasta tuon lemmon pahuksen valtaan.

— En ymmärrä teidän tarkoitustanne, — vastasi Bertelsköld. — Jos loukatakseenne minua ja sukuani häväistäksenne olette kutsunut minut tänä päivänä seuraanne, niin olisi paremmin sopinut harmaille hiuksillenne, ett'ette pakotaisi minua . . .

— Mihinkä?

— Sanomaan teille jotain, josta vanhan miehen pitäisi olla paremmin selvillä kuin minun. Ylpeydestä ei yhden kansanluokan tulisi koskaan toistaan syyttää. Se saattaa asua kerjäläisenkin ryysyjen alla; se saattaa paisua sangen korkealle porvarinkin kultavuorisen takin alla!

Larsson naurahti. — Siitä emme huoli väitellä, — sanoi hän kylmästi. — Tahdoin kysyä teiltä, ettekö sanoisi sitä, joka pelastaisi teidät tuosta onnettomasta ylpeyden hengestä kuninkaan sormuksessa, teidän ja sukunne hyväntekijäksi?

— Minä vastaisin hänelle: hoitakaa omia asioitanne elkkääkä sekautuko siihen, mikä ei teihin koske.

— Vai niin, vai niin; no, elkkäämme siitä enää puhuko. Tiedättekö, herra kreivi, että tässä on syvin paikka koko satamassa; vettä luulisin olevan kolmekymmentä sylvä. Meren syvyydeksi se ei ole paljo, mutta matalalle rannikolle, niinkuin meidän on, se kyllä riittää. Se mikä tässä mereen putoaa, se ei tule ihmisten ilmoille ennen kuin tuomiopäivänä . . . Ohjatkaa oikeaa suuntaa te siellä peräsिमessä; ettekö näe, että purjeet lepattavat?

Bertelsköld ei vastannut.

Larsson nousi nyt venheen peräistuimelta seisomaan ja piti jotain himmeästi kiiltävää esinettä peukalon ja keskisor-

Waasan satamassa.

men välissä. — Tahtoisinpa tietää, sanoi hän, — kenellä olisi halua hakea merenpohjasta sitä, jota nyt pidän kädessäni.

Tuskin oli hän saanut nämä sanat sanotuksi, kun kapteeni Gast hurjimman raivon vallassa karkasi hänen kimppuunsa ja koki riuhtaista esinettä hänen kädestään. Hurja painiskelu syntyi. Peräsimetön venhe nousi tuulta vasten ja alkoi peräytyä. Paitsi perässä olevaa kolmea henkilöä oli keulassa kaksi matruusia. Nämä eivät liikahtaneet paikaltaan luultavasti sentähden, että Toivon laivaväki oli varmasti vakuutettu siitä, että se, joka koski kapteeni Gastiin, armotta oli kuoleman oma.

Mutta kapteenipa sai toisen vastustajan, joka ei ollutkaan löyhäkätinen. Bertelsköld heittäysi nyt vuorostaan Gastin kimppuun ja tempasi hänet pois, niin että leveät olkapäät rutisivat. Nähdessään joutuvansa allekynsin, koetti Gast syöstä itsensä ja Larssonin yhtä haavaa mereen. Vanhus olisi ollut hukassa, ell'ei Bertelsköldin väkevä käsi juuri Larssonin kaatuessa olisi temmannut häntä takaisin kallistuvaan venheeseen. Eikä kestänyt kauvan, ennenkun kapteeni makasi mihinkään kykenemättömänä venheen pohjalla, kädet selän taa sidottuina jollain köyden päällä. Venhe ajeli maihin ja matruusit eivät liikahtaneet.

— Tiukottakaa purjenuora, koirat! Kreivi tarttuu peräsimeen! komensi Larsson ihmeteltävän kylmäverisesti.

Venhe nousi taas tuuleen päin ja läheni samaa paikkaa, missä taistelu oli alkanut. Nyt nousi vanhus taas peräistuimelta seisomaan.

— Te teitte hyvän tempauksen vast'ikään, kreivi Bertelsköld, — sanoi hän, — ja minä olen osoittava kiitollisuuteni siitä. Me olemme nyt taas kolmenkymmenen sylen syvällä vedellä, ja se jo riittänee. Katsokaa nyt — ja te myöskin, te vanha ahma siellä venheen pohjassa! Näettekö, mitä minulla on kädessäni? Piu — nyt se on siellä, iäti haudattuna meren syvyyteen?

Kuului ääni niinkuin viulunkielen hiljainen näppäys, heikko, mutta selvä, kun tuo nakattu esine vajosi vedenpinnan alle.

— Mikä se oli? — huudahti Bertelsköld.

— Se oli kuninkaan sormus, — vastasi Larsson kylmästi.

— Mitä olette tehnyt! Tuollako lailla palkitsette minua siitä, että henkenne pelastin!

— Niin, — vastasi valtiopäivämies, — ja minä ajattelen, että huonommasti kuin minä on moni mies palkinnut pelastajansa. Nyt olemme kuitit. Kuulkaa minua! Minä otan taivaan ja maan todistajakseni tähän: *Niin totta kuin tuo sormus ei ikänä enää näe päivän valkeutta, niin totta ei myöskään minkäänlaista liittoa tule toimeen Larssonien ja Bertelsköldien kesken ikuisiin aikoihin asti.* — Me voimme nyt palata kaupunkiin takaisin. Pysy siellä, katala vaskipalanan, joka olet ollut syynä niin monen ihmisen ajalliseen ja ijankaikkiseen turmioon! Pysy siellä, sinä perkeleen kilokalu, tuomiopäivään asti, ja kammokoot kalatkin meressä sitä paikkaa, jossa kirottu pahuutesi on hiekkaan haudattuna!

26. Lisätietoja kuninkaan seurueesta ja matkasta.

yöhästyneet olivat nuo suuret sukupäivälliset Larssonin talossa toista tuntia isäntää odottaessa; liekkiö oli kuivanut, naurispaistikkaat liiaksi ruskettuneet, vasikanpaisti oli pohjaan palanut, liemi jähmettynyt ja leivokset jo kauvan seisoneet juhlallisesti rivitettyinä isolle hopealautaselle. Kaikki olivat kummastelleet, mitkä tähdeliset asiat olivat pakoittaneet van-

han valtiopäivämiehen tällaisena juhlapäivänä ja juuri ennen päivällistä satamaan lähtemään. Vihdoin palasi hän väsyneempänä kuin hän tahtoi näyttää olevansa. Se, mitä Brandön satamassa oli tapahtunut, pysyi salaisuutena. Matruusit olivat saaneet rahaa pitääkseen suunsa kiinni, ja kapteeni

Gast oli taas heti maihin laskettua päästetty irti ja edesvastuun uhalla käsketty lähtemään tiehensä kaupungista.

Tuon ison pöydän ympärille keräytyi nyt suku kolmeen osaan: ensiksi vanhemmat ja arvokkaammat, sitten nuoremmat, lopuksi lapset ja palkkaväki. Kunniaistuimella istui vanha perheenisä, oikealla puolen häntä pojat vaimoinensa, vasemmalla tytär Ester sulhasensa kanssa ja veljentytär Maria; sitten muut ijän ja arvon mukaan. Toinen poika, pastori Bertel, siunasi ruoan, kaikki söivät hyvällä ruokahalulla, joka oli odottaessa yhä kasvanut, ja lopuksi veisattiin kiitosvirsi.

Kun tämä oli toimitettu, lähti perheenisä päivällislevolle, sillä aikaa kuin vieraat hajausivat sinne tänne katselemaan valmistuksia kuninkaan kunniaksi.

Eikä viipynytäkään kauvan, ennenkun airueita alkoi yksi toisensa perästä ilmaantua. Hovimestari Åberg, keittiömestari Björck, hovileipuri Kammecker, hovikyypari Laurent ja pääkokit Severin ja Arelius palvelijoineen *) olivat saapuneet jo aamupäivällä kuninkaan keittokalujen kanssa ja herättivät tärkeäntähdellisillä hankkeillaan koko kaupungin huomion. Kuninkaallisessa matkaohjelmassa oli näet määrättyä, että hänen majasteettinsa levähtäisi yhden päivän Waasassa matkan vaihoista, ja koska maan isä ei halveksinut hyviä ruokia, niin oli kaupungin hellänä huolena ollut kaikkien niiden tarpeiden hankkiminen, jotka se suinkin vaan voi hankkia. Jo keväästä asti oli sentähden vasikoita, porsaita, hania, jopa kalkkunakukkojakin maaherran asunnossa hoidettu mitä huolellisimmin ja olivat ne nyt valmiit uhraamaan henkensä kuninkaan ja isänmaan hyväksi. Huolta oli pidetty maidosta mitä oivallisimmasta ja kermasta kaikkein sakeimmasta, mitä vaan kaupungin lehmistä suinkin oli saatavana, sillä nämä ymmärtäväiset Waasan porvarit osasivat jo silloin niinkuin paljoa myöhempinäkin aikoina voitollisen kaupan ohessa harjoittaa myöskin tuottavaa maanviljelystä. Silloin, niinkuin uudemminakin aikoina, nähtiin nimittäin laumottain hyvinvoipia lemiä aamuin ja illoin vaeltavan pitkin kaupungin kätuja kesälaitumilleen ja sieltä takaisin (joka vaellus tätä

*) Kellarirenki Hornay, teurastajarenki Ekerman y. m. Waasassa säilytetään vielä täydellinen luettelo kuningas Aadolf Fredrikin seurueesta tässä merkillisessä tilaisuudessa. Koko seurue nousi Suomessa matkustettaessa 78 henkeen, mutta eivät ne kaikki olleet mukana Waasassa.

nykyä katujen siisteyden vuoksi tapahtuu syrjäiteitä). Heinän-teko, joka juuri sattui tähän aikaan vuodesta, oli täällä siitä syystä yhtä tärkeä aika kuin maaseuduillakin kaupungin ympäristössä. Paitse näitä kestityksiä oli pidetty siitakin huolta, että voitiin tarjota verestä pinaattia ja muita ruokakasvia, ja koko valoisan Heinäkuun yön oli lähimpäin kylään nuoriso ollut muraimia ja mansikoita poimimassa, voidakseen tarjota valtakunnan majesteetille jotain oikein makeata maan tuotteista. Nämä kaikki tuotiin nyt noiden ylhäisten kokkien käytettäväksi, ja nämä mahtavat herrat, jotka rehentelivät hienoissa valkoisissa esiliinoissaan, näkivät joskus hyväksi päättään nyökäyttäen ilmaista armollisen mielihyväsä näiden kunnan ihmisten alamaisesta innosta.

Paitsi kreivi Bertelsköldiä, joka oli tullut maaherran kanssa, saapui myöhemmin päivällä hovimestari vapaaherra Forssner, översti vapaaherra Kaarle Adlerfelt, vänrikki parooni Löwenhjelm y. m. herroja ja muutamia kuninkaallisia lakeijoita. Jokaiselle vaunulle, mikä tuli näkyviin Runsarin kylän luona, jossa ensimmäinen iso kunniaportti upeili päivänpaisteessa, huusi kansa, joka seiso i juhlaatteissaan tiheissä laumoissa tien syrjillä, hurraata, ja useat kiipesivät aidoille kylästä alkaen aina kaupungin etelätulliin asti. Joka kerta vastasivat herrat ja lakeijat armollisesti hymyillen, ja joka kerta huomasi väestö pettyneensä toiveissaan. Joukossa oli kärjäkirjureita, merimiehiä ja muita perin viisaita politikoitsijoita, jotka olivat käyneet Tukholmassa ja tiesivät, miten asiat olivat. Nämä osoittelivat kansalle, mitkä noista saapuvista herroista katsottiin Hatuiksi ja mitkä olivat tunnetut Mysyiksi valtiollisissa mielipiteissään. Nyt oli useilla miehenpuolisilla katselijoilla päässä lasihelmillä ja kukonsulilla koristetut myssyt; toisilla taas oli päivän kunniaksi hatut paikkakunnan tekoa päässään. Kun nyt väkijoukko oli hurannut kuninkaalle, mutta huomasi pettyneensä, ryhtyivät he kujeillessaan siihen sukkelaan ilveilyyn, että aina kun Hattu ajoi sivu, nakattiin paljaita myssyjä ilmaan, mutta joka kerta kun Myssy ajoi esiin, lensivät hatut taivasta kohden. Ja tämä oli kansasta sanomattoman hauskaa. Nekin, jotka eivät tienneet tarkoitusta, seurasivat iloissaan annettua esimerkkiä, ja oli siinä melua ja riemua, joka tietysti selitettiin alamaisen ilon ilmaukseksi. Valtiollisella taivaanrannalla vaeltavat pil-

venkuvat kuvastuivat tällä tavoin niinkuin haihtuvat revontu-
tulet aina ylös pohjolan kaukaisiin maihin.

Kuningas itse . . . mutta suotakoon meille anteeksi, jos
vielä panemme tähän seuraavan runollisen kertomuksen hänen
matkustuksestaan Suomen rajain sisällä *).

»Nyt Degerby, Sottunga ¹⁾ Korpokin ²⁾
Tervehtivät kuningastansa
Ja taivasta kiittävät lapsetkin,
Kun voideltu on heidän kanssa.
Ja Hankoniem', Barösund, Porkkala ³⁾ kanss'
Ja Wiapor' ⁴⁾ kiitosta kantaa
Uroolle, kun vaatimattomuudessans'
Hän hyveelle palkan antaa.

Nyt sankari saapuvi Helsinkiin ⁵⁾
Ja Ahdille hyvästin jättää,
Joka vienoin ja hirsykyvin lainehin
On tarjonnut auttavaa kättä.
Ja tuskinpa AADOLF nousnut on maall'.
Kun onnentoivotus raikuu;
Osoittaen nöyryyttä kuninkaall'
Nyt riemusta kaupunki kaikuu.

— — — — —
»Näin Suomen kansa se tervehtelee
Alamaisin häntä nyt mielin.
Tuskin hän rannalle astahtanee,
Kun kiittävi häntä se kielin.
Täältä' urho nyt lähtevi katselemaan
Linnaa, jonka nim' on ULRIIKKA ⁶⁾,
Monta muutakin varustust' ihaillemaan ⁷⁾
Josta kertoa tässä' olis liikaa.

*) Sen nimi on suomennettuna: »Kuninkaan Onnellinen Matka
Tukholmasta Ahvenan Meren yli, Uudenmaan, Hämeenlinnan, Turun ja
Porin läänien, sekä Pohjan- ja Länsipohjanmaan, Ångermanlannin, Me-
delpadin, Helsingē-, Gestrike- ja Uplannin kautta Drottningholmaan.
Alettu 12 päivänä Kesäkuuta, päättynyt 10 päivänä Elokuuta 1752.
Sepittänyt Hjalmar. Lauletaan kuin: Rest hafver jag öfver vatten j. n. e.
Tukholmassa, painettu P. J. Nyströmin kirjapainossa 1752.« Nämä nyt
ylen harvinaiset laulut, joista kaksi värssyä jo tätä ennen on tähän kir-
jaan otettu, olivat Välskärille tuntemattomat, mutta säilytetään Suomen
yliopiston kirjastossa jälkimaailman mielen ylennykseksi.

Juhannusta riemulla vietetähän,
 Rukoillen vanhat ja nuoret,
 Ja tyytyvän AADOLF nähdähän
 Ja katsovan Brobergin vuoret ⁸⁾,
 Jo Porvookin viimein nyt kunnian saa ⁹⁾
 Hyvällä armasta isää,
 Kuin David hän templihin kohoaa
 Rukoillen Luojalta voimia lisää ¹⁰⁾.

Kiväärien, kanuunain paukuessa
 Hän eelleen täältä nyt kulkee
 Ja auringon ihanan paistaessa
 Hänet LOVIISA ¹¹⁾ syliinsä sulkee.
 Se kaupunki kunnian suuren saa
 Häntä nyt kaukana kulkeissansa
 Kuningattarestansa muistuttaa,
 Tuosta viisaasta aikehissansa.

Nyt Ahvenkoskelle ¹²⁾ matkustelee
 Urho, raja joss' on Suomalaisten,
 Ja täälläkös riemu nyt kajahtelee ¹³⁾
 Kuin kiljuna Novgrodilaisten!
 Siell' armasta isäänsä ihaillen
 Nyt katsomaan rientävi kansa.
 Hän holhovi Suomea suojellen,
 Ain' pitäen muistossansa.

Täältä Hämeemaahan hän retkeilee
 Ja sen linnaa ¹⁴⁾ katsovi kanssa.
 Siell' kursailematta nyt ihmettelee
 Rahvas sulohaltijatansa.
 Ja linnasta paukkuvat laukaukset,
 Kajahuttaen laaksot ja vuoret;
 Kaikkiall' kuuluvat tervehdykset,
 Joita lausuvat vanhat ja nuoret.

Kuin isä kaikkia suosivi hän
 Armolla ja lahjoillansa;
 Lapsill' hyvästin jätettyähän
 Hän Turkuun on aikehissansa.
 Kukkaset tietänsä osoittavat
 Ja keinolla hankitut kuuset,
 Nuoret tien vieressä tanssailevat,
 On hymyssä vanhojen huulet.

Jopa nymfeinkin lauma nyt esiytyy
 Sekä Febus, Mars ja Minerva;
 Ja armoas anoen keräytyy
 Nyt luo talonpoika ja herra.
 Themiskin suullensa viskahtaa
 Rukoillen näköönsä,
 Merkurio mastonsa koristaa
 Hänet rannalla nähdessänsä.

Laukaukset monet paukkuvan sai
 Hän tiellehän kuulla silloin,
 Ja riemusta rintansa sykkivi kai
 Sekä aamusin varhain ja illoin.
 Pian riemu kun ilmahan haihtuvi se,
 Siis siitä nyt vaikenen varmaan,
 Vaan laulan, kuink' ol' rakast' Suomelle,
 Nähdä kuninkaansa armaan.

— — — — —
 Kansa miehissä saapuvi AADOLFIN luo
 Kuin kalat parvissa kevähällä
 Ja onnensa toivotukset se tuo
 Sydämmellä täydellä sykkivällä
 Ja syntymähetkeä LUDVIGIN ⁶⁾
 Se viettävi hartahin mielin,
 Ja terveyttä hälle ja äidillekin
 Rukoilevi kaunihiin kielin.

Alhaisiin ¹⁷⁾ uros nyt matkustelee
 Ja Paskilass' käypi hän; sieltä
 Niinisaloon hän kuljeskelee,
 Ja Kyröhön ¹⁸⁾ poikkeepi tieltä.
 Kankahan ylitse kulkenut kun
 Hän on, jopa Waasaan ¹⁹⁾ hän entää,
 Kansa siell' kokoupi katseluhun
 AADOLFIA vastahan lentää.

Mutta koska lukija lienee saanut jo tarpeeksi, lope-
 tamme toistaiseksi tähän.

¹⁾ 15 p Kesäkuuta. — ²⁾ 16 ja 17. — ³⁾ 18 ja 19. — ⁴⁾ 19 ja
 20. — ⁵⁾ 20. — ⁶⁾ 21 p Kesäkuuta. — ⁷⁾ 23, H. K. M. nimipäivä. —
⁸⁾ 25. — ⁹⁾ 27 — ¹⁰⁾ 28. — ¹¹⁾ 29 ja 30 Kesäk. ja 1 p Heinäk. —
¹²⁾ 3 — ¹³⁾ 4. — ¹⁴⁾ 7. — ¹⁵⁾ 10, — ¹⁶⁾ 13 — ¹⁷⁾ 15. — ¹⁸⁾ 16. — ¹⁹⁾ 18.

27. Kuninkaan tulo ja rovastin puhe.

Kun kansa tällä lailla oli ollut liikkeellä aina varhaisesta aamusta, saapui maan isä, kuningas Aadolf Fredrik, vihdoinkin kello seitsemän ja kahdeksan välillä illalla. Ei mitään oltu laimiinlyöty, että tulo tapahtuisi niin komeasti kuin mahdollista. Kuninkaan rinnalla istuivat neljän hevosen vetämissä komeissa vaunuissa hänen ylhäisyytensä Klaes Ekebladh ja henkilöäkäri Petersen. Lähinnä näiden jälessä ajoi kenraali vapaaherra Ungern Sternberg apulantti Rehausenin kanssa; sitten hovimarsalkka vapaaherra Löwen asessori Schutzenin kanssa ja sitten tulivat muu seurue ja palvelijat: kammaripaashi Tornerhjelm ja kammaripalvelija Bedat, kellarirenkki Hornay ja pyssynviritäjä Asmüs y. m. y. m. joiden merkilliset nimet niinkään ovat jälkimaailmalle säilytetyt *). Maaherra oli hänen majesteettiaan vastassa vähän matkaa kaupungista, sill'aikaa kuin paikakunnan virkamiehet, papisto ja porvaristo seisoivat palavin hatuttomin päin ja selkä koukussa vasta maalatun tulliportin luona, joka oli koristettu Waasan kaupungin kunniarikkaalla ja kuninkaallisella vaakunalla.

Syntyi siitä melu ja hälinä, kun ensiksi nimismies tuli ratsastaen, ajaen kuin luuta väkeä tieltä pois, — kun sitten kuninkaalliset esiratsastajat vaahtoisilla hevosillaan ajoivat esiin täyttä karkua ja kun vaunut viimein näkyivät tien mutkassa Runsarin kylän luona. Kuningas ajatti hiljaa ja nyökäytti päätään joka haaralle. Väestön käytös oli arvokasta. *Nuo* selät eivät olleet tottuneet syvälle kumartamaan. Aadolf Fredrik oli kumminkin todella rakastettu, — rakastettu toivovan rakkaudella, sillä hän ei ollut vielä tehnyt mitään muuta kuin vastaanottanut kruunun, — mutta tämänkin vuoksi häntä jo suosittiin Pohjanmaalla, jossa oli oltu tyytymättömiä

---

*) Aadolf Fredrik rakasti komeutta matkoillaan. Tessin huomauttaa siitä päiväkirjassaan: »Preussin kuningas Fredrik matkusti, ollen itse kahdeksas, Pyrmontiin; Aadolf Fredrik kulki v. 1761 Lokaan 450 hevosella.

herrojen valtaan ja valtiopäiväriitoihin kuningas Fredrik vainajan aikana.

— Katsokaapa, kuinka armollisen näköinen hän on! — hälisi väkijoukko.

— Ja noin hiljainen! Eikä ylpeämpi kuin muutkaan kristilliset ihmiset! — arvelivat toiset.

— Jumala armahtakoon, luulenpa, että hän tervehtii minua; mahtaneeko hän tuntea minua? — huudahti kestikievarin emäntä Martoisista suuresti hämmästyksissään ja hyvillään, seisossaan uudessa tärkätysssä kamlottihameessaan kuin vehnäpulla reikäleipäin keskessä.

— Suunne kiinni! — murahti eräs ryysyinen kerjäläinen, vanha karoliini Wöyristä, ja kääntyi päin. On noita nyt ennenkin kuninkaita nähty! Kuninkaan pitää olla ylpeän ja kopean. Valtakunnan majesteetilla pitää olla käsivarret kuin rautakangit ja hänen pitää osata iskeä. Ja ratsastaa hänen pitää, niin että kivët kipenöivät; eikä istua noin kuin villasäkki pehmeillä vaununtyynyillä! Toinen tarmo oli Kaarle kuninkaassa! — Ja samalla kohotti hän repaleista hattuaan.

— Mutta katsokaapa, kuinka maaherra kumartele! — kuiskailivat taas toiset. — Voi hyväinen aika, kuinka notkeaselkäisiä ne nyt ovat, nuo kopeat herrat, jotka muuten niin isosti pöyhkeilevät muille kunniallisille ihmisille! — Ja kansa hurraisi kahta kiiyaemmin maaherran kumarruksille.

Vaivoin saatiin nämä riemun osoitukset vaikenemaan, sillä syynä siihen, minkä tähden kuninkaalliset vaunut pysähtyivät tullin luona, oli se alamainen puhe, jonka kirkkoherra maisteri Claudius Hedman — vanha hovimies ja tätä ennen kappalainen Klaran kirkossa Tukholmassa — oli tähän tilaisuuteen valmistanut. Onneton kuningas, nuo ylenmäärin makeat ja imartelevat sekä suorasanaiset että runomittaan sepitettyt puheet olivat vainonneet häntä pahemmin kuin hytetyiset aina siitä asti kuin hän astui jalallaan Suomeen. Nyt tuli hän Hämeen metsästä, helteisen päivän ajettuaan ja ikävöiden päästäkseen lepoon ja saadakseen vaihettaa pölyiset matkavaatteet silkkivuoriseen yönuttuun, kun taas putosi puhuja hänen eteensä pilvettömältä taivaalta! Raskas kruunu, minkätähden oli sinulla monien piikkiesi seassa vielä kaunopuheliaisuuden ruusujakin kätkettynä!

— Vaikka *) — sanoi puhuja, — lauhkeamman tivaan alla syntyneen tulen-ottavan älyn ja enemmän siistityn pään kuin kylmältä pohjolta käy odottaminen, tulisi olla tässä korkeassa tilassa sen harvinaisen ilon tulkitsijana, joka teidän kuninkaallisen majesteettinne — (syvä kumarrus) — tänne kokoontuneilla kaikkein nöyrimmillä, papistoon kuuluvilla alamaisilla on; niin rohkenen kumminkin syvimmässä alamaisuudessa teidän kuninkaallisen majesteettinne eteen — (uusi kumarrus) — minä halvin pappismies minun ja minun kanssaveljieni uskollisuuden ja alamaisuuden uhrin kanssa teidän majesteettinne armonalttarille tulla — (suorakulmainen kumarrus).

— Suuri kuningas! — jatkoi puhuja — sallikaa, toisen Aleksander Magnus'en tavoin, köyhän alamaisen kantaa esiin kourallinen vettä lahjain ja antimien asemasta!

— Me kiitämme herra rovastia; me tulemme erittäin mielellämme — keskeytti hänet kuningas, joka paljoa ennemmin olisikin ottanut »kourallisen vettä«; mutta puhuja ei hätäytynyt, vaan jatkoi alinomaa kumarrellen:

— Alamaiset ovat saaneet luvan uhrata yksinvaltaiselle hallitukselle — (tässä nykäsi maaherra rovastia kauhtanan helmasta) — sekä kaiken heidän omaisuutensa että myös mikä heistä kaikkein rakkainta oli, minä tarkoitan henkensä. Teidän kuninkaallinen majesteettinne ei rakasta kumpakaan . . .

— En, hyvä herra rovasti . . . puuttui taas kuningas puheeseen, pyyhkäisten hikeä otsaltaan.

— Jonkatähden myöskin alamaisensa yleensä, mutta erittäinkin me papistoon kuuluvaiset, uhraamme itsemme teidän kuninkaalliselle majesteettilenne, niinkuin kalliille Herran voidellulle, kaikesta meidän sydämmestämme.

Kuningas huokasi, luultavasti liikutettuna näin suuresta uhraavaisuudesta.

---

*) Välskäri näkyy tässä käyttäneen puhetta, jonka kappalainen Tunaeus Anundsjössä Ångermanlannissa aikoi pitää hänen majesteettinsä matkustaessa sen kautta ja joka on otettuna »Lärda Tidningariin» vuodelta 1752, n:ro 100. Olisi ehkä liika rohkeata väittää, että arvoisan rovasti Hedmanin sanat sattuivat aivan samoin, mutta luultavaa kuitenkin on, että ne kirjaimen ja hengen puolesta sointuivat hyvinkin hyvästi yhteen tämän mainitun puheen kanssa, joka on oikea loistonäyte sen ajan alamaisesta kaunopuhelaisuudesta.

— Ei ikänä, — jatkoi puhuja, — ei ikänä osannut Orpheus niin hyvin soittaa kanneltaan, ett'emme me vielä heleämmin äänin yhtyisi alamaisuuttamme osottamalla maan sanomattoman hartaihin ilon osoituksiin.

— Suokoon luoja, että ne todella olisivat *sanomattoman* hartaita! — kuiskasi hänen ylhäisyytensä Ekebladh vierustoverinsa tohtorin korvaan, mutta puhuja jatkoi:

— Pakanallinen Diogenes rakastakoon vaan auringon paistetta enemmän kuin Aleksanteri Suuren varjoa. Me emme ainoastaan iloitse teidän kuninkaallisen majesteettinne armonsäteistä, vaan rukoilemme meillemme myös sitä korkeata etua, että rauhan levossa saisimme kuin lapset nauttia armollista suojaa teidän kuninkaallisen majesteettinne, meidän maanisämme avarassa varjossa . . .

— Herran tähden, ei mitään viittauksia hänen majesteettinsa lihavuuteen! — kuiskasi maaherra, joka huomasi kuninkaan alkavan kyllästyä. Puhuja jatkoi yhtäkaikki uupumatta ja lausui soveliaalla kumarruksella sen toivumuksen, ett'ei ainoastaan kuninkaallisen majesteetin terveydentila olisi hänen matkansa jälkeen hyvä, vaan myös koko kuninkaallinen huone ja meidän kaikkein armollisin kuningattaremme siunatussa tilassa; verraten kuninkaallista majesteettia sydänyön aurinkoon Torniossa, ja — niin totta kuin on päivä, vaikka aurinko ei aina ole näkyvässä ja vaikuttamassa, niin totta elämme me siinä epäilemättömässä toivossa, että teidän kuninkaallinen majesteettinne ei koskaan väsy antamasta korkean suosionsa ja korkeimmasti syntyperäisen kuninkaallisen armonsa heloittaa . . .

Rauskis! Samassa romahti lahonut lauta-aita tullihuoneen luona maahan niiden monien katselijain ja kuuntelijain painosta, joita puheen aikana oli kiivennyt sen päälle yhä useampia kuningasta näkemään ja jotka nyt äkkiarvaamatta tulivat hänen majesteetilleen esitetyiksi mitä oudoimmissa ja kaikkia hovitapoja vastaan sotivissa asennoissa.

— Onko kukaan haavoitettu? — kysyi hetikohta hyväsydäminen kuningas, samalla kuin hevokset riuhtasivat vauvoja ja kaupungin poliisi, s. o. viskaali, yksi kaupunginpalvelija ja kaksi palovartijaa kiiruhtivat apuun.

— Se oli vaan pieni kuperkeikka, teidän majesteettinne, — vastasi kinnasisti Eerikki Ljung, joka oli istunut ylinnä

lankulla, mutta muita nopeammin oli päässyt jaloilleen ja taas seiso i lakki kädessä, valmiina hurraamaan, vaikkakin kättä vielä pakotti ja ääni oli käheä, hän kun oli kiljunut vuorotain sekä hatuille että myssyille ja majesteetille.

—Tuossahan on minun ylimääräinen hovisorvarini! — huudahti kuningas, joka oli unohtanut nimen, mutta hetikohta tuns i nuo raittiit ja iloiset kasvot.

— Teidän majesteettinne palvelukseksi, — vastasi poika. — Sen verran oli hän hovissa ollessaan jo oppinut sanojansa sovittelemaan.

— Tule luokseni huomenna, minulla on jotain sinulle sanottavaa, — jatkoi kuningas armollisesti ja luontevasti, unohtaen kaikki nuo kankean juhlalliset vastaanottotemput.

Eerikki Ljung kumarsi niin, että hänen pitkä vaalea tukkansa valahti hänen silmilleen.

— Koska siis Waasan kaupungilla on se arvaamaton armo ja onni, että jälleen, puolentoista vuosisadan kuluttua, saa nähdä auringon . . . — alotti hellittämätön puhuja, joka tuosta pitkästä ja koreasta johdannostaan ei vielä ollut ennätänyt päästä varsinaiseen aineesensa.

— Tuhat tulimmaista! sepä oli pitkällinen pimeys! — kuiskasi Ekebladh.

— . . . Auringon, sanon minä, virkistytävillä säteilään valaisevan vanhaa Thulea . . .

— Me kiitämme, me kiitämme, — sanoi kuningas keskeyttäen.

Mutta puhuja ei voinut millään muotoa ottaa omalle tunnolleen sitä, ett'ei hänen majesteettinsa saisi kuulla vielä jäännöstäkin hänen ulkoa luetusta pitkästä, saarnantapaisesta puheestaan. — Koska, — alotti hän jälleen, — aurinko nyt nousee kaikessa ihanuudessaan näiden pohjoisten seutujen yli . . .

— Sehän menee mailleen, hyvä herra rovasti, sehän menee mailleen, ja aika on jo mennä levolle, — kävi taas onneton majesteetti puheeseen.

Maaherra nykäsi puhujaa kauhtanasta.

— Ja koska, — jatkoi itsepäinen puhuja, — koska tähdet samalla kadottavat valonsa ja suloinen kuu sammuttaa lyhtynsä nähdessään Phoibon loistavat vaunut . . .

— Aja! — sanoi kuningas.

Vaunut lähtivät liikkeelle, kaunis puhe hukkui väkijoukon hurraahuutoihin ja siinä seisoi nyt tuo hämmästynyt puhuja, voimatta käsittää, kuinka kuninkaallinen majesteetti oli voinut jättää käyttämättä noin mainiota tilaisuutta kuullakseen puhetta, jota, puhujan mielen mukaan, ei joka päivä tarjottu edes matkusteleville ruhtinaillekaan.

Suurin osa väkijoukosta riensi vaunujen jälessä Korsholmaan, saadakseen, jos mahdollista, nähdä kuninkaan astuvan vaunuista. Toiset taas, joilla ei ollut halua juosta kilpaa, keräytyivät suuresti kummastellen Eerikki Ljungin ympärille, tahtoen välttämättömästi tietää, mitä kuningas oli hänelle sanonut.

— Se ei kuulu teihin, — sanoi Eerikki hämillään.

— Hän sanoi sinua ylimääräiseksi hovisorvarikseen; mitähän hänen majesteettinsa sillä tarkoitti? — kysyi eräs raatimies, joka oli seisonut likellä vaunuja.

— Sanoiko hänen majesteettinsa *hovisorvari*? — kysyi Eerikki ollen kummastuvinaan.

— Sen kuulin omin korvini, — vakuutti raatimies.

— Minusta oli niinkuin hän olisi sanonut *hovikarvari*, — arveli Eerikki.

— Karvari? Niin, niin se olikin. Hovikarvari? Sepä oli merkillistä. Mitä hän sillä tarkoitti?

— Asianlaita on se, — sanoi Eerikki tekeytyen mah-tavaksi, — että satuin asumaan moniaita viikkoja hovin karvarin luona, ja kun kuningas tavallisesti joka kuukausi kävi kahta tuumaa paksummaksi vyötäisiltään, niin oli hänen majesteettinsa tapana aina tuon tuostakin käydä meitä tervehtimässä, antaakseen mittaa uusiin nahkavöihinsä. Sentähden sanoi hän minua ylimääräiseksi hovikarvarikseen.

— Mutta hän käski sinun tulla huomenna luoksensa?

— Sanoiko hän niin?

— Tottahan kuulin sen, kun seisoin juuri hänen vieressään.

— Vai niin, — no, kai on hän taas tullut paria tuumaa paksummaksi pitkiä puheita kuunnellessaan, ja sentähden pitää minun nyt mennä sinne uutta mittaa ottamaan.

Näin sanoen puikahti Eerikki tiehensä.

28. Korsholman vallien luona.

 li sydänyön aika eräänä Heinäkuun yönä Pohjanmaalla. Pohjolan yön sanoin selittämätön kirkkaus, jota ei voi verrata mihinkään muuhun luonnossa, valaisi heloittaen pienen kaupungin etäämpänä olevat ulapat ja kaukaiset metsät. Keveä sumu kytömailta uiskenteli siellä täällä kuin sumu taivaanrannalla, ja välistä kuului hevosen hirnuntaa, lampaankellon kilinää tai tasaisia aironvetoja jonkun myöhään kotiinsa palaavan kalastajan venheestä.

Kaupungissa ei kumminkaan kaikki ollut niin elotonta kuin olisi voinut luulla. Näillä pohjoismaalaisilla on ihmeteltävä kyky, samoin kuin linnuilla, mukautua valon ja pimeän mukaan. Talven he nukkuvat, kesällä tuskin tiedät, milloin he nukkuvat. Nyt oli sitä paitse kuningas vieraana Waasassa; kukapa silloin tahtoi nukkumalla hukata aikaansa? Paljo ihmisiä oli liikkeellä; mutta niin hiljaa he liikkuiivat kuin olisivat kaikki olleet sukkajalassa. Jos et saanut nähdä majesteettia, niin voitahan toki saada jonkun nauhustetun lakeijan näkyviisi; jos et sitä saanut, niin voit kenties katsoa ällistellä kuninkaallisia vaunuja, tai udella uutisia joltain porvarivartijalta, joka seisoi vahdissa Korsholman portilla. Ja jos siinäkin petyit, niin oli ainakin se lohdutus jälellä, että sait katsella linnan ikkunaruutuja ja tutkiskella, missä seurue oli majoitettuna kaupungissa ja ennen kaikkia ottaa selkoa kuninkaan makuuhuoneen ikkunoista ja odottaa, eikö joku yömyssy sattuisi luomaan varjoansa alaslasketuihin uutimiin.

Kun kesäyön kirkkaus paistaa pohjoisesta, oli eteläpuoli Korsholman valleja pimennossa. Alussa tämä pimento ei estänyt näkemästä ympärillä olevia esineitä, mutta puolilta öin nousi pilviä, ja silloin kävi se synkemmäksi.

Kaksi miestä puheli keskenään likellä vallia. Heidän kasvojaan ei käynyt erottaminen, mutta äänet olivat tutut. Miehet olivat Pennaksi nimitetty Benjamin Perttilä, ja kapteeni Neptunus Gast.

— Oletteko varma siitä? — sanoi Penna.

— Niin varma kuin että tässä seison ankkurissa, — sanoi kapteeni. Minä lokasin joka sanan huvimajan lautaseinän läpi. He puhuivat kauniisti vanhoista rakkauden-asioistaan. Muukalainen herra vannoi ja vakuutti, että neitsystä piti tulla hänen vaimonsa, ja asia oli järjestettävä jo huomispäivänä, vaikka isäukko olisi kiljuva jalopeura.

— Niinkö sanoivat?

— Totta varmaan sanoivat. Ja kun neitsyt Ester mainitsi jotain siitä, että hänellä oli jo sulhanen entisestään, vastasi herra: minä panen sulhasesi umpi veteen, jossa ei kuu eikä aurinko paista.

— Mikä sen muukalaisen nimi on?

— Nimeä ei ole lokikirjassani vaan kuninkaallista viiriä hän kantaa, sen tiedän. Sentähden on hän niin suurenteleva ja aikoo huomenna purjehtia tiehensä morsiamesi kanssa.

— Ell'ei hän kuuluisi kuninkaan seurueeseen, niin . . .

— No niin, tietysti; sinä pelkää. Jos se olisi joku tavallinen ruuhipekka, ampuisit hänet upoksiin ijäksi päiväksi, mutta koska hän kantaa kuninkaallista viiriä, niin et uskalla edes kantta huuhtoa. Tulee siitä hauska juttu, kun kaikki ihmiset Waasassa sinua sormella osottavat ja sanovat: kas tuossa menee se raukka, joka törmäsi matalalle, kun kreivi vei hänen morsiamensa.

— Kreivi? Onko hän kreivi?

— Mistäpä minä sen tietäisin? Jonkunlainen ylhäisyys hän lienee. Siitä tehdään soma rekilaulu Isossakyrössä:

»Näin, näin minä laivan seilaavan,
Kolme kreiviä laivalla.«

Penna ei virkkanut mitään, — joka oli merkki siitä, että viha jo kuohui hänessä. Hänen oli kovin vaikea päästä vihastumaan, mutta jos hän kerta niin pitkälle pääsi, ei hän määrää tiennytkään. Ja sangen pitkälle oli hän nyt tullut. Hän oli aina aamupäivästä asti ollut samoissa ajatuksissa; nyt ne olivat kuohahtamaisillaan.

— Te valehtelette! Te olette itse kosinut Esteriä, ja sentähden te valehtelette! — jupisi hän hammastensa välitse ja tarttui kapteenia kovasti käsivarteen.

— Minä olen kosinut tytön rahoja, sanoi Neptunus, — ja kuultuani, ett'ei hän mitään saa, helpotin minä köyttä. Ota hänet, kernaasti minulta saat, ja katso, voitko pusertaa äyrinkään painolastia isästä, siitä vanhasta saiturista . . . Mutta niinhän se onkin, olin jo unohtaa, että toinenhan pitääkin komentoa siinä laivassa.

— Jos olisin kahdenkesken sen konnan kanssa! — ärjäsi Penna nyrkkiään puristaen.

— Sanon sinulle jotain, — kuiskasi Gast. — Äsken kuulin kreivin lakeijan sanovan vahdille: herrani ei nuku öillä niinkuin muut ihmiset. Jos hän menee ulos, niin elä ole häntä näkevinäsi.

— Kreivi? Taaskin kreivi!

— No, olkoon sitten parooni, se on minulle sama. Mutta katsopa tuolla . . . kareja kokan edessä! Se on hän, joka tulee tuolla vallilla!

Bertelsköldin pitkä vartalo kuvastui samassa selvästi yöllistä taivasta vasten. Hänelle ei ollut lepoa suotu viimeisten mielenliikutusten jälkeen. Siitä oli jo aikoja kuin hän oli nähnyt valoisan kesäyön, ja täällä ulkona oli niin viileää, niin ihanaa.

— Kuinka monet vuosisadat lienevät tuiskuttaneet luntaan näille valleille? — sanoi hän itsekseen. — Ei sitä kukaan tiedä. Ne menevät kuin lapsuudenmuisto kauvas muinaisuuteen, eikä kukaan tiedä sanoa milloinkaan, ei kukaan mitenkään. Ne ovat yhtä vanhat kuin kristinuskon näillä tienoilla ja ovat aikoinaan suojelleet sen kehtoa. Vanhat valit, — juuri teidän vierellänne minä ensi kerran näin hänet, jonka muistoa en enää voi poistaa mielestäni! Tänään seison täällä minä lyhytaikaisine muistoineni, — eilen seisoivat täällä joku toinen, huomenna taas toinen — kaikki olemme hetken lapsia, mutta te olette vuosisatain!

— Hän lähtee oijustamaan vallin yli Larssonin huvimajalle; hän tietää, kuka siellä odottaa, — kuiskasi kiusaaja vierustoverilleen.

Penna muratti kuin kahlekoira.

— Olisinpa vanha husaari, kyllä minä tietäisin, mitä tekisin, — jatkoi toinen.

Mutta Penna ei tiennyt enää mitä teki. Hän kiipesi vimmoissaan vallille ja seisoivat Bertelsköldin selän takana, ennenkun tämä häntä huomasi.

— Minä opastan sinua huvimajalle! — jupisi hän, ja karkasi samassa niin voimakkaasti luullun vihollisensa päälle, että tämä — ihan valmistumaton kuin oli mokomaan hyökkäykseen — tupertui vallilta alas, joka tällä kohdalla oli sangen jyrkkä.

Hiljainen huudahdus kuului alhaalta, ja Penna voi eroittaa kaatuneen, joka nyt makasi lohottujen kivien seassa, joita luultavasti oli sinne täyteen vedetty.

— Joudu, anna hänelle viimeinen isku, niin ei kieliä kantele! — kuiskasi Gast, joka oli hiipinyt hankin vallille.

Penna seisoivat liikkumaton. Hänen vimmansa oli kadonnut hänen kilpailijansa kaatuessa; hänellä oli sekava

aavistus siitä, että hän pikaisuudessaan oli tehnyt tyhmän tekosen, ja hänen luontoperäinen hyvyytensä alkoi jälleen päästä voitolle.

Kapteeni Gast puolestaan loi aran silmäyksen maa-herran asunnon ikkunoihin. Ei ole hyvä liian kauvan seista tuulta vasten, ajatteli hän. Tuo kopea herra tuolla alhaalla on saanut maksun aamullisesta tempauksestaan Brändön satamassa. Hän on kosija numero yksi. Vahti pistänee talteensa kosijan numero kaksi. Sitten tulee apen vuoro. Gast ei olekaan vielä se lakastunut nauriin varsi, joksi häntä luulevat. Jos en enää purjehdikaan mieleni mukaan onnen merellä, niin tahdon näyttää heille, että olen vedenalainen riutta, ja he joutuvat haaksirikoon minuun törmätessään. He saavat maksun kaikesta, ja hyvän hyyrin he saavatkin kuninkaan sormuksesta!

Näitä kostotuumia hautoen riensi Gast tiehensä valoisassa yössä, Pennan häntä huomaamatta.

Mutta nyt kuului muutamia sanoja tuolta alhaalta.

— Jos olet rosvo, niin ota kukkaroni, mutta auta minua täältä, sillä minä en pääse liikkumaan! — valitti Bertelsköld.

Penna kuunteli. Hän luuli tuntevansa tuon äänen. Hän seisoi kuin kivettyneenä.

— Pölkkypä! — sanoi taas kaatunut matalalla äänellä, — etkö tiedä, että kuningas nukkuu muutamien askelien päässä täältä. Täytyykö herättää koko linnan väki apua huutamalla?

Penna oli kuullut tarpeeksi. Hän harppasi, niinkuin olisi tuli häntä polttanut, ja hyppäsi yhdellä loikkauksella vallilta alas, samaa tietä, jota hän oli pannut kilpailijansa menemään. Onnistuen paremmin kuin tämä, tuli hän jokseenkin eheänä alas eikä huomannut edes sitäkään, että hän nyrjäytti jalkansa ja sai pari mustelmaa polviinsa. Tuskin oli hän tullut alas, kun hän heittäysi kaatuneen päälle ja alkoi täyttää kurkkua ulvoa.

— Lurjus, pidätkö suusi kiinni! kuiskasi Bertelsköld, joka luuli yhtyneensä hulluun ihmiseen, joka panisi koko linnan väen liikkeelle.

Mutta Penna ulvoi vaan, ja töin tuskin voi kreivi eroittaa muutamia katkonaisia sanoja: — Minun oma isäntäni! Minun rakas herrani! . . .

Korsholman vallien luona.

Pilvet olivat tällä aikaa kevenneet, eikä pimeys enää ollut niin synkkä. Suureksi ihmeekseen tunsivat Bertelsköld miehen vanhaksi palvelijakseen, jota hän ei ollut nähnyt kahteen-toista vuoteen. — Sinäkö, Istvan, olet täällä? — sanoi hän. — Ajaako sinua painajainen, kun heität minut vallilta alas?

— Kun olisin tiennyt teidän siinä olevan! — ulvoi Penna taas nyhkyttäen . . . Lemmon Kasti . . . Koira olen minä, hullu koira, joka olen omaa herraani puraissut! . . . Rakas, armollinen isäntä, elättekö vielä?

— Vaiti, lurjus, niin annan sinulle anteeksi. Olen taittanut jalkani, kenties käsivarteni, enkä pääse liikkumaan. Kanna minut hetikohta huoneeseni; se on linnan sivurakennuksessa, ja kuninkaan henkilääkäri asuu viereisessä huoneessa. Mutta heitä pois, mies, tuo ulvominen, muuten lyön sinulta kädet ja sääret poikki, kun taas pääsen jaloilleni. Meidän täytyy sanoa, että olen vahingossa pudonnut.

Penna oli puoleksi tainnoksissa surusta ja säikähdyksestä. Kuitenkin nosti hän, niin varovasti kuin taisi, rakastetun isäntänsä väkeville karhunkäpälilleen ja vaelsi linnaan, kokien kovin hullunkurisesti niellä nyhkytyksiään, joita ei tahtonut saada millään lailla tukehdutetuiksi.

29. Eerikki Ljung kuninkaan kyökissä.

Eerikki Ljung oli muiden Larssonin talon miespuolisten vierasten kanssa majoitettu isoon tupaan, jonka lattialle oli olkia levitetty. Olilla lepäsi kahdeksan poikaa ja nuorta miestä, kullakin pienoinen villapeitto päällä. Seinään kiinnitetyissä sängyissä, joita aina oli kaksi päällekkäin, makasi kahdeksan vanhempaa henkeä ruovonröyhyillä täytetyillä matrassoilla. Höyhenpolstareita oli yltäkyllin arvokkaampien vierasten varalle.

Nukkuessaan ajatteli Eerikki vaan sitä, että hänen huomenna piti mennä kuninkaan luo. Merkilliseltä tuntui

se hänestä, mutta miksi antaisi hän sen untansa häiritä. Hän oli ollut liikkeellä varhaisesta aamusta ja nukkui sentähden niin raskaasti, että häneen nähden olisi voinut viertää vaikka koko huoneen mereen ja purjehtia sen kanssa Länsipohjanmaalle. — Herätä minut kello kolme, — oli hän sanonut vanhalle Sannalle, joka palveli tupaväkeä ja jolla enemmän kuin kellään muulla oli se linnun luonto, ett'ei kukaan tiennyt, milloin hän kesällä nukkui.

Palovartija oli juuri huutanut nurkassa, kun Sanna suurella vaivalla sai nuoren herran käsiinsä peittojen rykelmästä. — Kello on kolme, — sanoi hän.

Mutta Eerikki käännähti toiselle kylelleen eikä ollut mistään milläänkään.

— Aiotteko nousta? — jatkoi eukko ja pudisteli häntä jalasta.

Mahdotonta saada häntä virkoamaan.

— Kuningas tulee!

Kuin nuoli oli Eerikki jaloillaan. Hänen parhaat vaatteensa, hänen hienoin paitansa tärkättyine kauluksineen ja isän hopeainen kaulahakanen olivat jo valmiina hänen vierellään.

Kymmeniä kertoja oli äiti, joka ei ollut saanut unta silmiinsä koko yönä tätä kuninkaallista armoa ajatellessaan, kysynyt, mitä kuninkaalla mahtoi olla hänelle sanomista, ja kymmeniä kertoja oli Eerikki vakuuttanut, että hän yhtä vähän kuin äitikään voi sitä arvata. — Pahaa se ei voi olla: hän oli iloisen näköinen, — vakuutti Eerikki.

— Et saa unohtaa kutsumasta häntä hänen majestee-tikseen, — varoitti äiti. — Kampaa tukkasi porstuassa, ennenkun menet sisään, ja pyyhi tomu tarkasti saappaistasi. Elä puhu ennen kuin hän kysyy, ja katso häntä suoraan silmiin. Jos hän kysyy sinulta jotain vanhemmistasi, niin sano hänelle, että isäsi palveli Ruotsin kruunua siihen aikaan kuin ei kenelläkään muulla tässä maassa kuin Löfvingillä ja hänellä ollut siihen rohkeutta. Näytä sitten, että voit pitää suusi kiinni, kun uteliaat hovilakeijat kyselevät ja riennä heti kotiin. Varo paidan kaulustaa, pane takki oikein nappiin, eläkä pidä käsiäsi taskussa.

— Hyvästi, nyt en enää jouda! — sanoi Eerikki ja oli jo porstuassa.

— Jumala olkoon kanssasi, lapseni! — huusi huolestunut äiti hänen jälkeensä ja palasi tyttärensä luo, jotka kuningashuolista vapaina nukkuivat luhdissa lähellä tupaa.

Oli neljän aika aamulla, kun Eerikki, kaikilla näillä varoituksilla varustettuna, saapui Korsholman linnaan, peläten, että kuningas kenties jo oli häntä odottanut. Hänen kummastukseksen olivat kaikki muut paitse vahdit vielä sikeässä unessa, ja hänen tahtoessaan mennä sisään, sanottiin portilla seis.

Nyt vasta muisteli Eerikki kuulleensa, ett'ei Aadolf Fredrikin hovissa ollutkaan tapana nousta näin varhain. — Milloin portti avataan? — kysyi hän.

— Odota! — vastattiin.

Ei auttanut muu kuin odottaminen? Hän meni valleille kävelemään ja valleilta niityille. Aamu-aurinko paistoi kirkkaasti metsän yli Veikariin päin, ja kastehelmet kimaltelivat ruohistossa. Vanha rakkaus kasveihin ja kukkiin virkosi Eerikin sydämessä, ja vaikk'ei ollutkaan enää paljoa oppimista tuossa satoja kertoja tutkitussa seudussa, lähti hän kuitenkin tutkimaan kasveja vallien ympärillä. Ei kestänyt kauvan, ennenkun kaikki Hammarbyn iloiset muistot taas virkosivat eloon. — Jos minulla nyt olisi Eriika Lindelia täällä, — ajatteli hän itseksään, — niin tutkisimme tämän anhyllis-kasvin arkkiaatterin suurennuslasilla . . . Kukahan nyt auttanees häntä kirjoittamaan nimiä kasvien puikkoihin, kuka puristamaan kasveja ja selittämään Pliniota? Kai tekee sen Kaarle . . . Kaarle Linnaeus pieni, eroitukseksi suuresta, — lisäsi hän kaipuun ja mustasukkaisuuden sekaisella huokauksella.

— Hyvä on, ett'ei kukaan tiedä, minkätähden nimeni on Ljung! — ajatteli hän heti sen jälkeen. — Entä jos lähettäisin Eriikalle *linnaean* Waasasta, puristettuna yhteen jonkun hienon *erica vulgariksen* kanssa? Senpä teenkin. Molempia lajia kasvaa tuolla männikkömäellä.

Tuumasta toimeen. Eerikki meni männikkömäelle Kle-metsön puolelle ja oli pian kiintynyt kasviopillisiin tutkimuksiinsa niin, että unohti sekä kuninkaan että kaikki äidilliset neuvot. Jo viimein kuuli hän tornikellon lyövän. Hän luki lyönnit. Kello oli kahdeksan.

— Kuningas on odottanut minua! — ajatteli hän säpsähtäen. Hän juoksi läpi pensaiden ja risukoiden ja oli kohta linnan portilla.

Nyt pääsi hän sisään. Kaikki olivat nyt liikkeellä. Ajutantteja ja hovimestareita, kokkeja ja palvelijoita juoksenteli huiskin haiskin, ja Waasan porvaristo antoi alamaisuudessa kysyä, milloin hänen majesteettinsa näkisi hyväksi laskea heidät puheillensa. Mutta hänen majesteettinsa ei ollut vielä noussut ylös, ainakaan ei ollut hän vielä pukeutunut. Porvaristo käskettiin tulemaan kello kymmenen aikoina. Töin tuskin pääsi Eerikki puhuttelemaan ensin erästä kamaripalvelijaa, sitten hovimarsalkkaa parooni Löveniä, jolle ilmoitti, että hänen majasteettinsa oli käskenyt hänet tänne. Hän sai käskyn odottaa tuolla alhaalla, kunnes häntä kutsuttaisiin.

Minne hän menisi? Huoneet ja porstuat, vieläpä pihakin, olivat täynnä väkeä. Eerikki meni kyökin nurkkaan seisomaan.

Tämä tärkeä osa linnaa ja maaherran asuntoa oli tätä tilaisuutta varten laajennettu yhdellä tai kahdella viereisellä huoneella, ja kaikissa oli kova kiire. Vaikka suurin osa seuruetta asui kaupungissa, oli mestarikokeilla ja pöydänkattajilla täysin tekemistä, sillä paitse aamiaishommia täytyi jo pitää huolta päivällisistäkin, joihin kaupungin virkamiehet ja etevimmät porvarit olivat käsketyt. Kaikki olivat sentähden liikkeessä, arvokkaalla tavalla ylläpitääkseen kuninkaallisen pöydän arvoa, ja meren, metsän ja karjan parhaat ja tuoreimmat antimet kerättiin nyt kyökkeihin ja kellareihin asianomaisesti tarkastettaviksi, valikoitaviksi ja valmistettaviksi.

Eerikin sisääntullessa oli kyökissä täysi kapina. Paha ennustava sisällinen sota oli syttymässä kyökkimestari Björckin ja mestarikokki Areliuksen välillä. Syynä oli se, että viimemainittu alhaisempi virkamies oli ollut niin kuulumattoman rohkea, että oli tehnyt muutoksen korkeiden asianomaisten vahvistamassa ja niin muodoin peruuttamattomasti voimassa olevassa kuninkaallisessa ruokalistassa. Björck toi esiin kumoamattomia todistuksia siihen, että tässä tärkeässä asiakirjassa, jonka hovimestari Åberg oli allekirjoittanut, oli selvin sanoin kirjoitettuna: uunissa paistettua haukia. Ja kuitenkin oli Arelius ollut kyllin rohkea tahtokseen tehdä siitä mureketta!

Puolustukseksseen muistutti mestarikokki, joka nähtävästi oli loukkautunut, että hän oli palvellut jo viisikolmatta vuotta kuninkaallisessa kyökissä. Kuningas Fredrik vainaja, jonka makuaisti oli erinomaisen tarkka ja joka kieltämättä ymmärsi nämä tämmöiset asiat, oli usein kiitellyt hänen kalaruokiaan, ja mitä uunissa paistettuun haukiin tuli, luuli hän kykenevänsä kilpailemaan kyökkimestarin itsensä kanssa sitä valmistessaan. — Mutta, jatkoi hän, — minä otan Ruotsin valtakunnan todistajaksi siihen, kuinka sopivaa mahtanee olla panna kuninkaan pöytään tuommoisia viiden tai kuuden naulan painoisia haukia uunissa paistettuina! Sen sijaan, että taitoani pilkataan, tulisi minua polvillaan kiittää siitä, että olen pelastanut kuninkaallisen majesteetin ja valtakunnan arvon ja laatinut murekkeen, joka ei voi muuta kuin herättää asiantuntijain suurinta ihastusta!

— En epäile mestarikokin erinomaista taitoa kalamurekkeen valmistamisessa, jota syödään kaikissa talonpoikaishäissäkin, — vastasi kyökkimestari vähän pilkallisesti. — Mutta koska ei käy kieltäminen, että uunissa paistettua haukia on käsketty valmistaa päivälliseksi, lienee mestarikokin alamainen velvollisuus mukautua hänen majesteettinsa armollisen määräyksen mukaan. Sentähden saan velvoittaa mestarikokin ehdottomasti ottamaan sanotunlainen hauki valmistettavaksensa.

— Mutta silmästänikö minä sen hauvin nyt kaivan, tässä katalassa kaupungissa ei ole isompia, ja suuremmat ovat jo hienoiksi hakatut! — huudahti mestarikokki tuskissaan.

— Se on mestarikokin oma asia, — sanoi kyökkimestari esimiehen komentavalla äänellä. — Hauki on kokonaisena esiin kannettava, vaikka ei olisi Hollannin silliä isompi.

— Olkoon minun puolestani vaikka sären kokoinen, — jupisi mestarikokki ja syöksyi ulos tarkastamaan vielä kerran kaikkia kalastajaveneitä.

— Mitä sinä täällä teet? Miksi seisot tiellä? — kysyi kyökkimestari mahtavasti Eerikki Ljungilta.

— Hänen majesteettinsa on armossa käsenyt minun odottaa puheille pääsyä, — vastasi Eerikki.

— Se on toinen asia, — vastasi tuo mahtava mies leppeämmällä äänellä. — Istu, jos sinulla lie tuolia muassasi.

— Kiitän, saatan minä seisotakin, — sanoi Eerikki.

Kohta sen jälkeen aukeni ovi, ja mestarikokki astui riemuiten sisään, mukanaan eräs vanha kalastaja, Lauri eli Laurikainen, tuo vanha tuttavamme, joka nyt harjoitti tätä elinkeinoa ja kantoi jotain kammoittavaa otusta selässään.

— Mikä se on? — tiuskasi kyökkimestari.

— Se on hauki, — vastasi mestarikokki.

Ja haukihan se olikin, mutta haikalaksi sitä olisi saattanut luulla. Se oli niin pitkä, että kun pää julmasti ammotti miehen olan yli, laahasi pyrstö pitkin lattiaa. Ei

mikään puntari ottanut sitä nokkaansa. Se punnittiin vaa'lla, ja painot osoittivat kolmea leiviskää ja kuutta naulaa. Semoista haukia sopi kuninkaalle tarjota! Waasan kaupungin ja mestarikokki Areliuksen kunnia oli pelastettu.

— No, perkatkaa ja paistakaa se, niinkuin mestarikokki hyväksi näkee, mutta minun väkeni ei siihen jouda, — sanoi kyökkimestari äreästi.

Arelius kävi kohta työhön käsiksi. — Joku tulkkoon tänne, — huusi hän, — samalla kuin kalastajan avulla veti hirviön takapihalle ja laski sen laudalle.

Eerikillä oli aikaa ja hän seurasi mukana. Ei koskaan ollut hän nähnyt mokomaa veden venkaletta. Sen kitä oli niin suuri, että se olisi voinut hoklaista kahlekoiran; lujat hampaat ja halkinainen pyrstö osoittivat, että se oli ollut monessa ottelussa. Yksitoista koukkua ja puolen leiviskän hauki löytyi vatsasta sitä perattaessa; vähintään yksitoista kertaa oli se siis elämänsä aikana, joka oli arvattava vähintään kahdeksaksikymmeneksi vuodeksi, pelastunut, kunnes kahdennellatoista kertaa yhtyi koukkuun, jota oli mahdoton katkaista.

Mutta paitse yhtätoista koukkua oli hauin vatsassa vielä pieni esine, jonka mestarikokki pudotti maahan siitä välittämättä. Eerikki otti sen ja pyyhki sitä. Se oli pieni ja himmeästi loistava sormus.

— Katsokaapa, — sanoi hän mestarikokille, — hauin vatsassa oli sormus.

Mestarikokki katseli sitä. — Vaskipalanenhan tuo vaan on, — sanoi hän ja nakkasi sen ylenkatseellisesti luotansa.

— Saanko pitää sen? — kysyi Eerikki.

— Pidä hyvänäsi, — nauroi kokki. — Mutta mistä Lauri sai tämän hirveän hauin?

— Brändön salmesta, — vastasi kalastaja.

30. Auringon paistetta pilvien lomasta.

Sill'aikaa kuin Eerikki Ljung näin odottamatta tuli saamaan tuon »vaskipalasen«, jota mestarikokki Arelius ei katsonut arvonsa sallivan ottaa edes maasta ylös, oli eräs toinen taittunut säie tässä kertomuksessa yhtä odottamatta solmiutunut yhteen muutamain askelten päässä hänestä.

Linnan kylkirakennuksessa oli nimittäin kolme huonetta järjestetty kuninkaan henkilöäkärille, tohtori Petterсенille ja sivusajutantille, kreivi Bertelsköldille, jotka hänen

majesteettinsa tahtoi pitää läheisyydessään. Tänne kantoi siis tuo lohdu-ton Penna — eli Istvan, joka oli hänen entinen nimensä — haavoittuneen herransa tuon ikävän erehdyksen jälkeen linnan valleilla. Henkilääkäri herätettiin heti unestaan eikä voinut hän muuta ajatella kuin että hänen majesteettinsa oli syönyt liaksi mansikoita edellisenä iltana ja että nuo mansikat nyt uhkasivat valtakunnan rauhaa. Niin pian kuin hän kuuli, että puheena oli vaan taittunut käsivarsi, kirkastui hänen otsansa ja hän kävi tottuneella kädellä haavoja tarkastamaan.

Valitettavasti ei ollut ainoastaan oikea käsivarsi pahoin vahingoittunut, vaan oikea jalkakin oli ihan poikki. Tohtori kävi totiseksi ja murahti, että asia oli arveluttava.

— Ette siis luule minun voivan seurata hänen majesteettiaan matkalle? — kysyi Bertelsköld ranskaksi.

— Matkalle? — murisi tohtori. — Toiseen maailmaan te tulette matkustamaan, jos liikautatte jännettäkään kuuteen viikkoon.

— Entä sitten? — kysyi Bertelsköld levottomasti.

— Sitten saadaan nähdä, herpooko käsivartenne, joka on todenmukaista. Onnittelen teitä, ett'ei teidän koskaan enää ole pakko käydä kaksintaisteluun, kreiviseni. Mitä sääreen tulee, ei sen tila ole niin vaarallinen; minulla on täällä lastoja matkaa varten. Te tulette vaan käymään kainalosauvan varassa niin kauvan kuin elätte.

— Ihania toiveita! — huokasi kreivi.

— Joutavia! — elkää olko millännekään! Onnellinen mies, te annatte nyt palttua hoville — minäkin soisin voivani tehdä samoin! Te pääsette reutoamasta maan ja valtakunnan ympäri, pääsette tulemasta salamurhatuksi kylmillä kotleteilla, kelvottomalla viinillä, yön seisoneella sah-dilla ja loppumattomilla puheilla. Sen sijaan siirrytte maatiloillenne ja elätte siellä kuin pasha syöden viiliä ja vasta kirjuttua voita. Jos sitten vaihteen vuoksi tahdotte niskanne taittaa, niin ette muuta tarvitse kuin viskaatte kainalosauvanne pois. Mutta sanokaapa minulle, olitteko hullu vai kulitteko unessa ryhtyessänne heittämään kupperkeikkaa alas valleilta?

— Jalkani livetti kasteisella nurmella ja minä luis-kahdin vallilta alas.

— Kuka käski teidän menemään sinne? Ikäänkuin ihminen olisi aasi, luotu jyrkänteitä kävelemään. Ja miten te elätte? Täytyy nukkua silloin kuin on aika nukkua, syödä, kun on aika syödä, kävellä, kun on aika kävellä — ja kävellä *siellä*, missä sopii kävellä ja panna piste siihen, missä on pisteen paikka. Haavat ovat sidotut. Toivotan teille hyvää yötä.

Näin puhuen meni henkilöäkäri haukoitellen keskeytettyä lepoansa jatkamaan. Bertelsköld koetti turhaan nukkua. Hänen taittuneet, nyt kankeiksi lastoitettut jäsenensä tuottivat hänelle kipua, ja pohjolan kesäyö oli hänelle kovin valoisa. — Istvan! — sanoi hän entiselle palvelijalle, joka surullisena ja katuvaisena oli hiipinyt kuin koira huoneen nurkkaan.

Penna nousi ylös.

— Mikä sinua riivasi, mies, kun sysäsit minut vallilta alas? Oliko kukaan palkannut sinut siihen?

Pennan povesta pääsi huokaus, joka hyvin paljon muistutti erään nelijalkaisen elävän rinta-ääniä ja kertoi hän omalla tavallaan mustasukkaisuudestaan, joka oli alkanut huvimajan luona Larssonin puutarhassa, vahvistunut Esterin pilkan-teosta, yltynyt kapteeni Gastin puheista ja viimein soaissut hänen järkensä niin, että hän kadotti kaiken mielenmalttinsa. Nyhykytykset ja kiroukset keskeyttivät aina tuon tuostakin hänen kertomustaan.

Bertelsköld oli käynyt yhä tarkkaavammaksi. Hän alkoi luulla miestä hulluksi. Tuoko yksinkertainen tomppeli olisi se mies, jonka Ester Larsson oli katsonut paremmaksi häntä, korkeasukuista, hienosti sivistynyttä, — häntä, joka oli valmis uhraamaan kaikki säätynsä ennakkoluulot, korotukseen hänet puolisona rinnalleen! Mahdotonta! jo paljas ajatuskin jostain semmoisesta tuntui hänestä häpeälliseltä.

Hän koetti päästä tästä tuskallisesta ajatuksesta ja sadoilla syillä todistaa itselleen, että Istvan iloissaan kuninkaan tulosta oli maistellut liiaksi. Mahdotonta; tuo ajatus ei antanut hänelle lepoa eikä rauhaa. Hän kyseli; — Istvanin teeskentelemättömät tunnustukset sopivat vaan liiankin hyvin yhteen Esterin omaan viittauksien kanssa.

Tämä pahensi hänen tilansa. Välttämätön haavakuume tuli aamupuoleen ja hän alkoi hourailla.

— Ester! — huudahti hän. — Minä tahdon puhutella Ester Larssonia!

Penna kuuli joka äännähdyksen ja pelästyi kovin. Hänen rakastettu herransa olisi kuoleva, ja Penna saisi hänen kuolemansa omalletunnolleen. Mitä oli hänen tehtävä?

Kreivi yhä huuteli Esteriä. Vaikka Penna ei ensinkään tätä ymmärtänyt, päätti hän noudattaa sitä, minkä hän käskyksi käsitti. Hän kutsui kreivin palvelijan sisään ja juoksi varhain aamulla Larssonin taloon. Ester oli jo valveilla.

— Herrani on kuolemaisillaan ja tahtoo sinua puhutella! — huusi hän sydän kurkussa.

— Sinun herrasi? — kysyi Ester kalveten.

— Minun isäntäni, kreivi Pertensöld! — vastasi Penna.

Ei muuta tarvittu. Muutamien minuuttien perästä oli Ester haavoitetun luona.

Bertelsköld oli nukkunut; tunnin lepo vahvisti vähän hänen voimiaan. Ester istui hänen päänalustansa vieressä välittämättä palvelijan kummastelevista katseista ja sai Pennan katkonaisista kuiskeista jonkunlaisen selon siitä, mitä oli tapahtunut.

Nyt heräsi kreivi, katseli häntä pitkään ja surullisesti, ja viittasi molemmat miehet poistumaan. Hän jäi kahden kesken nuoruutensa lemmityn kanssa.

— Onko totta, — kysyi hän, — mitä Istvan on minulle sanonut? Häinkö se on, joka...

Hän ei jaksanut jatkaa. Mutta Ester vastasi hiljaa: — Se on isäni tahto.

— Isäsi tahto? Eikä siis sinun!

— Ei.

Sairas huokasi helpotuksesta. — Suo minulle anteeksi, — sanoi hän, — että hetkenkään ajan saatoin epäillä sitä! Kuitenkin lienee asia päätetty? Onko se päätetty?

Ester ei vastannut.

— Se on siis päätetty, — jatkoi kreivi. Minä toivottaisin sinulle onnea, mutta minä en voi sitä tehdä. Millaista elämää tuletkaan viettämään tuon miehen kanssa?

Ester oli yhä ääneti.

— Sinä olet jalo nainen. Jaloutta ei käy koskaan alhaisuuteen yhdistäminen, jos mieli jalon jalona pysyä. Ja

vaikka kohottaisit tuon miehen niin korkealle kuin se hänelle on mahdollista, tulet yhtäkaikki vajoamaan, ja mieleni on siitä paha. En puhukaan enää halveksitusta rakkaudestani. Minä olen hukkaan joutunut mies, jonka täytyy valita kuolema tai kainalosauva. Sentähden en voi enää tarjota sinulle taitettua käsivartta ja tukea, joka itse tukea tarvitsee. Mutta minä vannotan sinua, Ester, kallis ystäväiseni, elä vajoa siitä jaloudesta, minkä Luoja on sieluusi istuttanut! Käy ennemmin yksinäsi elämän läpi, tai valitse kelvollisempi, semmoinen, joka ainakin ymmärtää sinut, semmoinen, jonka kanssa joskus voit ajatuksia vaihtaa, ajatuksia, jotka eivät aina koske tämän

maailman ajallisia murheita ja jotka hiukankaan eroavat siitä aatepiiristä, jossa orja elää huolissaan jokapäiväisestä leivästä.

Esterin silmät kiilsivät. Oli vaan *yksi* sana, jonka hän oli käsittänyt ja joka yht'äkkiä kasvoi päätökseksi hänen tarmokkaassa sielussaan.

— Hukkaan joutunut mies? — kertoi hän. — Miksi niin? Ei kukaan ole hukkaan joutunut, joka ei ole itseään hukannut!

— Elämä kainalosauvain nojassa, yksinäinen, iloton elämä, ja aina mieltä kalvamassa tieto siitä, mitä elämäni olisi voinut olla sinun rinnallasi — ei ole se elämä minikään arvoinen!

— Eläkää lastenne hyväksi!

— Lapseni ovat pieniä eikä ole heillä äitiä!

— Hakekaa, niin löydätte heille äidin omassa säädys-
dyssänne.

— En ikänä. Tulkoon sieluni yhtä raajarikoksi kuin ruumiini nyt on, jos koskaan valitsen toisen puolison kuin sinut.

— Onko se teidän luja ja peruuttamaton päätöksenne?

— On. Ja sinä, sinä kysyt sitä vielä?

— Kenties tulee se päivä, jolloin taas olette terve ja ajattelette toisin!

— Monta vuotta olen tätä päätöstä valmistanut, ja yhtä kaikki luulet sitä vaan oikuksi!

— No hyvä — tahdon siis näyttää teille, ett'ette olekaan hukkaan joutunut mies.

— Sinäkö? Millä lailla?

— Minä tahdon ruveta teidän lastenne äidiksi.

— Suuri Jumala, — onko se mahdollista, että onni vielä voi hymyillä minulle sinun huuliltasi? Siis tahdot...

Ester katseli rakkaudesta lämpöisin ja itsetunnosta ylpein silmin haavoittunutta aatelismiestä. — Kuule minua, — sanoi hän. — Niin kauvan kuin vielä olen vapaa, ja ennenkun nöyrästi taivun miehen tahdon alamaiseksi, niinkuin vaimon tulee tehdä, on tarpeellista, että puhumme suoraan ja vapaasti ymmärtääksemme toisemme nyt ja vast'edes.

— Ah, sano mitä tahdot, kun et vaan enää ota saanaasi takaisin!

— Te olette leppeä, ylevämielinen ja jalosti ajatteleva mies, kreivi Bertelsköld, mutta te olette heikko.

— Sinun suhteesi... se on totta.

— Te olette heikko vastaanottamaan vaikutuksia ja kuulemaan ihmisten arvosteluja. Se päivä on tuleva, jolloin teitä moititaan korottamastanne halvan porvarintyttären rinnallenne ja jolloin sanotaan, että juuri hän on sitä tahtonut. Sanokoot mitä sanovat: minä en pelkää itseni vuoksi, minuun eivät herjaukset ulotu. Mutta teillä ei ole kyllin terästä tahdossanne käydäkseen omaa tietänne ja seurataksenne omaa vakuutustanne, huolimatta siitä, mitä siitä sanotaan. Semmoinen puhe kenties kerran rikkoo rauhanne.

— Ei koskaan!

— Mikä on ihmisten *ei koskaan!* Hetkinen, joka luulee olevansa ijankaikkisuus; — ei sen enempää! Mutta kun te kerta horjutte, niin muistakaa, että kieltäysin suostumasta tarjoukseenne silloin kuin teillä oli tarjottavana minulle kaikki ja myönnyin siihen, kun sanoitte itsenne hukkaan joutuneeksi mieheksi!

— Jos sen joskus unohtaisin, on sinulla oikeus muistuttaa minua siitä.

— Ei, kreiviseni, olkaa varma, ett'en sitä tee. Vaimo ei saa katsella alas mieheensä eikä vallita häntä edes menneillä muistoillakaan. Puhun teille tästä viimeisen kerran, niinkauvan kuin vielä olen vapaa. Korotettuanne minut vertaiseksenne, tulee minusta teidän palvelijanne ja minä alistun kaiken alle, minkä alle naisen tulee alistua.

— Ojenna minulle kätesi merkiksi siitä, että olet minun omani!

— Ota se, Jumalan kaikkivaltiaan nimessä!

Ja Ester ojensi hänelle kätensä, jota hän suuteli. Tämä kädenpuristus oli heidän kihlauksensa, ja oli se peruuttamattomampi kuin jos olisi ollut tuhansien todistajien vahvistama.

— Nyt paranen paljaasta ilosta, — kuiskasi haavoitunut vesissä silmin.

— Niin, sinä paranet ilosta ja sinä paranet paremmasta lääkkeestä kuin minkä itse kuninkaan henkilölääkäri voi tarjota sinulle, — vastasi Ester Larsson lämpimästi.

— Sano uudestaan minua *sinuksi*. Siitä on kauvan kuin kuulin noin sulaisen sanan. Tuo *sinä* sana tulee olemaan minun lääkkeeni ja sinä minun henkilölääkärini.

— Toinen ei estä toistaan. Minä tiedän tohtorin, — paremman kuin kuninkaan tohtorin, tai oikeastaan tohtorinnan.

— Se ei voi olla kukaan muu kuin sinä.

— Kuka tietää? Mutta nyt tulee meidän valmistautua kalliota murtamaan.

— Sinä luulet siis, että kuningas . . .

— Kuningas on kankaalle maalattu vuori, mutta minä tiedän vuoren, joka on harmaata kiveä. Ja se vuori on isäni.

31. Husaari, kimnasisti ja porvarikuningas.

dotus alkoi käydä pitkäksi. Vaskipalanen taskusaan meni Eerikki Ljung isoille portaille hänen majesteettinsa käskyä odottamaan.

Siellä seisoj hänen enonsa Penna, synkkänä kuin syksyinen yö. Minkä kummallisen sattuman kautta miehen ymmärrys aivan yht'äkkiä oli selvinnyt, — oliko hän ollut niin rohkea, että oli kuunnellut, vai oliko muuten joku valonvillahdus saanut hänen hämäret käsitteensä selviämään — siitä ei ole koskaan saatu mitään varmaa tietoa. Se vaan on varmaa, että hän nyt ymmärsi, minkätähden Ester Larssonia oli kutsuttu linnaan, ja minkätähden Ester oli tätä kutsumusta totellut ja minkätähden Penna itse oli käsketty ulos. Sitä ei Penna sitävastoin ensinkään ymmärtänyt, mitä hänen nyt tulisi tehdä. Ollen mustasukkainen kuin korsikalainen — mikä ei ole harvinaista näissä osissa maattamme — oli tämän kunnan miehen vähän vaikea ajatella, että hänet noin juhollaisen kihlauksen jälkeen oli näin hylyksi heitetty. Neljäkymmentä vuotta oli hänessä yksi ainoa intohimo, ensimmäinen koko hänen elämässään hänen tietämättään kytenyt, ja nyt oli satunnainen tuulen puuska puhaltanut sen ilmituleen. Kivinen kalliokin voi haljeta kuumuudesta, märkää suotakin voi kulovalkea kärventää, ja Pennako olisi voinut pysyä kylmänä, ruvettuaan vihdoon viimeinkin kiehumaan!

Mutta kun hänelle johtui mieleen, että hänen onnensa ryöstäjä ei ollut kukaan muu kuin hänen oma entinen herransa ja isäntänsä — ainoa ihminen, johon hän tähän asti oli rajattomasti kiintynyt — sama isäntä, joka muinoin oli pelastanut hänet turkkilaisten vankeudesta, ja jota hän vast'ikään oli palkinnut siitä taittamalla häneltä kädet ja jalat, — silloin roiskahti kuin kylmä raekuuro hänen mustasukkaisuutensa lieskaan ja Penna oli sillä päällä kuin olisi hän ensin tahtonut lyödä kuoliaaksi koko maailman, paitse herransa, ja sitten itse hypätä likimmäiseen kaivoon.

Tässä mielentilassa tapasi hänet Eerikki Ljung. He olivat vanhoja ystäviä, ja Penna oli Eerikin lapsuuden aikana ajatellut ottaa sisarensa pojan Perttilän talon perilliseksi, kun päätös siitä, että Eerikistä piti tulla lukumies teki kaikki nämä tuumat tyhjiksi.

— Miksi eno on noin tuiman näköinen? — kysyi poika iloisesti. — Ei nyt saa olla nurpeilla mielin, kun kuningas on täällä. Kuningas voi kaikkia auttaa, ja minä menen kuninkaan luo, — lisäsi poika, oikaisten vartensa korttelia pitemmäksi.

— Aiotko mennä kuninkaan luo? — kysyi Penna.

— Tietysti; hän on itse käsenyt minua tulemaan, — vastasi Eerikki.

Pennan päässä eivät valoisat ajatukset juuri usein välhdelleet, mutta tällä kertaa oli hän kuin poissa saranoiltaan, oli kuin toinen mies ja oma ajatus iski hänelle päähän.

— Jos tapaavat kuninkaan, — sanoi hän, niin pyydä häneltä, että saisin ruveta husaariksi.

— Eno tahtoo ruveta husaariksi! — huudahti Eerikki hämmästyen.

— Entä sitten? Husaarina olen ollut ennenkin — vastasi Penna.

— Mutta eno on jo viidenkymmenen vuoden vanha.

— Se ei tee mitään. Luulen pysyväni vielä satulassa, ja vanha miekkani riippuu sänkyäni päällä.

— Kuka sitten Perttilän taloa hoitaisi?

— Se hoitakoon itse itsensä.

— Mutta minkätähden?

— Se ei liikuta ketään. En rupea enää koirana olemaan. Tahdon kuolla sotamiehenä.

— Mutta nythän on rauha.

— Se on sama. Minä tahdon tapella. Kai kerta tulee sotakin.

— Vaan ei kai kuninkaan käy sotaa hankkiminen, antaakseen enolle tilaisuutta tapella.

Pennan täytyi myöntää, että niin saattoi olla.

— Mutta se on sama, — arveli hän. — Elää en voi kauvemmin; sentähden tahdon kuolla niinkuin olen elänyt, miekka kädessä.

Hänen näitä sanoja sanoessaan vierähti pari isoa kyyneltä hänen ruskeille poskilleen. Eerikin hellä sydän tuli liikutetuksi.

— Mikä se on, joka noin raskauttaa teidän sydäntänne? — kysyi hän.

— Sitä sinä et käsitä. Mutta sama se — lisäsi hän hetken kuluttua — saatatpa yhtä hyvin kuulla sen ensiksi kuin viimeksikin. *Minä* en kosinut Esteriä, orpanaani. Se oli hänen isänsä valtiopäivämies itse, joka tyrkytti häntä minulle.

— Ja nytkö ei hän tahdokkaan teitä?

— Nyt on *hän* tullut tänne . . .

— Kuka on tullut tänne?

— Entinen isäntäni, ratsumestari, — Pertensöld. Onhan se päivän selvä asia.

— Minä en ymmärrä mitään.

— Ajatellessani, että tyttö on ollut hänen henttunsa — ja että he huvimajassa kohtasivat toisensa — ja että olen sysännyt hänet vallilta alas — ja että olen tehnyt hänet raajarikoksi kaikeksi hänen elinajakseen — ja että olen hei-

tetty roskaläjään kuin lopen kulunut luuta — ja että hän voi sanoa minulle: tuossa on meri, hyppää siihen! — tai: tuolla on turkkilainen, huimi häntä hornan lailla, ja anna hänen keihästää itsesi kuin silakka! — sillä jos ei minua olisi ollut, mitäpä tällä hetkellä olisit muuta kuin kurja orja Adrianopelissa? — onhan se päivänselvä asia, että minun täytyy kuolla, ja sentähden tahdon ruveta husaariksi.

— Kertokaa minulle koko asia! — sanoi Eerikki, jonka kävi sydämmen pohjasta sääliksi tätä onnetonta miestä, ja veti hänet porstuan nurkkaan, jossa ihmisten häärinä vähemmin häiritä heitä. Eerikki oli siksi viisas, että hän jo edeltäkäsin äitinsä puolinaisista sanoista ja Bertelsköldin monista Esteriä koskevista kysymyksistä Drottningholmassa oli arvannut enemmän kuin toiset olivat luulleetkaan, mutta enonsa sekavasta puheesta selvisi hänelle vaan sen verran, että jotain tavatonta oli tapahtunut. Ei kestänyt kauvan, ennenkun hän oli urkinut asian oikean laidan. Kreivi Bertelsköld, Ester, hänen enonsa, kaikki nämä tähän asiaan näin läheisesti kuuluvat henkilöt olivat hänelle rakkaat. Mikä ilo, mikä onni, voida tehdä jotakin kaikkien heidän hyväkseen! Tämä ajatus varttui Eerikissä tuota pikaa päätökseksi, ja kenties emme tee hänelle väärin, jos arvaamme, että se samalla hiveli hänen itserakkauttaan ja turhamaisuuttaan ja sai siitä uutta yllykettä.

Mutta kuinka hän, köyhä kimnasisti, voisi heikolla kädellään tarttua tapausten menoa ohjaamaan?

Hänelle johtui jotain mieleen.

— Tiedämpä neuvon! — huudahti hän riemuiten. — Joka ei ole lahjaa pyytännyt, voi helpommin antaa sen takaisin. Menkää hetikohta, menkää, ennenkun kukaan tietää, kuinka asia on, valtiopäivämiehen luo ja sanokaa hänelle, että olette tarkemmin miettinyt asiata — ett'ei teillä ole halua mennä naimisiin, niin pääsette kunnialla koko jutusta.

Penna teki tapansa mukaan ja alkoi miettiä.

Samassa tuli eräs kammaripalvelija, ajoi kuin lumireki kaikki tieltään pois ja julisti, että korkea majesteetti itse aikoi tulla tiedustelemaan kreivi Bertelsköldin terveydentilaa.

Ester Larsson ehti tuskin ulos haavoittuneen huoneesta, Penna ehti tuskin tehdä kunniaa, ja Eerikki Ljung oli parahiksi saanut lakin päästään, kun kuningas, vapaaherra

Löwenin seuraamana, astui ohitse. Hänen majesteettinsa oli vielä aamupuvussaan ja niin suopean ja tavallisen ihmisen näköinen kuin joku raatimies Waasassa, ennenkun raastuvankello on soinut yhdeksää maanantaiaamuna.

— Odota tuolla ylhäällä! — nyökäytti hän Eerikille päätänsä. Samassa aukasi ja sulki kammaripalvelija oven.

Sen sijaan, että seuraisimme hänen majesteettiaan tai valvoisimme kinnasistin tottumattomia askelia hovin rappu-
sissa, seuraamme Ester Larssonia, joka nopein askelin riensi kotiinsa, huomaamatta Pennaa, joka pää ripuksissa ja hitain askelin lähti samaanne päin kömpimään.

Vanha porvarikuningas istui huoneessaan, papereita ja sinettejä edessään kirjoituspöydällä, kun tytär astui sisään. Ester astui esiin ja suuteli hänen kätensä, jonka jälkeen ukko siunaten laski kätensä hänen päänsä päälle. Tämä oli tavallinen aamutervehdys, jota ei koskaan laiminlyöty. Mutta tänään painoi Ester erinomaisen lämpimästi suukkosensa kurtuiselle kädelle.

— Missä olet ollut? Minä olen jo kaksi tuntia odottanut sinua, — nurisi taas tuo ylen säntillinen isä, joka oli tottunut siihen, että tytär viimeistään kello kuuden aikana toi hänelle hänen aamujuomansa, lasillisen maidolla puoleksi sekoitettua sahtia.

Kysymys oli mutkaton, mutta vastaukseen tarvittiin nyt tavallista enemmän rohkeutta. Ja Esterin rohkeus lannistui kokonaan, kun hän näki vanhan rakastetun isänsä kuihtuneempana ja vanhentuneempana kuin koskaan ennen. Hän oli tuntenut hänen kätensä vapisevan päänsä päällä; kuinka voi hän vielä tuottaa hänelle surua hänen elämänsä ehtoolla!

Mutta toden puhuminen oli ensimmäinen ohje, jonka hän oli pienuudestaan pitäen oppinut, ja Ester Larsson ei voinut valhetella. Hän vastasi siis vapisevalla äänellä:

— Kävin erään sairaan luona.

— Olisit voinut käydä siellä sopivampaan aikaan, — sanoi isä. — Kun sinä unohdit minut, olen minä sinua ajatellut. Kas tässä, olen lukenut läpi testamenttini ja pannut sinun osallesi entisen lisäksi vielä kuusi lypsävää lehmää. Huoletta voin nyt lähteä täältä; tulevaisuutesi on turvattu.

— Isä hyvä!

— Tulevaisuutesi on turvattu. Et lähde tyhjin käsin isäsi kodista, ja sinä tulet rikkaasen taloon, joka sinun huolenpitosi kautta on tuleva kahta vertaa rikkaammaksi. Elä keskeytä minua, minä tiedän, mitä tahdot sanoa. Rikkaus ei merkitse kaikkea, mutta merkitsee kuitenkin paljon tässä maailmassa. Rikas on itsenäinen ja muista riippumaton, samalla kuin voi tehdä hyvää muille. Käytä rikkautta hyvästi ja älykkäästi, niin se tekee sinut onnelliseksi. Se on omassa vallassasi, sillä sinä tulet taloasi hallitsemaan. Miehesi on kunniallinen mies, ja siinä on kyllä. Että hän muuten on heikompi sinua ymmärryksessä ja opissa, sitä hyvä vaimo elköön koskaan surko, sillä se on molempain eduksi.

— Suokaa minulle anteeksi, isä hyvä, mutta joka kerta kuin olen nähnyt parikuntia vihittävän, olen aina kuullut papin sanovan: vaimon tulee olla miehellensä alammaisen, niinkuin Saara, joka miehensä Abrahamin kutsui herraksi. — Te ette olisi koskaan taipuneet naisen tahdon alamaiseksi.

— Se on totta, mutta se tulee siitä, mitenkä Herra jakaa lahjojansa. Yksinkertaiselta mieheltä, jolla on yksinkertainen vaimo, menee kaikki asiat hongikkoon. Toisen heistä tulee ajatella toisen puolesta, ja jos tämä on tullut vaimon osaksi, niin noudattakoon hän Jumalan nimessä kutsumustaan.

— Mutta se on raamattua vastaan. Ja kuinka sellainen vaimo voi rakastaa, kunnioittaa ja arvossapitää miestänsä?

— Tässä maailmassa ei aina kunnioiteta sitä, mikä on järkevää, vaan sitä, mikä on oikein. Kelpo mies on voinut saada vaan vähäisen leiviskän älyä ja on yhtäkaikki kunnioitettava. Muuten on asia sinun suhteesi jo päätetty ja suvun vuoksi se on välttämätöntä, sillä meidän pesäämme ei saa hajoittaa. Kyllä kerran ymmärrät, että olen etuasi valvonut.

Isän päättävän varma tapa puhua viritti Esterin vastustusvoiman uuteen eloon. Että hänet myytäisiin suvun hyväksi, että hänet lahjoitettaisiin pois, häneltä itseltään sitä edes kysymättäkään, — se oli jo liikaa.

— Suokaa anteeksi, isäni, — alotti hän taas. — Ei ole pappi vielä sulkenut sitä lukkoa, joka sitoo minut. Vielä olen vapaa ihminen. Minä voin muuttaa päätöksen, jota en ole ollut tekemässä.

— Muuttaako päätöksen! Mitä oikkuja nämä on? Milloin on kukaan meidän suvustamme sanansa peruuttanut?

— Kulkaa minua isä, elkää tuomitko minua kovin ankarasti! Taipuessani teidän tahtoonne, en minä tiennyt, että hän, jonka minä luulin hyljänneen ja unohtaneen minut, samana päivänä oli palaava Waasaan, toistamiseen pyytämään minua vaimoksensa.

— Minä jo arvasin. No, ja sinä olit heti valmis uskomaan tuota viekastelijaa, valmis unohtamaan kärsimäsi vääryyden ja pettämään vanhan isäsi hänen selkensä takana? Sinä niiasit ja kiitit kaikkein nöyrimmästi?

— En, minä vastasin niin kuin isäni tyttären sopi vastata. Minä hylkäsin hänen tarjouksensa.

— Hyvä. Ja minä sanoin hänelle lennättäissäni tuon pahuksen, kuninkaan sormuksen, meren syvyyteen: niin totta kuin tuo sormus ei ikinä enää päivän valkeutta näe, niin totta ei myöskään minkäänlaista liittoa tule toimeen Larssonien ja Bertelsköldien kesken ikuisiin aikoihin asti.

— Te olette tehnyt väärin, isäni, tahtoessanne estää sallimuksen menoa. Liitto tulee toimeen niiden kesken, jotka luulitte iäti eroitetuiksi.

— Tyttö! Elä sano tuota sanaa toistamiseen!

— Taivuttakaa mielenne! Minä olen ollut tahdollenne kuuliainen niin kauvan kuin ihminen suinkin voi. Minä olen hyljännyt sen ainoan miehen tarjouksen, jota olen koskaan rakastanut ja tulen koskaan rakastamaan. Hänen onnellisena ja mahtavana ollessaan minä työnsin hänet luotani, mutta kun hän makasi onnetonna, voimatonna, melkein kuoliaaksi runneltuna, kun hän sanoi olevansa hukkaan joutunut mies, ja kun minä selvästi tunsin, että hän todella niin olikin ilman minua, mutta että minä voisin antaa hänelle elämän, terveyden ja onnen takaisin, — silloin en voinut enää kieltää, ja — suokaa, isä, anteeksi! — silloin ojensin hänelle käteni!

— Sinä lupasit hänelle . . .

— Ruveta hänen vaimokseen. Niin, isä hyvä. Sen lupasin hänelle. Ja minä aion pitää, mitä olen luvannut.

32. Kuinka petoja kesytetään.

Joka tunsikin Ester Larssonin, tiesi myöskin, että hän oli perinyt jommoisenkin määrän isänsä rautaista tahtoa. Mutta on terästä, joka pystyy rautaankin, ja kahdesti ennen oli isän tahto voittanut tyttären tahdon asioissa, jotka ovat kaikista tärkeimmät naisen elämässä ja onnessa. Vanha porvarikuningas luotti varmasti siihen, että hänen kuninkaansananansa kolmannellakin kerralla voittaisi kaiken vastustuksen, mutta tällä kerralla hän erehtyi.

— Ja sinusta tulisi kreivitär Bertelsköld! — sanoi hän kylmästi, milt'ei ylenkatseellisesti.

— Niin, isäni.

— Totuta ajatuksesi pois tuosta koreasta arvonimestä. Sinä et ikänä tule sitä kantamaan.

— Vielä kerran, isä hyvä, minä rukoilen teitä, minä rukoilen polvillani — ja Ester polvistui ja suuteli hänen kättänsä — antakaa suostumuksenne! Te tiedätte, kuinka kalliilla hinnalla minä olen sen ostanut, kuinka olen totellut teidän tahtianne, vaikka sydämmeni on ollut siitä pakahtumaisillaan. Minä olen teidän tyttärenne, en koskaan ole lakkaava rakastamasta, tottelemasta teitä ja tahtianne kunnioittamasta; elkää vaan kieltäkö minulta suostumustanne tässä ainoassa asiassa, joka koskee koko minun elämäni! Minä tiedän, että luulette minun parastani tarkoittavanne, tahtoessanne sitoa minut toiseen mieheen. Se on mahdotonta, isä hyvä! Minä rukoilen teitä, elkää tehkö tytärtänne niin äärettömän onnettomaksi. Mitä on minulla toiselle miehelle antaa? Murtunut sielu, särkynyt sydän, kylmyyttä rakkauten, inhoa kunnioituksen sijasta. Ja vaikka oma onneni ei olisikaan kysymyksessä, — olisiko se oikein tehty kunniallista miestä kohtaan?

Larsson mietti; ei kysynyt hän kuitenkaan neuvoa sydämmeltään, vaan järjeltään. Hän oli viisas kauppias; olisiko ehkä edullista tinkiä? Ei, tässä ei käynyt äyrinkään vertaa myöten antaminen, koko kauppa menettämättä. Hän antoi tyttärensä pysyvä polvillan.

— Tuon kyllä tiedän ja tunnen, — sanoi hän välinpitämättömästi. — Kaikki tytöt ajattelevat niinkuin sinä. Jos eivät he saa sitä tahti sitä, ovat he »äärettömän onnettomia«. Mutta tuo ääretön onnettomuus ei ulotu sen etemmä kuin sen miehen kynnykselle, jonka ymmärtäväinen isä on heille valinnut. He sulavat kyyneliin niinkuin voi aurinon paisteessa, mutta kun ovat sulamiseensa kyllästyneet, jäähtyvät he ja alkavat katsella asiata käytännölliseltä kannalta. Sinä, tyttäreni, et tule olemaan muita kummempi. Ensi viikon kuluessa kulet tietysti happamana Perttilän piholla. Seuraavalla viikolla on sinulla jo niin paljon askaroimista, että unohdat typerät kyönelesi, ja kolmannella viikolla sinä heloitat kuin aurinko tuleentuneella ruisvainiolla. Usko minua, lapseni, parasta on, että ripustat nuoruutesi haaveet rojukammarin naulaan, samoin kuin naulataan uljas kotka hajasiivin tallinoven päälle.

— Eikö teillä ole minulle mitään muuta vastausta, isäni, kun polvillani rukoilen teiltä elämäni onnea! — huusi Ester tuskissaan.

— Ei ole, — sanoi isä. — minä vastaan sinulle niin kuin jokaisen viisaan isän täytyy vastata, joka katsoo lastensa onnea.

Ester nousi ylös.

— Kuulkaa siis minunkin vastaukseni, — sanoi hän, — ja olkaa varma siitä, että se on peruuttamaton, sillä minä olen *teidän* tyttärenne, enkä ole enää mikään lapsi, joka nakkaa yhden leikkikalun pois valitakseen toisen. Minä *en voi* mennä naimisiin orpanani kanssa sentähden, että olemme niin kokonaan erilaiset kaikessa, mikä tekee yhdyselämän puolisoiden välillä pysyväiseksi ja onnelliseksi, ett'en koskaan voi rakastaa häntä niinkuin velvollisuuteni olisi. Minä *en* myöskään *voi* peruuttaa kreivi Bertelsköldille antamaani lupausta. Minä voisin sen tehdä, jos vaan *oma* onneni olisi kysymyksessä, mutta minä *en voi*, kun tiedän, että ennen kaikkia on kysymys hänen onnestaan. Sentähden rikon minä siteet Pennan ja minun välillä. Sentähden *täytyy* minusta tulla Bertelsköldin puoliso.

— Se ei tule tapahtumaan, ei, se ei tule tapahtumaan, niin kauvan kuin minä elän! — huudahti nyt yht'äkkiä kii-

vastunut isä. — Ja minun kuolemani jälkeen on veljesi Lauri naittajasi.

— Teitä olen minä rukoillut polvillani, — vastasi Ester päättävästi; — mutta veljeni kerjäläiseksi en aio ruveta. Ottakaa henkeni — se on teidän — mutta rakkauttani ette myy ettekä tapa!

— Uppiniskainen lapsi, tahdotko siis, että vielä kerran kiroan sinut?

— Voi, isä kulta, enhän ole muuta rukoillut kuin siunaustanne.

— Ja sen sanot minulle samalla hetkellä kuin asetut isäsi käskyjä vastaan. Vielä kerran: tahdotko mennä naimisiin serkkusi kanssa ja ijäksi päiväksi luopua mielettömästi taipumuksestasi tuohon kopeaan aatelismieheen?

— En.

— Etkö? — Sinä sukupatto tytär, jonka isä kaiken elinaikansa on taistellut kansan puolesta! Kelvoton aatelinukke — kelvoton kantamaan isiesi kunniallista porvarillista nimeä! — tee niinkuin tahdot, herjaa vanhaa isääsi ja polje hänen käskynsä jalkaisi alle, mutta otakin sitten syntisille retkillesi hänen kirouksensa matka-eväiksi! Pudotkoon kerta päällesi tuo korea vaakuna, jonka taa sinä tahdot peittää kunniallisen nimemme, jota häpeät, ja musertakoon se alleen kurjan turhamielisyytesi!

— Ne oli laihoja eväitä ne! — sanoi tuttu ääni, ja ovella seisoi Penna. Hänen muotonsa oli happamen ja äreän näköinen. Hänen röyhkeä käytöksensä, tavaton puheliaisuutensa ja epävakainen ryhtinsä osoitti, että tämä muuten raitis mies nyt oli tavattomasti hairahtunut.

— Tulet oikeaan aikaan, — sanoi Larsson aivan toisella äänellä. — Tunnin perästä menen minä porvariston kanssa kuninkaan puheille. Hänen majesteettinsa lupa teidän, serkkusien vihkimiseen annetaan iltapäivällä. Sunnuntaina kuulutetaan yht'aikaa kaikki kolme kertaa. Ja tiistaina ovat häät.

— Ei niillä ole kiirettä, — vastasi Penna. — Minulakin on asiassa jotain sanomista. Suoraan sanoen, vaari ja valtiopäivämies, — on tarpeetonta vaivata kuningasta häiden tähden, joista ei tule mitään.

— No mitä nyt? Ovatko kaikki ihmiset tulleet hulkuiksi tänä päivänä?

— Sanokaa ennemminkin, että olen hiukan viisastunut eilisestäni. Hiukan kyllä laihtunut, mutta myös lasillisen lihonut. Luuletteko minun huolivan tyärtänne? En välitä hänestä enemmän kuin siitä kengästäkään, jonka hevoseni pudotti kaksikymmentä vuotta sitten Debreczinin arolle.

— Mies, sinä olet juonut lasillisen liikaa kuninkaan onneksi.

— Kaksi, jos niin tahdot, neljäkin, jos niin tahdot. — Tämän talon ja linnan välillä on kapakka. Koira olen ollut ja minua on piesty kuin koiraa ja petetty kuin koiraa, — ja kun Kasti usutti minua, purasin minä. Mutta nyt aion minä juoda itseni kuoliaaksi; siitä minä vähät. Pitäkää tyttönne ja naittakaa hänet kreiville. Kyllä minä teltaa pidän ja tanssin häissä.

— Etkö häpeä tulla silmäini eteen tuommoisessa tilassa? Mene tiehesi ja pane nukkumaan.

— Sen teenkin; minä menen kapakkaan nukkumaan ja näen unta, että olen hakattu neljäksi kappaleeksi. Kuulkaahan nyt, appiseni — tahdoittehan ruveta minulle apeksi? Minä sanon teille jotakin. Te aioitte tunkea minulle tuon tyttönne, koska tiesitte hänen mielensä kultakauluksiin palavan. Mutta katsokaas, Penna oli viisaampi kuin luulittekaan ja sattui näkemään herransa jalan jälen hietapolulla huvimajan luona. Kernaasti minun puolestani, se oli *minun* herrani, ja joka sanoo ainoankaan pahan sanan hänen saappaansa kannasta, se saapi minun kanssani tekemistä. Mutta pankaa tytölle suitset suuhun, ja pitäkää ohjat tiukalla. Perttilän talosta elkää huoliko; jos ette saa sitä sillä lailla, niin saatte sen sitten, kun olen kapakkaan nukkunut. Täällä tulee hauska elämä, ja te tulette ansaitsemaan rahaa. Kuinka paljon maksaa kunnan miehen onni ja menestys? Ja mitä maksatte ihmisen sielusta?

Larsson avasi oven ja huusi renkejään. Mutta Penna oli nyt pahalla päällään.

— Elkää huutako tänne janitsaarejanne, — sanoi hän; — sillä niin totta kuin eilen annoitte minulle tuon kirveen, joka tuossa riippuu, niin on minulla nyt halu koetella, mihinkä se kelpaa. Kas, kuinka vihaisesti se minuun muljottaa, tuo vanha, ryppyinen ihmiskauppias! Onpa hauska, onpa pyhä Tapani auta hauska, niinkuin unkarilaiset sanovat,

nähdä, kuinka nolona hän nyt seisoo siinä, tuo vanha verenimijä, kun kerrankin olin liika viisas onkeen tarttuakseni. Mitä teitte isälleni, jota juoksutitte ympäri maailmaa, — mitä veljilleni, jotka kasakoilla hakkautitte palasiksi, — mitä sisarilleni, — joilta peijassitte heidän isän perintönsä, — mitä Perttilän talolle, jonka tahdoitte ryöstää isäni pojalta? Ihmissaksa, minne hävititte sukuni? —

Hän tarttui kirveeseen ja heilautti sitä hurjasti. Yhä vimmaisemmin vyöryivät tuon juopuneen miehen silmät kuta enemmän nuo kauvan itäneet — niinkuin tiedämme, suurimaksi osaksi väärät — ajatukset saivat hänessä valtaa ja kuta enemmän hän itse kiihotti kiukkuaan, joka oli niin ylen tavatonta hänen hitaalle luonteelleen.

Vanhus kuuli kirveen hujautavan päänsä päällitse. Hän väisti, kasvojaan vähääkään värähtämättä; — silloin heittäytyi Ester heidän väliinsä. Hän iski kiinni aseelliseen käteen; hän katsoi juopunutta miestä lujasti silmiin ja sanoi tyynesti:

— Mene ja pane tupaan maata.

Penna tuijotti häneen. Hän koetti kiskoa kättänsä irti, mutta ei voinut. Tuo syvä, tyyni ja luja katsanto tunki läpi humalan sumujenkin ja vei hänet luonnon.

— Pitääkö minun mennä? — kysyi hän.

— Pitää, sinun pitää mennä, — vastasi Ester ja työnsi häntä hiljaa edellensä. Penna ei vastustellut. Voimakkaampi sielu oli voittanut hänen sielunsa.

Hetken kuluttua nukkui hän jo sikeässä unessa. Ester palasi hiljaa takaisin vanhuksen luo. — Isä, — sanoi hän, — tuommoiselle miehelle tahdoitte te uskoa tyttärenne.

33. Eerikki Ljung kuninkaan luona.

Sill'aikaa kuin Larssonin perheen sisälliset asiat kääntyivät vanhalle valtiopäivämiehelle odottamattomaan suuntaan, kiipesi kimmasti Eerikki Ljung pelkäämättä ylös Korsholman linnan portaita. Aluksi sai hän odottaa salissa muiden ylhäisten, kuninkaan seurueeseen kuuluvain herrain kanssa, sill'aikaa kuin porstua oli täynnä armonanoja, vanhoja invaliiteja ison vihan ajoilta, köyhiä ruununnrästeistä ahdistettuja talonpoikia, varpaansa palelluttaneita merimiehiä, ja eukkoja, jotka oivallisen puheenlahjansa avulla olivat valmistauneet laskemaan huolensa ja kipunsa valtakunnan majesteetin isälliseen helmaan. Kaikki nämä olivat nähtävällä kateudella katselleet sitä onnellista, joka pääsi sisään, sill'aikaa kuin vartija käännnytti heidät itsensä ovelta takaisin, ja hänen jälkeensä kirkui puheliain akka joukosta: »sanokaa maan isälle, että minä seison täällä«.

Saliin kokoontunut hoviväki oli sekin yhtä ihmeissään kimmastin puheillepääsöstä. Koetettiin urkkia syitä siihen, mutta huonolla menestyksellä. Eerikki piti salaisuutensa omanaan. Maaherrakaan ei malttanut olla sinnepäin viittaamatta. Eerikki vastasi, että hänen majesteettinsa oli kutsutanut häntä.

— Onko kysymys eläkkeestä teidän äidillenne?

— En tiedä.

— Mistä on kysymys?

— En tiedä.

— Oletko anonut puheillepääsyä?

— En, teidän armonne.

Maaherra Piper oli kuusikymmenvuotias sotavanhus, oli seitsentoistavuotiaana joutunut vangiksi Dnieperin luona ja kuusi vuotta Venäjällä oltuaan päässyt sieltä pois vankien vaihdossa. Hornin hallinnon aikana oli hän kauvan ollut syrjäytettynä, oli jo sentähden ollut innokas hattu ja oli nopeasti noussut arvosta arvoon, kun hatut pääsivät valtaan. V. 1746 oli hän tuolta vallassa olevalta puolueelta saanut

toimekseen maaherrana Pohjanmaalla pitää tätä levotonta maakuntaa kurissa. Pohjolaiset pitivät näet kovasti Myssyjen puolta muistellessaan, mitä vuosina 1742 ja 1743 oli tapahtunut, kuin myöskin siitä syystä, että vihasivat Etelä-Suomen aatelisia, jotka enimmäkseen olivat Hattuja. Kaupunkien porvaristot, Waasan porvaristo etukynnessä, kallistuivat nekin yhä edelleen Myssyjen puolelle ja Waasassa oli tuo vanha Myssyjen johtaja Larsson vielä vanhoillaankin kaikkivaltiaiden Hattujen vaarallinen vastustaja.

Maaherralla oli sentähden syytä kyllin jonkunlaiseen pelkoon, että kuningas saisi Waasassa kuulla asioita, jotka eivät juuri tienneet hyvää Hattujen hallinnosta. Hän pelkäsi paha porvariston kohta tapahtuvasta puheillepääsystä ja näki tarpeelliseksi vartioida hänen majesteettinsa molempia korvia niin huolellisesti kuin suinkin. Luultavasti tiesi hän myöskin — niinkuin pikkukaupungissa kaikki tiedetään — että Eerikki Ljung oli sukua vanhalle porvarikuninkaalle ja ajatteli kai, että poikaa kenties käytettiin aseena Jumala tiesi minkälaisiin salaisiin vehkeihin.

— Onko valtiopäivämies Larsson lähettänyt sinut tänne? — kysyi hän, terävästi katsoen poikaan.

— Ei, — sanoi Eerikki.

— Käytyäsi kuninkaan puheilla, tulet sinä heti kohta minun luokseni, — sanoi maaherra komentavalla tavalla.

Eerikki kumarsi eikä virkkanut mitään.

Hetken kuluttua tuli hänen majesteettinsa takaisin, ja neljännestuntia myöhemmin sai Eerikki käskyn astua kuninkaan makuuhuoneeseen. Kimnasistin sydän sykki levottomasti sinisen takin alla. — Mitä asiata mahtanee hänellä minulle olla? — kysyi Eerikki itseltään ja oli kysynyt jo samaa ainakin kaksikymmentä kertaa.

Ovi avattiin, kammaripalvelija jäi ulkopuolelle, ja Eerikki oli nyt valtakunnan keskuksessa eli — puhuaksemme hovirunoilijan tapaan — kahden kesken »auringon« kanssa.

Tämä pohjolan aurinko ja »Aleksander Magnus« istui tai oikeammin oli pitkällään sohvalla, puettuna keltaiseen silkkiseen yönuttuun, aamusaappaihin ja tekotukkaan, joka oli melkoista pienempi ja keveämpi kuin se raskas ja avara tekotukka, jota hän käytti juhlallisesti esiintyessään. Lähimmässä nojatuolissa istui henkilöäkäri Petersen, ainoa, joka tällä ker-

taa oli hänen majesteettinsa luona. Ett'eivät mitkään korkeat kivut tällä kertaa olleet vaatineet hänen läsnäoloaan, näkyi selvästi kuninkaan muhoilevasta muodosta. Tuo viekas lääkäri, joka hyvin kyllä ymmärsi, että terveydestään nauttivaa majesteettia on huviteltava toisilla resepteillä kuin majesteettia, jolla on jalkaleini, oli luultavasti juurikään kertonut jonkun hauskan kaskun, sillä Aadolf Fredrikillä oli vielä Eerikin sisään astuessa huulet hymyssä, kun hän sanoi:

— Verfluchte Geschichten! Ist der Kerl denn geradezu toll? Mutta sairaanne odottaa teitä, tohtori!

Henkilääkäri meni, ja Ljung seiso ihan ypöyksin »auringon« edessä.

— Tule likemmä, — sanoi kuningas kinnasistille, joka sievimmällä kumarruksella, minkä tehdä osasi, raapasi mattoa oven edessä.

Eerikki siirsi niin hyvin kuin voi jalkansa muutamia askelia eteenpäin.

— Mikä on nimesi?

— Eerikki Ljung.

Kuningas silmäili kirjettä, jonka hän otti esiin salkustaan. — Ljung? — sanoi hän. — Olisinko erehtynyt?

— Isäni nimi oli Pehrson, — vastasi Eerikki vähän peloissaan.

— Pehrson! niin juuri. Sinä olet sorvarin sälli?

Eerikki vastasi kaikessa alamaisuudessa olevansa kinnasisti Strengnäsissä.

— Mutta sinä osaat sorvata?

— Olen vähän oppinut isältäni.

— Sinähän sitä olit, joka — annas olla, Ulriksdalissa? Niin, ja sitten Drottningholmassa? Sinä sorvasit nappia?

Eerikki kumarsi.

— Jotenkin hyvin . . . Sinulla on kykyä siihen. Sinusta voi tehdä jotain. Sinut voisi lähettää Hannoveriin tahi Braunschweigiin oppimaan tuota taidetta. Se on kaunista taidetta.

Ja samassa huokasi kuningas Aadolf Fredrik syvään. Oli hetkiä, jolloin matkavaunujen ratas, puhumattakaan onnen pyörivästä rattaasta näytti hänestä sekä epämiellyttävämmältä että epäluotettavammalta kuin sorvipenkin ratas.

Eerikki vastasi kaikessa alamaisuudessa, että hän toivoi syksyllä pääsevänsä ylioppilaaksi.

Hyvän kuninkaan kasvot synkkenivät. — Minä tiedän, — sanoi hän. — Kreivi Tessin puoltaa ja suojelee sinua. Kuinka kauvan olet ollut tekemisissä kreivi Tessinin kanssa?

— Minulla ei ole ollut sitä kunniaa, että hänen ylhäisyytensä olisi tuntenut minut ennen kuin Ulriksdalissa, kun jätin hänelle erään kirjeen.

— Nuori mies, sinä olet antanut viekoitella itsesi vaaralliselle tielle, ja ainoastaan vilpiton tunnustus voi vielä sinut pelastaa. Saat kiittää minun armoani ja omaa nuoruuttasi siitä, ett'et joudu ruusukammioon. On olemassa niitä, jotka ovat ajatelleet sen paremmaksi keinoksi. Mutta sinussa on jotakin, joka minua miellyttää ja minä tahdon kuulla, mitä sinulla on sanottava puolustukseksi.

Eerikkiä puistatti. Jo lapsena oli hän kuullut äitinsä puhuvan ruusukammioista, — tuosta pahassa huudossa olevasta vankilasta Tukholmassa, jossa oli tapana kiduttaa vankeja tunnustukseen.

Kuningas jatkoi: — Keneltä oli kirje kreivi Tessinille?

— Arkkiaatteri Linnaeukselta.

— Linnaeukselta? Mitä se merkitsee? Voitko sen näyttää toteen.

Onneksi oli Eerikillä taskussaan kirje Eriika Lindelialta, jossa tämä muun muassa kertoi, että arkkiaatteri oli saanut kirjeen kreivi Tessiniltä, joka oli luvannut pitää Eerikkiä mielessään, niin että tämä saisi jonkin kuninkaallisen stipendion. Punastuen otti Eerikki esille tämän kirjeen.

Kuningas luki sen ja hänen otsansa kirkastui. — Eikö sinulla ole ollut mitään muuta tekemistä kreivi Tessinin kanssa?

— Ei mitään muuta, teidän majesteettinne.

— Entä ottelusi kruununprinssin kanssa? Ja valepukusi Drottningholmassa?

Eerikki kertoi lyhyesti sen, mitä lukija jo tietää. Hänen majesteettinsa kävi yhä tyytyväisemmän näköiseksi ja remahti viimein nauruun.

— Sanoihan minä sen! — huudahti hän iloisesti. — Mutta he tahtoivat kaikin mokomin saada sinut valtakunnan pettäjäksi. Yhden neuvon tahdon antaa sinulle, poikaseni.

Kavahda naisia; he eivät saata koskaan antaa anteeksi sille, joka kerta on loukannut heidän turhamielisyyttään. Ja ennen kaikkea, kavahda tanssijattaria kuninkaallisessa balettijoukossa. *Sacre nom*, ell'en olisi pitänyt sinun puoltasi, olisivat he tehneet sinut pari tuumaa pitemmäksi tahi lyhemmäksi ruusu-kammiossa, ja minun olisi ollut sääli nuorta miestä, joka on osottanut niin suurta taipumusta sorvaamiseen. Menehän nyt kuitenkin Turkuun. Sinne tultuasi tahdomme armollisesti katsoa, mitä voimme tehdä hyväksesi. Yksi stipendio tulee vapaaksi syksyllä.

Eerikki luuli tätä merkiksi siitä, että saisi mennä ja kumarsi kaikkein alamaissimmasti kaikkien taiteen parhaiden sääntöjen mukaan.

— Odota, — sanoi hänen majesteettinsa. — Muistelen, että kreivi Bertelsköldkin on puhunut puolestasi. Tunnetko kreivi Bertelsköldin?

Eerikki kertoi kiitollisesti kreivin hyvyydestä häntä kohtaan.

— Tunnetko myöskin erään entisen valtiopäivämiehen Larssonin täällä Waasassa, jota kutsutaan porvarikuninkaaksi?

— Hyvin hyvästi, teidän majesteettinne.

— Hänellä sanotaan olevan tytär. Minkälainen ihminen hän on?

Ensi kerran elämässään oli Eerikki nyt joutunut antamaan todistusta toisen maineesta. Hän ei voinut vastata muuta kuin: — Kyllä hän on hyvä ihminen.

— Tyhmiä juttuja, — virkkoi kuningas, puoleksi nauran, puoleksi harmissaan. Eerikki ymmärsi, että kuningas oli saanut kuulla kreivin kummallisesta rakkaudesta. Hänen sydämensä säpsähti, sillä hän odotti uusia kysymyksiä samaan suuntaan.

Mutta kun hänen majesteettinsa ei jatkanut, pisti Eerikille päähän kovin rohkea tuuma. — Nyt tai ei koskaan, — ajatteli hän.

— Teidän majesteettinne, — julkeni hän sanoa, — kreivi Bertelsköld tahtoo naida Ester Larssonin.

Kuningas naurahti. — Niin sanotaan, — virkkoi hän.

— Parempaa kreivitärtä ei hän saa ikinä, — vakuutti Eerikki, jonka mieltä kuninkaallinen hymyily yhä rohkasi.

Eerikki Ljung kuninkaan luona.

— Ester Larsson on kasvatettu aatelisneidin tavoin Tukholmassa, eikä kellään aatelisneidillä ole parempaa sydäntä.

— Huomaan, — sanoi kuningas, jota tämä keskustelu huvitti, — että hänellä tänään on hyvä puolustaja. Mikä estää häntä sitten kreivittäreksi tulemasta?

— Hänen isänsä.

— Hän ei tahdo? Sehän on mainiota.

— Hän on liian ylpeä.

— Kuinka? Liian ylpeä antaakseen tyttärensä tulla kreivittäreksi?

34. Kuninkaan puheilla.

— **M**eidän kunnioitettavalla *Waasa-serkullamme* näkyy olevan oma politiikkansa, — vastasi kuningas nauraen sukkeluudelleen. — Porvarikuninkaan-kin tulee olla itsevaltiias valtakunnassaan; ei saa puolustaa kapinan tekijöitä. Neitsyt Larsson ei saa alentua niin, että rupeaisi kreivittäreksi. Meidän suuri Linnaeus sanoisi: tuosta kaalimadosta ei tule Apolloa.

— Jos teidän majesteettinne on niin armollinen, että sanoo sanankaan, niin on kaikki kääntyvä hyvinpäin, — sanoi Eerikki rohkeasti. — Ei ole ensi kerta kuin kuninkaan sana oikasee sen, mikä on vinoa suvussamme.

— Vai niin? — sanoi kuningas, josta tuo suorapuheisuus lienee tuntunut raittiilta ja hyvältä kaiken sen alamaisen sanatulvan perästä, joka matkalla oli hänen korviaan kiusannut. — Se mahtoi olla kuningas Teiren hallinnon aikana?

— Kuningas vainaja ja kuningatar Ulrika Eleonoora panivat toimeen minun vanhempaini häät ja ne pidettiin Tukholman linnassa, — vastasi Eerikki hätäytymättä. Jos teidän majesteettinne tahtoo olla niin armollinen . . .

— Ja noudattaa esimerkkiä? Käänny kuningattaren puoleen, poikasi, hän on taitavampi tällaisissa hallitustoi-
missa, vaikka epäilenkin, olisiko hänellä tällä kertaa halua
auttaa noita rakastavia. Mutta kerro minulle jotain vanhem-
paksi saamasta kuninkaansanasta.

Eerikki kertoi, mitä tiesi tästä tapauksesta eikä unoh-
tanut äitinsä käskyä muistaen mainitsemasta isän ansioita.
Kuningas kuunteli häntä tarkkaavasti ja armollisesti ja sanoi
sitten:

— Sano äidillesi, että hän iltapäivällä antaa sisään
paperinsa hovimarsalkka vapaaherra Löwenille, niin saadaan
nähdä, mitä voimme tehdä hänen hyväkseen. Se on oleva
meidän asianamme; urhoollisen sotamiehen leski ei saa puutetta
kärsiä. Tuo toinen asia ei kuulu minuun.

— Teidän majesteettinne ei tiedä, kuinka asianlaita on,
— jatkoi Eerikki itsepintaisesti, ja nyt kertoi hän omalla
laillaan, kuinka erään kilpailijan kosto oli tehnyt kreivi Ber-
telsköldin raajarikoksi.

Kuningas pudisteli päätänsä ja näytti käyvän kärsi-
mättömäksi. Aika oli tullut, jolloin porvaristo oli puheille
päästettävä.

Vaan Eerikki ei aikonut päästää tilaisuutta käsistään
ja turvautui nyt apukeinoon, jonka hän varalta oli kätkenyt
taskuunsa kotoa lähtiessään. — Teidän majesteettinne oli niin
armollinen ja lupasi suostua pyyntööni, kun ensikerran toisin
jotain nähtäväksi, sanoi hän punastuen.

— Mitä se on?

— Se on rasia, jonka teidän majesteettinne oli niin
armollinen ja lahjoitti minulle, — vastasi Eerikki, ojentaen
rasian esiin.

— Minä muistan sen, — sanoi kuningas nauraen. —
Mutta minä olen jo suosiollisesti myöntänyt sinulle kaksi asiata.

— Ei kahta kolmannetta, teidän majesteettinne! —
sanoi poika rohkeasti. — Antakaa Ester Larsson kreivi Ber-
telsköldille, niin kolme hyvää ihmistä siunaa teidän majes-
teettianne.

— Sitä en epäile, koska minulle on sitä niin usein
vakuutettu, — jatkoi kuningas, — ja minä huomaan, että
sinä osaat sorvata pikku juonia samalla menestyksellä kuin
nappiakini. Mene; — saadaan nähdä, mitä voin tehdä.

Eerikki oli siksi kokenut, että ymmärsi, kuinka vähäiset hänen toiveensa olivat tuossa asiassa. Hän kumarsi kaikkein alamaisimmasti ja kysyi, suvaitisiko hänen majesteettinsa, että hän saisi tehdä maaherralle tilin hänen majesteettinsa armollisista sanoista.

— Mitä sinulla on maaherran kanssa tekemistä? — kysyi kuningas otsaansa rypistäen.

— Hänen ylhäisyytensä näytti haluavan tietää, mitä teidän majesteettinne on nähnyt hyväksi lausua minulle ja on hän käsenyt minun teidän majesteettinne puheilla oltuani tulla hänen luoksensa.

— Mitä hän sillä tarkoittaa?

— Sitä en rohkene arvata, — vastasi Eerikki viekkaasti, — mutta minä luulen, ett'ei kaikkia, mitä täällä Waasassa sanotaan, suotaisi saatettavan teidän majesteettinne armollisiin korviin.

— Poika, — sinä olet viekkaampi kuin sinun on lupa olla. Mitä sanotaan täällä Waasassa?

— Jos ei teidän majesteettinne pane pahaksi . . .

— Puhu. Sallin sinun puhua.

— Täällä sanotaan, että maaherra puolustaa erästä puoluetta, jota kutsutaan . . .

— Minä tiedän, minä tiedän. No, mitä sanotaan Hatujen hallinnosta?

— Sanotaan, että Hatut pettävät teidän majesteettianne, että kansa on tyytymätön ja että kauppa kituu ja kuolee, jos asiat menevät entistä menoaan.

— Ah, — murahti Aadolf Fredrik huoaten, — kyllä ymmärrän. Piperkin tahtoo opettaa minua valtakuntaani hallitsemaan? — Mutta mitä kansa sanoo minusta?

— He sanovat, että teidän majesteettinne tekisi maan onnelliseksi ja rikkaaksi, jos teidän majesteettinne saisi valita, — vastasi Eerikki.

— Hyvä on; — mene ja sano maaherralle, että olen myöntänyt sinun äidillesi eläkkeen, — sanoi kuningas synkein silmin.

Eerikki meni. — Mitähän tuo viimeinen merkitsi? — tuumi hän mennessään.

Mutta kuningas Aadolf Fredrik mietti hetkisen, ennenkun soitti kammaripalvelijataan. — Joka paikassa noita kiro-

tuuta, vallanhimoisia Hattuja! — sanoi hän. Milloin se päivä koittanee, kun tämän hyvän kansan tahto täytetään ja minä itse saan sen onnesta huolta pitää? Malttakaa, herrat kreivit ja maaherrat, se päivä on ehkä lähempänä kuin luulettekaan! Sillä välin on tarpeellista, että suosittelemme Myssyjä puolellemme. Larsson kuuluu olevan niiden johtaja porvarissäädyssä . . . Olkoon . . . saas nähdä . . . hyvä puolisoni . . . mutta pitääkö minun aina olla oikkujen heiteltävänä? . . . Sepä tulee olemaan oivallista: Waasan prinsessa alentunee kyllä rupeamaan kreivittäreksi.

Kuningas soitti. Kammaripalvelija astui sisään.

— Porvaristo saa tulla sisään!

Hetken kuluttua näki hänen majesteettinsa hyväksi seurueensa ympäröimänä, joka oli loistavampi kuin kuningas itse, päästää Waasan kaupungin maistraatin ja porvariston puheilleen. Tuo ainoastaan kahtatoista kyynärää pitkä, yhtä leveä ja vaan $5\frac{3}{4}$ kyynärää korkea huone oli täynnä kuninkuuden varjoa ja kansan alamaisuutta.

Vahingoksi jälkimaailmalle on tarkka kertomus sekä tästä tärkeästä tapahtumasta että myöskin kuninkaan koko olostä Waasassa joutunut hukkaan, jonka tähden lukijakin, paha kyllä, jääpi osattomaksi kaikista niistä alamaisista puheista ja kaikista niistä huokauksista, joita nöyryys ja mielihartaus, yhdessä todellisten tarpeiden kanssa, lienee tässä tilaisuudessa pusertanut kaupungin viranomaisten huuililta. Kerrotaan — millä historiallisella varmuudella, jääköön sanomatta — että valtiopäivämies Larssonin harmaantunut, koukistunut, mutta vielä kookas ja kunnioitusta herättävä vartalo ennen muita oli kiinnittänyt kuningas Aadolf Fredrikin huomiota; että kuningas armollisimmalla kärsivällisyydellä oli kuunnellut uudistettuja alamaisia anomuksia, että kaupunki saisi merikaupungin vapaudet; — että vanha Larsson hartaasti, kaunopuheliaasti ja rohkeasti oli puolustanut tätä pyyntöä, joka oli hänen elämänsä päämaali, ja että kuningas oli luvannut, valtakunnan säätyjen suosiollisella luvalla ja suostumuksella, ottaa tämän asian vakavan harkinnan alaiseksi. Sekin oli tunnettu asia, että Hatut sitkeästi vastustivat tätä oikeutettua pyyntöä — jonka vuoksi Pohjanmaan kaupungit vihasivat heidän hallitustaan — ja että vasta sitten, kun Myssyt olivat päässeet valtakunnan peräsimeen, Waasa y. m.

Suomen kaupungit vihdoin viimein saivat tämän ikävöidyn oikeuden vuonna 1765, vaikk'ei Larssonin oltu sallittu nähdä tämän hänen hartaimman toivonsa toteutumista.

Kerrotaan myös, että maaherra Piper tämän vastaanoton aikana oli ollut korvat höröllään; ollen kuitenkin tarpeeksi taitava hovimies ymmärtääkseen kuninkaan mielialan, ei hän sekaantunut puheisiin, vaan pani kuitenkin tarkasti mieleensä, mitä hän katsoi salaisiksi vehkeiksi puoluettaan vastaan, muun muassa senkin kummallisen seikan, että hänen majesteettinsa oli nähnyt hyväksi suoda vähäpätöisen kimmastistin,

jonka korvantaustat tuskin vielä olivat kuivat, olla puolen tuntia kahdenkesken puheillansa, sill'aikaa kun hänen ylhäisyytensä itse ja niin moni muu mainio mies sai odottaa etehisessä.

Kun vastaanotto oli päättynyt, suvaitsi hänen majesteettinsa armossa käskeä maistraatin ja porvariston päivällisille ja yhtä armollisesti kutsua valtiopäivämies Larssonin erityisesti puheilleen.

Maaherra oli tuskin saanut viiden minuutin verran aikaa hengähtääksensä, kun hän käsketti Eerikki Ljungin eräasen huoneeseen ja vaati äänellä, joka ei mitään vastustelemista suvainnut, tarkkaa selontekoa siitä, mitä kuninkaan luona oli puhuttu.

Eerikki näytti tätä kysyttäessä tuiki tyhmältä, sormieli lakkiaan ja tunnusti, että hänen majesteettinsa isällisessä arnessaan oli myöntänyt eläkkeen hänen äidillensä, jonka vuoksi äidin tuli jättää paperinsa sisään iltapäivällä.

— Eikö mitään muuta? — kysyi ankara herra katsoen terävästi kimmastavia silmiin.

— Enpä muista muuta olleen, — vastasi Eerikki.

— Sinä valehtelet, poika! — sanoi vihastunut maaherra. — Sinä olet käynyt muiden asioita. Hänen majesteettinsa ei tarvinnut puolta tuntia myöntyäkseen niin mutkattomaan anomukseen.

— Kah — nyt muistan, — jatkoi Eerikki haraisten korvallistaan. — Kuningas oli niin armollinen, että...

— Totuus ilmi, lurjus! Mitä se oli?

— Hänen majesteettinsa oli niin armollinen, että antoi minulle rasian.

— Mitä sinä lörpöttelet?

— Tässä teidän ylhäisyytenne saa nähdä. Minä en tätä ymmärrä, vaan luulen sitä — nuuskarasiaksi!

— Ulos ovesta, — riivattu konna, kyllä minä vielä joskus toiste otan sinusta selvän! — ärjyi maaherra.

35. Kuninkaan päivänä Waasassa.

Kuningas Aadolf Fredrik oli ottanut valtiopäivämies Larssonin yksityisesti puheilleen. Vanhus näytti tuntevan, että hän nyt viimeisen kerran puhui maansa ja kaupunkinsa asioissa. Hän oli ankarasti arvostellut Hattujen koko hallitusjärjestelmää, — oli lämpimästi ja kaunopuheliaasti puolustanut Myssyjen politiikkaa, — oli erittäinkin mitä välttämättömpänä asiana laskenut kuninkaan sydämmelle, että kauppa irroitettaisiin niistä kahleista, joilla Tukholman kateus koki sitoa kilpailijoitansa. Hän oli päästänyt ilmoille juurtuneen vihansa kaikkea aatelisvaltaa vastaan, — oli harmilla ja inholla lausunut mielipiteensä neuvoskunnan toimeenpanemista uusista kuninkaan vallan rajoituksista Aadolf Fredrikin valtaistuimelle noustessa, — oli vakuuttanut kuninkaalle aatellittomain säätyjen suostumuksen kuningasvallan laajentamiseen neuvoskunnan, joskaan ei säätyjen kustannuksella. Ja kuningas oli hetken aikaa mielihyvällä kuunnellut tätä puhetta. Aadolf Fredrikillä oli herkkä ja tunteellinen sydän; hän ymmärsi kunnioittaa tätä rohkeamielistä puhetta, joka muutenkin oli sopusoinnussa hänen omien mielipiteittensä kanssa, ja tätä harmaantunutta patriarkkaa, joka noin arvokkaasti asetti elämänsä kokemuksien aarteet kuninkaansa eteen.

Mutta valitettavasti ei ollut Aadolf Fredrik rakennettu siitä puusta, joka lujudellaan perustaa valtakuntain menestyksen. Vaikka hänellä olikin hyvä tahto, kyllästyi hän pian vakaviin asioihin, ja kun hän aina oli tottunut tärkeissä

asioissa turvautumaan puolisonsa terävään älyyn, epäili ja pelkäsi hän omin päin mitään päättämästä. Vanhan Larssonin tuumat, jotka eivät tarkoittaneet sen vähempää kuin vallankumousta aatelittomain säätyjen avulla neuvoskuntaa ja vallitsevaa ylimyskuntaa vastaan, tekivät hänet neuvottomaksi. Hän ei oikein tiennyt, mitenkä hänen tuli kohdella tätä miestä, joka rohkeni sanoa hänelle: valitse! ja valtakunnan etevimmille miehille: luopukaa vallasta! Oman heikkouden tunto tuon voimakkaan luonteen rinnalla saattoi hänet hämille. Ja tästä pulasta päästäkseen, turvautui hän toiseen asiaan.

— Me kiitämme teitä ilmoituksistanne. Kuninkaan tulee kuunnella totuuden puhetta, varsinkin luotettavan ja uskollisen alamaisen suusta, ja me tulemme sitä sopivassa tilaisuudessa muistelemaan ja punnitsemaan. Te olette rehellinen ja kuninkaanne suosiota hyvin ansainnut mies. Me haluamme antaa teille todistuksen siitä. Te tulette olemaan ensimmäinen kauppias, joka saa pohjantähden ritarikunnan arvomerkin.

— Kiitän teidän majesteettianne, vaan minä olen liian vanha leikkikaluja kantamaan.

— Kuinka? Joku arvonimi siis miellyttäisi teitä enemmän? No niin, minä nimitän teidät kauppaneuvokseksi.

— Kiitän teidän majesteettianne, mutta korkeammaksi kuin minkään muun arvaan minä sen arvonimen, jonka teidän majesteettinne vast'ikään näki hyväksi antaa minulle: rehellisen miehen arvonimen.

— Joku palkinto tulee teidän kumminkin vastaanottaa, — sanoi kuningas käyden tyytymättömäksi.

— Vähäiset palvelukseni ovat moninkertaisesti palkitut, jos teidän majesteettinne näkee hyväksi myöntää Waasalle merikaupungin oikeudet.

— Minä kunnioitan teidän epäitsekkäisyyttänne; mutta, hyvä Larsson, tämä asia ei ole meidän vallassamme. Me tahdomme tehdä, mitä voimme. Te tiedätte, kuinka vähän voimme. Jos luoja ja kansan luottamus joskus antavat meille mahdollisuuden vaikuttaa maamme hyväksi, on teidän toivomuksenne ennen muita otettava huomioon. Mutta elköämme enää siitä puhuko. Onko teillä perhettä?

— On, teidän majesteettinne; kaksi poikaa ja yksi tytär elossa, paitse lapsen lapsia.

— Me haluamme tutustua niin ansiollisen miehen perheeseen. Jos teille sopii, tahdomme illalla kello kuuden aikana käydä luonanne.

— En voi sanoin kiittää teidän majesteettinne armosta.

— Olemme iloiset voidessamme olla muutamia hetkiä teidän vieraananne. Mutta minä panen erään ehdon, — jatkoi kuningas sillä herttaisella äänellä, joka sopi hänelle niin hyvin ja jolla hän niin usein voitti alamaistensa sydämmet, — ei mitään kursailuita! Erittäinkin, ei mitään puheita!

— Me olemme halpaa porvarillista väkeä, — vastasi Larsson. — Koko vähäinen taloutemme on teidän majesteettinne palvelukseksi, mutta alamainen kunnioituksemme ei osaa koreita sanoja käyttää.

— Hyvä, on. Elkkääkä antako liikkeenne ja asiainne menon häiriytyä tulostamme. Auf Wiedersehen; tulettehan päivällisille luoksemme?

Valtiopäivämies kumarsi ja vastaanotto oli loppunut.

Kohta sen jälkeen ratsasti kuningas, loistavan seurueensa kanssa, porvarikaartin katselmusta pitämään. Kukapa ei silloin olisi tahtonut olla muassa! Kaikki, jotka kynnelle kykenivät Waasassa, olivat liikkeellä, yksin kapalolapsetkin, joita heidän äitinsä kantoivat sylissään. Päivä oli lämmin ja porvarisotilaat hikoilivat surkeasti uusissa sarka-univormuissaan, jotka olivat maksaneet räätäleille niin monta unetonta yötä. Yhtäkaikki ottelivat nämä sen ajan Waasan pojat urhoollisesti kuninkaan ja isänmaan puolesta, — juoksivat lihavana, punaposkisina ja palavin päin ja tekivät temppunsa tavalla semmoisella, joka kenties ei olisi herättänyt yhdeksänentoista vuosisadan korpraalien ihastusta, mutta joka katsottiin mestarilliseksi Fredrik II:sen aikakaudella. Kuningas suvaitsi useita kertoja lausua korkean tyytyväisyytensä — sotajoukot hurrasivat, ja nuo monet tuhannet katselijat, jotka jo olivat ehtineet lepuuttaa keuhkojaan eilisestä, yhtyivät sydämmen pohjasta tähän sotahuutoon.

Waasassa kerrotaan vieläkin eräs juttu tästä ylen merkillisestä tapahtumasta. Herrat Bladh ja Thölberg — molemmat mahtavia miehiä ja molemmat hyvin sotaisella tuulella siitä kunniasta, kun olivat saaneet »Aleksander Magnukselle« näyttää neroaan sota-asioissa, jota ei kukaan tätä ennen ollut tiennyt heillä olevankaan — johtivat joukkoja: Bladh

hevosväkeä ja Thölberg jalkaväkeä. Kaikki kävi mainiosti, aina siihen asti, kunnes Thölberg innoissaan tuli asettuneeksi joukkoineen hevosväen eteen, niin että tätä arveluttavasti estettiin liikkumasta. Molempain joukkojen välillä oli, niinkuin muistamme, jo ennen ollut kateutta olemassa. Kun siis hevosväki ei päässyt paikaltaan liikahtamaan ja kun jalkaväki kuuli hevosten puhkavan juuri selkänsä takana, oli luultavasti vaan tämä juhlallinen tilaisuus ja kuninkaan läsnäolo syynä siihen, ett'eivät nämä urhot käyneet kiväärinperillä ja miekanterillä huimimaan toisiaan, niinkuin Pohjanmaalla on tapana, kun ystävät joutuvat riitaan pitopaikoissa, — vaikkakin taistelu silloin tavallisesti toimitetaan aidanseipäillä. Eritäinkin oli Bladhin vaikea sulattaa tätä herjausta joukkoaan kohtaan ja vaati hän Thölbergin kaksintaisteluun Korsholman hakaan. Molemmat olivat kumminkin käsketyt päivällisille kuninkaan luo. Thölberg, joka oli uskollinen alamainen ja piti hyvän päivällisen miekaniskuja parempana, totteli käskyä, Bladh sitä vastoin ei totellut. Miekkailuun vaatimus tuli tunnetuksi, Bladhia lähetettiin hakemaan ja löydettiin hänet määrätyltä paikalta, jossa hän kiroillen oli kävellyt ja odottanut hidasta vastustajaansa. Sovinto lienee sitten tehty, mutta kuitenkin olivat kuninkaan päivälliset, ainakin Bladhin silmissä, arveluttavasti vahingoittaneet Thölbergin sotaista mainetta.

Olisi nyt aika käydä arvokkaasti kertomaan näistä erinomaisista päivällisistä, joilla ei ole vertaistaan Pohjanmaan keittotaidon historiassa ja joissa tarjottiin niin peräti toislaisia ruokia kuin siinä yksinkertaisessa ateriasa, jonka Kaarle IX — ollen silloin vielä kruunun tavoittelija — 152 vuotta sitä ennen valmistutti itselleen »Mussarinkylässä« ollessaan paluumatkalla Pohjanlahden ympäri. Olkoon vaan mainittu, että mestarikokki Arelius esitti loistavan näytteen verrattomasta taidostaan kalakastikkeen valmistamisessa, — että hänen esimiehensä, kyökkimestari Björck kehuskeli tuosta mainiosti onnistuneesta juottovasikasta, maukkaasta ja todellisesti kotimaisesta kalkkunasta ja että hän vielä päälliseksi piti kunianaan tuon ison hauin, joka herätti sanomatonta ihailua. Jos tähän lisäämme, että hänen majesteettinsa suvaitsi kuninkaallisesti nauttia laitoksista, — että seurue niinkään osoitti, että matkustukset edistävät ruokahalua, — että porvarit luki-

vat ruokalajia sormillaan, osatakseen tehdä niistä tilin rouvilleen kotona, — että maistraatti sulasta alamaisesta kunioituksesta tuskin rohkeni viedä kahvelia suuhunsa ja läikäytti joka toisen lusikallisen lihalientä lautaselle, koska herrat eivät tohtineet laskea silmiään hänen majesteetistaan soppaan, — ja että kaikki tämä tapahtui julkisessa ateriapöydässä avo-naisten ikkunain edessä lukemattoman, ulkopuolella seisovan väkijoukon läsnäollessa, — niin saatamme johonkin määrin mielessämme kuvailla tämän merkillisen tapauksen. Nähdä kuninkaan syövän, oikein syövän, — suokaa anteeksi, aterioivan, — niinkuin muutkin ihmiset, se oli jotain tuiki merkkillistä! Kun ihmisten on mahdoton muistaa, mitä on tapahtunut 150 vuotta sitten, oli monella varsin kummalliset ajatukset kuninkaasta ja hänen elämäntavoistaan. Että noin ylhäinen henkilö söisi muuta kuin rusinoita, viikunoita ja lakritsaa, tahi joisi muuta kuin kirkonviiniä, sitä oli monen katselijan mahdoton käsittää; että hän alentui aina siihen määrin, että käski tuoda lasillisen vettä ja todella joikin sen, oli vielä mahdottomampaa ymmärtää. Ainakin olivat he odottaneet, että hän jollakulla kenraalilla syötättäisi ja jollakulla valtioneuvoksella palveluttaisi itseään. Kuninkaan leveähelmainen, kullankirjailtu hännystakki, hänen komea tekotukkansa siroine kankipalmikoineen (hännystakki ja kankipalmikko olivat uudenaikaisia laitoksia), sinettisormus hänen sormessaan, kankea rintaröyhelö, hienot pitsikalvoiset, hänen armollinen hymyilynsä, ja erittäinkin hänen hyvä ruokahalunsa herättivät yleistä ihmettelyä. Pohjanmaan kansavaltaiset katselivat taas, samoin kuin kuninkaan tullessakin, oikein sydämmen ilolla noita suuria herroja, jotka majesteetin rinnalla näyttivät niin kovin pieniltä; itse maaherrakin kutistui siinä kääpiöksi ja rovasti Hedman, joka seiso i niin suorana saarnastuolissa, seiso i nyt selkä koukussa turhaan etsien tilaisuutta saadakseen lopettaa puheensa, joka eilen niin äkkiarvaamatta oli keskeytynyt.

Yksi puhe siellä kumminkin pidettiin, mutta aivan lyhyt, ja sen piti maaherra, joka alamaisuudessa esitti hänen majesteettinsa maljan. Nyt jyskivät kanuunat valleilta, nyt herättivät hurraahuudet ruokasalista raikuvan vastakaiun niiden lukuisain katselijain joukossa tuolla ulkopuolella, ja yli avarain, Pohjanmaan viljavien lakeuksien kulki sinä päivänä

riemuhuuto, joka olisi voinut herättää nuijasodan ammoiden aikoja maaksi maatuneet urhotkin heidän haudoistansa.

Yhdellä ainoalla talolla Waasassa ei ollut aikaa lähettää katselijoita Korsholman päivällisiin, ja se oli valtiopäivämies Larssonin talo. Siellä odotettiin kuningasta, siellä lakaistiin, pestiin, pudisteltiin tomua ja pyyhittiin, siellä lehditettiin, — siellä oli nuorilla ja vanhoilla sydän kintaan peukalossa. Molemmat isännät, isä ja poika, olivat menneet kuninkaan päivällisille, mutta ennen lähtöään olivat he antaneet väelleen määräykset mitä tarkimmat. Nämä eivät olleetkaan helpot täyttää. Ei yhtään kauppa-asiata saanut keskeyttää, ei yhtään talonpoikaa pantu poismenemään, ennenkun hän oli saanut tervatynnyrinsä merkityksi, suolansa tahi tupakinlehtensä oikein kääryihin pannuksi. Tämä oli kunnianasia: porvarikuninkaan talo ei saanut, niinkuin muut, nelinkontan ryömiä ylhäisten vallanpitäjain edessä; sen tuli kunnioittavasti ja kuitenkin selkä suorana avata porttinsa maan isälle. Mutta joka näki miten tuolla sisällä puuhattiin, mikä hyörinä ja pyörinä siellä vallitsi ja millä maltillisella neuvokkuudella Ester Larsson kälyksiensä avulla koki saada sekasortoa järjestykseen, se huomasi kyllä, että tässäkin kopeassa talossa oli ruvettu suurempaan puuhaan kuninkaan käynnin johdosta kuin sen esimiehet tahtoivat näyttää.

Inhimillinen turhamielisyys, kuinka monenlaisissa puuissa sinä liikut! Kerjäläismunkin harmaan viitan alla piilee paavin vallanhimo; kärjäkirjurin nöyrään kumarrukseen kätkeytyy kansavaltaisen armollinen alentuvaisuus; tylyn liikemiehen vekseleitä miettivän otsan alta luikahtaa syrjäilmäys siihen tyhjään turhuuteen, jota hän niin syvästi ylenkatsoo. Ei ole yhtään kansavaltalaista, jonka takin alla ei olisi taipumuksia täydelliseen itsevaltiuteen.

36. Valtakunnan ja porvariston majesteetit.

Kuninkaan aiottua käyntiä valtiopäivämies Larssonin luona ei ollut käynyt salassa pitäminen. Kaupunki tuli uudestaan liikkeelle, kansaa keräytyi portin ulkopuolelle, mikä yritti tunkeutua kartanollekin ja saatiin ne vaan vaivoin peräytymään. Kateus menestyy liian hyvin pikkukaupungeissa ja rikkaalla Larssonilla oli monta vihamiestä, ja nämä keksivät kummallisia juorujuttuja. Muuttamat väittivät, että tämä kopea porvari oli heittäytynyt polvilleen kuninkaan eteen ja ostanut aateliuden arvokirjan kuudella tynnyrillä kultaa. Toiset tiesivät kertoa, kuinka hän oli saanut yksin-oikeuden viedä jyviä ulkomaille ja tuoda suoloja maahan. Toiset taas olivat kuulleet, että Larsson oli ottanut lahjoja, tettiin kyllä keneltä, ja hieroi kauppaan myömisestä venäläiselle.

Kuninkaan seurue ei ollut juuri milläänkään tästä vieraisa-käynnistä, joka ei ollut mitään tavatonta. Ainoastaan maaherra Piperillä oli syynsä sen johdosta epäillä joitain erityisiä tarkoituksia, eikä hän kokonaan erehtynytäkään.

Kello neljä minuuttia yli kuuden näki hänen majesteettinsa hyväksi, ajeltuaan kaupungin ympäristössä, pidätettyä vaununsa Larssonin portille ja astua ulos väkijoukon ympärillä hurratessa. Valtiopäivämies oli hänen majesteettiaan vastassa, nuorempi Larsson piteli vaunujen astuinlautaa ja molemmat he saattoivat asuntoonsa tämän korkean ja armollisen vieraan, jonka mukana oli vaan maaherra, lääkäri ja pari kammariherraa.

Piha oli koivuilla lehditetty, ja portista rappusille vei käyntimatto, hienoa sinistä verkkaa. Muutamain askelten päässä siitä seisoivat kärkyt, joiden kuormana oli tervatyynyreitä, ja edempänä toiset, joiden kuormana oli suoloja. Kauppapuoti oli auki ja siellä ostettiin ja myötiin. Rappuset, porsua ja koko salin lattia olivat peitetyt kalliilla Flanderin matoilla, joita tämän kauppahuoneen hollantilaiset asioimisystävät olivat sille lahjoittaneet. Salin seinille, samoin kuin sen kat-

toonkin oli levitetty hienoja hollantilaisia reivaskankaita, niinkuin vieläkin on tapana talonpoikaishäissä Pohjanmaalla. Kaikki ikkunat, tuolit ja pöydät olivat sitä vastoin paljaat, ja perimpänä kunniaistuimen luona seiso, niinkuin ainakin ilman mitään koristeita, isännän vanha, kulunut visasta tehty nojatuoli. Yhtä yksinkertaiset ja koristelemattomat olivat isäntäin ja perheen jäsenten juhla-vaatteet. Tahdottiin näyttää, että tässä kyllä voitiin loistaa, jos tahdottiin, mutta ei tahdottu — kaikessa.

Ensimmäinen, joka salissa kohtasi kuninkaan, oli talon tytär, Ester Larsson, joka tarjosi hänen majesteetilleen siselöidyllä tarjottimella tervetulijaismaljan, joka niinkään oli hopeasta ja valiotekoa. Aadolf Fredrik ei halveksinut hyviä ruokia, niinkuin olemme jo nähneet, ja hän kerskaili, samoin kuin edeltäjänsäkin, olevansa hyvä viinintuntija. Hän maistoi kohteliaisuuden vuoksi tuota valkoista viiniä, luullen sitä tavalliseksi Ranskan viiniksi, sillä muuta viiniä Suomessa tuskin tunnettiinkaan. Mutta kasteltuaan huuliaan näytti hän hämmästyvän, ryppäsi vielä kerran, — tällä kertaa melkoista enemmän — ja kysyi, mitä viiniä se oli.

— 1648 vuoden Rüdesheimeriä, vastasi isäntä tyynesti.

— Kuinka, hyvä Larsson? Onko teillä viiniä Westfalin rauhanteosta asti? Sitä ei ole edes meidän kuninkaalissa kellarissammekaan.

— Minä ostin sen Hampurissa Altonan ryöstämisen jälkeen neljäkymmentä vuotta takaperin, — vastasi Larsson. — Katsoisin sen suureksi kunniaksi, jos teidän majesteettinne suvaitsi minun lähettää, mitä minulla vielä on tätä lajia kellarissani jällellä, vähäiseksi vaihteluksi teidän majesteettinne matkaeväiden joukkoon.

— Minä kiitän teitä, — sanoi kuningas tuttavallisesti, maistaen vielä kerran tuota hyvää juomaa. En ole juonut näin oivaa viiniä sitten kuin tuln Ruotsiin ja olisin utelias näkemään, ovatko pullot samanlaisia kuin ne satavuotiset reiniläiset pullot, joita säilytettiin korkeimmasti autuaan isäni viinikellarissa.

— Eerikki, — sanoi Larsson kimnastille, joka seiso suorana kuin seiväs oven pielessä, — juokse kellariin n:o 3 perimmäiseen kolkkaan oikealla kädellä, neljäs hylly alhaalta päin, ja tuo pari pulloa.

Eerik livahti ulos.

Nyt vasta sattuiivat kuninkaan silmät siihen pitkään, komeaan naiseen, joka oli hänelle maljan ojentanut, — ja vaikka kuningas Aadolf Fredrik olikin tunnettu uskollisuudesta puolisooan kohtaan, eroten siinä kohden surullisen kuuluisasta edeltäjästään, oli hänellä kuitenkin tarkka silmä huomaamaan kauniita naisia.

— Tyttäreni, — esitti isä Larsson.

— Ah, — sanoi kuningas, joka mielellään höysti puhettaan pienillä sukkeluuksilla, — se on siis meidän serkkumme, Waasan prinsessa? Olen ihastunut saadessani tutustua häneen.

— Tyttäreni on kovin halpa ansaitsemaan sitä kunniata, jonka teidän majesteettinne näkee hyväksi hänelle antaa, — vastasi isä, jonka mielestä moinen leikkipuhe ei ollut paikallaan kuninkaankaan suussa.

Mutta kuningas oli tänään hyvällä tuulella. Hän puhutteli Esteriä edelleen samaan armollisen leikilliseen tapaan ja häntä näkyi huvittavan tämän oppimattoman, yksinkertaisesti puetun porvaritytön hämilleen saattaminen. Vaan hän pettyi. Ester vastasi niin taitavasti, niin viisaasti, niin nöyrästi ja kuitenkin niin varmasti, että kuningas — melkein yhtä hämmästyneenä kuin viiniä koetellessaan, — muutti kohtelutapansa ja näki hyväksi tiedustella hänen kasvatusaan ja aikaisempia elämänvaiheitaan.

Hyvä kuningas Aadolf Fredrik kävi yhä armollisemmaksi, yhä uteliaammaksi. Hänestä näytti niinkuin tässä »kaalimadossa«, joksi hän kerran oli suvainnut häntä nimitetään, olisi ollut alku korkeampi-arvoiseen perhoseen. Hän päätti suoraan ottaa asian puheeksi.

— No, rakas Larsson, — sanoi hän, ja läsnäolevat saivat viittauksen poistuaakseen, — vastatkaa minulle suoraan, minkätähden ette anna tyttärtänne kreivi Bertelsköldille, joka pyytää häntä puolisoikseen?

Vanha porvari oli vähän aikaa ääneti. Hän epäili tämän kysymyksen olleen säkissä, ennenkun se tuli pussiin. — Tulta ja vettä, — vastasi hän, — ei sovi yhdistää, siitä seuraa vahinko jommallekummalle tai molemmille.

— Antaa heidän sähistä, — hymähti kuningas; — se ehkä rauhoittaa molempia. Tiedättkö, rakas Larsson, että minä

olen nähnyt aviopuolisoita, jotka eivät ole sopineet senkään vertaa yhteen. Meidän serkkumme, teidän tyttärenne, puhuu oivallisesti saksaa. Minä olen vakuutettu siitä, että hän muihinkin ominaisuuksiinsa nähden ansaitsee korkeamman aseman yhteiskunnassa, ja koska kreivi Bertelsköld on kunnioitettava mies, jota pidän suuressa arvossa, niin en voi käsittää, mitä teillä voi olla sitä vastaan.

— Kaikki on sitä vastaan, teidän majesteettinne. Yhdistää kaksi yhteiskuntaluokkaa, jotka vuosisatain kuluessa ovat käyneet toistensa ikuisiksi vastustajiksi, olisi yhtä mieleöntä kuin perustaa lapsensa onni tyhjän nimen voittamiseen.

— Päinvastoin on ennakkoluulojen voittaminen hyödyllinen teko. Minä takaan teidän tyttärenne onnen ja pyydän häntä puolisoksi sivusajutantilleni, översti kreivi Bertelsköldille.

— Suokaa anteeksi, teidän majesteettinne, — se on mahdotonta.

— Kuinka, hyvä Larsson? Kuninkaanne on teidän vieraananne, ja te panette niin vähän arvoa hänen toivomuksilleen.

— Ottakaa kaikki, mitä minulla on, ja käskekää minun tekemään kaikki, mitä voin; käyttäkää jällellä oleva elämäni mihin tahdotte, mutta suvaitkaa jättää minulle isän oikeuteni. Minä olen vannonut kalliin valan, ett'en koskaan anna suostumustani tuohon yhdistykseen niin kauvan kuin elän; minä olen ottanut siihen taivaan todistajaksi, ja ainoastaan ihme voisi saada minut muuttamaan päätökseni.

— Me olimme odottanut enemmän järkeä vanhalta mieheltä ja enemmän tunnustusta armollisen myötätuntoisuutemme johdosta, — sanoi kuningas vihastuneena. — Emme tahdo kauvemmin kuluttaa kallista aikaanne ja toivotamme teille hyvää iltaa.

Ja sängen epäsuosiollisesti päätänsä nyökäyttäen astui hänen majesteettinsa muutamia askelia ovea kohti. Mutta siellä seiso i Eerikki Ljung, tulipunaisena ja pullo vanhaa Rüdesheimeriä kummassakin kädessä.

— Me käskemme hovimestarimme maksaa viinin, — jatkoi kuningas, puoleksi suuttuneena, mutta jo tuosta harvinaisesta lahjasta puoleksi leppyneenäkin, samalla kun tuntijan silmällä katseli pulloja. Samassa huomasi hän, että Eerikin

oikeasta kädestä vuoti vahvasti verta siihen käärityn nenäliinan läpi.

— Mitä se on? — kysyi hän.

— Lasinsirpale raapasi kättäni, — vastasi Eerikki.

Mutta Aadolf Fredrik oli hyväsydäminen mies ja hänen mielestään käsi vuosi siksi paljon verta, ett'ei hän voinut jättää haavaa tutkimatta, varsinkin kun se oli saatu hänen asioillaan. Tuota pikaa oli hän unohtanut vihansa, viittasi Eerikkiä ikkunan luo ja näki hyväksi käskeä kammari-palvelijansa purkamaan nenäliinan auki.

— Ei tämä ole lasin leikkaama haava, se on koiran purema, — sanoi kammari-palvelija, näyttäen vanhalle Larssonille pojan kättä, joka vuosi verta syvästä haavasta peukalon ja etusormen välillä.

— Ehkä siellä oli koira pimeässä, — vastasi Eerikki hämillään.

— Minä lähetän tänne henkilöäkärini, sanoi kuningas huolestuneena. — Mätäkuu alkaa, eikä tiedä, oliko koira ehkä hullu.

Vanha Larsson oli tällä välin tullut katsantaneeksi Eerikin käteen ja alkanut samassa kovasti vapista muuttuen tuhkanharmaaksi kasvoiltaan. — Elkää hätäilkö, — sanoi kuningas, luullen, että Larsson oli haavaa pelästynyt; — Petersen osaa parantaa vesikauhun, hän on täällä muutamien minuuttien kuluttua.

Ja silmähtäen paljoa armollisemmin kuin äsken poistui hyvä kuningas Aadolf Fredrik, jolla tavallisesti aina oli joku lohduttava sana sanottavana surujen lieventämiseksi. Mutta minkätähden väkijoukko nyt hurrasi paljoa kiihkeämmin kuin äsken? Minkätähden lensi nyt kahta enemmän hattuja ja lakkeja ilmaan? Ei kuninkaan vuoksi yksistään — ei sen osanottavaisuuden tähden, jota hän oli osoittanut köyhälle pojalle — nyt hurrattiin sentähden, että vanha porvarikuningas, niinkuin huhu jo tiesi kertoa, oli joutunut epäsuosioon — sentähden, että hän oli turhaan ponnistellut, — sentähden, ett'ei hänestä tehtäisikään aatelismiestä — sentähden, ett'ei hän tulisikaan yksinään viemään jyviä ulkomaille ja tuomaan suoloja maahan — sentähden, ett'ei hän saisikaan myöä maata venäläiselle. Ja yhtäkaikki tämä vanha porvari ei ollut käyttänyt suurta vaikutusvaltaansa muuhun kuin

Waasan kaupungin ja Suomen kaupan hyväksi. Mutta tätä ei tuo rahvas ymmärtänyt, tuo rahvas, joka kaikkialla on kaltaisensa.

Tuskin oli kuningas mennyt, kun Larsson horjuvin askelin viittäsi Eerikkiä mukaansa kammariin ja kysyi, mistä hän oli saanut tuon pienen vaskisormuksen, joka oli hänen etusormessaan.

Eerikki kertoi sen, minkä lukija jo tietää. Hän oli vaan huvikseen pistänyt sormuksen sormeensa.

— Jumalan käsi! Jumalan käsi on minun päälläni! — huokasi vanha porvarikuningas ja vaipui tainnoksiin menneen vuoteellensa.

Ei kukaan muu kuin Ester ymmärtänyt näitä sanoja. Kalveten ja kauhistuen kätki hän ne sydämeensä, kokiesaan saada isäänsä virkoamaan.

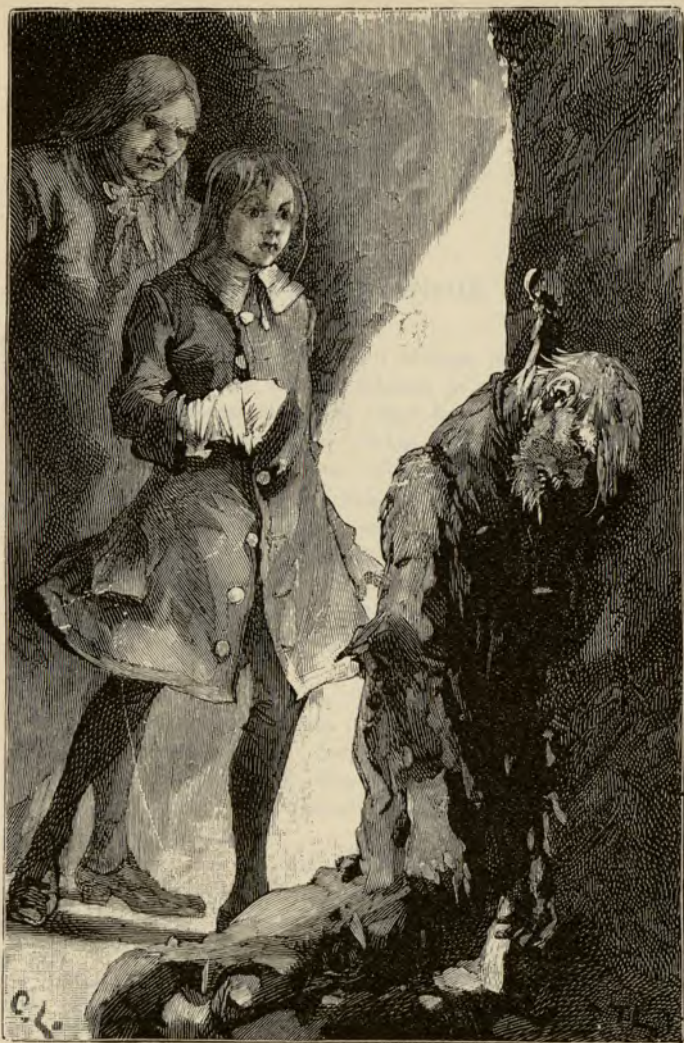
Mutta niin pian kuin hän oli vähän tointunut tästä odottamattomasta kohtauksesta, pyysi Eerikki saadakseen puhua muutamia sanoja nuoremman Larssonin kanssa. — Minä en ole lasiin loukkautunut, eikä ole koirakaan minua purrut — sanoi hän — vaan varas. Hän selitti, kuinka hän pimeässä oli hamuillut kellarin perälle ja siellä yhtynyt mieheen, joka iski tulta. Luullen häntä varkaaksi, oli Eerikki käynyt kiinni mieheen, ja kiivaan painiskelun jälkeen, jossa häntä oli sormeen purtu, oli hänen onnistunut sulkea hänet eräisen syrjäkellariin. Varmaan oli hän siellä vielä nytkin.

Seurattiin Eerikin opastusta, kellarin ovi avattiin ja kuollut mies löydettiin hirttäyneenä seinällä riippumassa. Hänet vedettiin päivän valoon: se oli kapteeni Neptunus Gast.

— Ja hän aikoi varastaa? — kysyi hämmästynyt Eerikki.

Nuorempi Larsson pudisteli päätänsä ja kuiskasi: — Kiitä omaa onneasi ja meidän kaikkein ikuista onneamme, poika, että tulit oikeaan aikaan, mutta pidä suusi kiinni siitä asiasta, jos henkesi on kallis. Kellarissa oli neljä tynnyriä ruutia, jotka tulivat eilen ja olivat tänään makasiiniin vietävät, mutta unohtuivat kiireessä. Kai oli kapteeni Gast saanut siitä vihiä, ja kun hän viime aikoina vihasi meitä kaikkia vereen ja henkeen, puikahti hän hämmingin aikana kellariin, lähettääkseen . . . se on hirmuista ajatella!

— Kuninkaan täällä ollessa . . .?

Kapteeni Gastin loppu.

— Niin. Hän aikoi räjähyttää talon ilmaan, ja ilman sinutta, se on: ilman Jumalan kädettä sinun kätesi kautta, olisi Ruotsin valtakunta nyt leski. Mutta katso, se toinenpa sentään ottikin omansa.

37. Kaksi kirjettä.

Oli yksi henkilö Larssonin talossa, jolla ei ollut kunin-
gas-kiireestä aavistustakaan, ja se oli Penna. Niin-
kuin muistamme, oli tämä kunnan mies ryypännyt
vähän liikaa murheensensa ja nukkui yhä makuutuvassa. Saat-
toi olla puolenyön aika, kun hän vihdoin heräsi ja tapasi
Eerikki Ljungin vierellään nukkumassa.

Pennan pää oli sangen sekava ja verrattava matalaan,
sumun peittämään järveen, josta siellä täällä joku kivi pistää
näkyviin, mutta josta ajatukset turhaan koettavat rantaan
soutaa. Hänellä oli jonkunlainen hämära käsitys siitä, että
hän oli tyhmästi käyttäytynyt, mutta mitenkä, sitä oli hänen
mahdoton muistaa.

Hän pudisti Eerikkiä. — Eerikki ei ollut niitä, jotka
heräävät aivastuksesta, mutta neljännestunnin muokkailtuansa
sai Penna hänen silmiään raottamaan.

— Mitä tein minä eilen? — kysyi Penna.

— Nukuitte, — vastasi Eerikki.

— Mitä muuta?

— Anna minun olla rauhassa.

Mutta Pennan täytyi välttämättömästi saada selkoa
siitä, mitä hän oli tehnyt, ja päästäkseen hänestä rauhaan
täytyi Eerikin vihdoinkin luetella hänen urotekonsa, alkaen
hyökkäyksestä kreivi Bertelsköldiä vastaan aina siihen kuin
hän alkoi juovuspäissään mellastaa ja uhkasi valtiopäivämiestä
kirveellä.

Penna mietti hetken aikaa, tarttui sitten Eerikkiä olka-
pähän, asetti hänen suorana lattialle seisomaan, vei hänet

pöydän ääreen, painoi hänet tuolille istumaan ja sanoi: — Kirjoita!

— Mitä pitää minun kirjoittaa? — kysyi Eerikki, nau-raen suuttumuksensa sekaan, sillä ensi kerran kuuli hän Pennan, — joka ei ollut mikään pännämies ja osasi tuskin piirtää puumerkkiäänkään — tahtovan käyttää kirjoitusmiehen apua.

— Kirjoita niinkuin minä sanon, — vastasi Penna mahtavasti. Ja Eerikki kirjoitti käärytyllä kädellään:

»Koska olen nauta ja olen pukannut isäntääni. Minä olen ollut kapakassa. Minä olen juonut itseni juovuksiin. Ja koska he ovat huilanneet pois morsiameni kanssa. Mutta sepä on minulle sama. Sillä minä olen pukannut isäntääni. Se on Kastin syy. Minä olen ollut tyhmä. Kuninkaallisen majesteetin pitää sanoa vältvääpelille...«

— Onko tämä kirje kuninkaalle?

— Kellekäs se olisi? Kirjoita vielä: Vältvääpeli, antakaa miehelle viisikymmentä paria rintaman edessä. Sillä hän on pukannut isäntäänsä...

— Nyt on tässä jo kolmannen kerran isännästä.

— Kirjoita vielä kerran: pukannut isäntäänsä. Mutta koska olen ollut husaari. Kuninkaallisen majesteetin pitää antaa minun taas ruveta husaariksi. Kuninkaallinen majesteetti antakoon minulle koiranruokaa. Onko siinä nyt koiranruokaa?

— Onko siinä nyt koiranruokaa? — kirjoitti Eerikki.

— Ja kerran päivässä selkään. Koska en ole kelvannut talonpojaksi. Koska minulla on ollut enempi hevosia kuin lehmiä. Jospa kuninkaallinen majesteetti näkisi minun raudikkoni. Koska sen nimi on Poke. Sillä on valkoiset etujalat. Hevosenkengät minä taon itse. Ne tomppelit eivät osaa takoa hevosenkenkiä Isossakyrössä. Ja minkälaisia heidän naulansa ovat? Kosk'eivät kelpaa sioillekaan. Sillä ne turmelevat kavioita. Ja koska heillä on hevosenkengittäjä Kumsilassa. Hän olisi omansa pässejä keritsemään...

— Ehkä olisi hyvä, jos alkaisimme tulla pääasiaan, — arveli Eerikki.

— Heti tullaan, — sanoi Penna. — Kirjoita vielä: minä olen ollut tyhmä. Minä olen pukannut isäntääni...

— Tämä on jo neljäs kerta.

— Kirjoita vaan: Minä tahdon, että Pertensöld saapi morsiameni. Koska tyttö tahtoo ottaa hänet. Kyllä Pertensöld hänelle kelpaa. Ja hän tulee saamaan Perttilän talon. Kyllä se hänelle kelpaa. Siellä on talli kuudelletoista hevoselle. Koska tahdon ruveta husaariksi. Setäni ei saa haistaakaan sitä taloa. Sillä hän on veijari. Mutta ei se liikuta kuninkaallista majesteettia, mikä setäni on. Piste. Tämän on Eerikki kirjoittanut minulle. Jumala varjelkoon teidän majesteettianne. Minä olen kalmankalpeaan kuolemaan asti uskollinen

Istvan.

Jota kutsuvat Penjami Perttiläksi.
Harjaantunut Husaari.

— Ja mitä aiotte tehdä tällä kirjeellä? — kysyi Eerikki, pannen sen taitteesen ja kirjoittaen osoitteen kuninkaalle.

— Sinä osaat kumartaa paremmin kuin minä; sinun pitää viedä se kuninkaalle, nyt heti kohta, — sanoi Penna.

— Keskellä yötä! Hän nukkuu.

-- Niin herätä hänet. Nythän on valoisa päivä.

Vaivoin sai Eerikki tämän merkillisen kirjeen kokoonpanijan vakuutetuksi siitä, ett'ei käynyt herättäminen kuninkaita niin helposti kuin kimnasisteja heidän makeimmasta unestaan, ja houkutelluksi hänet malttamaan mielensä vielä muutamia tunteja. Mutta kello oli tuskin lyönyt viittä aamulla, kun Eerikki jo seiso i Korsholman portilla, kirje taskussa. Jotain tahtoi hän uskaltaa sen asian vuoksi, jonka oli ottanut ajaakseen, ja oli kyllin viisas luottaakseen enemmän hullunkuriseen kirjeeseen kuin jonkun virkamiehen tekemään monimutkaiseen anomukseen.

Kuninkaan oli kello seitsemän aikaan jatkaminen matkaansa pohjoiseen päin, ja kaikki olivat jo Korsholmassa liikkeellä. Vaunut vedettiin esille, kuninkaalliset kyökki- ja muut kapineet pantiin kokoon, lakeijoita, kuskia ja kammari-palvelijoita juoksenteli hätiköiden ristiin rastiin kartanolla. Kuinka onnistuisi Eerikin tässä sekasorrossa saada kirje kuninkaan omaan käteen?

Hän rohkaisi mielensä ja puhutteli kyökkimestari Björckiä. Tämä mahtava mies muisti hauin, katseli häntä ylenkatseellisesti ja käänsi hänelle selkänsä sanoen: —

Mene mestarikokin luo ja kysy, tarvitseeko hän tänään kalansiivoojaa.

Siinä nyt seisoi ystävämme, kun samassa näki mestarikokki Areliuksen häärivän kuormavaunujen luona kädet täynnä tavaraa. — Saanko auttaa? — kysyi Eerikki.

Mestarikokki muisti hauin hänkin, ja hänen kasvonsa kirkastuivat. — Pidä näitä niin kauvan kuin minä pidän silmällä noita kuhnusia, — sanoi hän.

Eerikki esitti asiansa eikä unohtanut kertomasta kyökimestarin herjaavia sanoja. — Sanoiko hän niin? — huudahti mestarikokki. — No, sitten näytän, että kirje ennen puolen tunnin kuluttua on kuninkaan omissa käsissä. Niinkuin ei muilla kuin kyökkimestarilla olisi hovissa mitään sanomista!

Tunti kului ja kaikki oli lähtöön valmiina. Silloin suvaitsi hänen majesteettinsa vielä kerran käydä armollisesti katsomassa raajarikkoista kreiviä ja tiedustelemassa hänen tilaansa. Se oli pahennut ja oli arveluttavalla kannalla. Henkilääkäri Petersen veti oppineen otsansa ryppyihin ja jupisi jotain kylmänvihoista, jotka kohta muka tulisivat. Tämä kovin liikutti ja huolestutti hyvää Aadolf Fredrikiä. — Eikö siis ole olemassa yhtään inhimillistä keinoa, joka voi hänet pelastaa? — kysyi hän.

— Ei, — sanoi henkilääkäri kuivasti.

— On, — sanoi ääni huoneen nurkassa, ja varjostimen takaa astui Ester Larsson esiin.

— Ah, — sanoi kuningas hämmästyen, — minun kaunis serkkuni, Waasan prinsessa! Te luotatte siis, ystäväseni, rakkauden voimaan! Soisin teidän olevan oikeassa.

Korkeasti oppinut henkilääkäri käänsi ylenkatseellisesti selkänsä, mutta Ester sanoi luottavasti: — Teidän majesteettinne on kenties kuullut, että me täällä Pohjanmaalla osaamme taikoa. Kreivi Bertelsköld on paraneva, mutta ei pimeyden, vaan valkeuden valtain avulla.

— Jos kaunis serkkuni voi pitää lupauksensa, niin antaisin teille mielelläni sairaan itsensä lääkärinpalkkioksi, — lasi kuningas leikkiä. — Mutta valitettavasti ei se asia ole minun vallassani. Kuulkaahan, voiko serkkuni sanoa minulle, mitä tämä kirje merkitsee? Kirjeen kirjoittajan sopii tosiaankin luottaa kuninkaalliseen suosioomme, sillä hän

on tuottanut meille paljon hauskuutta ja oivan ruokahalun aamiaiseksi.

— Kirje on kunnialliselta oppimattomalta mieheltä, jolle isäni oli luvannut minut vaimoksi, — sanoi Ester pu-nastuen.

— Minä ymmärrän. Siltä taholta ei siis ole mitään pelkäämistä. Mutta isänne, ihana serkkuni, isänne on rau-dasta. Häntä ei saa edes hänen kuninkaansaakaan esirukous taipumaan.

— Ei, teidän majesteettinne. Häntä ei saa taipumaan, hän voi vaan murtua. Suvaitkoon teidän majesteettinne sil-mäillä näitä rivejä, jotka hän on pyytänyt minun antamaan teidän majesteettinne käteen.

Kuningas luki: — Taivaallisen tuomion musertamana rukoilen minä Herraani ja kuningastani armollisimmasti anta-maan anteeksi, että minä, joka aina olen tahtonut kuninkaan ja isänmaan hyväksi uhrata kaikki, eilen hylkäsin hänen armollisen toivomuksensa, kun hänelle kelpasi korkealla län-näolollaan kunnioittaa taloani. Heti sen jälkeen tunsin minä päälläni kuningasten kuninkaan käden ja ymmärrän vihdo-in, ett'en minä, ett'ei heikko kuolevainen, jonka lujat päätökset ovat pelkkää voimattomuutta, vaan ainoastaan sydänten ja tahtojen tuomari on se, joka määrää ihmisten onnenkohtalat. Jos minun kuninkaani vielä pysyy eilen lausumassaan armol-lisessa tahdossaan, niin arvaan itseni onnelliseksi antamasta siihen isällisen suostumukseni ja siunaukseni ja rukoilen nöy-rimmästi saadakseni elämäni kohta lähenevän loppuun asti, yhdessä lasteni kanssa, olla teidän majesteettinne korkeaan suosioon ja armoon suljettuna. Olen alati j. n. e.

Lauri Larsson,
entinen valtiopäivämies.

— Jumala siunatkoon sitä kivistä sydäntä, joka vihdo-in-kin pehmeni, — sanoi kuningas liikutettuna. — Tervehtikää isääänne, ystäväiseni, ja sanokaa, että me pysymme hänelle kaikella kuninkaallisella armolla suosiollisina, emmekä suin-kaan aio jättää hänen suostumustansa käyttämättä. Tässä, kreivi Bertelsköld, annan minä teille enemmän kuin mitä olette Waasassa käydessänne menettäneet. Serkkuseni, — suvaitsettehan, että vielä käytän tätä tuttavallista sanaa? —

minä pyydän, että annatte tulevalle puolisolenne hänen terveytensä takaisin, että hän taas voisi palvella isänmaatansa ja kuningastansa, joka häntä kunnioittaa tosi aatelismiehenä ja uskollisena palvelijana. Jääkää hyvästi! Iloista ja mieluisaa on minun oleva kerran taas nähdä kreivi ja kreivitär Bertelsköld onnellisina kuninkaallisessa pääkaupungissamme. Nyt menen sanomaan jäähyvästit uskolliselle Waasalleni!

Nyt, niinkuin usein muulloinkin, oli näissä sanoissa niin paljon mutkatonta arvokkaisuutta, niin paljon totista kuninkaallisuutta, ett'eivät nekään, joilla ei ollut suuria ajatuksia Aadolf Fredrikin hallitsija-ominaisuuksista, voineet olla häntä ihmisenä kunnioittamatta. Hetken kuluttua istui kuningas vaunuissaan, seurueensa ja hurraavan väkijoukon keskellä. Niiden joukossa, jotka kauvimmin ja innokkaimmin heittelivät lakkejaan ilmaan, oli kimnasisti Eerikki Ljung. Erehtyikö hän vai kunnioittiko kuningas todellakin häntä erityisellä armollisella päännökyäyksellä? Eerikki oli siitä varmasti vakuutettu, ja niin kauvan kuin vielä vähänkään näkyi pölyä Uuden Kaarlepyyn tieltä, kuultiin Eerikin huutavan: eläköön kuningas! Hurraa! kunnes hänen äänensä viimein oli kuin käheän kukonpojan, joka turhaan kokee hellittämättömällä laulamisella ylläpitää miehen arvoansa.

Mutta pohjolan »aurinko« jatkoi matkaansa Pohjanmaan kautta, niinkuin jo tätä ennen mainittu hovirunoilija siitä kertoo seuraavin kaunopuheliain sanoin:

»Nyt Uuskaarlepyyhyn ¹⁾ jo tulsihin; siell'
Ihailevat kuningastansa,
Vaan silmät ei siihenkään kyllästy viel'
Vaikk' tunkeupi katsomaan kansa.
Satavuotiaaks' ehtinyt on Pietarsaar', ²⁾
Kun kuningas matkusti siitä,
Sen porvarit tyytyväiset nyt maar'
Kuningastaan tahtovat kiittää.

Myös Kokkolan pitäjäs, kaupunki kanss' ³⁾
Saa kestitä AADOLFIAMME; *)
Kas, siitkö rahvas on riemuissans'
Ja hattuihin tähkät nyt panee,
Näin satoa onnellist' osoittaen,

*) Kauppias Kyntzell'in talossa, jossa viime paloon asti eräissä kirjoituksessa oli säilynyt muisto kuninkaan yösijasta.

Joka saatiin, kun tul' uros tänne;
 Sun taivas toi maillemme; kiitoksen
 Siitä Luojalle ylennämme.

Sitten Raaheen hän saapuu ja Metalahan;⁴⁾
 Tuhansittain kansaa on siellä.
 Huraa nyt kajahtavi ilmahan,
 Sen vuoretkin kertovat vielä.
 Puoltoist'sataa vuotta jo kulunut on,
 Kun kuningas tääll' oli; varmaan
 Sen vuoksi ei kukaan nyt oo iloton,
 kun näkee AADOLFIN armaan.

Jo Oulussa porttia rakennetaan⁵⁾,
 Vaan eipä se valmistu siksi,
 Kun Ethonin⁶⁾ vetämä vaunuissaan
 Tuli haltija suur' vierahiksi.
 Hän suvaitsee tyytyen katsella
 Kansaa, joka käsillään kantais
 Häntä, vaan ei toki uskalla.
 Sekös kaikille riemua antais!

Nyt Tornioon uros jo saapui⁷⁾,
 Hänt' huvittaa koetetaan siellä.
 Tääll' on se paikka, joss' viipyvi
 Joka vuos' aurinkomme tiellään.
 Et hennone Sinäkään meist' erota
 Pohjoisnapapiirimme luota,
 Vaan tahtonet meitäkin valaista,
 Kuin aurinko riemua tuoda.

On kuninkaan mieli jo heltynyt
 Pari päivää viipy hän täällä⁸⁾
 Kaks' aurinkoista on nähtynä nyt,
 Joill' ei ole vertaa maan päällä.
 Kyll' häikäistä tahtovi silmiä
 Heleä päivyt, vaan tässä
 Auringossa ompikin lempeyttä
 Valovoimaansa lievittämässä. «

j. n. e.

---

¹⁾ 20 p. Heinäk. — ²⁾ Samana päivänä. — ³⁾ Samana päivänä.
⁴⁾ 22 p. Heinäk. — ⁵⁾ 23 p. Heinäk. — ⁶⁾ Ethon'iksi kutsutaan erästä
 auringon hevosista. — ⁷⁾ 24 p. — ⁸⁾ 25 ja 26 pp.

38. Waasan prinsessa.

Se taikavoima, josta Ester Larsson semmoisella luottamuksella oli puhunut kuninkaalle, ei ollut ainoastaan rakkauden voima, sillä oli myöskin eräs tavallisempi — tai jos niin tahdotaan — todellisempi muoto. Pohjanmaalla on näet, — niinkuin melkein kaikkialla muuallakin Suomessa — vanhan taikauskon juuresta kasvanut eräänlainen lääkäritaitokin. Vanhimmat lääkkeet olivat loihdut, saunä ja uudemmallalla ajalla paloviina. Hieromisista kehittyi ajan ollen muutamain harvain käsissä kirurgia, jota ei oppineidenkaan lääkärien pitäisi kokonaan ylenkatsoa, sillä heillä voisi siitä olla paljokin opittavaa.

Yksi noita harvoja oli siihen aikaan Riitta Seppälä eli »Sepän Riitta«, Uudenkaarlepyyn pitäjämästä, vanhastaan tunnettu Larssonin talossa Waasassa, johon häntä usein ennenkin oli tarvittaissa kutsuttu tehokasta apuaan antamaan. Hän oli, niinkuin useimmat muutkin hänen ammatissaan, ensi alussa toimittanut koko joukon ihmisiä iankaikkisuuteen, mutta sittemmin passiti hän vielä useampia elämään ja terveyteen, kun opillinen taito jo oli allekirjoittanut heille matkapassin manalaan. Tätä kunnon vaimoa oli nyt lähetetty noutamaan, mutta ei tohdittu häntä näyttää niin kauvan kuin henkilölääkäri vielä oli Waasassa. Hänen tullessaan oli kreivi Bertelsköldin tila siihen määrään pahentunut, että sairas, henkilölääkäri Petersenin häntä hoidettua, odotteli varmaa kuolemaansa. Ester yksinään oli pysynyt rohkeana toivoaan menettämättä, ja kun hän vihdoin astui Bertelsköldin vuoteen ääreen, Sepän Riitan seuraamana, huudahti hän:

— Tässä tuon minä nyt terveyden ja elämän!

Bertelsköld loi epäilevän silmäyksen rotevaan, rumaan, rokonarpiseen ämmään ja kuiskasi surullisesti:

— Minua ei mikään inhimillinen voima enää voi pelastaa.

— Ja kuka sanoo sinulle, että toivoni perustuu inhimillisiin voimiin? — sanoi Ester lämpimästi. — Tässä tuon minä muassani Jumalan voiman, joka on heikoissa väkevä.

Sepän Riitta ei ollut häikäilevän näköinen, ja kun hän käänsi harmaan röijynsä hihat ylöspäin, huomattiin hänet hartiakkaaksi kuin mies ja hänen lihaksensa olivat kuin pohjanahasta. Eikä ollut hän tottunut kursailemaankaan ihmisten edessä; torppari tai maaherra, ne olivat hänelle samoja luita ja jänteitä, ja kun hänen kovat kätensä kopeloivat murtuneita jäseniä, pääsi sairaalta tuskan huuto.

— Ei tässä parku auta, — sanoi Sepän Riitta, omalla tavallaan lohduttaen. — Jos mieli teistä miestä tulla, täytyy teidän vähän kärsiä.

— Kuinka on? — kuiskasi Esteri, vasten tahtoaan vapisten.

— Mitä joutavia, — sanoi ämmä. — Oikea käsivarsi ei ole katkennut, on vaan nyrjähtänyt sijoiltaan. Mokoma vamma paranee kuudessa päivässä. Sääri on prapala *) ja kahdesta paikasta taittunut, mutta tohtori ei ole huomannut kuin yhden taittuman. Se on huonosti lastoitettu ja täytyy taittaa uudelleen. Muuten siinä on irtonainen luunsiru, josta kaikki tuska tulee. Olipa hyvä, että tulin. Huomenna olisi herrasta tullut loppu.

Sen enempiä sanoja tuhlailematta tarttui Riitta kipeään jalkaan, laski sen hätäilemättä tuolille ja naksahutti sen vielä kerran poikki. Tällä kertaa puri kreivi hampaansa yhteen eikä ääntä päästänyt.

— Mitä teette! — huusi Ester säikähtäen.

— Ei mitään, — sanoi taas Sepän Riitta, — se oli vaan hitunen rustoa, jota oli kasvanut väärälle paikalle. Sillä lailla olisi miehestä tullut nilkku kuin nuolella ammutusta kurjesta, jos olisi saanut elää.

— Te näette turhaa vaivaa, — huokasi Bertelsköld. — Minä en ole mikään hevonen; minä en kestä tätä.

— Lörpötystä vaan; — jupisi ämmä. — Mutta minä sanon teille, että teistä pitää tulla mies vieläkin, kun vaan pidätte suunne kiinni ja teette niinkuin minä sanon. Ei tämä ole mitään essenssa tulssista tämä?

Sittenkun ajetus oli saatu kylmillä kääreillä laskeutumaan, asetteli ämmä hyvin huolellisesti tuon taittuneen paikan sijoilleen ja pani päälle uuden kääreen niin yksinkertaisen

*) Venäläinen sana husaari-vuosilta: pilalla.

ja mutkattoman, että haavalääkäri olisi sanonut sitä leikkikaluksi. Mutta pian näkyi, että Sepän Riitta oli ymmärtänyt tehtävänsä. Kovat tuskat lakkasivat milt'ei hetikohta ja kun luunsirpale muutamien päivien kuluttua saatiin pois, oli sairas pelastettu. Rakastavan naisen väsymätön hoito sekä yöllä että päivällä sai sairaan terveeksi. Jalka parani helposti, ja jos käsivarresta oli enemmän vaivaa, tapahtui se vaan sentähden, että sitä oli »hangattava« illoin ja aamuin tavalla semmoisella, joka pani hienon kreivillisen ihon kirvelemään.

— Enkö sitä sanonut! — huudahti Ester ilosta säteilevin silmin eräänä päivänä alkupuolella Elokuuta, kun viimeinen side otettiin pois, ja viileä kesäilma avatusta ikkunasta sattui kreivin kasvoihin, jotka taas alkoivat punoittaa, — enkö sitä sanonut: Jumala on heikoissa väkevä!

Bertelsköld hymyili. — Tässä ei ole aivan niinkuin pitäisi olla: mies on heikko ja nainen on väkevä!

— Sinustakin tulee väkevä kantamaan alhaista halpasukuista vaimoa käsilläsi maailman läpi, — naurahti Ester vuoroonsa.

Laurinpäivänä, 10 päivänä Elokuuta kuulutettiin Waasan kirkossa ensi kerran kuninkaan sivus-ajutantti, översti ja kammariherra, korkeasti vapaasukuinen kreivi Kaarle Viktor Bertelsköld sekä siveä ja kunnianarvoisa neitsyt Ester Larson avioliittoon, — »kristillisesti toivottamalla armoa ja siunausta heidän luvalliseen edesottamiseensa«. Vaikka on jo vanhastaan tunnettu asia, ett'eivät kihlaukset koskaan pysy Waasassa kahta viikkoa salassa ja tämä kihlaus jo aikoja sitten oli ollut yleisenä puheenaineena, niin oli uteliaisuus ja hämmästys kuitenkin suuri tästä uutisesta. Kuninkaan pilapuhe tuli tunnetuksi ja »Waasan prinsessa« oli kaikkien huulilla. Tietysti ei puuttunut selityksiä tähän näin ylen outoon tapaukseen. Kun tuskin kukaan tiesi kihlattujen muinaisesta nuoruuden rakkaudesta, jäivät useimmat siihen lujaan uskoon, että Sepän Riitta, joka osasi noitua — sillä jo kaikki pohjalaiset ämmät, mutta etenkin puoskariämmät osaavat noitua — oli antanut tälle ylhäiselle sulhaselle lempijuoman, hänen raajarikkona sairastaessaan Korsholmassa. Tämän oli ämmä tehnyt kopealta porvarikuninkaalta ja tämän yhtä kopealta tyttäreltä saamaansa hyvää maksua vastaan, koska tytär oli ollut vähällä jäädä vanhaksi piiaksi, kun mukamas

ei sen vähempi mies kuin kreivi kelvannut hänelle. Ja kaikkihan olivat sanoneet: mitäpä Penna kelpaisi mokomalle, joka osasi saksaa ja kenties espanjaakin! Tiettiinhän sitä paitse, että herrat kuninkaan seurueessa elivät kansan hiestä ja vaivasta. Kreivi oli tietysti elänyt ja juopotellut niinkuin kaikki muutkin, ja olihan selvää, että kun hän ei kyennyt eroittamaan aurinkoa kuusta, suistui hän Korsholman valleilta alas ja taittoi jalkansa. Sillä tavoin ne suuret touhuavat ja kai nyt Sepän Riitan vaivat maksetaan ruunun rahoista. Mitä Riittaan tuli, niin oli paha kyllä, ett'ei noita-akkoja enää poltettu; monen iho oli ennen maailmassa kärvennetty vähemmästäkin!

Näin jaariteltiin tässä kunnan kaupungissa, ja näin jaarittelivat erittäinkin ne, joiden käsiä tai jalkoja Sepän Riitta oli paikkaillut tai joilla oli ollut paras toimeentulonsa Larssonin suuresta ja laajalle ulottuvasta kauppaliikkeestä. Mutta kaikista näistä huolimatta istui porvarikuninkaan tytär, Waasan prinsessa, kaiket ajat, milloin isä ja sulhanen eivät häntä tarvinneet, kangastuoliensa ääressä omin käsin myötäjäisiään valmistamassa. Olihan se anteeksi annettavaa kunnianhimoa, ett'ei hän toki tahtonut tyhjin käsin tulla kreivilliseen taloon, ja kun hänellä oli ollut hyvää aikaa sitä ajatella, niin olikin kaikki, mitä näihin myötäjäisiin kuului, runsaampaa ja täydellisempää kuin useimmissa paljoa ylhäisemmissäkin perheissä.

Kuukauden keskipaikoilla alkoi kreivi liikkua ulkona, ja Loviisan päivänä, Elokuun 25:nä, kuningattaren nimipäivänä, koristettiin Waasan prinsessa morsiameksi. Sinä päivänä olivat kaikki paikat vihreiksi lehditetyt ja kauniisti koristetut Larssonin talossa. Kaikki kalliit matot, kaikki hopeakannut ja kalliit tarjottimet oli otettu esiin lukuisain vierasten ihmeeksi ja kateudeksi; ainoastaan vanha kulunut visainen nojatuoli seisoi entisessä kunnossaan komean morsiusjakkaran edessä. Morsian itse oli puettu valkoiseen silkkiin, niin paksuun, ett'ei semmoista nykyaikana kudota eikä saada edes rahallakaan. Paksuun tukkaansa pujotetussa myrttikruunussa kantoi hän morsiuslahjaa, jonka kuningas itse äskettäin oli lähettänyt, ja se oli iso pieneen, mutta välkkyvään kreivinkruunuun kiinnitetty kultaneula. Ei koskaan ollut Ester Larsson ollut näin kaunis, mutta ei koskaan niin nöyräkään

sisimmässä sydämessään. Kun tarkasti hänen syvällisiä, vakavia, helliä silmäyksiään, niin ymmärsi, että hän tänä päivänä tunsii olevansa halvintakin halvempi, ja että hän, joka oli noin komea ja noin kaikkien kunnioittama, ennemmin olisi tahtonut langeta polvilleen ja sanoa Jumalalleen: »Sinä tiedät sen, Herrani ja Jumalani, ett'en ole tätä kunniaa etsinyt. Minä kannan sitä sinun tahtosi mukaan niinkuin taakkaani, ja Sinun Kaikkivaltiaan eteesi, joka yksin ansaitsee kiitosta ja ylistystä, lasken minä nämä myrtti- ja timanttikruunut. Herra, katso armosta köyhää palvelijaasi, ja ole hänen johdattajansa aina edelleenkin tällä oudolla polulla!«

Sulhanen itse koreassa univormussaan oli yhtä vakava hänkin ja hänen kasvonsa olivat vielä kalpeat äsken kersimysten jälkeen. Hän ei vielä saanut oikein nojata äsken parantuneeseen jalkaansa, ja sentähden ei ollutkaan varsinaisia tansseja häissä. Ainoastaan lehtimajoissa kartanolla saivat nuoret, Eerikki Ljungin johtamina, illan suussa huvitella itseään iloisilla tanssileikeillä: »Fria vill Simon i Sälle«, »Ungersvennen sig i dansen går«, ynnä muilla, jotka sittemmin ovat joutuneet unohduksiin.

Morsiamen talutti esille ja jätti sulhaselle hänen vanhin veljensä Lauri. Nuorempi veli, pastori Bertel, toimitti vihkimisen. Se oli juhlallinen vihkimys kolmen tai neljän virren kanssa, joita veisaamaan kaikki läsnäolevat yhtyivät, ja suvun nuorimmat jäsenet pitivät punaista silkki-telttää. Sitten menivät vastaviihityt vanhan, nojatuolissa istuvan isän luo, polvistuivat hänen eteensä ja vastaanottivat hänen siunauksensa.

Vanha porvarikuningas ei ollut jaksanut — tai ei ollut *tahtonut* — taluttaa tytärtään vihittäväksi. Hänen sitkeä voimansa oli murtunut sisällisestä taistelusta enemmän kuin viimeisestä taudista. Ester oli ollut oikeassa: vanhus voi murtua, vaan ei taipua. Kuinka oli hän vielä vähää ennen ylenkatseellisesti puhunut kuninkaan sormuksesta! Ja kuinka varma hän luuli olevansa, haudattuaan tuon pahuksen Brändön salmeen! Mutta ei kukaan kuolevainen voi kokonaan irtautua aikansa heikkouksista, ja tuohon aikaan oli taikausko vielä voimallinen Suomessa. Sen ruminta kuonaa oli vaan jonkun verran pinnalta kuorittu. Noita-akkoja ei enää poltettu, mutta noituutta uskottiin. Kuninkaan sormuksella oli

vielä täysi tehonsa, ja voimakkaimmatkin luonteet olivat sen vaikutuksen alaisina. Sen kummallinen löytyminen heti seuraavana päivänä sen jälkeen kuin Larsson luuli sen ikuisesti haudatuksi, oli yhdellä iskulla musertanut tämän jäykän ukon kaiken itseluottamuksen ja — niinkuin hän itse lausui — asettanut hänet Jumalan tuomion alle. Hän ei tahto-

nut tunnustaa itselleen, kuinka suuri osa hänen taikauskollaan oli siinä asiassa; hän ei tahtonut taipua oman heikkoutensa alaiseksi; sentähden katsoi hän sormuksen Jumalan rangais-
tukseksi. Ja tämän korkeamman voiman painon alla, joka oli hänen viisauttaan pilkannut, sortui hän maahan. Tästä päivästä alkaen ei Larsson enää katsonut olevansa oman tahtonsa herra. Kun hän nyt suostui antamaan pois tyttärensä, näytti hänestä kuin hän tottelisi korkeain, ikuisten

voimain ankaraa käskyä, vaan itse hän sydämessään oli ja pysyi samana järkähtämättömänä Pohjanmaan kansanvaltaisten johtajana, ja niin muodoin samana aateliston ja aateli-vallan vihollisena kuin mikä hän aina oli ollut.

Mutta tämä juuri, että hän piti itseään korkeampain valtain tahdottomana välikappaleena, teki sen, että tässä ennen niin kopeassa porvarikuninkaassa oli jotain juhlallista ja outoa. Oli outoa nähdä tämä kova mies pehmeänä. Kun tuo pitkä, mutta nyt köyristynyt äijä, jonka tukka oli lumivalkea ja ja otsa vakava ja rypistynyt, laski kuivettuneet kätensä vastaanaineiden päitten päälle, puistatti juhlallinen hartauden tunne läsnäolevia; tiedettiin, mitä se merkitsi. Ei koskaan ennen ollut porvarikuningas näyttänyt paremmin ansaitsevan kuninkaan nimeänsä kuin sillä hetkellä, jolloin hän ensi ker-ran näytti olevan sille uskoton. Hän oli sillä hetkellä risti-riidassa koko entisen elämänsä kanssa; mutta samalla oli hän kuin kuningas, joka sallimuksen tahdosta kaatuu kansansa johtajana.

Ymmärrettiin, mitä hän tarkoitti, kun hän, siunatesaan vastaanaineita ja kaunistaessaan tyttärensä porvarillista nimeä kreivinkruunulla, virkkoi:

— Kunnia olkoon Jumalan korkeudessa, maassa rauha ja ihmisille hyvä tahto!

Sillä nyt lopetti hän sen pitkällisen riidan, joka vuosisatoja oli eroittanut aateliston ja kansan Suomessa, ja rauhan henki alkoi saarnata sovintoa noiden eripuraisten kansanluokkain välillä. Totta kyllä on, että samaa riitaa kesti vielä kauvan, mutta se oli vain myrskyn maininkia. Kahdeksannentoista vuosisadan vapaamman hengen ensimmäinen aamuvartio oli murtanut vastakohtain kärjen.

Kreivitär Bertelsköldiä ei voitu saada vanhasta isästään eroamaan, ja koska kreivikin tarvitsi vielä levähtää täysin tervehtyäkseen, niin päätettiin että vastaanaineet toistaiseksi jäisivät Waasaan. Vanha porvarikuningas ei kumminkaan kauvan tarvinnut tyttärensä hellyyttä hyväkseen käyttä. Eräänä päivänä alkupuoella Syyskuuta — se oli Reginan-

päivä, seitsemäs — nukkui hän, vuoteensa vieressä istuvan tyttärensäkään sitä huomaamatta, pois pitkistä, vaivaloisesta ja levottomasta elämästään. Hänen viimeiset sanansa olivat muistoja tuosta suuresta nälänhädästä hänen nuoruudessaan. — Lakaiskaa makasiini, — kuiskasi hän — ihmiset näkevät nälkää, — tynnyri kultaa tynnyristä rukiita!

Niinkuin tavallisesti käy, tunnustettiin tämän toimeliaan miehen ansiot hänen kuolemansa jälkeen. Huuto hänen itaruudestaan, hänen jyvökaupalla kiskomastaan liiasta voitosta ja muista semmoisista vaikenä vähitellen, ja ymmärtäväiset ihmiset alkoivat huomata, että kauppiaan voitto, hyvästi ansaittuna ja viisaasti käytettynä, on samalla koko yhteiskunnan voitto. Rovasti Hedman ei jättänyt tätä tilaisuutta käyttämättä, antaakseen ainakin vaasalaistensa nauttia pitkistä puheestaan, joka niin nolosti oli keskeytynyt kuninkaan tullessa. Ja koska osava puhuja ei koskaan joudu pulaan vanhoja tähteitä tarjotessaan, taisi rovastikin niin taitavasti asetella sanansa, että kärsivälliset kuulijat kahden tunnin kuluessa luulivat kuuntelevansa hautauspuhetta Larssonista, vaikka varsinaisena aineena oli »auringon« matka Pohjanmaan kautta ja papiston erinomainen kunnioitus, uskollisuus ja mielihartaus — »Phoibosta« kohtaan.

Kreivi Bertelsköld oli ylimys asioissa niinkuin kaikessa muussakin. Hän ei siis tinkinyt vaimonsa perinnöstä, ja panettelu, joka nyt oli jättänyt vainajan rauhaan, kääntyi sen sijaan hänen poikiensa vastaan. Väitettiin — emme tiedä, kuinka suurella syyllä — että veljekset, ja erittäinkin Lauri, isänsä testamentin nojalla tiesivät käyttää kreivin auliutta hyväkseen ja laskivat sisaren osan tästä rikkaasta pesästä jotenkin niukaksi. Varmaa vaan on, että perunkirjoitus kävi nopeasti, että lukuisa suku sai tyytyä muutamiin vähäisiin lahjoihin ja että kreivitär Bertelsköld kyllä vei muassaan runsaat myötäjäiset hopeaa, liina- ja pitovaatteita ja huonekaluja, mutta sitävastoin vaan neljätuhatta taaleria puhdasta rahaa. Talon oma laiva, Toivo, joka oli käynyt Englannissa sitten kuin viimeksi kuulumme siitä puhuttavan, varustettiin nyt, niinkuin sanottiin, asianalkain viemään kreivillistä pariskuntaa myötäjäisineen Tukholmaan. Mutta luultavasti ei matka tulisi laivan isännistöllekään tappiota tuottamaan.

Sittenkun Sepän Riitta oli runsaasti palkittu, lähtivät kreivi ja kreivitär Bertelsköld lopulla Syyskuuta Waasasta ja tulivat kaksiviikkoisen myrskyisen matkan jälkeen Tukholmaan, jonne toistaiseksi voimme jättää heidät varmoina siitä, että he olivat onnelliset rakkaudessaan, onnelliset keskinäisessä kunnioituksessa ja luottamuksessa.

Eerikki Ljung oli täll'aikaa ollut jo kuukauden ajan Turussa, oli kunnialla tullut ylioppilaaksi ja odottamattomaksi ilokseen vielä saanut kuninkaalta viidenkymmenen ploodun suuruisen vuotuisen stipendion, joka riitti hänen kirjainsa oston ja siihen, että jonkun kerran sai sahdilla ja talonpoikaisuustolla maustaa sitä leipäsäkkiä ja voitynnyriä, jonka hänen äitinsä, reipas ja hellä Maria Pehrsson — entinen Maria Larsson — oli Lohilahdesta lähettänyt kultanupulleen Turkuun. Hän oli myös saanut ystävällisen kirjeen jalolta suosijaltaan, arkiateri Linnaeukselta, joka antoi hänelle hyviä neuvoja hänen tieteistelemissiinsä ja lupasi tulevana kesänä lähettää hänelle rahaa kasvitieteellistä matkaa varten Satakunnassa ja Hämeessä. Kirjeessä oli myös muutamia tervetulleita riviä Eriikka Lindelialta, joka kertoi, että hän kesällä oli tutkinut kuusi uutta sienilajia ja pannut neljätoista käärmettä väkiviinaan, ja sitten vielä oppinut munia keittämään. Mainitsi Eriikka myöskin sivumennen, että hänellä oli tati Hämeessä, jonka luona hän oli saanut luvan käydä tulevana kesänä, jolloin kenties saattaisi niin sopia, että Eerikki niillä tienoin tutkisi kasvia. Hauskaa olisi kohdata toisiaan, arveli hän, mutta Eerikin ei pitäisi millään muotoa antaa häiritä itseään hänen tähtensä. Ja tätä toisteli pieni Eriikka niin monta kertaa kirjeessään, että Eerikki vii viimein alkoi arvella, että juuri Eriikka eikä kukaan muu ensiksi oli tehnyt suunnitelman hänen uutta kasvitieteellistä matkaansa varten, vaikka se tuli esiin aivan niinkuin eno arkiateri yksinään olisi sen keksinyt.

Vielä on yksi henkilö, jonka vaiheista meidän tulee kertoa, ja se on Penna. Tämä kunnon mies oli nyt ehtinyt selvitä unestaan tuon sekavan yön jälkeen, jolloin hän kirjoitti kuninkaalle ja samalla kertaa lahjoitti sekä morsiamensa että maatilansa isännälleen, jota hän oli »pukannut«. Edellinen lahja oli kiitollisesti vastaanotettu, mutta toista ei ollut kukaan korviinsa ottanut ja tarkemmin ajateltuaan päätti

Penna itsekin ennemmin elää varakkaana talonpoikana kuin köyhänä husaarina, jonka vielä päälliseksi — oman ajattelemattoman pyyntönsä mukaan — piti saada koiran ruokaa ja selkäsäuna kerta päivässä. Kreivin paranemisesta kävi tämän rehellisen miehen mieli niin hyväksi, ett'ei hän ainoastaan tyytyväisin mielin ollut läsnä entisen morsiamensa häissä, vaan lahjoitti vielä sulhaselle kuuluisan, sukkajalka Pokensakin. Mutta Penna oli saanut naimishuolista kyllänsä, pysyi sentähden vakavana vanhana poikana koko elinaikansa ja otti kasvatikseen ja perillisekseen yhden Eerikki Ljungin nuoremista veljistä, pikku Pehrssoneista Munsalassa.

Näin kukoisti vähitellen uusi suku Perttilän talossa, uusi suku Suomen saloilla ja kankailla, ja kenties me keran vielä saamme nähdä noiden kukkien heilimöivän. Yksi aikakausi haarautuu loitolle toiseen. Satavuotisen, lakastuneen, myrskyn kaataman hongan rinnalla nousee maasta vaaleanvihreä vesa ja vankka runko. Minkätähden emme loppuun kuluneen elämän ohella, jommoinen porvarikuninkaan elämä oli, kukoistavan kesän ohella, jommoinen Ester Larssonin elämä oli, myös viipyisi muutamia iloisia hetkiä Kustaa III:n perhosajeluakin katsellen, miks'emme tarkastaisi kinnasistin tulevaisuuden toiveita ja Eriikka Lindelian viheriäisiä sirkkalehtiä? Korkealla näiden päällä, näiden takana, näiden edessä kaariutuu selkenevän ajan taivaanranta, ajan, joka luo väriensä heijastusta niiden kaikkien yli. Erämaissa on päivä koittanut, vapauden aika on Ruotsissa ja Suomessa korkeimmillaan. Milloin ja mitenkä on uusi aamu koittava? Ammoin aikoja vastauksenne saaneet kysymykset, joihin ei kukaan osannut silloin vastata, mitä muuta olette kuin ihmiskunnan samoja iäti uudistettuja kysymyksiä elämälle? Putoa, lakastunut lehti, ja idä piilossa, heikko siemen, kun vaan putoat jalosti ja idät suuruuteen! Joko sitten ennustat iltaa tahi aamua, niin se kaikki on kaikkivaltiaan päivää, jonka sadot tuleentuvat iankaikkisuudelle.

4:n jakson loppu.

Neljannen jakson toisen osan sisältö:

Waasan prinsessa:

1.	Hammarbyn kukkaset	11.
2.	Linné ja hänen oppilaansa	18.
3.	Eräänä päivänä Hammarbyssä	28.
4.	Nimi, kirje ja tunnus-sana	34.
5.	Perhosten ajelija	41.
6.	Eerikki Ljung pääsee hoviin	49.
7.	Sorvipenkin ääressä ja vierashuoneessa	55.
8.	Taisteluja vallasta	63.
9.	Kuninkaan oppipoika	70.
10.	Uusi seikkailu ja vanha tuttava	75.
11.	Juhlapidot Kiinassa	81.
12.	Kuningattaren valtioviisautta	86.
13.	Vaarallinen kiinalainen Kiinassa	92.
14.	Kapteeni Neptunus Gast	100.
15.	Merimies Långvikin kertomus	106.
16.	Kuningas Aadolf Fredrik Suomessa	115.
17.	Kahden kuninkaan päivä	122.
18.	Kuningas Taavetin kahdeksastoista psalmi	127.
19.	Sukuliitto	135.
20.	Kolme kosijaa	141.
21.	Kihlaus	148.
22.	Kapteeni Gastin kertomus	156.
23.	Kohtaus puutarhassa	163.
24.	Lemmen tili	170.
25.	Waasan satamassa	176.
26.	Lisätietoja kuninkaan seurueesta ja matkasta	184.
27.	Kuninkaan tulo ja rovastin puhe	190.
28.	Korsholman vallien luona	196.
29.	Eerikki Ljung kuninkaan kyökissä	203.
30.	Auringon paistetta pilvien lomasta	209.
31.	Husaari, kimnasisti ja porvarikuningas	216.
32.	Kuinka petoja kesytetään	223.
33.	Eerikki Ljung kuninkaan luona	228.
34.	Kuninkaan puheilla	235.
35.	Kuninkaan päivänä Waasassa	241.
36.	Valtakunnan ja porvariston majestetit	247.
37.	Kaksi kirjettä	255.
38.	Waasan prinsessa	264.